

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra systematické teologie a filosofie

Mag.theol. Ján Zoričák

**Úcta k Eucharistii v umeleckom diele
Dariny Gladišovej**

Rigorózna práca

Vedúci práce: doc. RNDr. ThLic. Karel Sládek, Ph.D.

Praha 2020

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracoval samostatne a použil len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa 1. 12. 2019

Ján Zoričák

Bibliografická citácia

Úcta k Eucharistii v umeleckom diele Dariny Gladišovej [rukopis]: rigorózna práca / Ján Zoričák; vedúci práce: Karel Sládek. -- Praha, 2019. -- 180 s.

Anotácia

Rigorózna práca s názvom *Úcta k Eucharistii v diele Dariny Gladišovej* je príspevkom k hlbšiemu poznaniu dôvodov významu Eucharistie a úcty k nej v Katolíckej cirkvi. Výtvarné dielo súčasnej slovenskej academickej maliarky Dariny Gladišovej je charakteristické kresťanskou tematikou s dominantným akcentom na Eucharistiu. Medzi vytvorenými dielami s námetom Eucharistie vyniká *cyklus šiestich rozmerných obrazov s názvom Corpus Christi – telo Kristovo*, ktorý vznikol v rokoch 2003 – 2010. Cyklus je inštalovaný v refektári Františkánskeho kláštora v Bratislave na Slovensku. Rigorózna práca prezentuje uvedené obrazy cyklu *Corpus Christi* a teologicky ich interpretuje prostredníctvom bibliografie sv. Jána Pavla II. a Františkánskych prameňov. Interpretáčna metóda bola zvolená na základe literárnych zdrojov o živote a diele maliarky, ale najmä osobných rozhovorov autora rigorózneho prácu s Darinou Gladišovou, v ktorých uvádza spomenuté inšpiračné zdroje. V celej rigorózneho práci kľúčovými sú myšlienky týkajúce sa Eucharistie.

Kľúčové slová

Eucharistia, sv. Ján Pavol II., sv. František, úcta, telo, krv, kňaz, Cirkev, výtvarné umenie, ikony.

Abstract

The thesis entitled *Respect for the Eucharist in the work of Darina Gladišová* is a contribution to a deeper knowledge of the reasons for the importance of the Eucharist and respect for it in the Catholic Church. The work of contemporary Slovak academic painter Darina Gladišová is characterized by a Christian theme with a dominant accent on the Eucharist. Among the works with the theme of the Eucharist stands out *a cycle of six large paintings called Corpus Christi – the Body of Christ*, which was created in 2003 – 2010. The cycle is installed in the refectory of the Franciscan Monastery in Bratislava, Slovakia. The thesis presents the above-mentioned images of the *Corpus Christi* cycle and theologically interprets them through the bibliography of St. John Paul II. and Franciscan springs. The method of interpretation was chosen on the basis of literary sources about the life and work of the painter, but mainly on personal interviews of the rigorous thesis' author with Darina Gladišová, in which he names the mentioned sources of inspiration. Thoughts concerning the Eucharist are the key throughout of the rigorous thesis.

Keywords

The Eucharist, st. John Paul II, st. Francis, respect, body, blood, priest, The Church, fine art, icons.

Počet znakov (vrátane medzier): 409 675

Pod'akovanie

Ďakujem najmä vedúcemu práce doc. RNDr. ThLic. Karlovi Sládekovi, Ph.D. za cenné rady. Moja vďaka patrí tiež akademickej maliarke Darine Gladišovej za trpezlivú spoluprácu a poskytnutie materiálov. Za jazykovú korektúru ďakujem mojej sestre Jane Repetnej. Mojim rodičom vďačím za neustálu podporu a Kongregácii najsvätejšieho Vykupiteľa za umožnenie štúdia.

Obsah

PREDHOVOR	7
ÚVOD.....	8
1. ŽIVOT A TVORBA DARINY GLADIŠOVEJ.....	10
1.1. Náboženské a existenciálne kontexty vývoja tvorby	10
1.2. Inšpirácia, témy a prehľad tvorby	17
1.3. Reakcie a ohlasy na výtvarnú tvorbu Dariny Gladišovej	50
2. SPIRITUALITA ŽIVOTA A TVORBY DARINY GLADIŠOVEJ.....	61
2.1. Modlitba a kontemplácia	61
2.2. Úcta k Eucharistii	78
2.3. Evanjelizácia v živote a tvorbe Dariny Gladišovej.....	87
3. TEOLOGICKÁ INTERPRETÁCIA ŠIESTICH VELKOPLOŠNÝCH KOMPOZÍCIÍ S NÁZVOM „CORPUS CHRISTI“	98
3.1. O projekte „Corpus Christi“ vo františkánskom refektári	98
3.2. Teologická interpretácia „Corpus Christi“ vo svetle Františkánskych prameňov.....	103
3.3. Teologická interpretácia „Corpus Christi“ vo svetle bibliografie sv. Jána Pavla II.	129
ZÁVER	150
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	153
ZOZNAM LITERATÚRY.....	154
PRÍLOHY.....	164
1. Výber z výstav Dariny Gladišovej.....	164
2. Ocenenia maliarky Gladišovej.....	167
3. Filmové projekty.....	168
4. Zastúpenie v zbierkach	169
5. Obrazová príloha	170

PREDHOVOR

V posledných dvoch storočiach, resp. v posledných desaťročiach sa výtvarné umenie stalo viac experimentálnou záležitosťou. Charakteristické je predovšetkým nejednotnosťou a originalitou rôznych štýlov, ktoré sú zväčša viazané na osobnosť výtvarníka. Možno povedať, že aj samotná atmosféra v spoločnosti dáva pomerne jasne najavo, že túži po niečom novom, čo tu ešte nebolo. Prirodzene to kladie vysoké nároky na umelca, ktorý chce osloviť súčasnú spoločnosť. Takéto úsilie o originalitu môže byť prínosom a obohatením v oblasti umenia, ale tiež môže vzniknúť situácia, keď prílišná snaha o originálnosť ide na úkor zrozumiteľnosti diela.

Nielen sekulárna, ale aj kresťanská umelecká tvorba je týmto ovplyvnená a vyznačuje sa pomerne veľkou pestrosťou. Napríklad pri stavbe nového kostola a jeho umeleckom dotvorení, resp. pri renovácii, je k dispozícii široká škála možností. Na jednej strane spektra možno vidieť lipnutie na starých tradíciách, ktoré nie vždy dostatočne zohľadňujú myslenie a cítenie súčasného človeka. Na opačnej strane spektra možno pozorovať tendencie k prepiatej abstrakcii a minimalizmu, ktoré môžu na veriacich pôsobiť pomerne chladne. V každom prípade kresťanské umenie, či už historické, alebo súčasné, by malo napomáhať človeku k lepšej koncentrácii na Božie veci, približovať to tajomné, ktoré sčasti ostáva vždy zahalené, a tým aj prítiažlivé. Požiadavkou ostáva aktuálnosť tvorby spojená so sviežosťou nového života a obnovujúceho ducha, ktorý robí *veci nové*. Hoci by sa kresťanské umenie mohlo zdať odľahčené, ohraničené, zbavené nárokov na premýšľanie a novú kreativitu, v skutočnosti musí zohľadňovať množstvo rozmerov. Kritéria na kvalitné kresťanské dielo nachádzame vo viacerých dokumentoch a smerniciach Katolíckej cirkvi. Pokúsime sa uviesť niektoré z nich.

Sakrálna tvorba by mala spĺňať požiadavky umeleckej profesionality a odborného spracovania. Ďalej je potrebné, aby rešpektovala normy stanovené umeleckými a liturgickými komisiami Cirkvi. Nemala by len reprodukovat', ale prinášať originálne diela. Okrem iného sakrálna tvorba má v sebe niesť posolstvo Božieho slova a byť čitateľná. Taktiež má byť blízka duchu doby a ľuďom dnešných čias. Má v sebe niesť vieru, nádej a lásku. Nevyhnutná je inšpirácia Duchom Svätým, aby v sebe obsahovala život, vedela osloviť ľudské srdce a preniesla sa ponad ľudskú ohraničenosť umelca. Je to zaiste náročná úloha a jej splnenie si vyžaduje celého človeka.

ÚVOD

Výber témy rigorózneho práca vyplýva predovšetkým zo záujmu autora o výtvarné umenie, resp. kresťanské výtvarné umenie a jeho miesta v súčasnom priestore a evanjelizácii. To bol aj hlavný dôvod, prečo sme sa rozhodli v predloženej práci venovať priestor súčasnej slovenskej výtvarníčke Darine Gladišovej, ktorá sa zameriava na kresťanskú a sakrálnu tvorbu. V jej dielach sme sledovali hlavné myšlienkové línie a teologické obsahy, na ktoré kladie dôraz. Umelecké dielo Dariny Gladišovej s kresťanskou tematikou je rozsiahle a svojím významom presahuje hranice Slovenska. Napriek tejto skutočnosti je málo známe. To bolo podnetom pre rozhodnutie túto problematiku systematicky spracovať. Ďalším dôvodom výberu maliarky Gladišovej bolo to, že pomerne často vo svojich dielach znázorňuje Eucharistiu a poukazuje na jej dôležitosť. Analýzou a priblížením jej diela s námetmi Eucharistie môžeme prispieť k prehĺbeniu a posilneniu vzťahu, resp. úcty k tomuto veľkému Tajomstvu viery.

Základným *cieľom rigorózneho práca* je teologicky interpretovať frekventované zobrazovanie Eucharistie vo výtvarných dielach akademickej maliarky Dariny Gladišovej. Ďalším cieľom tejto práca je predstavenie jej života a umeleckej tvorby. Ďalším dôležitým aspektom bude preskúmanie spirituality maliarky Gladišovej, pričom budeme sledovať jej vzťahy a postoje k rôznym skutočnostiam duchovného i materiálneho sveta.

Analýzou jednotlivých výtvarných diel maliarky Gladišovej, s ťažiskom na cyklus šiestich obrazov s názvom „Corpus Christi“, budeme konkrétne prezentovať vzťah maliarky k Eucharistii. Jednotlivé obrazy „Corpus Christi“ predstavujú istú myšlienkovú syntézu učenia sv. Františka z Assisi a sv. Jána Pavla II. o Eucharistii, ktorú zanechali vo svojej bibliografii. Vzhľadom k tomu si tieto literárne pramene o Eucharistii v bibliografii sv. Františka a sv. Jána Pavla II. bližšie predstavíme a rozanalyzujeme.

Pri spracovaní textu predloženej rigorózneho práca sme preštudovali a využili dostupné literárne pramene: Františkánske pramene I., II., rozsiahlu bibliografiu sv. Jána Pavla II. na tému Eucharistie, články, katalógy, archívne dokumenty maliarky Dariny Gladišovej a iné zdroje. Najrelevantnejšími prácami v tejto oblasti sa ukázali *Spisy sv. Františka* a encyklika *Ecclesia de Eucharistia*. Interpretáciu jej výtvarného diela „Corpus Christi“ uskutočníme prostredníctvom bibliografie Jána Pavla II. a sv. Františka. Tento spôsob interpretácie sme si zvolili na základe rozhovorov

s maliarkou, ktorá ich sama označila ako základné inšpiračné zdroje pre uvedený cyklus.

Nosnou časťou pre získanie potrebných informácií pre rigoróznu prácu boli osobné rozhovory s maliarkou Gladišovou, ktoré sme uskutočnili vo forme štruktúrovaných, pološtruktúrovaných a neštruktúrovaných rozhovorov v časovom rozpätí 40 hodín. Ďalším zdrojom informácií bola písomná komunikácia formou e-mailov.

Štúdium umeleckej tvorby maliarky sme realizovali návštevou miest s originálnymi obrazov vo Františkánskom kláštore v Bratislave, v Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave, v ateliéri Dariny Gladišovej v Bratislave a kaplnke Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka v Spišskej Kapitule. Pre analýzu umeleckých diel sme využili aj spracované dokumenty maliarky – obrazy na DVD, filmy na DVD a internetové zdroje.

V súčasnosti neexistuje o maliarke Darine Gladišovej a jej diele žiadna ucelená publikácia. Možno nájsť viacero článkov v novinách a časopisoch, ktoré prezentujú istú časť jej života a tvorby. Napriek tejto skutočnosti obsahujú mnoho cenných poznatkov a informácií, ktoré sme pri príprave rigoróznej práce analyzovali a zatriedili do jednotlivých celkov. Pre spracovanie rigoróznej práce bol zvolený nasledovný postup.

Prácu sme rozdelili do troch častí. V prvej časti prezentujeme základné životopisné udalosti a fakty so zreteľom na náboženský kontext, ktorý sa neskôr odráža v jej tvorbe. Prvá časť tiež poskytuje prehľad tvorby, hlavných tém a inšpiračných zdrojov od počiatkov, až po súčasnosť. V druhej časti sa zameriavame na duchovný svet Dariny Gladišovej a jeho prepojenie na tvorbu a evanjelizáciu. Vymenujeme teologické akcenty v jej živote a tvorbe. Tretia časť prezentuje na príklade cyklu šiestich obrazov „Corpus Christi“ syntézu teologických akcentov a výtvarnej umeleckej tvorby so zameraním na úctu k Eucharistii.

1. ŽIVOT A TVORBA DARINY GLADIŠOVEJ

Prvá kapitola tejto práce sa delí na tri časti. Náboženské a existenciálne kontexty vývoja tvorby. Inšpirácia, témy a prehľad tvorby. Reakcie a ohlasy na výtvarnú tvorbu Dariny Gladišovej.

1.1. Náboženské a existenciálne kontexty vývoja tvorby

Darina Gladišová (*1953) je súčasná slovenská akademická maliarka. V roku 1980 absolvovala štúdium na Krajinársko-figuratívnom oddelení maľby u prof. Jána Želibského na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Venuje sa najmä novodobým ikonám, kresťanskej a sakrálnej tvorbe. Získala viaceré ceny doma i v zahraničí. Tvorí striedavo v Bratislave a Novej Bani.¹

1.1.1. Detstvo a obdobie štúdií 1953–1980

Akademická maliarka Darina Gladišová sa narodila 15. apríla 1953 v Záhorciach na Slovensku. Jej otec pochádzal z obce Stariná na severovýchode Slovenska a mama z Novej Bane na strednom Slovensku. Gladišová má dvoch súrodencov, staršiu sestru a mladšieho brata. Mama Ružena Gladišová, rodená Regulová študovala na Pedagogickom inštitúte v Banskej Bystrici. Od roku 1950 pôsobila v školstve ako učiteľka na základných školách, najprv v Záhorciach, potom od roku 1959 v malej dedinke Bukovina a od roku 1969 v Novej Bani. Otec Michal Gladiš študoval na gymnáziu v Košiciach. Štúdiá na Inštitúte zdravotných pracovníkov v Brne si mohol dokončiť až v roku 1973. Pracoval ako odborný referent v Okresnom ústave národného zdravia (OÚNZ) v Novej Bani až do svojej smrti.

Pri našich rozhovoroch prišla reč aj na obdobie komunizmu, pričom príbeh jej rodiny je spojený s prenasledovaním vtedajším štátnym režimom. Dôvodom prenasledovania bol fakt, že brat jej otca bol gréckokatolíckym kňazom. Otec Michal Gladiš bol taktiež gréckokatolík. V roku 1950 bola na tzv. „Prešovskom sobore“ účelovo a neprávom zrušená Grécko-katolícka cirkev v Československu a bola nasilu pričlenená k Pravoslávnej cirkvi. Tí, ktorí sa tomu protivili, boli rôznym spôsobom perzekvovaní. Smutné známe 50-te roky zastihli jej rodičov v Záhorciach, kde bol jej otec nespravodlivo zaistený, odsúdený a uväznený za trestný čin protištátnej činnosti, ktorý

¹ Porov.: Galéria Jána Koniara v Trnave. [2019-06-20]. <<https://www.gjk.sk/sk/zbierky/diela-po-r-1945/gladisova-darina/>>.

sa nikdy nestal a bol dopredu zinscenovaný Štátnou bezpečnosťou (ŠTB). Vážnili ho tri roky (1950–1953) v Bratislave a následky väzenského zaobchádzania si niesol celý život.

Väznený bol taktiež jej strýko, gréckokatolícky kňaz. Volal sa Mikuláš Gladiš a v tom čase bol dekanom Grécko-katolíckej cirkvi v Bardejove. ŠTB mu navrhla prestup do Pravoslávnej cirkvi, ktorý odmietol podpísať. Okamžite bol uväznený a presunutý do pracovných táborov v Novákoch, Hlohovci a Podolínci.² V roku 1951 ho násilne vystaňovali spolu s rodinou do severných Čiech. Vrátiť sa mohol až v r. 1959. Následne pracoval v rôznych profesiách. Kňazskú činnosť mohol znovu vykonávať až od roku 1968.³

Obaja – otec aj strýko boli podrobení nespravodlivému procesu i rozsudku, a tým aj veľkému poníženiu. Jej otec Michal bol síce na základe známych amnestií prepustený, no rehabilitácie sa nikdy nedočkal. V roku 1980 náhle zomrel na následky mozgovej príhody. Jeho brat Mikuláš zomrel v roku 1999. Ako spomína maliarka o ich životných príbehoch sa dozvedela až v roku 1992, len niekoľko rokov pred smrťou strýka. V tom čase ju pre svoj zlý zdravotný stav strýko poprosil, aby ho zastupovala pri rehabilitácii rozsudku v Bratislave. Zároveň sa mala možnosť dozvedieť celú pravdu o ich životoch. Gladišová spomína, že otec o svojej minulosti nikdy nehovoril. Chcel deti chrániť pred zbytočným stresom a strachom. Krátko sa au o tom zmieňuje aj v jednom rozhovore: „Hoci otecko pred nami deťmi nikdy nehovoril o týchto udalostiach, ja som cítila mnohokrát smútok v jeho očiach. Často sa uzavrel do ticha svojej izby, modlil sa a mlčal. Až keď zomrel, mamička mi dala jeho listy z väzenia. Kedysi som mu s bolesťou v srdci zazlievala, prečo nám o týchto veciach nič nepovedal. Až cez udalosti blahoslavenej sestry Zdenky som v plnej miere pochopila dôvod jeho mlčania: chcel nás chrániť. Pochopila som, aká strašná doba to bola.“⁴

Otcovou túžbou bolo predovšetkým vytvoriť celej rodine milujúce zázemie a deťom dať vzdelanie. Necítil nenávisť voči prenasledovateľom a dcére vždy

² *Vyšetrovaním bezpečnostnými orgánmi bolo zistené, že ste sa všemožne snažili, aby sa akcia pravoslávie nezdarila, nahovárali ste svojich veriacich, aby nepristupovali na pravosláviu a taktiež sám ste boli proti tomu, t.j. proti tejto akcii. Ďalej bolo zistené, že ste bol zapojený so skupinou benderovských bánd, týmto ste napomáhali v ich ilegálnej činnosti a snažili ste sa na rozbití ČSR a jej ľudovodemokratického štátneho zriadenia. Podľa horeuvedených okolností, ktoré vyčerpávajú skutkovú podstatu podľa § 2, ods. 1. písm. a zák. 247/48 Zb., rozhodla komisia na zaradenie do TNP s cieľom prevýchovy.“ (Výmer KNV v Prešove č. 246/704-22/5-50 zo dňa 23. júna 1950) cit. z knihy: BABJAK, Ján. *Zostali verní: osudy gréckokatolíckych kňazov. V. zväzok. 1. vydanie. Košice: Slovo, 1999, s. 25.**

³ BABJAK, Ján. *Zostali verní, s. 25.*

⁴ ARTIMOVÁ, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmrtychvstanie. Katolícke noviny 2016, č. 37, s. 20.*

pripomínal: „Zlo sa nevracia zlom! Odpustenie prináša pokoj duše!“ Otec maliarky mal po celý život hlbokú úctu k blahoslavenému biskupovi Pavlovi Petrovi Gojdičovi (1888 – 1960), ktorý mal veľký cit k sociálne slabým ľuďom. Na svojom nočnom stolíku mal vždy fotku svojich rodičov a potom aj fotku biskupa Gojdiča. Jej matka bola vo svojom okolí obľúbená pre svoju veselú povahu a lásku i pomoc voči chudobným. Rodičia deti viedli k láske k chudobným a opusteným, ktorých ako spomína, mali okolo seba veľmi veľa. Takisto sa snažili pestovať dobré vzťahy so svojim okolím bez ohľadu na vierovyznanie. V obci Záhorce susedili z jednej strany so židovskou rodinou a z druhej strany s evanjelickou rodinou. S oboma vychádzali veľmi dobre. Hlavne v dedinke Bukovina mama pomáhala a zachraňovala každého, kto zaklopal na dvere učiteľského bytu. Dokonca požičala aj svoje svadobné šaty, keď bolo treba. Viedla si evidenciu ľudí, ktorí žili osamelo, alebo boli slabí či chorí. Potom im kupovala rôzne veci, kvety, alebo ich navštevovala keď mali narodeniny a pri rôznych iných príležitostiach.⁵ Práve rodičia boli tými osobami, ktorí svojou citlivosťou voči chudobným pripravovali D. Gladišovú na dar viery. Pokiaľ jej mama pôsobila v škole v obci Bukovina, vyučovalo sa tam aj náboženstvo. V škole zriadila knižnicu a venovala sa ochotníckemu divadlu. Mala zdravotnícky kurz a preto riešila aj rôzne zdravotné problémy v dedine. Otec zase miloval výtvarné umenie. Spolu s manželkou sa venovali rôznym aktivitám, ktoré prispeli k duchovnému pozdvihnutiu malej dediny. *Ľudia si na nich dodnes s láskou spomínajú*, hovorí D. Gladišová. Do Novej Bane sa presťahovali v roku 1963, kde dodnes žije celá jej rodina.⁶ K umeniu viedol Gladišovú najmä jej otec, ktorý ju veľmi povzbudzoval. Sám občas vyrezával z dreva a tešil sa, že na dôchodku na to bude mať viac času. No nedožil sa toho. Pri spomienkach na otca poukázala tiež na fakt, že bol veľmi prísny, keď sa jednalo o modlitbu a Božie veci. Pri modlitbe nestrpel vyrušovanie, ani nejaké žarty. Pristupoval k tomu s veľkou vážnosťou. V Starine, kam chodievali za svojimi starými rodičmi, mali doma aj v kostole veľa náboženských obrazov. Vo vývoji umelkyne to predstavovalo značný vplyv, ktorý sa neskôr odrazil v jej tvorbe.

Od roku 1963 navštevovala D. Gladišová Základnú školu v Novej Bani. Taktiež chodila do Ľudovej školy umenia. V rokoch 1969–1973 študovala na Strednej pedagogickej škole v Leviciach. Gladišová pri tejto príležitosti spomína na istý dôležitý fakt, ktorý ovplyvnil jej umelecké nasmerovanie. Počas stredoškolského štúdia bývala

⁵ Rozhovor autora rigoróznej práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

⁶ Rozhovor autora rigoróznej práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 1. 8. 2018.

v Leviciach v podnájme. V susednom byte žila pani, ktorá si raz zabudla privrieť dvere a bolo tam vidieť kľáčadlo určené k modlitbe. Pri neskoršej vzájomnej komunikácii vysvitlo, že je tajnou rehoľnou sestrou v civile. Táto rehoľná sestra mala brata, ktorý bol sochárom. Gladišová v tom čase pochybovala o svojich umeleckých schopnostiach, hoci mala silnú túžbu ísť na Vysokú školu výtvarných umení. Nevedela, či sa tam má vôbec prihlásiť a či má na to, aby to zvládla. Rehoľná sestra jej poradila, že môže ukázať svoje práce jej bratovi a on sa k tomu vyjadrí. Keď mu predložila pár prác, tak ju tento sochár viackrát energicky povzbudil, že určite má na to a že sa môže spokojne prihlásiť na VŠVU. Obidvom je doteraz vďačná, že ju posunuli, lebo prostredníctvom nich nabrala odvalu prihlásiť sa na VŠVU. Aj v týchto situáciách si uvedomuje svoje prepojenie na zasvätených ľuďí a Božie pôsobenie v jej živote.

V rokoch 1975–1980 študovala na Vysokej škole výtvarných umení (VŠVU) v Bratislave na Oddelení krajinárskeho a figuratívneho maliarstva u profesora a národného umelca Jána Želibského (1907-1997), ktorý bol istý čas rektorom VŠVU v Bratislave a pôsobil tam ako pedagóg.⁷ Už počas talentových skúšok si ju Prof. Želibský vybral na svoje oddelenie. Podľa slov Gladišovej mal po celú dobu štúdia veľký vplyv na jej umelecký vývoj. Spomína, že bol veľmi náročným, ale aj citlivým a zodpovedným pedagógom. Mimoriadne dbal na čistú kvalitu obrazu, farebnú kultivovanosť a kompozičnú náročnosť. Veľmi si na ňom vážila jeho rešpekt k slobodnému vyjadrovaniu sa v tvorbe. Ako sama hovorí, bol jej akoby druhým otcom. Po ukončení štúdia boli naďalej v osobnom kontakte až do jeho smrti. Starostlivo sledoval jej tvorbu a veľmi ju podporoval. Rada na neho spomína, pretože jej dával priestor aj pre vytváranie obrazov s kresťanskou tematikou v dobe, ktorá kresťanstvu nebola naklonená.⁸ Vážil si jej tvorbu, ba neskôr sa dokonca raz vyjadril, že aj on sa môže učiť od nej. Gladišová sa už vo svojej ranej tvorbe venovala ikonomaľbe. Prvú výstavu po absolvovaní VŠVU v Galérii Cypriána Majerníka nazvala *Spomienky na môjho otca* a hoci bola o ikonách, nemohla ju tak nazvať.

1.1.2. Životné obdobie 1980 – 1989

Po ukončení VŠVU v Bratislave (1980) jej náhle umrel otec. Bolo to pre ňu ťažké obdobie, ale život sa nezastavil a musela sa s osudom vysporiadať a žiť ďalej. Jej prvým

⁷ Porov.: VŠVÚ v Bratislave. [2019-06-14]. <<https://www.vsvu.sk/o-nas/vsvu/historia/>>.

⁸ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

ateliérom v Bratislave sa stal panelákový pivničný priestor s rozmermi 4 x 4 m, kde žila aj maľovala. Maliarkin vzťah k viere bol v tom čase utlmený. Ťažko sa totiž vyrovnávala so skutočnosťou, že Boh im otca povolal do večnosti, keď ho najviac potrebovala. V umení sa snažila budovať vlastnú maliarsku výpoveď.

Prvé kompozície boli návratmi do spomienok prežitého detstva. Boli to náznaky drevených plotov, dedinských domčekov a koníkov, ktoré zvykol vyrezávať jej otec. V krásach slovenskej prírody nachádzala inšpiráciu a pokoj. Neskôr prešla k tvorbe zložitejších figurálnych kompozícií s riešením závažnejších spoločenských a filozofických tém. Zapájala sa do výstavných činností na Slovensku i v zahraničí, kde dosiahla nemalé úspechy a získala medzinárodné ocenenia. V roku 1985 mala možnosť zúčastniť sa so svojimi obrazmi na významnom svetovom festivale v Cagnes-sur-Mer vo Francúzsku, kde získala vo veľmi silnej konkurencii významné ocenenie. Diela tam poslala skrze pražskú organizáciu *Zväz Československých výtvarných umelcov*. Boli to voľné ikony byzantského štýlu.⁹

1.1.3. Spolupráca s Francúzskom 1989 – 1994

Keď sa otvorili hranice, prijala spoluprácu s Francúzskom. Začalo sa to tým, že z Francúzska prišiel po revolúcii v roku 1989 do Československa pán Le Mester. Bol to obchodník s umením. Z Československa si vtedy vybral štyroch umelcov, ktorým ponúkol spoluprácu. Boli to dvaja umelci z Čiech a dvaja zo Slovenska. Medzi nimi bola aj Gladišová. Pán Le Mester potom prichádzal raz ročne po nové obrazy, ktoré následne predával vo Francúzsku. Vo Francúzsku taktiež viackrát vystavovala. Bolo to hlavne v Paríži. Všetky jej diela z tohto obdobia zostali v majetku súkromných galérií a zbierok. Gladišová bola veľmi úspešnou a žiadanou výtvarníčkou. Vďaka predaju svojich diel si mohla zariadiť primeraný ateliér a zabezpečiť byt na dôstojný život. Celá spolupráca trvala približne 5 rokov (1989-1994). Obrazy, ktoré išli do Francúzska cez Le Mestra majú svoj život a maliarka sa už nezaoberala tým, kto ich kúpil a kde presne sú. Táto spolupráca bola pre ňu v tom čase veľkou pomocou. Zároveň oceňuje, že Le Mester neurčoval, čo majú maľovať, ale dával voľný priestor. Vzhľadom na tematiku obrazov, ktoré vznikali z tejto spolupráce to bola prevažne voľná tvorba zameraná na vzťahové témy, mužské a ženské siluety a zátišia. Príroda a abstrakcie boli tiež vďačné

⁹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.*

témy – v tomto období netvorila náboženské témy. S Francúzskom zostala v kontakte aj naďalej, a to najmä cez Slovenské veľvyslanectvo v Paríži.¹⁰

1.1.4. Svetlo modlitby a životné obdobie po roku 1994

Deväťdesiate roky 20. storočia predstavujú v živote a v tvorbe Gladišovej výrazný prelom. S narastajúcimi úspechmi a komerčnými požiadavkami zo strany galeristov zároveň pociťovala veľkú neslobodu a neistotu, či ide správnou cestou. Ako sama hovorí, zásadné chvíle v jej živote nastali v roku 1994. V tom čase ešte pracovala na obrazoch s tematikou slovenskej krajiny. Jednalo sa o stredné a východné Slovensko a vzťahovú problematiku. Často meditovala pred ikonou Matky Božej vo svojom bratislavskom byte. Taktiež chrámový priestor v kostole sv. Františka v Bratislave, ktorý je súčasťou kláštora františkánov a červené svetielko nad svätostánkom, ju čoraz viac priťahovalo a dávalo jej pocit bezpečia.¹¹ Proces obrátenia bol sprevádzaný silnými vnútornými vnuknutiami a myšlienkami. Zásadné bolo vnútorné videnie kríža, resp. žiariaceho plátna so znamením, či znakom kríža. Bolo to pred Veľkou nocou 1994. Dostala vnútornú výzvu namaľovať tento kríž a na základe toho vznikol počas veľkonočného obdobia obraz s názvom ICHTHUS (Obrázok 7, str. 177). Obraz namaľovala ešte pred svojim osobným obrátením. Skontaktovala sa s františkánmi a následne bol obraz vystavený v kaplnke sv. Jána Evanjelistu, ktorá je súčasťou komplexu Františkánskeho kláštora v Bratislave.¹² Hoci od začiatku jej tvorby nachádzame rôzne ikony, obrazy s náboženskými prvkami alebo prvkami z ikon, tak obraz Ichthus je niečím iný. Je to prvý obraz vychádzajúci z osobného živého vzťahu s Kristom, kým tie predtým boli skôr výsledkom tradične chápanej viery. Ako sama hovorí: *Práve prostredníctvom tohto obrazu ma Pán pred niekoľkými rokmi priviedol do domu sv. Františka.* Obraz s názvom Ichthus bol prvý z množstva tých, ktoré po ňom nasledovali. Zosobňuje pre maliarku „osudný“ míľnik na ceste k jej novej tvorivej fáze. Ním vstupuje do sveta vnútornej kontemplácie, rozjímaní a spirituálnych tajomstiev.¹³ Podstatnou súčasťou procesu obrátenia bola veľká túžba po prijatí sviatosti zmierenia a Eucharistie. Práve v Eucharistii začala silne vnímať prítomnosť živého Ježiša Krista. Jedného dňa na sviatok Božieho tela v hĺbke svojej duše počula tichý hlas: „*Zriekni sa*

¹⁰ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

¹¹ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 2. 8. 2019.

¹² Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 10. 9. 2019.

¹³ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Vitazstvo svetla nad tmou. Katolícke noviny. 1997. (archív D. Gladišovej 2019).*

seba samej a vlož svoj život do rúk mojej Matky Božej!“ „Poslúchla som a dodnes jej vdáčim, že ma priviedla späť do Cirkvi a k svojmu Synovi Kristovi, ktorý vyliečil všetky moje životné omyly a zranenia.“ V tom čase sa začali aj živé vnútorné stretnutia s Kristom.¹⁴ Talent, ktorý jej bol zverený, sa už nestával pre ňu cieľom k vlastnému úspechu, ale službou, v ktorej nachádza vysvetlenie, ale aj povolanie svojho života. Je to cesta, na ktorú ju, ako sama hovorí, pozval Kristus svojou láskou, aby ju priviedol k pravde, ktorou je on sám prostredníctvom svojho daru Eucharistie, ktorá sa jej stala tým najčistejším prameňom inšpirácie.¹⁵

Po roku 1994 sa Gladišová vydáva na neľahkú cestu kresťanskej umelkyne. Nasleduje intenzívna spolupráca s františkánskou rehoľnou rodinou, ktorej ovocím je vysoký počet umeleckých diel práve na tému františkánskej spirituality. Najvýraznejším dielom spomedzi ostatných je práve cyklus s názvom Corpus Christi, umiestnený v refektári františkánskeho kostola, ktorý je zároveň predmetom nášho výskumu v druhej kapitole tejto práce. V roku 1999 skladá Gladišová s povolením provinciála františkánov súkromné doživotné sľuby chudoby a čistoty. Keďže žije vo svete, tak sľub poslušnosti neskladá.¹⁶ Vo svojich sľuboch má klauzulu, že chudobu, čistotu a talent od Boha dáva do služby šírenia Evanjelia.¹⁷ *Jej obrazy majú od roku 1994 výlučne kresťanskú tematiku.* Kvalitou svojich diel a húževnatou prácou automaticky priťahovala pozornosť viacerých rehoľných rodín a cirkevnej hierarchie. Mnohé diela tak vznikli a vznikajú z ich podnetu. *V tomto období je jej tvorba naďalej spojená s početnou výstavnou činnosťou evanjelizačného zamerania na Slovensku i v zahraničí.*

Rok 2004 je začiatkom novej etapy v živote D. Gladišovej. Ťažko jej ochorie mama, ktorá žije v Novej Bani. *Má sa venovať iba umeniu a starostlivosť o chorého prenechať iným? alebo Má sa radšej postarať o chorého a obmedziť tak svoje umelecké možnosti a rozlet?* Umenie je dar zverený na určitý čas, ale láska zostáva navždy. Ako prvoradú úlohu si zvolila *starostlivosť o mamu* a ako druhoradú úlohu – *umenie*. Napriek tejto skutočnosti od roku 2004 až doteraz (2019) vzniká popri obetavej službe naďalej množstvo nových malieb. V dôsledku spomenutých okolností sa výstavnej činnosti v tomto období venuje len sporadicky. V súčasnosti má maliarka rozpracované

¹⁴ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 2. 8. 2019.

¹⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 2. 8. 2019.

¹⁶ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018 a 9. 8. 2019.

¹⁷ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

obrazy, ktoré pripravuje na *Rok kresťanskej kultúry na Slovensku 2021*.¹⁸ Treba dodať, že Gladišová je dlhoročnou členkou *Rady Konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelanie a kultúru*, ktorej v súčasnosti predsedá biskup Mons. František Rábek.¹⁹

1.2. Inšpirácia, témy a prehľad tvorby

Bežná skúsenosť potvrdzuje, že každý výtvarník sa snaží nájsť *svoj spôsob umeleckého vyjadrovania a okruh tém, ktoré výtvarne reflektuje*. V tejto časti sa pokúsime nahliadnuť práve do týchto dvoch oblastí. Umelecký vývoj súvisí s mnohými faktormi. Na jednej strane je to rodinné zázemie a detstvo, na druhej strane ďalšie silné životné momenty, ľudské i umelecké dozrievanie. Všetky tieto vplyvy napomáhajú k vyprofilovaniu oblasti záujmu. Pre umelca sa táto oblasť stáva natoľko dôležitou, že jej venuje svoju umeleckú i životnú energiu.

Umelecký vývoj Gladišovej vyrastá na pozadí byzantských ikon, ktoré súvisia s jej grécko-katolíckymi koreňmi. Od detstva mala možnosť prirodzene vnímať symbiózu umeleckého a náboženského. Rodina, kde sa pestovala láska k umeniu, pomohla vytvoriť základy, ktoré sa upevnili na VŠVU v Bratislave. Odborná znalosť výtvarných techník a dejín umenia boli pre Gladišovú dobrou výbavou do budúcnosti.

Tvorbu výtvarníčky môžeme rozdeliť do *dvoch základných tvorivých období*. Prvým je časové obdobie 1980–1994, v ktorom sa venuje figurálnej kompozícii a krajinárstvu. Reflektuje prírodu, krajinu v ktorej vyrastala a zaoberá sa aj filozofickými a vzťahovými témami. Druhým obdobím je tvorba v rozmedzí rokov 1994–2019. V tomto období sa výtvarníčka venuje kresťanským témam.

V obidvoch obdobiach tvorby možno vidieť niektoré spoločné črty. Je to predovšetkým *harmonicky vyznievajúca farebná kompozícia* jednotlivých diel. Dosahuje ju výberom jednej alebo niekoľkých navzájom ladiacich farieb v jednom diele. Charakteristická je i *práca so svetlom*. Práve pre prácu so svetlom sú jej diela často oceňované. Rovnako signifikantná je *myšlienková a vizuálna viacvrstevnosť malieb*. Ďalšou črtou je *schopnosť pretlmočiť vnútorný myšlienkový a citový svet do výtvarného diela*. Zaujímavosťou je, že diela sú subtílna, no zároveň výrazná. Istým spôsobom vťahujú diváka do svojho deja. Prevažná časť jej obrazov je väčšieho formátu.

¹⁸ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

¹⁹ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

V tvorbe Gladišovej možno sledovať istý vývoj. Zaoberá sa realitou svojho vnútorného sveta a prežívania skutočnosti, potom slovenskou, resp. československou krajinou, spoločnosťou a kultúrou. Rovnako ju sprevádzajú i otázky týkajúce sa širších súvislostí, v ktorých je človek súčasťou vesmíru a je nútený rozmýšľať o tom, čo ho presahuje. Nachádza si vlastný charakteristický rukopis obrazov, ktorý je bez zbytočného pátosu.²⁰ „Jednoducho vyznievajúca štrukturálna stavba, či farebne precítený ekvivalent vyvierajú z tvorivého a ľudského presvedčenia umelkyne. Výsledkom je umelecky kompaktné a vyzreté dielo.“²¹

V neskorších dielach D. Gladišovej nachádzame psychologicky ladené postavy svätých, u ktorých možno vidieť originálne prepojenie gotickej a renesančnej radosti. Táto je vyjadrená v ľudsky podaných postavách svätcov a svätíc. Maľby sa stávajú odrazom vnútornej meditácie nad témou a zobrazenými osobami. Viera integruje cieľavedomú umeleckú prácu a racionalita je vyvážená zraniteľnou citlivosťou. Nechýba láskavá neha a pochopenie. Finálne umelecké stvárnenie má tendenciu smerovať k harmónii človeka, prírody, viery a celého vesmíru.²²

1.2.1. Inšpirácia, témy a tvorba v rokoch 1980 – 1993

Ľudia, ktorí dosahujú úspechy v rôznych oblastiach, prirodzene priťahujú záujem svojho okolia. Pri rozhovoroch s nimi je často kladená otázka *Čo stojí za ich výnimočným výkonom?* A odpovede sú prevažne zhodné. Je to spojenie talentu a usilovnosti. K tomu by sme mohli ešte pridať vhodné zázemie a podmienky. Niektorí hovoria aj o šťastí.

V prípade Gladišovej môžeme povedať, že od začiatku jej umeleckej cesty ju charakterizuje okrem talentu predovšetkým intenzívne pracovné nasadenie a veľký počet namalovaných obrazov. Ani pri množstve diel však nechce poľaviť na kvalite a každému výtvoru sa snaží venovať primeranú pozornosť. Dalo by sa hovoriť o zodpovednosti a systematickosti v tvorivom procese, ktorý sa nerozptyľuje a nečaká, že príde múza a všetko vyrieši. Hľadanie a nachádzanie, neúnavná tvorba a experimentovanie, úcta k tradíciám maľby, no zároveň sloboda vytvárania niečoho

²⁰ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej. GoodWill 2016, č. 4, s. 66.*

²¹ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66–69.*

²² Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66.*

nového. To sú charakteristiky, ktoré nachádzame ako spojivo v celej doterajšej tvorbe umelkyne.

Začiatok jej umeleckej cesty je vsadený do kontextu Československej socialistickej republiky. Maliarka ani v minulosti ani dnes nemaľuje politicky ladené témy, ani neudržiavala žiadne politické kontakty pre získavanie finančne lákavých objednávok. Niektoré výstavy v 80. rokoch 20. storočia na ktorých sa zúčastnila, boli pre umelcov nariadené a povinné. Socialistické názvy týchto výstav však nekorešponujú s jej výtvarným zameraním, keďže na nich nevystavovala ani politické ani ideové, ale ikonografické, krajinárske, psychologické a vzťahové témy. Na výstavách nikdy nerobila angažovanú tvorbu. Získala jediné absolventské štipendium, ktoré dostávali všetci absolventi, aby nejak začali. Absolventi boli nútení k tomu, aby svoje výstavy robili v závodoch s pracovnou tematikou. „*No ja som takú výstavu robiť nechcela a horko-ťažko som si vydobyla výstavu pre pacientov na Neurologickej klinike v Štátnej nemocnici v Bratislave, kde moje obrazy podľa spätných ohlasov pôsobili na pacientov povzbudivo a zároveň upokojujúco*“, hovorí Gladišová. Odvtedy sa na tejto klinike organizovali často takéto výstavy.²³

V nasledujúcej stati sa na základe dostupných zdrojov pokúsime chronologicky krátko zhrnúť výtvarnú tvorbu Gladišovej od štúdií na VŠVU až do roku 1994. Treba však mať na pamäti to, že mnohé z výstav a obrazov nie sú nikde zdokumentované, a to najmä tie, ktoré si organizovali umelci sami. Naopak sú vo vtedajších odborných periodikách zdokumentované najmä tie, ktoré boli nariadené a prešli štátnou cenzúrou. Domnievame sa však, že napriek tejto skutočnosti je možné utvoriť si aspoň základný náčrt jej umeleckého profilu v danom období.

Odborný časopis *Výtvarný život* zaznamenáva meno Gladišovej už v roku 1978, a to v súvislosti s Výstavou mladých umelcov – poslucháčov. Zaraďuje ju do programovej koncepcie mladej slovenskej krajinárskej a figurálnej maľby po stopách výtvarníkov Matejku a Želibského.²⁴

Gladišová sa od svojich začiatkov zameriava na oblasť komornej maľby. Jednak čo sa týka formátu ako aj istého kontemplatívneho momentu vlastných spomienok a skutočnosti prefiltrovannej vnútorným svetom. Dôležité miesto patrí krajinomaľbe a figurálnym kompozíciám. Dobré zachytáva atmosféru krajiny a jej charakteristické

²³ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 12. 11. 2019.

²⁴ Porov.: PODUŠEL, Ľubomír. *Výstava poslucháčov k Februáru. Výtvarný život 1978, roč. 23, č. 6, s. 40–41.*

osobitosti. Vo figurálnej tvorbe zobrazeného človeka nemožno presne identifikovať a zahŕňa ho anonymita. Zachováva však istý konkrétny tvar, ktorý poskytuje možnosť širšieho filozofického zamyslenia. V niektorých dielach rieši aj závažné problémy životnej existencie – *Pred operáciou*, olej, 1979; *Prvé kroky*, olej, 1979. Jej prístup nevylučuje ani záujem o konkrétneho a blízkeho človeka – *Spomienka*, olej, 1981. D. Gladišová vo svojich krajinárskych kompozíciách vyjadruje svoj trvalý vzťah k prostrediu mesta Nová Baňa. Členitosť novobanskej prírody zodpovedá autorkiným dynamickým výtvarným riešeniam. „Transformácia zážitkov a dojmov, emotívne vyjadrená kultivovaným koloristickým výrazom, je racionálne umocnená účasťou kresby a línie – *Krajina Štále*, olej, 1980; *Krajina Malá Lehota*, olej, 1980; *Krajina z Novej Bane*, olej, 1980; *Krajina z Bukoviny*, olej, 1980.“²⁵ Autorka sa usiluje vyvíjať vlastné formovo-výrazové štruktúry a hľadá nové experimentátorské riešenia.²⁶

V roku 1984 sa zúčastňuje XVII. Medzinárodného maliarskeho sympózia v Moravanoch nad Váhom. Vytvorí tu kolekciu kresieb a olejových malieb inšpirovaných moravianskymi motívmi. Prináša nové obohatenie krajinárskeho pohľadu a autonómnou skladbou formovo-tvarových a farebných zložiek.²⁷ „Štruktúrnou maľbou dala dedinskému motívu adekvátny výraz plnokrvnej súčasnosti, v ktorej sa harmonicky prelína minulosť s prítomnosťou. Motívu sa zmocnila bez falošného sentimentu, ale s citom a výtvarným majstrovstvom, ktoré jednoznačne hovorí o silnej individualite a o talente.“²⁸ Už v jej ranej tvorbe možno vidieť pozitívny ohlas u odbornej verejnosti a schopnosť obstáť v zahraničnej konkurencii.

V niekoľkých dekádach po II. svetovej vojne bol z pochopiteľných dôvodov aktuálny motív mieru.²⁹ Stal sa témou mnohých výstav. V diele Gladišovej nachádzame niektoré takéto obrazy. *Mier alebo katastrofa ľudstva*, kombinovaná technika, 1984. Vyjadruje nimi krehkosť a jemnú hranicu medzi šťastným, harmonickým prežívaním všedného dňa a jeho ohrozením vojnou.³⁰

V roku 1984 predstavuje výtvarná kritička Kovalčíková maliarku Gladišovú ako výrazný príklad toho „ako mladý umelec môže sústredenou húževnatou prácou prispieť

²⁵ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Prvé konfrontácie – Darina Gladišová. Výtvarný život 1982, roč. 27, č. 1, s. 36.*

²⁶ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Prvé konfrontácie – Darina Gladišová, s. 36.*

²⁷ Porov.: HURAJOVÁ, Františka. *Medzinárodný ruch v Moravanoch. Výtvarný život, 1984, roč. 29, č. 5, s. 41–42.*

²⁸ HURAJOVÁ, Františka. *Medzinárodný ruch v Moravanoch, s. 41–42.*

²⁹ ČUBRDA, Zdeněk. *Výzva 1986 – výtvarné dialógy o prítomnosti a budúcnosti ľudstva výstava k medzinárodnému roku mieru. Brno: Dom umění města Brna, 1986. (kolektívny katalóg).*

³⁰ Porov.: ŠEVČÍKOVÁ, Zuzana. *Z odkazu povstania. Výtvarný život 1984, roč. 29, č. 10, s. 12.*

k narastaniu vlastného výtvarného talentu a zodpovedným prístupom k tvorbe dosiahnuť kvalitné a pôsobivé umelecké výsledky.³¹ Ďalej sa zmieňuje o jej výstavnej činnosti doma i zahraničí, budovaní vlastnej maliarskej výpovede o slovenskej prírode, človeku i spoločnosti, ľudských vzťahoch, túžbach, radoostiach i každodenných starostiach. Taktiež postrehne v dielach istý sled udalostí, ktoré začínajú v dávnej minulosti, prechádzajú prítomnosťou a sú tam náznaky napredovania a ďalšieho vývoja.³² Zaujímavosťou je, že napriek rozmanitosti tém – *Cykly Spomienok, Záhrad a Zátíší, kompozície s moravianskou krajinou a obrazy s mierovou a protivojnovou tematikou*, jej dielo pôsobí myšlienково kompaktne. V širšom zábere v sebe koncentruje spoločensko-historický i osobný rytmus. V katalógu sa spomína inšpirácia ikonovými obrazmi a poetizačný prvok malieb. Diela v sebe zahŕňajú krehkosť spomienky na minulosť a dynamizmus súčasného pulzujúceho života. Napriek istým konkretizačným prvkom nejde v jej prácach o veristický prepis skutočnosti, ale skôr o výtvarné spredmetnenie úvahy.³³ Tu možno upriamiť pozornosť na schopnosť autorky vložiť do obrazu obsiahlejšiu vnútornú úvahu, čo je dôležitou súčasťou jej diela. Gladišová hľadá nielen svoj výtvarný výraz, ale aj svoje pevné postavenie v živote. Do niektorých obrazov cyklus *Spomienok, Záhrad* začleňuje prítomnosť svojej osobnosti. „Zo spätného pohľadu na prežité detstvo v prostredí slovenskej dediny, sa vyznáva z osobných spomienok, zmyslových poznatkov, citových prežitkov a myšlienkových úvah vyvolaných intenzívnym vnímaním slovenskej krajiny. Náznaky drevených plotov, prírodných prvkov, symbolizujú teplo domova, prostotu života, charakteristický svet slovenskej prírody.“³⁴ Jej ľudský a umelecký temperament je usmernený racionálnym prehodnocovaním. Racionalita vstupuje do tvorby Gladišovej hneď v začiatkoch jej tvorby. Jej obrazy popri citovom náboji obsahujú v sebe myšlienku. Už v tom čase vnáša do svojho repertoára štrukturálne vrstvy. Uvedomuje si ich prínos pre dynamizáciu obsahu a pre výraznejšie pôsobenie farebnej zložky. Kovalčíková pripomína, že autorka sa zaoberá aktuálnymi obsahovými rovinami a reaguje na výzvy súčasnosti. Badáme príklon k realite života, s ktorou je bytostne spätá.³⁵ Dalo by sa povedať, že tvorba pre Gladišovú nie je únikom z reality, ale skôr cestou k jej lepšiemu pochopeniu.

³¹ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Výber z tvorby*. Bratislava: Zväz slovenských výtvarných umelcov – Mestská organizácia, 1984. (autorský katalóg).

³² Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Výber z tvorby*.

³³ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Výber z tvorby*.

³⁴ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Výber z tvorby*.

³⁵ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Výber z tvorby*.

Mesto Sofia v Bulharsku sa v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch stalo vo výtvarnom umení dejiskom viacerých zaujímavých akcií medzinárodného významu, medzi ktoré patrilo aj *Triennale realistickej maľby* pravidelne organizované od roku 1973. Vo vzájomnej konfrontácii s mladými umelcami z mnohých svetových krajín (z Brazílie, Bulharska, Francúzska, Grécka, Iraku, Japonska, Juhoslávie, KĽDR, Maďarska, Mongolska, NDR, Nórska, Rakúska, Rumunska, Srí Lanky, ČSSR, Západného Berlína a ZSSR) v roku 1984 Darina Gladišová získala II. cenu. Jej diela boli zaradené medzi lyricky ladené so symbolickým podtextom.³⁶ „Svet D. Gladišovej je krištáľovo čistý, poetický, so symbolmi, ktoré sú nám blízke a ktorým ľahko porozumieme. Vypovedajú o vnútre človeka, o šťastí a smútkoch, a mohli by sme ich nazvať zátišíami, zobrazeniami kútikov plných predmetov, ktoré ako zrkadlo odrážajú naše city a nálady.“³⁷ Takto hodnotí autorku a jej diela vzhľadom k výstave redaktor časopisu *Výtvarného života* Peter Kováč. Ďalej sa zmieňuje o kultivovanosti a adekvátnej farebnej a tvarovej prepracovanosti.³⁸ Gladišová kladie vo všeobecnosti dostatočný dôraz na kvalitné remeselné spracovanie zvoleného námetu. V tom istom roku 1984 získava taktiež II. cenu na výstave *Človek našej doby* v Moskve.³⁹ V osemdesiatych rokoch patrí medzi známych umelcov vtedajšieho Československa.⁴⁰

V odbornom časopise *Výtvarný život* nachádzame článok od Andreja Šveca s názvom *Ideové a estetické poslanstvo súčasnosti* z roku 1986, ktorý popisuje vtedajšiu výtvarnú scénu osemdesiatych rokov. Gladišovú spomína v súvislosti s novodobým portrétnym žánrom a jej diela zaraďuje medzi najzaujímavejšie a umelecky najzávažnejšie vo vtedajšej najmladšej generácii maliarov. Považuje ju za protagonistku úsilia najmladšej generácie vo figurálnej tvorbe 80. rokov.⁴¹ Podľa jeho vlastných slov: „Jej tvorba je medzníkom uzatvárajúcim tradíciu maliarstva od začiatku 70. rokov, spojenú so školením u prof. J. Želibského na VŠVU v Bratislave. Otvára nové perspektívy súčasnej komornej maľby.“⁴² V popise jej diel hovorí o novom vzťahu obrazu ku skutočnosti videného a prežívaného sveta a podnetnej tvorbe maliarky, ktorá zasahuje do zátišia

³⁶ Porov.: KOVÁČ, Peter. *Cesty mladého maliarstva: Úvahy nad 3. ročníkom Medzinárodnej súťaže mladých výtvarníkov v Sofii, Výtvarný život 1985, roč. 30, č. 7, s. 2–5.*

³⁷ KOVÁČ, Peter. *Cesty mladého maliarstva, s. 2–5.*

³⁸ Porov.: KOVÁČ, Peter. *Cesty mladého maliarstva, s. 2–5.*

³⁹ Porov.: KOVÁČ, Peter. *Tvorba mladých – Diár. Výtvarný život 1985, roč. 30, č. 10, s. 10–11, 47.*

⁴⁰ Porov.: ZEMKO, Marián. *Zápisník – mozaika. Výtvarný život 1986, roč. 31, č. 9, s. 41.*

⁴¹ Porov.: ŠVEC, Andrej. *Ideové a estetické poslanstvo súčasnosti. Výtvarný život 1986, roč. 31, č. 4, s. 2–13.*

⁴² ŠVEC, Andrej. *Ideové a estetické poslanstvo súčasnosti, s. 2–13.*

rovnako ako do portrétu, krajiny, či figurálnej kompozície viazanej na rôzne témy. Jej úsilie kladie za vzor pre mnohých maliarov mladej generácie.⁴³

Katalóg z roku 1986 popisuje Gladišovej dielo ako charakteristické množstvom zaujímavých obsahovo-filozofických okruhov, „v ktorých rieši vlastný vzťah ku skutočnosti, svoje osobné a spoločenské postavenie v životnej realite, problematiku medziľudských vzťahov, snov a spomienok na uplynulé detstvo. Všetky smerujú k rodnej zemi, jej histórii, výtvarnej kultúre i etnografickým zvláštnostiam.“⁴⁴ Používa zrnité plastické štruktúry, ktoré sú spájané zväčša monochrómnyimi pigmentami. Tieto dodávajú obrazu mlčanlivú atmosféru no zároveň veľavravnú poetiku. Pracuje s povrchom i hĺbkou – s myšlienkou i hmotou, ktoré nanáša, vrství i sníma z povrchu plátna alebo dosky. Gladišová rozvádza myšlienky do obrazových cyklov, ktoré sa stávajú prirodzenou súčasťou jej tvorby. Takýmto spôsobom sa snaží „takmer *do dna* vyčerpať motív, ktorý ju *trápi*, a z ktorého sa potrebuje vyznať natoľko, aby pocítila uzavretosť jeho obsahu.“⁴⁵ Využíva introspektívne sondy do svojho vedomia, do minulosti a vyjadruje nadčasovosť situácie. Obrazy sú na prvý pohľad „žensky krehké, jemné a poetické“, ale vnímavý divák zbadá náročnosť spracovania ako v obsahovej symbolike, tak vo výrazovej štruktúre. Maliarka citlivo zvažuje vlastné senzitivno-emotívne a intelektuálno-meditatívne dispozície.⁴⁶ Možno u nej vnímať „programové zameranie sa na dvojpoľovú problematiku krajiny a človeka, podmienené štúdiom na VŠVU v Bratislave, rovnováhu racionálno-konstruktívnych a poeticko-emotívnych postupov, nadväznosť na poetický prúd súčasnej slovenskej maľby a snahu o jeho obohatenie novými nekonvenčnými podobami. Patrí k tým, ktorí pútajú pozornosť myšlienkovými hodnotami a výtvarnou úrovňou.“⁴⁷

V rámci významného podujatia *Prvého trienále portrétnej maľby* v Liptovskom Mikuláši v 1986, kde sa zišlo až 128 autorov a prezentovali diela vytvorené po roku 1980 je Gladišová radená k maliarom využívajúcim poetizačný moment. Ide o umelcov, ktorí farbami vyvolávajú obsahové napätie. Používajú len úzku škálu farebnej stupnice, kde sú časté len dva alebo tri rôzne farebné tóny. Z konkrétnej individuálnej črty sa pomocou valérov farieb, ich gradáciou alebo rozptylom, darí vyťažiť všeobecne platné myšlienkové významy. Tomuto efektu napomáha aj postupné vytrácanie sa kresbového

⁴³ Porov.: ŠVEC, Andrej. *Ideové a estetické poslanstvo súčasnosti*, s. 2–13.

⁴⁴ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Obrazy*. Brno: Svaz českých výtvarných umělců, 1986. (autorský katalóg).

⁴⁵ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Obrazy*.

⁴⁶ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Obrazy*.

⁴⁷ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Obrazy*.

harmonogramu tvarov a plôch. Sú tu akoby načrtnuté pocity, prameniace zo skutočnosti, z vnímania konkrétnych postáv, dejov, farieb. Ide o zachytenie pomyselnej hranice medzi tým, čo zažívame a vidíme.⁴⁸ Ako príklad tejto koncepcie je uvedená práve Gladišová so svojimi dielami *Portrét ženy v znamení Ryby* a *Tušenie života*. „Nejde v nich o priame zrkadlo portrétovanej osoby, ale o vyjadrenie predstavy a vnemu z poznania istého životného príbehu, v ktorom nachádza príbuznosti s inými ľuďmi, o odraz tejto skutočnosti v autorkinom vnútornom dialógu s vlastnou myšlienkou. Myšlienkovo invenčné obsahové spektrum znázorňuje prostredníctvom osobitých výrazových prostriedkov. Zrnité plastické štruktúry spája zväčša farebnými monochrómny pigmentami, ktoré v konečnom výsledku navodzujú atmosféru pokojnej poetickosti, nesúcej veľavravné posolstvo.“⁴⁹ Spomenuté diela sa môžu tiež zaradiť do kategórie obrazov skúmajúcich relácie človeka a jeho prostredia.

V roku 1987 sa v Bratislave uskutočnila výstava *Salón mladých 87*, ktorá potvrdila orientáciu tvorby mladých umelcov v smere intímnej výpovede o sebe. Výstava odkryla priestor pre umelecké tendencie v celej šírke tematického i výtvarného záberu. V maľbe na tejto výstave najviac zaujala D. Gladišová spolu s S. Ilavským.⁵⁰ Katalóg *Lidé život práce* z roku 1988, dokumentuje jej dielo *Pred vyšetrením* (olej, plátno 1983) a radí ho medzi tematiku mesta, práce a života generačných vrstovníkov.⁵¹ V katalógu *Vyznanie životu a mieru* z roku 1989 sa spomína obraz *Za sercu i mir* (olej, plátno 1985).⁵²

Po revolúcii 1991 sa o Gladišovej obraze dočítame v krátkom cestopisnom článku L. Šimuna. Spomína jej obraz v galérii v Moret sur Loing (Francúzsko), kde bola výstava organizovaná v spolupráci s Československým veľvyslanectvom v Paríži.⁵³ Obsiahlejší článok o Gladišovej a jej tvorbe s názvom *Maliarska identita* nachádzame v roku 1991. Napísala ho M. Kovalčíková a podáva v ňom prierez tvorby za posledné desaťročie. Pokúsime sa z neho vybrať niektoré dôležitejšie pasáže.

⁴⁸ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Prvé trienále portrétnej tvorby. Výtvarný život 1986, roč. 31, č. 5, s. 21–24.*

⁴⁹ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Prvé trienále portrétnej tvorby, s. 21–24.*

⁵⁰ Porov.: ŠVEC, Andrej. *K problematike tvorby najmladšej výtvarnej generácie – priestor pre tvorivú konfrontáciu. Výtvarný život 1987, roč. 32, č. 8, s. 2–5.*

⁵¹ Porov.: ČUBRDA, Zdeněk. *Lidé – život – práce. Svaz českých výtvarných umělců, 1988. (kolektívny katalóg).*

⁵² Porov.: DOHNALOVÁ, Marie – KORDOŠOVÁ, Gita. *Suvreme Česloslovačko slikarstvo. Galerie grada Zagreba, 1989. (kolektívny katalóg).*

⁵³ Porov.: ŠIMUN, Ladislav. *Priehrštie zážitkov z výstavy vo Francúzsku. Literárny týždenník 1991, roč. 4, č. 46, s. 15.*

Už v počiatkoch Gladišovej maliarskej tvorivosti bola túžba zachytiť zažívaný jav a výpoveď o vlastnej vnútornej situácii. V ateliéroch VŠVU u prof. Želibského narastala tvorivá istota. Učila sa od neho exaktný prístup k princípom komponovania obrazu, k precítenej farebnej skladbe, snahu o uzavretosť, celistvosť motívu a o priestorovú kompozičnú logiku. Vďaka nemu sa dostáva k myšlienke Cézannovej nadčasovosti. Patrila však i k žiakom, ktorí prekročili princípy maľovania Želibského školy a vniesla súčasný priestor – novodobé zátišie.

Prvým výraznejším umeleckým počinom je *cyklus Spomienky* (1984). Tu zároveň nastáva prelom od klasickej olejomalby k plastickým štruktúram spájaných monochrómnyimi pigmentami. Autorka si všíma prírodu, pozoruje kôru stromov, štruktúru zeme, sleduje atmosférické podmienky a zmeny. V dielach M. Rothka, J. Dubuffeta, J. Fautriera, A. Tapiesa si uvedomila vizuálne technické príbuznosti, blízkosť farebného lyrizmu. Do istej miery títo autori boli pre Gladišovú inšpiratívni, k hlbšiemu prieniku však nedošlo. V domácich podmienkach nadviazala na niektorých umelcov zo skupiny Mikuláša Galandu. Príbuznosť s nimi nachádzame predovšetkým v negácii jednoznačného zobrazovania vecí, udalostí v prospech vyzdvihnutia širšieho kontextu a skrytých, neaklamatívnych významov. Gladišovú inšpiruje umenie ikonovej maľby. V maľbách, napr. v *cykle Spomienky – koník a jazdec* – sú zakomponované zväčšené detaily z ikon. Spomínané prvky z ikon rieši po svojom v novom obrazovom priestore z pozície súčasníka. Na niektorých kompozíciách máme diagonálne osy, ktoré oddeľujú prítomnosť od minulosti. Udalosti niekedy pripomínajú herecký výkon na javisku.

V roku 1984 dáva priestor maľovaniu zátiší. Používa jediný farebný tón, mäkkú atmosféru. Pracuje so svetlom, ktoré rozohráva priestor obrazu, usadí sa na drobných detailoch v kompozícii. Pri výstavbe diela používa vertikálne a horizontálne osi. Vkladá symboly, ktoré sú dynamizujúcimi myšlienkovými prvkami (napr. zvonček, hodiny času). Kompozičná koncepcia i atmosférický charakter jednotlivých zátiší sa podobá renesančne i barokovo pochopenému priestorovému riešeniu obrazu. Priestor je vytváraný zátiším, resp. skupinou viacerých zátiší, figuratívnymi i nefiguratívnymi prvkami, ktoré nie sú prísne *logicky* vzťahovo zoskupené. Dokonca porušujú princípy gravitácie. Niektoré prvky obrazu sú zobrazené len vo fragmentoch, alebo náznakoch reálnych predmetov v rovine symbolu. Rozdiel oproti klasickému zátišiu je badateľný.

Gladišovej zátišia sú vytvárané zmnožovaním niekoľkých dejov. Prítomné sú predmetné, antropomorfné a zoomorfné prvky-symboly. Tieto zátišia vypovedajú

o zložitom vzťahu, aký človek zaujíma k predmetnej a hmotnej stránke sveta a prostredníctvom ktorých rieši vlastné myšlienkové „hádanky“. Pracuje so svetlom, starostlivo koncipuje perspektívu a dbá na vnútornú atmosféru. Realita má akoby sprievodné postavenie pri vypovedaní myšlienky. V obrazoch cítiť intimitu a snahu o uzavretosť kompozície. Psychologická vibrácia sa dosahuje pomocou farebných a svetelných prechodov. Vzniká priestor, ktorý má v sebe duchovnosť, prirodzené tajomstvo a niekedy aj stav beztiaže. V obrazoch možno vnímať hlbšie osobné i všeobecné významové roviny a odstup od diváka je veľmi jemný. Kovalčíková tu nachádza paralelu s Vermeerom van Delftom, pretože jeho deje sa často odohrávajú v uzavretom interiéri.

V Gladišovej dielach nachádzame súzvuk základných výtvarných komponentov – farby, svetla a tvaru. Jej postavy vzbudzujú pocit, že ohnisko podstaty človeka leží hlboko v jeho vnútri. Niektoré tváre sú trochu rozpačité a nemajú presnejšie určený výraz. Niekedy poukazuje na citlivú vnútornú existenciu človeka napr. *Žena v znamení ryby*, 1985. Vo figurálnych kompozíciách neprehusťuje dej udalosťami, pričom každá postava je samostatnou osobnosťou. Možno zachytiť ľudskú individualitu, niekedy aj osamelosť. V cykle *Zátiší* z roku 1984 Gladišová rieši dramatické momenty strachu a nádeje, života a smrti, pesimizmu a radosti. Sú v nich výrazne zakódované pohyby a pulzácie, ktorá tvoria podstatu jej tvorby. V kompozíciách *V mene života I, II* (1986), *Menej je niekedy viac*, *Nádej života je naša Zem* (1988) sa dá hovoriť o zlučovaní zátišia i figurálnej kompozície do jedného celku. Je tu premietnutých niekoľko časových rovín a dejov v jednej maľbe. Každý môže existovať samostatne. Podobnú syntézu žánrov nájdeme u L. Fullu a I. W. Kráľa.

V autorkiných obrazoch niekedy vnímame akoby zastavený časový okamih – nehybný stav, ktorý zachytáva myšlienku, situáciu a nesie posolstvo. Napriek tomu vnímame vnútorný dej a pohyb. Gladišová rada používa bočné okná, cez ktoré preniká svetlo, resp. komunikuje s vonkajším svetom. Častými diagonálami stabilizuje kompozíciu akoby rozhodných prvkov a predmetov. Jednotlivé prvky zo zátišia niekedy zväčšuje, sú to výseky, ktoré dodávajú dynamiku, akoby pohľad v pohľade. Sklonená hlava konika je typická pre väčšinu Gladišovej zvierat – symbolov, naznačujú hlboké ponorenie sa do vlastnej podstaty. Pri svojich postupoch sa usiluje spojiť najintímnejšie prvky s najvšeobecnejšími. V období 1989 – 1990 uvažuje expresívne, mnohé deje dramatizuje, vnútorne ich dynamicky zažíva. Vrcholom sú biele kompozície, geometrické šifry a skromná farebnosť. Dáva dôraz na bielu farbu, ktorá je

zároveň otázkou zachovania si vnútornej nevinnosti – pôvodnej lásky, nehy, citu. Napriek mnohým mračnám s rôznou farebnou sýtosťou je v hĺbinách jedna – biela nepomaľovaná.⁵⁴

Gladišová sa spomína v roku 1992 v súvislosti s maliarskym prejavom hraničiacim s abstrakciou. Sústavne hľadá najpresvedčivejšie vyjadrenie a zhmotnenie vlastnej myšlienky. Biela farba predstavuje v jej dielach nehmotné univerzum, definíciu definitívneho, zhmotnenie neznámeho priestoru a súčasne priblíženie sa k jeho plynutiu.⁵⁵

„Darina Gladišová obohatila prúd súčasného slovenského figuratívneho maliarstva o bohatú významovú poetiku. V jej rámci sa prelínajú reminiscencie na detstvo so životnou skúsenosťou i s túžbami po novej kráse a hodnote sveta budúcnosti.“⁵⁶ Jej diela sú hlavne na konci 80. rokov preniknuté prvkom vnútorného rozjímania, formulovania postrehov o hľadaní odpovedí na otázky ľudského bytia a skúmaním vlastného ja.⁵⁷ Ďalej uvedieme charakteristické prvky, ktoré maliarka Gladišová uplatnila v rokoch 1980 – 1994 vo svojich umeleckých dielach:

- ikony,
- človek,
- anjel,
- štylizované krajiny, budovy, predmety, postavy,
- budovy s oblúkovými oknami alebo dverami,
- drevo, resp. drevené predmety,
- drevený koník alebo hračky,
- trúbka,
- koleso alebo kruh,
- výber a zvýraznenie istého detailu z krajiny alebo interiéru,
- palica alebo lúč, resp. dlhšia línia či rovná čiara je prítomná vo väčšine obrazov ako stabilizačný prvok,
- zvieratá, niekedy s rohami alebo vtáky. symbolicky vyjadrujú charakter, emóciu,

⁵⁴ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Maliarska Identita. Výtvarný život 1991*, roč. 36, č. 1, s. 33–38.

⁵⁵ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Maliarska škola Jána Želibského. Literárny týždenník 1992*, roč. 5, č. 19, s. 14.

⁵⁶ KEMÉNY, Alexander. *Slovenské maliarstvo a grafika po roku 1957 vo výbere Bohumíra Bachratého. Profil súčasného výtvarného umenia 1992*. roč. 2, č. 3, s. 15–16.

⁵⁷ *Výpoveď jednej maliarky. Večerník. Bratislava, 21. 2. 2002. (archív D. Gladišovej 2019).*

- porušené gravitačné zákony,
- harmónia vychádzajúca z obrazov – ticho, pokoj, meditovaná daná chvíľa, zastavenie sa v čase, uvažovanie nad dejom a prítomnosť, prežívanie chvíle, pričom predmety sú skôr v úzadí ako kulisa,
- dôležitý je pohľad umelca na danú skutočnosť, prítomné sú emócie, nadhľad, vážnosť a ženský prístup,
- minimalistické vyjadrenie obrysov niektorých vecí, postupné miznutie alebo zdôraznenie konkrétnejšieho tvaru. Možno to vysvetliť ako intenzívnejšie a slabšie myšlienky, na jednej strane sa vynárajú a zase upadajú do stratena.

1.2.2. Inšpirácia, témy a tvorba v rokoch 1994 – 2019

Rok 1994 predstavuje v živote aj tvorbe Gladišovej novú etapu. Hlavným impulzom zmeny boli silné momenty vnútornej modlitby, kde ako sama hovorí, stretla Ježiša Krista. Tieto ju zároveň privádzali čoraz bližšie ku Katolíckej cirkvi. Vnútorne zážitky, Božie tajomstvá, Cirkev, sviatosti a svätí sa stali hlavnou a trvalou inšpiráciou nasledujúcej tvorby. Gladišovej diela sa stávajú výpoveďou, odrazom jej vnútorného života a modlitby. Sú posolstvom a svedectvom viery pre súčasného človeka. V rámci Cirkvi sa zameriava predovšetkým na františkánsku spiritualitu a čerpá z byzantskej ikonografie. Jej diela podnecujú k úvahe, zoznamujú diváka s cirkvou uctievanými osobnosťami. Nachádzame všeobecné i osobnejšie roviny, v ktorých nám odkrýva spiritualitu konkrétnych ľudí z histórie kresťanstva. Nechýba znázornenie hlbších psychologických črt týchto postáv.⁵⁸

Autorka sa snaží svoje presvedčenie a názory čoraz jasnejšie formulovať. Vytvára veľkoformátové obrazy s centrálnymi kompozíciami základných udalostí spásy. Ich posolstvá pôsobia jasne a výtvarné stvárnenie je originálne. Na prvý pohľad sa vyjadruje jednoducho. Plátna hovoria zrozumiteľnou rečou o zložitých veciach. Sú to témy Božieho zjavenia a pozvanie na cestu za Kristom. Môžeme ich nazvať aj meditáciou o večnosti a vstupom transcendentného do reality pozemského.⁵⁹ Už to nie je citlivá krajinomalba, ani sugestívna žánrová figurálna kompozícia, ale maliarska reflexia tajomstiev viery. Tvorba sa zameriava na meditatívno-duchovnú rovinu. Obrazy sú často kristocentrické, priame a po teologickej stránke nepoznačené súčasnými

⁵⁸ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Rozhovor s Darinou Gladišovou*. Nepochikovaný článok, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).

⁵⁹ Porov.: Výpoveď jednej maliarky. *Večerník. Bratislava*, 21. 2. 2002. (archív D. Gladišovej 2019).

vplyvmi východných filozofií. Sú to práve významné postavy kresťanskej mystiky, ktoré vplývajú na novovznikajúce obrazy. Moderné ikony s prítomnosťou svetla a majestátnosti viery sú zároveň požehnaním i pozvaním na cestu dobra, čistoty a krásy.⁶⁰ Jej práce sa pohybujú v neohraničenej sfére metafyzického sveta. Smerujú k spiritualite a mysticismu a sú naplnené obrovskou vnútornou energiou.⁶¹ Prezentácia jej tvorivosti odкрýva viacvrstvový svet, ktorý bol po dlhé desaťročia tabu. Forma a obsah jej obrazov má tendenciu prehovoriť k „dušiam“, ktoré hľadajú hlbší zmysel bytia a pomáha upokojiť večne nespokojnú ľudskú existenciu.⁶²

Inšpirácia a zaujímavý námet patria k hnacím motorom každého umelca. Je potrebné, aby uchvátili srdce, vôľu, cit, talent, rozum, resp. celého človeka a dali do pohybu celý rad tvorivých schopností. Zdá sa, že len tak môže vzniknúť naozaj dobré dielo s nadčasovou hodnotou. Umelci hľadajú témy, ktoré by mali byť vodiacou myšlienkou obrazu alebo cyklu diel. Výber je dôležitý, pretože vedú výtvarníka k preniknutiu do obsahov, ktoré chce v téme znázorniť.⁶³ Sám umelec sa obohacuje námetom, ktorý spracováva, lebo pri ňom strávi veľa času a má možnosť rozjímať nad tým, čo robí.

V nasledujúcich riadkoch sa pokúsime predstaviť podstatné inšpiračné zdroje a frekventované témy výtvarníčky Dariny Gladišovej.

Ikony

Základnou inšpiráciou pre Gladišovej umenie je nepochybne *ikona*. Odhaľujeme ju v celom jej diele ako v ranej tvorbe, tak aj v neskorších dielach. Z otcovej strany má gréckokatolícke korene, a preto je aj bytostne vrastená do východnej byzantskej tradície. Už od detstva celkom prirodzene vníma silu a posolstvo ikon. Fascinoval ju nežný až zasnený pohľad byzantských svätých, štíhle a jemné prsty ich rúk, štylizácia odevu, žiariaca zlatá. Hoci jej tvorba bola už od začiatku veľmi výrazne ovplyvnená touto kultúrou, neviazala sa v nej na náboženskú tematiku vždy s rovnakou intenzitou.⁶⁴ Vo svojom výtvarnom prejave prekračuje strohú popisnosť námetu, ale zároveň sa

⁶⁰ BACHRATÝ, Bohumír. *Darina Gladišová – Obrazy*. Bratislava: Galéria Nova Bratislava, 1999. (archív D. Gladišovej 2019).

⁶¹ GLADIŠOVÁ, Darina. *Výstava „Pokoj i dobro“ – „Pax et Bonum“*. Instytut Slowacki w Warszawie, Urząd Miejski w Toruniu, Centrum Kultury „Dwór Artusa“, 1999. (pozdávka).

⁶² GLADIŠOVÁ, Darina. *Výstava „Pokoj i dobro“ – „Pax et Bonum“*. Instytut Slowacki w Warszawie, Urząd Miejski w Toruniu, Centrum Kultury „Dwór Artusa“, 1999. (pozdávka).

⁶³ Porov.: NOWOBILSKI, Andrzej J. *Corpus Christi*. Krakow: Muzeum Archidiecezjalne w Krakowie, 2005. ISBN 83-920677-4-6.

⁶⁴ Porov.: LETZ, Róbert – HOMZA, Martin. Rozhovor s akademickou maliarkou Darinou Gladišovou. *Ikony: listy pre sacrum a profánium* 1996, roč. II, č. 4, s. 14–20. (príloha Proglasu).

s jeho obsahom úprimne stotožňuje.⁶⁵ Nezastavuje sa pri starých kánonoch, ktoré by boli nemenné, ale kreatívne a tvorivo narába s ikonickými postavami a symbolmi. Pri zachovávaní istého stupňa tradície zároveň vkladá do obrazov a ikon niečo nové.⁶⁶ Prvky ikon sú v rôznych jej dielach veľmi frekventované.⁶⁷ V umelecky založenej podstate maliarky sa objavujú spirituálne motívy pripodobňujúce prácu umelca ku kňazskému duchovnému poslaniu. Modlitba sa stala umením a naopak, umenie modlitbou. To, že maliarka D. Gladišová bola od začiatku inšpirovaná byzantskou kultúrou, ukázala už jej prvá samostatná výstava po ukončení VŠVU v Bratislave v Galérii Cypriána Majerníka v roku 1984. Vysvetľuje, prečo to tak bolo a čo jej táto inšpirácia priniesla.⁶⁸ „Byzantská ikona má svoje prísne ortodoxné pravidlá; nie je výlučne umeleckou produkciou, ale vychádza z presne danej liturgie a symboliky, má zvestovať evanjelium cez obraz. Vo východnej tradícii je presným textom, ktorý je možné čítať. Ikona sa pre mňa stala cestou a vstupnou bránou do spirituálnej meditácie prostredníctvom hlbokého duchovného precítania mojej vlastnej identity“ zdôrazňuje Gladišová.⁶⁹

Ticho

Vnútorne ticho a sústredenosť sú ako hĺbenie studne alebo nachádzanie čistej pramenitej vody. *Pri vznikaní obrazov Gladišová v hojnej miere využíva tento potenciál ticha, ktoré vyúsťuje do vnútornej modlitby. Vstupuje do svojho srdca, do vlastných meditácií o mystickej realite a sprostredkúva tento spirituálny zážitok divákovi. Uzavretá do atmosféry vlastného ticha (samota preveruje silu ducha...), medituje a vždy nanovo prežíva vnútorný akt komunikácie s duchovnom.* Senzibilizuje sa jej zmysel pre neznáme svety v človeku i mimo neho. Je fascinovaná postavou Krista. Vytvára maliarske kompozície, v ktorých pulzuje svetlo – nielen ako prostriedok umeleckého výrazu – ale aj ako hlavná myšlienka diela. Tento inšpiratívny zdroj potvrdzuje sama slovami: „*V hĺbke samoty, ticha a pokory sa nás dotýka svetlo... Conditio sine qua non*“... – podmienka, bez ktorej niet vnútorného pokoja.“⁷⁰ Ježiš Kristus chodil do

⁶⁵ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Sv. František v obrazoch*. 21. 7. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).

⁶⁶ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 2018.

⁶⁷ Galéria Jána Koniara v Trnave. [2019-06-20]. <<https://www.gjk.sk/sk/zbierky/diela-po-r-1945/gladisova-darina/>>.

⁶⁸ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, M. KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

⁶⁹ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

⁷⁰ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Sine qua non – z rozhovoru s D. Gladišovou*. Bratislava, 1995. (Archív D. Gladišovej 2019).

samoty, aby sa modlil. Išiel na púšť, aby sa pripravil na svoje pôsobenie. Ticho je akoby miestom rastu niečoho ďalšieho. Keď si vyberá apoštolov, modlí sa v tichu noci. Pred vzkriesením bola Biela sobota plná ticha. Pre umeleckú tvorbu je tiež podstatné ticho a sústredenosť. V tichu sa môžeme stretnúť v našom srdci s nekonečným životom – so Stvoriteľom, ktorý nám dáva život a s ním všetko potrebné. Toto miesto sa môže stať miestom nekonečnej inšpirácie. Gladišová využíva tento priestor ticha, ktorý ju disponuje inšpiráciou a energiou pre jej tvorbu. Priestor ticha, ktorý nie je prázdny, ale je miestom, kde pramení voda niekde z podzemných zdrojov napojených na Božie pramene.

Modlitba

Pri svojej tvorbe autorka vníma a prežíva živým spôsobom tajomstvo, ktoré umelecky stvárnjuje a ktoré je zakomponované do jej duchovného života a modlitby. Jej obrazy ako sama hovorí sú predovšetkým *zhmotnenou modlitbou*. Autorka sa snaží, aby tajomstvo Boha a jeho prítomnosť v jej osobnom živote boli autenticky vyjadrené v jej diele. Svoju tvorbu vníma raz namáhavo, inokedy zase veľmi ľahko a spontánne. Vyjadriť situácie, kedy ruka pri maľovaní akoby sama išla po plátne, rovnako aj farby a tvorenie je v tej chvíli spolupráca s Božou silou. V samotnom jadre procesu tvorenia vníma aktivitu Boha. Umelecké nadanie, ktorým disponuje, vníma ako dar od Boha a uvedomuje si, že je chvíľu jeho správcom. Preto, ako hovorí, snaží sa vyhnúť svojvôli aj svojvoľnému maľovaniu a skôr sa usiluje v modlitbe vnímať inšpiráciu.⁷¹ Autorkine obrazy vychádzajú z konkrétnych duchovných skúseností, z hlbokých vnútorných zážitkov, ktoré sa snaží prerozprávať do výtvarných diel.⁷² „Nie sú to však reálne veci, prírodné tvary, človek so svojim príbehom či osudom, ktoré ovplyvnili maliarsku tvorbu Dariny Gladišovej z jej posledného obdobia. V nej sa odzrkadľujú vlastné skúsenosti, zážitky a pocity, prameniace z hĺbky vnútra výtvarníčky. Prežitie niektorých stavov, či hraničných životných situácií a zvláštne procesy vedomia nadobúdajú veľkú imanentnú silu, ktorá núti autorku vyrozprávať ich pomocou výtvarného jazyka.“⁷³ „Ak je umelec zjednotený vo svojej duchovnej podstate s Láskou, tvorba pôsobí harmóniou a je nositeľom pokoja a dobra.“⁷⁴ Gladišová necháva nahliadnúť do spôsobu svojej tvorby aj

⁷¹ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

⁷² Porov.: ELIÁŠOVÁ, Andrea. *Výstava – Kresťanské výtvarné umenie Dariny Gladišovej – Tvorba s prvkami mystiky a spirituality. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).*

⁷³ PAVOLOVÁ, Euda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja. nedatované. (autorský katalóg).*

⁷⁴ *Nová jar Dariny Gladišovej. Serafínsky svet 1999, č. 3. (archív D. Gladišovej 2019).*

týmito slovami: „Keď idem maľovať, tak najprv dlho pozerám na biele plátno alebo dosku na ktorom chcem namaľovať obraz. Potom sa mi akoby vyjaví základný obraz a kompozícia a potom sa dám do práce.“ Asi podobne, ako keď hudobný skladateľ vopred počuje nejakú hudbu vnútri a ide komponovať na papier. Veľká časť tvorby je namaľovaná vnútornou inšpiráciou, vzory čerpá z vnútra, aj keď si niekedy pomáha kompozične a anatomicky predlohami.⁷⁵

Turínske plátno

„Mám vzťah k Turínskemu plátnu... To je skutočnosť. Duch Svätý sa znázorňoval aj plachtou. Plátno Vzkrieseného ma priviedlo do Cirkvi, k sviatostiam, k sv. Františkovi“, s bázňou sa dotýka najsilnejších podnetov svojej tvorby.⁷⁶ Táto inšpirácia patrí k dominantným. Plátno tiež poukazuje na Kristov kríž a jeho spirituálne pôsobenie, ktoré v niektorých kompozíciách vyjadruje svetelnou siluetou s krížom v pozadí. Kristus sa stáva spojivom medzi životom a smrťou, medzi hmotnou schránkou človeka a jeho mystickou rovinou. Plátno tu ostáva ako svedectvo pre ľudí. Celá symbolika jeho skladania a rozvíjania vyvoláva dohady a inšpiruje už od stredoveku nejedného maliara. Gladišová tento reťazec dopĺňa svojimi maľbami.⁷⁷

Kristova tvár

Veľmi intenzívne pracuje s Kristovou tvárou, a to na základe turínskeho plátna a známej šatky z Manopela. Ešte podstatnejšie je vnútorné nazeranie Kristovej tváre, ktorú podľa jej vlastných slov nie je možné namaľovať tak ako ju vidí. Jeho tvár vyžaruje svetlo, ktoré v ďalšej fáze osvecuje svoje okolie. Nezriedka sprevádza obrazy Kristovej tváre výjav Eucharistie v rôznych obmenách.⁷⁸ O Kristovej tvári často hovoril a písal svätý pápež Ján Pavol II. Kontemplácia Krista má viesť človeka ku kontemplácii Boha.⁷⁹ „Motív svätej tváre Krista rozvíja veľmi tvorivým a všestranným spôsobom. Kontemplujúci obraz Bohočloveka nás otvára veľkým duchovným hodnotám našej viery. Ako sama hovorí: „Vďaka milosti lásky sám Boh odkrýva vo mne hlbšie vrstvy duše. Pomáha mi takto sústrediť všetky moje myšlienky a prijímať krásu zrakom nadzmyslovým. Dvíha duchovný zrak ku kontemplácii. Moja tvorivosť sa stáva odrazom

⁷⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 12. 11. 2019.

⁷⁶ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Maliarka veľkých duchovných tém. Familia 2006, roč. 22, s. 25–27.*

⁷⁷ Porov.: PAVOLOVÁ, Ľuda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja. nedatované. (autorský katalóg).*

⁷⁸ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

⁷⁹ Galéria Jána Koniaru v Trnave. [2019-06-20]. <<https://www.gjk.sk/sk/zbierky/diela-po-r-1945/gladisova-darina/>>.

tohto stavu, jeho interpretáciou a slávením Boha – Stvoriteľa.“⁸⁰ Kristova tvár je na všetkých výjavoch podobná až identická. Možno tiež rozpoznať byzantskú typológiu, z ktorej vychádza. Kristus má v očiach sústredený výraz a vyžaruje pokoj a lásku.

Eucharistia

Veľká frekvencia rôznych vyobrazení Eucharistie prezrádza intenzívny vzťah maliarky Dariny Gladišovej k tejto sviatosti. Motív Eucharistie je často poprepájaný s rôznymi motívmi z Ježišovho života alebo života Panny Márie, či svätých.⁸¹ Tému Eucharistie sa budeme obsírnejšie venovať v druhej kapitole.

Sväté písmo

Svoje obrazy s náboženskou tematikou sa autorka snaží maľovať v súlade so Svätým písmom. Svoje vnútorné zážitky si overuje práve Bibliou. V aule Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulty v Bratislave je cyklus obrazov, ktoré sú Svätým písmom v skratke. Nemaľuje bez Svätého písma. Snaží sa byť prísne teologická. Viacerí predstavitelia cirkevnej hierarchie vyjadrili obdiv práve nad *teologickou rýdzosťou* jej malieb.⁸² Obrazy Dariny Gladišovej inšpirované Bibliou majú viacpolohové významy. Každá scéna vedie k ďalšej udalosti z Kristovho života. Majú vlastnosti katechézy a vzbudzujú mystický zážitok. Autorka syntézou viacerých prvkov historického i súčasného výtvarného prejavu verifikovane sprostredkúva stretnutia s výjavmi zo života Krista a Panny Márie. S láskou maľované obrazy majú pôvab, nehu a hĺbku charakteristickú pre staré ikony.⁸³ Autorka dáva priestor na zamyslenie sa nad Božími tajomstvami. Vedie k hlbšiemu poznaniu pravdy interpretovanej umeleckým jazykom. Námety zo Starého a Nového zákona patria k skvostom slovenského kresťanského výtvarného umenia.⁸⁴ Tu treba iste spomenúť monumentálne kompozície, ktoré sa nachádzajú v Aule CMB fakulty UK v Bratislave. Autorka tieto diela zapožičala priestorom seminára. V krátkosti si predstavíme týchto 5 obrazov. Sú to biblické scény, ktoré predstavujú cestu spásy od zvestovania cez vykúpenie, až po mystérium premenenia Pána na oltári počas svätej omše.

⁸⁰ Porov.: WEBER, Božena. *Kontemplácia Swietego oblicza. Źrodlo 2005*, č. 47, s. 8–9.

⁸¹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 2018.

⁸² *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 9. 8. 2019.

⁸³ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie: Darina Gladišová – Rok Sedembolestnej Panny Márie. Hrad Modrý Kameň: Slovenské národné múzeum, Múzeum bábkarských kultúr a hračiek, 2014. ISBN 978-80-967142-4-7. (autorský katalóg).*

⁸⁴ FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

Zvestovanie osloví nežnou krásou pôvabnej Panny Márie. Oproti je éterický zjav archanjela Gabriela. Idylický výjav je zdramatizovaný symbolmi spásy – krížom a baránkom.

Hodigitria predstavuje Pannu Máriu s malým Ježišom. Nápadný je motív kríža na pravej strane, ktorý je prázdny a poukazuje na budúcnosť, ktorá chlapca čaká. Dostatočne jasná je nezvratnosť deja a jasné vedomie, že cesta Božieho Syna vedie cez kríž.

Pieta je výjavom prevažne vážnejších tmavších farieb. Svetlo vychádzajúce z kríža je iskrou nádeje a zároveň tvorí trojuholníkovú kompozíciu a je znakom Svätej Trojice. Osvetľuje tragickú udalosť. V kontraste s tmavým mŕtvym telom Pána je biela Božia Matka. Sklonom hlavy a gestom rúk vyjadruje prežívaný žiaľ. Vidíme tu i Máriu Magdalénu, ktorá kľučí vpravo pri Kristových nohách. Stelesňuje všetkých nás hriešnikov.

Biela sobota znázorňuje svetlo prebíjajúce svojou silou tmu. Symbol hrobu, plátna, letiaceho orla vyúsťujú do výjavu Eucharistie, v ktorej je Kristova tvár. Hrob je neschopný pohltiť silu života a smrť musí ustúpiť. Eucharistia odkazuje na to, že aj vo svätej omši sa slávi a uskutočňuje zmŕtvychvstanie.

Mystérium podhaľuje tajomstvo obetovania Pána pri bohoslužbe. Vidíme postavu Krista, ktorý sa dotýka rukami oltára, na ktorom sú alegórie obetovania – baránok a kalich krvi prameniáci v hostii. Dej sa odohráva vo svetle Svätej Trojice. Jemne vidieť aj anjelské krídla, ktoré spolu s trojuholníkom vytvárajú Dávidovu hviezdu a poukazujú na pôvod Pána z rodu Dávidovho. Každá scéna vedie akoby k ďalšej udalosti z Kristovho života.⁸⁵ Postavu Krista tvorí v jemných siluetách, pričom všetky jej diela nesú stopy osobitej spirituality.⁸⁶

Sv. František z Assisi a sv. Klára

Veľký priestor svojej tvorby maliarka venuje františkánskej spiritualite a predovšetkým osobe sv. Františka. Niektoré výstavy boli venované špeciálne jeho pamiatke. Gladišová sa vyjadruje k rôznym situáciám a mystickým zážitkom v jeho živote a snaží sa poodhaliť niektoré jeho charakteristické vlastnosti: skromnosť, lásku,

⁸⁵ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. *Obrazy s vlastnosťami katechézy. Katolícke noviny 2010, č. 9. s. 21.*

⁸⁶ Porov.: ELIÁŠOVÁ, Andrea. *Výstava – Kresťanské výtvarné umenie Dariny Gladišovej – Tvorba s prvkami mystiky a spirituality. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).*

pokoj a nehu.⁸⁷ Literárne diela františkánskej spirituality má dôkladne preštudované. Hlavne listy sv. Františka silne poznačili jej tvorbu.⁸⁸ Obrazy vytvorené na ich základe približujú diváka k františkánskej spiritualite a požívajú k svätosti života.⁸⁹ U sv. Františka ju oslovila usmievavá skromnosť a láskavosť. Tento svätec dokázal pretvoriť myslenie mnohých, pretože svedčil o veľkej láske. Cez jeho charizmu pochopila, že viac získava ten, kto rozdáva, ako ten, kto ničím neprispieva. Prijala Františkovo volanie spoznať Ježiša, kráľa chudobných, pokorných, ponížených a prenasledovaných pre jeho meno.⁹⁰ Autorka sama hovorí: „Sv. František, tento neobyčajne skromný a pokorný svätec ma priťahuje veľmi silnou vnútornou energiou. Láskou, ktorá volá, ktorá podopiera, naplňa novou nádejou a dôverou vytrvať i napriek prekážkam na ceste. Stáva sa mi živým ukazovateľom cesty ku Kristovi. Pre mňa ako výtvarného umelca je veľkou inšpiráciou, obrazom, podobizňou samého Pána Ježiša Krista.“⁹¹ Odpoveďou na túto lásku sa stáva samotná tvorba, ktorá je odrazom duchovného života. Každé dielo je ako živý artefakt, pečať živej mysle tvorcu, ktorý mu vdychuje silu ducha a obsahové posolstvo.⁹²

Karmelitánska spiritualita

Určite neprekvapí, že vo svojom duchovnom hľadaní sa maliarka stretá s dielami veľkých mystikov karmelitánskej rodiny. Literárne diela sv. Terézie z Lisieux, sv. Jána z Kríža a sv. Terézie z Avily sú trvalým prínosom duchovnosti pre kresťanskú modlitbu, spôsob života, ale aj umeleckej tvorby. Premeditovanie jednotlivých textov nezriedka vedie k výtvarnému vyjadreniu.⁹³

Sv. Cyril a sv. Metod

Veľkomoravské udalosti a počiatky kresťanstva v našej krajine boli pre Gladišovú podnetom k mnohým jej výtvarným prácam. Medzi nimi môžeme spomenúť maľbu pripomínajúcu oltár s názvom *Pocta sv. Cyrilovi a Metodovi*. Dielo bolo vytvorené pri

⁸⁷ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Rozhovor s Darinou Gladišovou. Nepochikovaný článok, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).*

⁸⁸ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.*

⁸⁹ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Príhovor pri otvorení výstavy v kláštore Františkánov. Hlohovec, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).*

⁹⁰ Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Sv. František v obrazoch. 21. 7. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).*

⁹¹ *Nová jar Dariny Gladišovej. Serafínsky svet 1999, č. 3. (archív D. Gladišovej 2019).*

⁹² Porov.: *Nová jar Dariny Gladišovej. Serafínsky svet 1999, č. 3. (archív D. Gladišovej 2019).*

⁹³ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

príležitosti plenárneho zasadnutia Rady európskych biskupských konferencií (CCEE) v Bratislave a tiež prebiehajúceho Roku sv. Cyrila a Metoda – 2013.⁹⁴

Bibliografia sv. Jána Pavla II.

Mnohé z diel Gladišovej sú umeleckou reflexiou apoštolských listov, encyklik a príhovorov, v ktorých pápež Ján Pavol II. zdôrazňuje potrebu kontemplovať spolu s Pannou Máriou svätú tvár Krista. Sú to predovšetkým: *Novo millennio ineunte*, *Rosarium Virginis Mariae* a encykliky *Ecclesia de eucharistia* a rôzne iné.

Ostatné zdroje inšpirácie

Medzi ďalšie zdroje inšpirácie patria gotický sloh, ktorý maliarku nadchol svojou spiritualitou a epickosťou. Renesancia ju oslovila svojou opravdivosťou a realizmom. Jej obľúbenými maliarmi sú Giotto di Bondone, Fra Angelico, Piero della Francesca, Tizian, Raffael, Michelangelo Buonarroti a iní.⁹⁵ Z duchovnej inšpirácie treba spomenúť ešte sv. Bonaventúru a sv. Editu Steinovú. Oslovuje ju i život a dielo sv. otca Benedikta XVI. a kardinála Tomáša Špidlíka pre súvis s umením. Jej obľúbeným básnikom je Paul Claudel z Francúzska. Má rada aj poéziu slovenskej katolíckej moderny a klasickú hudbu.⁹⁶ Na vývoj jej tvorby vplýva taktiež spolupráca s rôznymi rehoľnými spoločenstvami a diecéznym klérom.

Témy a charakteristické črty diel od roku 1994

- Udalosti Ježišovho života od zvestovania cez smrť na kríži a zmŕtvychvstanie.
- Kristova tvár.
- Turínske plátno.
- Veronikina šatka.
- Symboly spásy – kríž a baránok.
- Svätá omša – Eucharistia a kalich.
- Tŕňová koruna.
- Svätá Panna Mária.
- Anjeli, Serafíni.
- Krídla.

⁹⁴ TK KBS. *Unikátnu maľbu prezentujú na plenárnom zasadnutí CCEE. (3.10.2013) [2019-05-10].* <<https://iphone.tkkbs.sk/index.php?q=1&cln=83212>>.

⁹⁵ *Rozhovor autora rigoróznejšej práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

⁹⁶ *Porov.: POLÁKOVÁ, Katarína. Kristus – nekonečná inšpirácia. Katolícke noviny 2002, č. 10. s. 19.*

- Františkánska spiritualita – život sv. Františka a sv. Kláry.
- Vkládanie znakov, symbolov a písma z kresťanskej ikonografie (vinič, klas, pelikán, hlaholské písmo).⁹⁷
- Svätci.
- Tematická tvorba, napr. pri príležitosti jubilejných rokov.

Krátky popis niektorých námetov

Tŕňová koruna

„Autorka často pracuje so symbolom tŕňovej koruny. Nezobrazuje ju v duchu európskej výtvarnej tradície ako veniec okolo hlavy, ale ide hlbšie do histórie a dáva jej tvar vysokej čiapky, teda koruny, akú nosili orientálni panovníci. Zvyšuje tak emotívnosť Kristovho utrpenia.“⁹⁸

Kríž

„Pozoruhodné sú maľby kríža na dreve. Niektoré preberajú jeho tvar. Iné sú maľované v klasických obrazoch. Patria sem kríže inšpirované obdobím Veľkej Moravy, Byzanciou a stredovekými relikviármi. Nesú v sebe časom overené hodnoty. Kríž v diele Dariny Gladišovej je zdrojom nádeje pre veriacich v jeho vykupiteľskú silu.“⁹⁹

Vzkriesenie

Viera vo vzkriesenie a živého Krista v Eucharistii je výraznou líniou v dielach Gladišovej. Kristov pozemský život vrcholí vzkriesením a človek môže poznať živého Ježiša v Eucharistii. Tajomstvo života, utrpenia, ukrižovania cez vzkriesenie prechádza do Eucharistie. Aj maliarka vo svojej tvorbe prechádza od reálneho k abstraktnému. Starozákonný orol zo žalmov je pre autorku jedným zo znakov vzkriesenia.¹⁰⁰

Anjel

„Maliarkiným obľúbeným námetom je aj anjel ako symbol ochrany, dobra a kresťanstva. Vychádza z byzantského zobrazenia anjelov ako nadpozemských bytostí.“¹⁰¹

⁹⁷ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

⁹⁸ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. *Obrazy s vlastnosťami katechézy*, s. 21.

⁹⁹ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. *Obrazy s vlastnosťami katechézy*, s. 21.

¹⁰⁰ Porov.: POLÁKOVÁ, Katarína. *Kristus – nekonečná inšpirácia*. *Katolícke noviny* 2002, č. 10. s. 19.

¹⁰¹ RADIMÁKOVÁ, Emília. *Obrazy s vlastnosťami katechézy*, s. 21.

Pohľad

Súčasťou výtvarného umenia je aj stváranie pohľadu – výrazu očí. Sú odrazom ľudského vnútra a maliar môže do nich zakomponovať rôzne postoje, nálady, myšlienky. V klasických ikonách sa stretávame s rôznymi typmi očí: s asketicky prísny výrazom, s láskyplným mäkkým pokojným výrazom, alebo s pohľadom plným múdrosti. Gladišová sa vyjadruje k téme pohľadu a očí takto: „Často máme možnosť pozorovať na ikonách zvýraznené oči, ktoré majú svoju presnú symboliku – duchovný význam. Oči, ktoré sa zvýrazňujú neprimerane veľké v porovnaní s inými časťami tváre. Táto zdanlivá neúmernosť naznačuje, že Ježiš Kristus je jediný vidiaci, ktorý vidí Otca. On je pastierom s prenikavým pohľadom, ktorý *pozná svoje ovce a každú volá po mene* (Jn 10, 3-14). Sú to oči, ktoré sú naplnené svetlom a láskou. Sú to oči, ktoré majú premenlivú intenzitu. Bol to práve pohľad lásky, Božie svetlo, ktoré premenilo Máriu Magdalénu alebo Samaritánku. Cez tento pohľad lásky k nám preniká svetlo, ktoré má schopnosť premieňať hriešnikov a ktoré dokáže vnieť do nášho života poriadok. Oči sú preto skutočným obrazom, alebo odrazom stavu, v ktorom sa nachádza naša duša. Ak je naplnená láskou, aj oči sú naplnené svetlom. Len oko, ktoré nemiluje a nikdy nemilovalo a ani sa s premenením nikdy nestretlo, ostáva temné, bez onoho uzdravujúceho a vyžarujúceho svetla.“¹⁰²

Ďalšie témy

Gladišová bola pozvaná vyjadriť sa výtvarne i k problematickým témam, napr. k interupciám. Počiatočnú zdržanlivosť vystriedal pocit zodpovednosti. Vedomá si problémov a nepríjemnej atmosféry, ktorá túto tému sprevádza, to vnímala zároveň ako určité poslanie. Veľmi jemne a s láskou sa svojimi maľbami vyjadrila aj k týmto témam. Hlavne s úctou k matkám, ktoré sa za mnohokrát zložitých životných okolností odhodlali k tomuto nesprávnemu kroku. Zároveň je v jej obrazoch vyjadrená nádej, cesta odpustenia a Kristova láska, ktorá prijíma jednak tieto nenarodené deti a tiež matky, ktoré trpia práve z toho dôvodu, čo vykonali. Slzy na obraze Krista, ktorý má vo svojom srdci miesto pre nenarodeného človeka, predstavujú duše detí, ktoré prichádzajú do srdca Ježiša, kde majú svoje miesto a on ich zahŕňa láskou. Nejdú teda do zabudnutia.¹⁰³

¹⁰² LETZ, Róbert – HOMZA, Martin. *Rozhovor s akademickou maliarkou Darinou Gladišovou. Ikon: listy pre sacrum a profánium 1996, roč. II, č. 4, s. 14–20. (príloha Proglasu).*

¹⁰³ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

1.2.3. Technické aspekty tvorby

Teoretická príprava

Gladišová považuje za dôležitú súčasť svojej tvorby teoretické oboznámenie sa s témami, ktoré chce výtvarne spracovať. Mohlo by sa zdať, že pri umeleckej práci je dostačujúce zamerať svoju pozornosť na vizuálnu stránku námetu. Iste sa dá veľa diskutovať, či vizuálna stránka postačuje. Zdá sa však, že záleží na tom, čo chce autor odovzdať divákovi, či je to len emócia, alebo aj nejaké posolstvo či myšlienka. V závislosti od toho si volí primeranú formu. Gladišová je typom umelca, ktorý sa snaží vložiť do svojich obrazov aj myšlienku, či posolstvo, a preto je prirodzené, že sa snaží naštudovať tému aj z teoretickej stránky. Táto skutočnosť sa potom odráža na spôsobe spracovania danej problematiky. Vo východných ikonách existuje dobre známe prepojenie slova a výtvarného prejavu. Zmieňujú sa o tom viacerí autori z teologického a umeleckého prostredia. Aj z toho dôvodu sa hovorí o písaní ikon a nie o maľovaní ikon. To isté posolstvo sa teda už nepíše písmenami, ale obrazmi, tvarmi, symbolmi a farbami. Možno hovoriť tiež o prepojení rozumu a srdca. Maľba oslovuje pozorovateľa a prihovára sa mu azda najmä preto, lebo sú do nej vložené tieto slová. V prácach Gladišovej nachádzame snahu odkrývať obsahové bohatstvo motívov, ktoré znázorňuje. Vkladá významy do farieb, tvarov, symbolov, ba i drobných detailov.¹⁰⁴ Pri takomto type maľovania môžu obrazy *nabité myšlienkami* pôsobiť ťažkopádne. Diela Gladišovej sú však *odľahčené* jemnosťou spracovania, vhodným použitím farieb, svetla a originálnych vzorov. Takýmto spôsobom dosahuje, že aj pri vážnych témach je zabezpečená istá ľahkosť. Možno povedať, že Gladišovej diela nemajú za cieľ rozpýtiť pozorovateľa, ale skôr sa snažia o to, aby sa sústredil a koncentroval na to podstatné. Je ľahké všimnúť si, že sa snaží vyhnúť povrchosti a plytkosti. Prepracované kompozície odkrývajú obsahové bohatstvo mystéria.¹⁰⁵ Aj z toho dôvodu prekvapujú diela nezvyčajnou, presvedčivo pôsobiacou spiritualitou. Duchovne motivované témy autorka dôverne pozná, lebo skôr, ako spod jej štetca vzíde hotový obraz, bytostne ho prežíva vo svojom vnútri. Výsledné diela sú tak svedectvom cesty za poznaním.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹⁰⁵ FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹⁰⁶ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Sv. František v obrazoch*. 21. 7. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).

Výtvarná technika

Gladišová si vypracovala maliarske techniky a postupy adekvátne jej umeleckému prejavu. Preferuje olejomalbu, kombinovanú techniku a vrstevnú maľbu. Priaznivci výtvarného umenia v jej tvorbe oceňujú zmysel pre štruktúru. Charakterizuje ju osobitá technika nanášania a vrstvenia farieb, používanie špeciálnych prídavných materiálov, pigmentov a práca so svetlom.¹⁰⁷ Používa plátkové zlato a striebro. Osobitý štýl vrstevnej maľby vytvára priestorovú ilúziu a plasticosť. Prostredníctvom nanášania farieb, odkrývania plôch, brúsenia, vypalovania, rytia a modelácie prvkov dáva ploche podobu reliéfneho obrazu. Vkladaním artefaktov umocňuje autenticitu zobrazeného.¹⁰⁸ Maľuje na drevo, dosky, plátno a kartóny. Obrazy majú prevažne štvorcový alebo obdĺžnikový tvar, ale možno nájsť aj iné tvary. Obľubuje väčšie formáty. Mnohé diela obsahujú na jednej ploche viacero samostatných celkov, ktoré sú zapojené do jedného väčšieho tematického celku. Na viacerých obrazoch býva zase ústredná téma v centre plochy umocnená symbolikou a scénami po okrajoch obrazu. Nevyhýba sa ani bohatším a zložitejším štruktúram, ktoré však nestrácajú jednoduchosť.¹⁰⁹ Nechýbajú ani obrazové cykly, t. j. viacero oddelených obrazov, ktoré spája spoločná myšlienka. Túži vyrozprávať evanjeliové príbehy alebo príbehy svätých spôsobom, ktorý môže mať väčšiu výpovednú hodnotu.¹¹⁰ Zaujímavosťou sú aj tzv. série obrazov, ktoré viacnásobne stvárnajú ten istý námet s menšími, resp. väčšími odlišnosťami. Môžeme si len domyslieť, že to nie je pre nedostatok inšpirácie, ale kvôli obsahovému bohatstvu a hĺbke samotného motívu.

Výtvarnú techniku vníma autorka ako formálnu stránku diela, ktorá je prostriedkom a je podriadená duchovnu. Nie je cieľom, ale nástrojom na lepšie a priliehavejšie vyjadrenie. Nekladie ju na prvé miesto, no vníma dôležitosť kvalitného umeleckého a remeselného spracovania témy, čo považuje za znak výtvarnej profesionality. To, že vo svojej práci nezanedbáva formálnu a technickú stránku možno vidieť aj v tom, že už počas rokov komunizmu si nechala dovážať zo zahraničia kvalitné pigmenty, finančne nákladné, avšak dôležité pre efektnú maľbu.¹¹¹ Vo svojej tvorbe neuprednostňuje

¹⁰⁷ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Sv. František v obrazoch*. 21. 7. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁰⁸ GLADIŠOVÁ, Darina. *Corpus Christi: Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej*. Bratislava, 2010. (Archív D. Gladišovej).

¹⁰⁹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 1918.

¹¹⁰ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 2018.

¹¹¹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 9. 8. 2019.

konvenčný vkus, tiež nepoužíva ani efekty extrémnych technických prostriedkov, v ktorých často býva dôležitý moment prekvapenia a vizuálneho šoku.¹¹²

Farebnosť

Farebná stránka obrazov patrí k najpodstatnejším stránkam maliarskej výtvarnej tvorby. Farba dodáva život, pocity, harmóniu. Jej dôležitosť vidíme na každom kroku. Ba niektoré z najviac cenených obrazov súčasnosti sú prakticky sústavou zladených farieb, ktoré vyžarujú istú emóciu. Otvára sa celý priestor ich interpretácie. V každom prípade majú silu zapôsobiť na pocity diváka. K najznámejším patria Willem De Kooning, Mark Rothko, Jackson Pollock.¹¹³ Prejdime však k dielam Gladišovej. Jej obrazy sú plné symboliky, kde farebnosť určuje len ich jednu rovinu. Jej obrazy nehýria všetkými farbami. Používa len obmedzený počet farebného spektra v jednom diele. Napriek tomuto faktu kompozície nevyznievajú farebne chudobné. Krása a harmónia námetu je vyjadrená prirodzenými tónmi farieb a zjednotenou farebnou náladou.¹¹⁴

Gladišová obľubuje modrú a červenú farbu¹¹⁵, taktiež, žltú, okrovú, hnedú, ale najmä bielu a zlatú.¹¹⁶ Čierna farba znázorňujúca pokoru, je negáciou pozemskej márnomyseľnosti. Zlatá farba, resp. plátkové zlato je jednak odkazom na ikonomalbu a zároveň dáva výjavom patinu starobylosti.¹¹⁷ Symbolizuje nový život. Biela a zlatá sú farby, s ktorými sa autorka stotožňuje, sú akoby vibráciou, ktorú prijíma a pomocou ktorej komunikuje.¹¹⁸ Biela farba symbolizuje čistotu ducha a svetlo, ktoré prebija tmu. Modrá farba symbolizuje harmóniu, hlbokú koncentráciu a spolu s bielou sú protipólom tme, dvoch protikladných síl, kde nakoniec svetlo víťazí nad tmou. Červená je farbou srdca, čiže obety a lásky.¹¹⁹ V obrazoch venovaných františkánskej spiritualite využíva charakteristickú hnedú, ktorá predstavuje zem, človeka, smrteľnosť, pokoru a pokánie. Spôsob, akým používa farby pôsobí striedmo a pokojne. Osobitnú úlohu v jej dielach zohráva svetlo. Vytvára ním kompozíciu, zvyrazňuje podstatné, odhaľuje skryté detaily,

¹¹² Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Sine qua non – z rozhovoru s D. Gladišovou*. Bratislava, 1995. (Archív D. Gladišovej 2019).

¹¹³ Porov.: Artsper Magazine. *The most expensive artworks in the world in 2019 [2019-10-25]*. <<https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/the-most-expensive-artworks-in-the-world-in-2019/>>

¹¹⁴ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹¹⁵ Porov.: OKRUHLICOVÁ, Erika. *Darina Gladišová*. *Parlamentný kuriér* 2004, č. CXII, s. 28–29.

¹¹⁶ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. *Obrazy s vlastnosťami katechézy*, s. 21.

¹¹⁷ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. *Obrazy s vlastnosťami katechézy*, s. 21.

¹¹⁸ PAVOLOVÁ, Ľuda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja. nedatované. (autorský katalóg)*.

¹¹⁹ Porov.: OKRUHLICOVÁ, Erika. *Darina Gladišová*. *Parlamentný kuriér* 2004, č. CXII, s. 28–29.

jemne formuje tvary, buduje priestor a má aj symbolický význam.¹²⁰ Najmä biele svetlo, akoby vychádzajúce z vnútra svätých vytvára atmosféru nadpozemského zážitku.¹²¹ Umelkyňa sama poodhaľuje vnútornú symboliku svetla: *Všetko to, čo prežívam v duchovnej kontemplácii, sa snažím viditeľne sprostredkovať cez vlastné dielo. Tvorivý proces prestáva byť výlučne umením a presahuje svoje obsahové hranice. Stáva sa tichým miestom stretnutia s Bohom, ktorý ma priťahuje čistým svetlom, pravdou a súčasne tiež najvyššou krásou.*¹²² Svetlo ako božský princíp, nadčasový, všeobjímajúci a všepohlcujúci sa stáva bodom, ku ktorému napokon smeruje vo svojom diele.¹²³ Zo svetla jednotlivých kompozícií vystupuje hlboká vrúcnosť, ktoré má nielen vizuálny, ale predovšetkým hlbší, symbolický význam. Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach.¹²⁴ Pre skutočný zážitok z diela a farebnosti je však potrebné vidieť originálnu maľbu vo vhodnom priestore, kde zachytíme prelínanie jednotlivých vrstiev, maľba nabere rozmernosť a priehľadnosť.

Figuratívna, abstraktná a symbolická rovina

Autorka Gladišová využíva možnosti konkrétnych tvarov a jasnej čitateľnosti a tiež abstrakciu, ktorá má tendenciu byť neuchopiteľná. Takýmto spôsobom dostáva jej dielo viacero rovín, ktoré sa prelínajú a navzájom sú v interakcii medzi sebou i s pozorovateľom.

Figuratívna rovina identifikuje všeobecne známe osoby, deje a skutočnosti. Umožňuje znázorniť konkrétne historické a mystické situácie a stavy zobrazovaných, vyjadruje ich psychologický a duchovný rozmer, ich emócie a city.¹²⁵ Pomáha rozumovo uchopiť výjav, ktorý sa stáva familiárnym a blízkym. Podobne, ako keď spoznáme známeho človeka v dave veľkomesta. Postavy sa často pozerajú priamo na diváka a niekedy smerujú za diváka do diaľky.¹²⁶ Ďalej je to figuratívne zobrazenie tajomstva spásy – tajomstva Vtelenia Ježiša Krista od Zvestovania, narodenia, až po

¹²⁰ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. *Obrazy s vlastnosťami katechézy. Katolícke noviny 2010, č. 9. s. 21.*

¹²¹ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie.*

¹²² Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66–69.*

¹²³ PAVOLOVÁ, Ľuda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja. nedatované. (autorský katalóg).*

¹²⁴ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Sv. František v obrazoch. 21. 7. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).*

¹²⁵ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66–69.*

¹²⁶ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

završenie spásonosného poslania na Kríži – Piety a víťazným vyvrcholením v Zmŕtvychvstaní. Tieto diela sú inšpirované silou viery.¹²⁷

Abstraktná rovina je odrazom prežívania samotnej maliarky, ktorá vyjadruje precítené situácie osvietenia ducha a vlastné zážitky zo stretnutia s Božím Duchom, s absolútnou esenciou lásky a svetla, ktoré môžeme iba vytušiť.¹²⁸ Je to kontemplácia vyjadrená farbou a svetlom v polohe pocitového zážitku. Abstraktné obrazy oslobodené od tvarov zmyslového vnemu môžu mať niekedy náznak siluety. Aj v týchto obrazoch možno vidieť vplyv ikonomaľby, avšak v nefiguratívnom prejave. Vnútorňý zážitok interpretuje formou farebného svetelného vnemu. Osobitný expresívny kolorit priťahuje pozornosť, vŕahuje nás do svojho vnútra a podnecuje zamyslieť sa nad podstatou Pravdy. Je to tvorivé uchopenie nehmotného vedomia blaženého stavu. Zostáva mocný citový podnet vyjadrený maliarskymi prostriedkami. Tieto obrazy sú umeleckým svedectvom prežitého *dotyku s Božou existenciou*. Stotožnenie sa autorsky s dielom je v rovine kontemplácie. Hlboké zjednotenie sa s láskou. Jeho vnímanie si vyžaduje poznanie kresťanskej vierouky, sústredenosť a zahĺbenie sa – meditovanie zobrazeného obsahu. Cez abstraktné obrazy maliarky Dariny Gladišovej nazeráme do iného sveta – nadpozemského sveta lásky, pokoja a nádeje.¹²⁹ Táto rovina duchovnej tvorby Dariny Gladišovej je kontemplatívna, v polohe pocitového zážitku z tajomstva Vzkriesenia, ktoré poznáva prostredníctvom vlastnej duchovnej kontemplácie s Kristom.¹³⁰

Riaditeľ múzea v Krakove, pán Nowobilski, popisuje dielo Gladišovej ako novodobé umenie, ktoré sa zaoberá sakrálnymi témami nielen realistickým spôsobom. Farby a svetlo hrajú dôležitú úlohu, no dáva vyniknúť aj svojim schopnostiam figuratívneho maliarstva, vrátane portrétového. Zdôrazniť treba aj veľmi zrelú a zároveň slobodnú priestorovú kompozíciu obrazu. Často umiestňuje do centra kompozície zásadnú scénu a jej okolie tvorí rozmazanými kontúrami, farbami a svetlom.¹³¹

Symbolická rovina sa prejavuje tým, že do svojich obrazov vkladá symboly z kresťanskej ikonografie, kristogramy, rôzne znaky, ako aj písaný text, v závislosti od motívu, ktorým sa zaoberá. Symbolika pomáha lepšie pochopiť určitú vlastnosť alebo úlohu zobrazeného. Zaujímavé vysvetlenie zakomponovaných symbolov nachádzame

¹²⁷ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹²⁸ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

¹²⁹ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹³⁰ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹³¹ Porov.: NOWOBILSKI, Andrzej J. *Corpus Christi*. Krakow: Muzeum Archidiecezjalne w Krakowie, 2005.

v katalógu *Sine qua non* z roku 1998, ktoré si môžeme uviesť v plnom znení. Vo vnútorne bohatých kompozíciách môžeme nájsť aj skrytú číselnú myšlienkovú symboliku znamenajúcu spodobenie vyššieho princípu, univerza, jeho všeobecne platných zákonitostí. „*Východiskom sa stáva biele poskladané plátno, ktoré následne rozložené tvorí súčasť jednej z kompozícií. Jeho základ tvorí číselný vzťah trojky a štvorky, čiže číslo dvanásť znamenajúce naplnenie božského pôsobenia vo vesmíre a číslo osem ako prvý deň po stvorení, začiatok novej éry. V ďalších obrazoch vychádzajúcich z postupného rozkladania plátna, vznikajú významy zašifrované v číselných symboloch, ako sú číslice jedna, čo je obsiahnuté v čistom bielom plátne, dve symbolizujúce bipolárnosť, z ktorej vychádzajú duálne systémy (tézy a antitézy), tri znamenajúce triádu, trojuholník, trojjedinosť Boha. V číselnom systéme je zahrnuté číslo štyri, kde sa k číslu tri a jeho významu mužskej trojjedinosti pridáva ženský prvok do celistvosti štvorca, ako aj číslo päť, kde vzniká znak kríža so stredovým svetelným bodom.*“¹³²

Turínske plátno je pre ňu znakom baránka. Serafínsky motív v tvorbe je obrazom čistoty, ochrany, bezpečia. Starozákonný orol zo žalmov je v jej diele symbolom vzkriesenia. Tajomstvo orla, jeho krídla – sú znakom Ducha Svätého. Použitie červené pigmenty na obrazoch sú vyjadrením úcty k Kristovej krvi, a tiež výrazom ohňa a lásky Ducha Svätého. Beloba je čistotou. Zlatý prach je symbolom povýšenia. Hnedá je znakom pokory a farbou sv. Františka. Kontempláciou kríža ide vo svojej tvorbe od konkrétneho k abstraktnému.¹³³

1.2.4. Umelecký záber

Maliarka Gladišová sa venuje predovšetkým výtvarnému umeniu a podieľala sa taktiež na niektorých filmových projektoch. Jej tvorbu možno rozdeliť na tieto oblasti:

- Krajinomalby,
- figurálne kompozície,
- ikony,
- mystické obrazy,
- obrazové kontemplácie,

¹³² PAVOLOVÁ, Ľuda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja. nedatované. (autorský katalóg).*

¹³³ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

- výtvarné realizácie v architektúre a sakrálnych priestoroch,
- ilustrácie kníh,
- obálky kníh, časopisov, pohľadnice a pozdravy, kalendár,
- filmové projekty.

Predložená práca sa venuje prevažne maľbe a preto nám v tejto časti postačí len krátky opis jednotlivých oblastí. Viac priestoru však prenecháme filmovým projektom.

Krajinomaľby

Krajinomaľbám sa venuje predovšetkým v ranom období svojej tvorby v 80. rokoch 20. stor. Neskôr krajinu využíva ako pozadie, ale už prestáva byť hlavným motívom.

Figurálne kompozície

Figurálne kompozície nachádzame počas celého obdobia jej tvorby až do súčasnosti (2019). Vzťahové, sebareflexívne a spomienkové motívy časom nahradili náboženské. Transcendentný prvok tajomnej Božej prítomnosti dodáva kompozíciám posledných troch desaťročí pocit harmónie a duchovnej lásky, ktorá spája jednotlivé postavy medzi sebou a s prostredím.

Ikony

V tvorbe Gladišovej ikony predstavujú pevný základ. Autorka využíva širokú škálu možností zobrazenia. Maľuje štylizované a všeobecnejšie ikony, ale tiež viac konkrétne a špecifické, na ktorých možno rozpoznať jednotlivých svätých. Postavy svätcov vyžarujú svetlo, ktoré sa nachádza aj na pozadí. Osoby vyžarujú krásu, pokoj, jemnosť, lásku. Možno vnímať silu ľudského ducha, ktorý je ukotvený na pevnom základe Krista. Nie sú to klasické ikony, ktoré by sa riadili presnými pravidlami, ale novodobé ikony, ktoré si ponechávajú priestor slobodného vyjadrenia a sú voľnou interpretáciou zaužívaných tradícií.

Mystické obrazy

Medzi mystické obrazy by sme mohli zaradiť rôzne abstraktné výjavy so znakovou, tvarovou a farebnou symbolikou. Predstavujú vnútorný stav modlitby a osvietenia. Nezriedka je v nich obsiahnutá dráma temnoty a svetla, križa a Božieho pokoja, utrpenia a blaženosti.

Obrazové kontemplácie

Tieto obrazy nám pomáhajú zamyslieť sa nad konkrétnou udalosťou spásy. *Ukrižovanie, pieta, vzkriesenie, zvestovanie Panne Márii, Kristova tvár, materstvo* a originálny spôsob ich stvárnenia je pozvaním vstúpiť do dynamiky života viery.

Realizácie v architektúre

Umelecké dielo maliarky Gladišovej je prezentované vo viacerých chrámoch a kaplnkách na Slovensku, ktoré následne priblížime:

1. Kaplnka v kláštore klarisiek kapucínok v Kopernici

- svätostánok
- oltárny obraz – kríž a Eucharistické srdce Ježišovo
- oltárny obraz – Nepoškvrnené srdce Panny Márie
- oltárny obraz
- vitráž sv. Kláry

2. Bohoslovecká kaplnka Spišská Kapitula

- oltárny obraz – Eucharistický Kristus

3. Refektár Františkánskeho kláštora v Bratislave

- šesť veľkoplošných kompozícií s názvom *Corpus Christi*

4. Kostol Božieho milosrdenstva v Banskej Bystrici

- krížová cesta

5. Kaplnka Kristovej tváre Spoločnosti Ježišovej v Bratislave

- oltárny obraz – Ježiš v Eucharistii
- oltárny obraz – Panna Mária
- svätostánok
- krížová cesta

6. Hradná kaplnka v Modrom kameni

- oltárny obraz sv. Anny

7. Rímskokatolícky kostol v Záhorciach

- oltárny obraz – Sedembolestná Panna Mária

8. Aula Benedikta XVI. RKCMB fakulta UK v Bratislave

- cyklus obrazov s názvom *Mysterium Christi*¹³⁴

¹³⁴ FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

Ilustrácia knihy

1. Otilia Dvorecká, Darina Gladišová: *Nebeský šlabikár*. Bratislava: Don Bosco, 2009. ISBN 978-80-8074-098-6. Túto knihu vhodnú pre deti kompletne ilustrovala. Sú tam zobrazení svätí podľa mena zhodného so začiatočným písmenom abecedy.

Obálky kníh

Obrazy Gladišovej boli viackrát použité ako obálky kníh. Môžeme spomenúť františkánske vydavateľstvo Serafín alebo americké vydavateľstvo St. Anthony Messenger Press.

1. Herbert Schneider: *Mystický život s Klárou z Assisi*. Bratislava: Serafín, 2004. ISBN 80-88944-95-3; Obraz svätej Kláry s ľaliou, 2003.
2. Herbert Schneider: *Životodarné umieranie, K 750. výročiu smrti Kláry z Assisi*. Serafín, 2004. ISBN 80-8081-003-6; Obraz sv. Kláry – detail z maľby Corpus Christi vo Františkánskom refektári v Bratislave.
3. Herbert Schneider: *Kontemplácia s Klárou z Assisi*. Bratislava: Serafín, 2003. ISBN 80-88944-73-2; Detail z maľby Corpus Christi vo Františkánskom refektári v Bratislave.
4. Ramona Miller, Ingrid Peterson: *Modlíme sa s Klárou*. Bratislava: Serafín, 1997. ISBN 9788085310880; Ilustrácia sv. Kláry žehnajúcej chlieb.
5. Joseph M. Stoutzenberger, John D. Bohrer: *Modlíme sa s Františkom*. Bratislava: Serafín, 1997. ISBN 80-85310-69-4; Obraz sv. Františka s anjelom a husľami, 1996.
6. Kolektív autorov: *Rodina Panny Márie Kráľovnej pokoja, Duchovné cvičenia k zasväteniu a zásady*. Bratislava: Serafín, 1997; Ilustrácia Panny Márie s malým Ježišom.
7. Iliá Delio: *The humility of God, a Franciscan perspective*. Cincinnati, Ohio: St. Anthony Messenger Press, 2005. ISBN 0-86716-675-4; Obraz Kristovej tváre.
8. Alfred McBride, O. Praem: *Images of Mary*. Cincinnati, Ohio: St. Anthony Messenger Press, 1999; ISBN 0-86716-330-5; Obraz Modrá madona, 1998.
9. Iliá Delio, O.S.F.: *Franciscan prayer*. Cincinnati, Ohio: St. Anthony Messenger Press, 2004. ISBN 0-86716-614-2; Obraz sv. Františka s holubicou.

Pozdravy a pohľadnice

V korešpondencii maliarkinho osobného archívu nachádzame viaceré listy, ktoré sa zmieňujú o použití Gladišovej obrazov alebo ilustrácií na pozdravy a pohľadnice. Napr.

List od riaditeľa Univerzity sv. Bonaventúru v USA spomína Pozdrav pre absolventov, na ktorom použili obraz *Svätý František požehnáva vtáčiky*.¹³⁵

Filmové projekty

1. *Novum ver* – *Nová jar*

Novum ver je názov umeleckého filmového dokumentu, ktorý vznikol v roku 1999. Je inšpirovaný životným ideálom sv. Františka z Assisi, ktorý spočíva v duchovnej obnove – návrate ku koreňom kresťanstva. V roku 1999 bol na filmovom festivale „Sorella Chiara – lux“ ocenený cenou: Special price at „Sorella Chiara – Lux Clarior“ Festival Assisi, Taliansko.¹³⁶ Zachytáva symboly a momenty filozofie sv. Františka z Assisi. Je to film s náboženským ponímaním a odkazom. Nabáda k sebaspytovaniu, pozýva k láske k všetkému živému, radosti zo života a k viere.¹³⁷ Hudbu k filmu komponoval prof. Juraj Lexmann. Keď Gladišová dostala ponuku oživiť svoje obrazy na filmovom plátne, tak na to odpovedala: „*Som maliarka a nie filmárka!*“

„S tvárou svätého Františka, ktorého v tej dobe maľovala, však komunikovala tak intenzívne, že sa odvážne – bez skúseností s filmovou tvorbou a bez finančnej základne – rozhodla odovzdať celý projekt prozreteľnosti a s pomocou nadšeného a obetavého tímu spolupracovníkov natočiť film o svätom Františkovi a jeho duchovnej rodine o svedectve lásky túžiacej po pokoji, kráse a pravde.“¹³⁸ Autorka zdôrazňuje u sv. Františka hlbokú úctu k prírode i k ľuďom a odmietanie každej formy násilia voči nim. Takéto posolstvo je hlavne v dnešnej dobe ekologickej krízy nanajvýš aktuálne. Cieľom filmu je, aby človek prehodnotil svoj postoj k životu a vedel nielen brať, ale i dávať a zriekať sa.¹³⁹ Vo filme je použitých veľa symbolov, ktoré predstavujú situáciu ľudstva zraneného hriechom a odlúčeného od Boha (pustatina, tnie, suché stromy, skaly, mráz). Protipólom je ľudská túžba po spáse, príchod svetla a života skrze Ježiša Krista a jeho spasiteľného utrpenia na kríži. Ľudia týmto spôsobom môžu vstúpiť do spásy nového života v Bohu, resp. *Novej jari*, kde nachádzajú prapôvodný zmysel svojej existencie a svetlo i nádej v tmách a tieňoch rôznych utrpení, hriechov a smrti. Všetko je to pretkané spiritualitou sv. Františka, ktorý osvietený Božím lúčom vstupuje na cestu

¹³⁵ Porov.: WICKENHEISER, Roberta J. *Ďakovný list. New York, St Bonaventure university, 14. júla 1999. (archív D. Gladišovej 2019).*

¹³⁶ Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina. *Novum ver – Nová jar. Film–DVD Slovensko, 1999.*

¹³⁷ Porov.: STV 2. *Novum ver (TV film) [2019-06-14]. <<https://www.tv-archiv.sk/novum-ver>>.*

¹³⁸ ALEXYOVÁ, Adriana. *Nová jar novej evanjelizácie na Slovensku (článok).* (Archív D. Gladišovej 2019).

¹³⁹ Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina. *Novum ver – Nová jar. Film–DVD Slovensko, 1999.*

svetla, no zároveň cestu kríža a stigiem. Tak sa pripodobňuje Kristovi a stáva sa príkladom nasledovania pre mnohé ďalšie generácie. Vo filme zaznejú viaceré modlitby a citácie zo Svätého písma. Vizuálne sa prelínajú obrazy svetla a tmy, kríža, Ježiša Krista a sv. Františka. Tematika prírody a jej ročných období vyúsťia v *Novej jari* ako symbole nového života v Kristovi po dlhej bezútešnej zime. Slová Svätého písma vo filme sú pretlmočené do obrazov z prírody, františkánskeho života a malieb Gladišovej. Pripomína, že liekom na sebeckosť a nenásytnosť sa stáva dávanie a sebazriekanie. Pociťujeme nepretržitý odkaz na transcendentný svet, resp. na večnosť, vychádzajúci z postojov a giest hercov, svetla, ktoré prichádza akoby odinakadiaľ a sakrálnej hudby. V závere nachádzame silný akcent na Eucharistiu a vzkriesenie. Vo filme sú zhrnuté hlavné prvky spirituality Dariny Gladišovej a jej duchovnej cesty. V úvode, ale aj v priebehu filmu si tiež možno všimnúť plátno (turínske plátno), ktoré sa podobá svojim tvarom na chalulu (lístok s požehnaním pre brata Lea od sv. Františka) poskladaný do tvaru kríža. Symbolika plátna vedie k vzkrieseniu a novému životu, ktorý sa živí Božou láskou. V plátne nachádzame jednak odkaz na Kristovo dielo a smrť na kríži, je skropené krvou *Božieho baránka* a zároveň je poukazom na vzkriesenie. Veď skrze plátno ako prvé prechádza vzkriesený Kristus. Je oponou medzi časom a večnosťou, životom a smrťou, pozemským a nebeským svetom. Ostáva na ňom otláčok tváre tak mŕtveho ako aj vzkrieseného Krista. Akoby ozvena Ježišových slov: „*Neboj sa! Ja som Prvý a Posledný a Živý. Bol som mŕtvy, a hľa, žijem na veky vekov a mám kľúče od smrti a podsvetia.*“¹⁴⁰

2. *Proglas*

Animovaný film *Proglas – Privet ponad tisícročie* z roku 1997 je druhým filmovým projektom Gladišovej. Vo veľkej miere sa podieľala na výtvarnej stránke filmu. Základnou myšlienkou je poďakovanie sa slovanským vierozvestcom sv. Cyrilovi a Metodovi za dar viery a Božieho slova.¹⁴¹ Je to filmovo-poetické spracovanie veršov Konštantínovho *Proglasu* a vyzdvihuje aktuálnosť cyrilo-metodského posolstva na prahu 3. tisícročia. *Proglas* je básnickým úvodom k Svätému písmu adresovaný všetkým Slovanom ako slávnostný apel. Jeho výpovedná sila nezanikla a v súlade s ním by film chcel byť pripomenutím, že návrat ku kresťanským koreňom znamená zároveň návrat k sebe samým a uvedomeniu si vlastného historického prínosu do európskych duchovných a kultúrnych dejín. Animácie sú oživenou galériou veľkomoravského

¹⁴⁰ Zjv 1, 17–18.

¹⁴¹ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

a ranostredovekého umenia s uplatnením súdobých výtvarných artefaktov a umeleckých remesiel, ako sú kaligrafia, iluminácia, miniatúra, ikonomaľba, kovolejárstvo a kníhviazačstvo – výroba kódexov. Film je obohatený chorálmi a básnickým slovom, ide teda o hudobno-výtvarné dielo adresované ako deťom, tak aj dospelým.¹⁴² Ako je potrebný dážď pre zem, aby zarodila, tak aj Božie slovo je nevyhnutné pre ľudskú dušu, aby žila a prinášala ovocie dobrých skutkov. Námet obetovaného baránka ako symbolu Krista je originálne spojený s prípravou historických kódexov (kníh). Z jahňacích a kozľacích koží sa totiž vyrábali jednotlivé strany knihy – kódexu. Vnímame tak hodnotu Evanjelií, ktoré vyvstali z Kristovej vykupiteľskej obety. Symbolika baránka, ktorý sa skrze obetu premieňa na jednotlivé slová, text a knihu Svätého písma pomáhajú pochopiť ich oživujúci zmysel pre toho, kto tieto slová číta. Pretože sám baránok (Kristus) je v nich prítomný. Zaujímavý je tiež odkaz na očistný, resp. exorcizujúci charakter Božieho slova, ktoré vyháňa démonov a nečisté sily. Tieto sily, ktoré deformujú človeka a zem musia pri kontakte s Božím svetlom evanjelia ustúpiť a zanikajú. Cyril a Metod prinášajú Sväté písmo a ono poukazuje na Krista. Film predstavuje Krista ako svetlo sveta a je silne Kristocentrický. Film režírovala Helena Slavíková-Rabarová a hudbu komponoval pre tento film prof. Juraj Lexmann.

Diela D. Gladišovej majú svoj základ v ikonomaľbe, ktorú autorka spája s najlepšimi tradíciami kresťanského výtvarného umenia¹⁴³ a to predovšetkým gotiky a renesancie. Súčasný prejav dodáva tradičným motívom akcent aktuálnosti. Duchovné spisy kresťanských mystikov a osobná skúsenosť modlitby sú silne prítomné vo väčšine jej obrazov.

1.3. Reakcie a ohlasy na výtvarnú tvorbu Dariny Gladišovej

Vnímateľného umelca zaujíma aj spätná väzba na jeho tvorbu. Môže byť akýmsi vysvedčením, nefinančnou odmenou a potvrdením nastúpenej cesty. V nasledujúcej podkapitole uvedieme niektoré ohlasy a reakcie na tvorbu maliarky Gladišovej. Z listov a príhovorov vyberieme iba niektoré relevantné pasáže, a to takým spôsobom, aby sa zachoval kontext článku alebo listu. Ohlasy uvedieme chronologicky v rozpätí od roku 1995 do roku 2016.

¹⁴² Porov.: Pozvánka: *Výstava výtvarných prác Dariny Gladišovej a Ludy Pavolovej spojená s premietaním filmu režisérky Heleny Slavíkovej – Rabarovej Privet ponad tisícročie. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).*

¹⁴³ Porov.: POLÁKOVÁ, Katarína. *Kristus – nekonečná inšpirácia. Katolícke noviny 2002, č. 10. s. 19.*

1995

Slovenský vedec a pedagóg Ján Dekan napísal k obrazom vo filme *Privet ponad tretie tisícročie*¹⁴⁴: „Obrazy Dariny Gladišovej si zasluhujú najvyššie uznanie a bolo by možné uvažovať aj o ich prípadnom knižnom vydaní.“¹⁴⁵

1996

Redaktor Pavol Erdziak píše o výstave: „Vo františkánskom kláštore v Hlohovci je sprístupnená výstava akademickej maliarky Dariny Gladišovej. Pod názvom Aureola pokory vzdáva hold sv. Františkovi, kráľovi chudobných, ponížených a pokorných. Aj keď jej vzor vyniká skromnosťou, autorkine diela pre zmenu vnútornou silou, tiež úprimnosťou a čistotou.“¹⁴⁶

1997

Historička umenia Mária Kovalčíková v Bratislave na adresu tvorby Dariny Gladišovej, kde maliarka prevzala vysoké ocenenie z *Trienále maľby – Sofia 96* za obraz *Ukrižovaný Kristus* uviedla: „*Tento obraz zosobňuje pre maliarku osudný míľnik na ceste k jej novému tvorivému obdobiu. Ním prelamuje pevné puto s realitou a vstupuje do sveta vnútornej kontemplácie, rozjímaní a spirituálnych tajomstiev. Cyrilo-metodská tradícia s nádychom byzantskej kultúry, ktorou otvorila etapu nového tvorivého obdobia, sa transponuje do konkrétnych portrétov svätcov.*“¹⁴⁷ A ďalej dodáva „*Nie sú to však umelecké modly, ku ktorým sa možno utiekať vo chvíľach vnútorných kríz a depresívnych stavov, ale živé symboly úcty človeka k niečomu vyššiemu a duchovne silnejšiemu ...Každá zobrazená postava je hlboko zasiahnutá Kristom na tom najkvalitnejšom mieste, ktoré predurčuje jej poslanie: odovzdávanie Božej lásky.*“¹⁴⁸

1997

„Slovenská maliarka Darina Gladišová na Bulharskom veľvyslanectve v Bratislave prevzala vysoké ocenenie za Trienále v maľbe Sofia '96. Bola to Cena medzinárodnej nadácie Cyrila a Metoda. Spomínané trienále predstavovalo obrovskú výstavu vo viacerých galériách a kultúrnych inštitúciách v Sofii. Prezentovalo sa na ňom 758 diel

¹⁴⁵ DEKAN, Ján. *Recenzia na film Privet ponad tisícročie*. Bratislava, 20. 11. 1995. (Archív D. Gladišovej 2019).

¹⁴⁶ ERDZIAK, Pavol. *Aureola pokory – Hlohovec*. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁴⁷ ERDZIAK, Pavol. *Vavríny pre slovenskú umelkyňu*. Literárny týždenník 1997, č. 12. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁴⁸ BALÁZS, Ján K. *Keď ikona prehovorí*. Zrno – Hlas 1998, č. 11, s. 18–19.

od 398 autorov z rôznych krajín sveta. Pani Gladišová vystavovala na priame pozvanie Bulharského zväzu výtvarníkov a získala druhé najvyššie ocenenie, prezradil Tibor Chovan, riaditeľ Slovenského inštitútu v Sofii.¹⁴⁹

1997

Umelecký historik Bohumír Bachratý píše: „V hradnej kaplnke Modrý Kameň v r. 1997 je inštalovaná výstava obrazov bratislavskej maliarky Dariny Gladišovej. Pod názvom Aureola pokory tu vystavuje sugestívnu kolekciu obrazov na biblické námety a motívy. Jej meditatívne diela sú tichým zastavením na krížových cestách života i na ľudských krížovatkách. Sú výrazom viery a pokory. Vo svojej symbolike pripomínajú archetypy hriechu, viny, pokánia i spasenia.“¹⁵⁰

1997

Teológ Ján Balázs sa prihovára pri otvorení výstavy: „Darina Gladišová svojou tvorbou, životnou cestou i filozofiou na seba vzala veľké riziko. S týmto rizikom vstúpila pred niekoľkými rokmi do novej etapy svojho života i tvorby v nádeji, že sa jej podarí odovzdať niečo vnútorne vnímané, cítené, a prežívané, niečo také hlboké, dôležité a posvätné, aký hlboký, dôležitý a posvätný je život sám.“¹⁵¹ Gladišová tento príhovor okomentovala v r. 2019: „*Toto riziko nesiem celé roky a stupňuje sa čím viac som spojená s Ježišom. Ale je to Ježišova cesta a stojí za večnú spásu.*“¹⁵²

1997

Kurátorka výstavy Alžbeta Babkovičová-Mráková hodnotí výstavu Aureolu pokory takto: „Hľa, takéto zázračné je pôsobenie ducha cez obraz! V symbole, v skratke, zjednodušenom tvare necháva nazerať i za zrkadlo a nestratí pritom svoje tajomstvo! I slová sú slabé tam, kde si už preráža cestu k duši a myslí *mystika*.“¹⁵³

1998

Zuzana Rollová v úvode do Katalógu s dielami maliarky Gladišovej s názvom *Sine qua non* napísala: „Prezentácia tvorby Dariny Gladišovej odкрýva mnohovrstevný svet,

¹⁴⁹ ERDZIAK, Pavol. *Úspešná výtvarníčka. 1997. (archív D. Gladišovej 2019).*

¹⁵⁰ BACHRATÝ, Bohumír. *Hrad Modrý Kameň ponúka okrem výstavy hračiek aj výstavy súčasného umenia. (9.9.1997) [2019-06-14]. <<https://www.sme.sk/c/2054249/hrad-modry-kamen-ponuka-okrem-vystavy-hraciek-aj-vystavy-sucasneho-umenia.html#ixzz5vYhOwaJe>>.*

¹⁵¹ BALÁZS, Ján K. *Príhovor na otvorení vernisáží: Filákov 1997, Hlohovec 1996, Modrý Kameň 1997. (archív D. Gladišovej 2019).*

¹⁵² *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 10. 9. 2019.*

¹⁵³ ERDZIAK, Pavol. *Aureola pokory – Hlohovec. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).*

ktorý bol donedávna tabu. Obsah i forma obrazov osloví každú psyché, hľadajúcu hlbší, konečný zmysel bytia a sklúdenie našej tak nepokojnej existencie.“¹⁵⁴

1999

Profesor Alfredo Luciani z Medzinárodnej organizácie Carità Politica v Ríme píše ďakovný list veľvyslancovi SR: „Dovoľte mi preukázať Vám našu najhlbšiu vďaku za odovzdanie obrazu maliarky Dariny Gladišovej na výstavu obrazov z celého sveta, pod názvom Tretie tisícročie – Obrazy budúcnosti. Kvalita Vami dodaného obrazu *Santa Maria Piena di Grazia* ma nabáda vyjadriť maliarke Darine Gladišovej môj obdiv a vďačnosť. Jej obraz, je obrazom vysokej umeleckej hodnoty. Spolu so srdečným pozdravom Vás prosím o láskavé doručenie pozdravu a vďaky maliarke Darine Gladišovej.“¹⁵⁵

1999

Ďakovný list prof. Alfréda Lucciana adresovaný Vládi SR za účasť na výstave *Milénium – obrazy budúcnosti*, v kostole Santa Maria del Popolo v Ríme 1999: „Dovoľujem si poďakovať Vašej vládi za zdvorilú poctu svedčiacu o ušľachtilom záväzku pomáhať v rozvíjaní dialógu a úcty medzi národmi pomocou umenia. Kvalita Vami dodaného obrazu *Panna Mária Milostiplná* ma nabáda vyjadriť maliarke Darine Gladišovej môj obdiv a vďačnosť. Jej obraz je obrazom vysokej umeleckej hodnoty. Privoláva nás žiť ako Mária Milostiplná v pokore Ducha svätého.“¹⁵⁶

1999

Umelecký historik B. Bachratý komentuje výstavu: „S tichým pozdravom, posolstvom a požehnaním prichádza do galérie NOVA vo sviatočný, vianočný čas a v Novom roku 1999 maliarka Darina Gladišová. Genéza i rastúca kvalita maliarskeho diela je výsledkom i dôsledkom sústredeného dialógu maliarky s realitou nášho sveta a hĺbkového monológu ženy a človeka s vnútornými hlasmi vlastnej duše a s jedinečnou citlivosťou poznania a viery. Viery v duchovné hodnoty ľudského bytia a vedomia človeka pozemského sveta, ktorý však úprimne ctí a vyznáva aj hodnoty transcendentálne, nadpozemské, hodnoty viery. Viery, ktorá je darom Boha a ktorá sa prejavuje v láske, pokore a v nádeji, v umení i v živote.“¹⁵⁷

¹⁵⁴ PAVOLOVÁ, Ľuda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja. nedatované. (autorský katalóg).*

¹⁵⁵ LUCIANI, Alfred. *Ďakovný list z Medzinárodnej organizácie Carità Politica. Rím, 29. 11. 1999. (Archív D. Gladišovej 2019).*

¹⁵⁶ FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie.*

¹⁵⁷ BACHRATÝ, Bohumír. *Darina Gladišová – Obrazy. Bratislava: Galéria Nova Bratislava, 1999. (archív D. Gladišovej 2019).*

1999

„Videofilm režisérky, akademickej maliarky Dariny Gladišovej, sa vyznačuje pôsobivou, jemnou syntézou obrazov, hudby i hovoreného slova. Všetky spomenuté zložky sa podarilo sklbiť do presvedčivého výsledného tvaru, ktorý oslovil prítomných a má všetky predpoklady zaujať širší okruh vnímavých divákov.“¹⁵⁸

1999

Ďakovný list z Vatikánu: „Ján Pavol II. si dovoľuje poďakovať Vám za láskavé gesto a prejav synovskej oddanosti a z úprimného srdca udeľuje Apoštolské požehnanie Vám, Vaším rodinným príslušníkom a všetkým Vaším drahým.“¹⁵⁹ (Poďakovanie za obraz „Matka Božia“, ktorý slovenská delegácia darovala pápežovi Jánovi Pavlovi II. v Starom Sanczi v roku 1999.)

1999

Nástenný kalendár na rok 1999 – Rok kresťanskej kultúry s reprodukciami obrazov akademickej maliarky Dariny Gladišovej získal ocenenie v súťaži „Najkrajší kalendár Slovenska“, ktorú vyhlásila Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici.“¹⁶⁰

2000

„Kardinál Paul Poupard v rozhovore s veľvyslancom SR pri Svätej stolici M. Servátkom vyzdvihol jemnosť a symboliku diela slovenskej výtvarníčky.“¹⁶¹ Gladišová zastupovala Slovensko na výstave v Ríme svojím dielom *Santa Maria, piena di grazia*. Bolo tam 50 diel 50 umelcov z celého sveta.¹⁶²

2000

Veľvyslanec SR pri Svätej Stolici Marián Servátka píše: „Vážená pani Gladišová, dovoľte mi, aby som Vám čo najsrdečnejšie poďakoval za obraz *Santa Maria piena di grazia*, ktorý ste na základe spolupráce s OKSK venovali prostredníctvom nášho veľvyslanectva medzinárodnej asociácii Carità Politica. ... a ktoré bude spolu s inými vo Vatikánskych múzeách spoločne vytvárať trvalú expozíciu výstavy *Terzo Millennio – figure del futuro*. Pri odovzdaní obrazu v prítomnosti II. tajomníka R. Oravca bolo Vaše umelecké dielo zo strany členov asociácie veľmi vysoko hodnotené, a v porovnaní

¹⁵⁸Z tmy do svetla. *Literárny týždenník*, 18. 2. 1999. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁵⁹QUINTANA, Pedro Lopez. *List z Vatikánu*. 6. 2. 1999. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁶⁰*Kalendár na rok 1999 s obrazmi D. Gladišovej*. Bratislava: Serafín, 1998.

¹⁶¹ZAHRAŇIČNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Dielo D. Gladišovej v Ríme*. *Katolícke noviny* 2000, č. 26, s. 17.

¹⁶²LUCIANI, Alfred. *Ďakovný list z Medzinárodnej organizácie Carità Politica*. Rím, 29. 11. 1999. (Archív D. Gladišovej 2019).

s niektorými inými exponátmi bol evidentný rozdiel v umeleckej hodnote diela. Veríme preto, že Váš obraz bude dôstojnou reprezentáciou slovenského moderného sakrálneho umenia počas slávnostnej inaugurácie výstavy, ako aj počas celého trvania stálej expozície. Darovanie Vášho umeleckého diela ZÚ Vatikán navrhol Ministerstvu kultúry SR zaradiť ako súčasť príspevku k oslavám Veľkého jubilea roku 2000.¹⁶³

2001

Veľvyslanec Marián Servátka píše ďalší list: „Vážená majsterka, prijmite pozdrav z Ríma spolu s informáciou, ktorú sme dostali z medzinárodnej organizácie Carità Politica, že obrazy z výstavy Tretie tisícročie postavy budúcnosti boli verejnené spolu s príhovorom kardinála P. Pouparda, dekana dipl. zboru, veľvyslancu G. Galassiho a textom zakladateľa a prezidenta Carità Politica, prof. A. Lucíaniho v prestížnom periodiku *Già e non ancora*, ktoré Vám posielame v prílohe. Majsterka, ešte raz Vám ďakujem za Váš dar, za Vašu ochotu a štátnu reprezentáciu SR na spomínanej výstave. O uverejnení Vášho diela informujeme MK SR a MZV SR. Vzhľadom na záujem, ktorý vyvolal Vami darovaný obraz na akciu Carità Politica, veľvyslanec SR pri Svätej stolici daroval na Prefektúru pápežského domu vo Svätej stolici kalendár na rok 2001 so zobrazeniami Vašich diel.“¹⁶⁴

2002

Kataríne Polákovej, ktorá mala príhovor na otvorení výstavy v Quo Vadis v Bratislave, evokovali maliarkine diela nasledujúce myšlienky teológa Karla Rahnera: „V tom, že radikálne zažívam svoju konečnosť, siaham za túto konečnosť a zažívam sám seba ako transcendentnú bytosť, ako ducha.“¹⁶⁵

2003

Redaktorka Katolíckych novín Emília Radimáková napísala na margo výstavy v Ríme: „Slovenský inštitút v Ríme, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky vo Vatikáne a Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Ríme usporiadali v Bramanteho sálach rímskej Baziliky Santa Maria del Popolo výstavu akademickej maliarky Dariny Gladišovej z Bratislavy. Obdivovatelia súčasného sakrálneho umenia mali vo veľkonočnom období (v apríli 2003) možnosť vidieť výstavu dvadsiatich veľkoplošných diel tejto slovenskej umelkyne s názvom Corpus Christi (Telo Kristovo),

¹⁶³ SERVÁTKA, Marián. *Ďakovný list. Rím, Ambasciata d'ella Repubblica Slovaca presso la Santa Sede Ambasciatore. 21. 1. 2000. (archív D. Gladišovej 2019).*

¹⁶⁴ SERVÁTKA, Marián. *Informačný list. Rím, Ambasciata d'ella Repubblica Slovaca presso la Santa Sede Ambasciatore. 28. 2. 2001. (archív D. Gladišovej 2019).*

¹⁶⁵ POLÁKOVÁ, Katarína. *Príhovor – výstava Ecce homo v Quo Vadis. Bratislava, 2002. (archív D. Gladišovej 2019).*

zobrazujúcich najzávažnejšie momenty kresťanskej viery od zvestovania po Ježišovo ustanovenie Eucharistie. Výstavu otvorila riaditeľka Slovenského inštitútu v Ríme Jana Trnvcová. Príhovor za Veľvyslanectvo SR vo Vatikáne predniesla Dagmar Babčanová, za Veľvyslanectvo SR v Ríme Jozef Mikloško a za Pápežskú radu pre kultúru Richard Rouse.¹⁶⁶ Radimáková ďalej píše: „V Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca odovzdá predseda rady a vojenský ordinár František Rábek čestné uznanie za osobný prínos kresťanských hodnôt v oblasti kultúry na Slovensku t. j. cenu Fra Angelica. V kategórii výtvarného umenia je to akademický maliar Mikuláš Klimčák, výtvarníčka Eva Trizuliaková a akademická maliarka Darina Gladišová.“¹⁶⁷

2003

Richard Rouse, zástupca Pápežskej rady pre kultúru z príležitosti vernisáže Dariny Gladišovej s názvom *Corpus christi*, v Ríme, v chráme S. Maria del Popolo povedal: „Tu (v Ríme) v nespočetných kostoloch sa počas storočí konfrontovali s krásou Božieho tajomstva tí najväčší umelci. Aj dnes, v obraze evanjelizácie Európy a sveta, je Cirkev vyzvaná stretať sa pri umeleckých dielach, hudbe a kultúre, k oslave a hlbšiemu pochopeniu tajomstva – základu jej jednoty – Krista, Chleba lámaného pre nás. ... V mojej oficiálnej úlohe zastupujúceho Pápežskú radu pre kultúru, prichádzam vzdať tejto umelkyni a jej spolupracovníkom živé uznanie za to, že priniesli do Ríma túto prehliadku, ktorá je jednoznačne plodom viery žitej a prehĺbenej v kontemplovaní krásy Baránkovej hostiny. Vy, pani Gladišová, ste nám ponúkli možnosť obdivovať vašu tvorivú činnosť, vašu fantáziu, umelecký talent vlastný vašej krajine, z ktorej čerpáte. Tiež ducha novosti, talenty a schopnosti, ktoré ste rozvila do takéhoto osobného svedectva, a za toto vám teraz ďakujem. A čo by mohlo byť úctivejším predmetom našej meditácie, ak nie Telo Krista? Ono je realitou, v ktorej sa nachádza celé tajomstvo kresťanskej viery. V tejto realite je Kristus sám Hlava tela, Hlava Božieho ľudu, ktorého sa aj sám stal časťou, aby nás spravil vo všetkom podobnými jemu, prostredníctvom prijatia každej nebeskej milosti a požehnania. Večná prítomnosť Krista v Eucharistii je skutočne predzvesťou nebeskej slávy. A je úlohou umenia odzrkadliť nejakým spôsobom úžas tejto slávy, dajúc nám možnosť znovu nazrieť na božskú krásu v našom čase a v našich kultúrach.“¹⁶⁸

¹⁶⁶ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Corpus Christi ako výraz viery. Katolícke noviny 2003, č. 20, s. 25.*

¹⁶⁷ RADIMÁKOVÁ, E. *Biskup Rábek ocení umelcov. Hlas – Zrno, 2003, roč. 14, č. 7, s. 34.*

¹⁶⁸ ROUSE, Rouse. *Prejav na vernisáži Corpus Christi. Rím: S. Maria del Popolo, 4. 4. 2003. (archív D. Gladišovej 2019).*

2004

Arcibiskup Ján Sokol píše ďakovný list za oltárny obraz do kostola: „Milá sestra v Kristovi, keď sa staval kostol, namaľovali ste do neho oltárny obraz, veľmi krásny a vzácný. Myslím si, že kostol slúži na česť a slávu Božiu a pre dobro duší a som presvedčený, že mnohých prebudil k horlivosti. Máte svojím darom na tom tiež svoj podiel, za čo Vám patrí vďaka. Nech Vás na Vašej ceste sprevádza ochrana Sedembolestnej Panny Márie, ktorej zasvätenému kostolu ste venovali obraz.“¹⁶⁹

2004

Banskobystrický biskup Rudolf Baláž píše ďakovný list za umelecké dotvorenie kaplnky v Kopernici: „Som Vám veľmi vďačný za pekné usporiadanie kláštornej kaplnky, ktoré bude vždy jasným svedectvom veriacej duše, ktorá toto dielo s veľkou pozornosťou tvorila.“¹⁷⁰

2005

Spišský biskup Štefan Sečka napísal k výstave: „Vďaka autorke i všetkým, čo ju pripravili. „Vidieť krásu, vidieť hĺbku, znamená očami viery vidieť živého Krista v Eucharistii!“¹⁷¹

2005

Riaditeľ Arcidiecézneho múzea v Krakove Nowobilski píše: „Historické sály Arcidiecézneho múzea sú ideálnym miestom na neobyčajnú výstavu prác slovenskej autorky Dariny Gladišovej s názvom *Corpus Christi – zobrazenia Tela Kristovho*. Tieto neobyčajné zobrazenia ukrižovaného Krista odzrkadľujú hlbokú vieru a súčasne veľa prezrádzajú o kultúre Slovenska a religiozite Slovákov. Zobrazenia krásy a viery vložené do umenia sú zároveň správou odovzdávanou ďalším pokoleniam, a to tým aktuálnejšou práve v tomto roku, ktorý nástupcovia Svätého otca Jána Pavla II. vyhlásili za rok Eucharistie. Je pre nás skutočne veľkou cťou, že môžeme vystavovať tieto diela náboženskej kultúry Slovenska. ... Priestory múzea tu ideálne súznejú s krásou exponátov vyžarujúcich teplo a dôstojnú atmosféru, ktorá podnecuje k zamysleniu. Možno smelo povedať, že tvorba Gladišovej je svojou povahou nielen originálna ale aj unikátna. Ťažko by sme hľadali uprostred súčasných umelcov osobu, ktorej tvorba by jej bola podobná alebo blízka. Vo svojich dielach je príkladom veľmi vydareného spojenia súčasných maliarskych metód s hlbokou duchovnosťou. Aby také spojenie

¹⁶⁹ SOKOL, Ján. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 29. 1. 2004. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁷⁰ BALÁŽ, Rudolf. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 24. 5. 2004. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁷¹ SEČKA, Štefan. *Príhovor k výstave*. 8. 10. 2005. (archív D. Gladišovej 2019).

mohlo vzniknúť, potrebný je nielen talent, ale aj hlboké náboženské prežívanie a vnútorné duchovné skúsenosti, ktoré sama potvrdzuje. Som presvedčený, že táto výstava bude významnou udalosťou v tohoročnom umeleckom živote Krakova a umocní Týždeň Slovenskej kultúry v Krakove.“¹⁷²

2005

Redaktorka Katolíckych Novín Emília Radimáková napísala na margo výstavy v poľskom Krakove: „Na výstave Corpus Christi 2005 prezentuje krásne obrazy s evanjelizačným poslaním. Venovala ju pamiatke pápeža Jána Pavla II., na ktorého má nezabudnuteľnú spomienku z osobného stretnutia pri príležitosti otvorenia jej výstavy v Ríme. Podľa Slovákov žijúcich v Krakove môže jej výstava pre svoje nesporné etické a umelecké hodnoty znamenať veľa pre spoznávanie kvalít slovenského výtvarného umenia v Poľsku.“¹⁷³

2005

Vladimír Siváček, historik umenia a pedagóg vo svojej knihe spomienok o rôznych umelcoch s názvom „Paleta plná farieb“ spomína na Gladišovú takto: „Ak by som chcel spájať mne spriaznené duše musím spomenúť maliarku Darinku Gladišovú. Nepochybujem o ich veku, ale duševnú filozofiu. Poznáme sa, môžem povedať dosť dávno, keď som v jej ateliéri vyberal obrazy pre galériu. Veľmi si ju vážim a obdivujem jej tvorivé schopnosti a techniku, ktorou tvorí svoje obrázky. Je to nielen veľký dar, ale i poslanie, keď maliarovi vedie ruku ten Najvyšší. Farebný kolorit a kultivovanosť prejavu ju doviedli v zahraničí na tie najprestížnejšie výstavy v Paríži a Ríme. V kostole v Záhorciach je jej oltárny obraz i vo viacerých kostoloch a kaplnkách. Obrazy majú silu ducha, ktoré vyžarujú, z autorkinho srdca. Pôsobia presvedčivo a sugestívne. Mnohé ilustrácie i v publikáciách hovoria vlastnou rečou.“¹⁷⁴

2013

Bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský píše ďakovný list: „V dňoch 3.- 6. októbra 2013, sa stretli v Bratislave na pravidelnom plenárnom zasadnutí predsedovia biskupských konferencií z Európy, združení v Rade európskych biskupských konferencií (CCEE). Som veľmi rád, že celé podujatie malo úspešný priebeh, a že priestory zasadania mohli byť skráslené unikátnom dielom – Vaším obrazom Pocta sv.

¹⁷² Porov.: NOWOBILSKI, Andrzej J. *Corpus Christi. Krakow: Muzeum Archidiecezjalne w Krakowie, 2005.*

¹⁷³ RADIMÁKOVÁ, Emília. *Corpus Christi – viera premenená na obraz. Katolícke noviny 2005, č. 45. s. 24.*

¹⁷⁴ SIVÁČEK, Vladimír. *Paleta plná farieb. Krupina, 2005, s. 63.*

Cyrilovi a Metodovi. Tento nádherný oltár, ktorý jedinečným spôsobom zvýraznil 1150. výročie príchodu solúnskych bratov na naše územie, vzbudil medzi účastníkmi veľký záujem.“ Doplnil, že Gladišovej tvorba prostredníctvom umenia šíri hodnoty evanjelia a kultúry života.¹⁷⁵

2013

Biskup Vojenského ordinariátu SR František Rábek ďakuje za možnosť použiť obraz výtvarníčky na vianočné pozdravy: „Vážená Majsterka, s veľkou radosťou som dnes prijal poštu od Vás, obsahujúcu Váš milý sprievodný list, fotografiu i CD s Vaším obrazom *Svätá Rodina*. Je to nádherné dielo, z ktorého sála duch Betlehemskej udalosti. Tak pastieri ako čiastočne i traja králi sú oblečení ako františkáni. Prichádzajú k svätej Rodine v podobnom duchu ako vo svojej dobe sv. František. Tento prístup pokornej a radosnej viery je dôležitý aj pre nás, ľudí súčasnej doby. Teším sa z toho, že s Vaším láskavým dovolením bude môcť tento obraz priniesť vianočné posolstvo k mnohým ľuďom.“¹⁷⁶

2014

Doteraz najrozsiahlejšia prezentácia tvorby Dariny Gladišovej bola spomínaná výstava v Ríme v Sale del Bramante (Basilica S. Maria del Popolo) cez Veľkonočné sviatky v r. 2003. Bolo to práve v čase, kedy Ján Pavol II. podpisoval novú encykliku *Ecclesia de Eucharistia*. Táto vzácna zhoda sa stala potvrdením, naplnením a povzbudením jej umeleckého programu, ale hlavne impulzom odovzdať celé tvorivé úsilie do šírenia úcty k sv. Eucharistii prostredníctvom maliarskej tvorby.¹⁷⁷

2016

Nitriansky biskup Viliam Judák píše v liste: „Vážená pani akademická maliarka, milo ste ma prekvapili s obrazom Eucharistickej Panny Márie. Dovoľte, aby som Vám vyjadril úprimný obdiv a poďakovanie. Prikladám aspoň niekoľko myšlienok na blížiace sa adventné a vianočné obdobie. Želám Vám a vyprosujem hojnosť tvorivých podnetov a Božie požehnanie vo Vašej šľachetnej činnosti.“¹⁷⁸

¹⁷⁵ ZVOLENSKÝ, Stanislav. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 12. 11. 2013. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁷⁶ RÁBEK, František. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 1. 10. 2013. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁷⁷ FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹⁷⁸ JUDÁK, Viliam. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. Nitra, 18. 11. 2016. (Archív D. Gladišovej 2019).

Redaktorka časopisu Kultúra Erika Okruhlicová napísala o maliarke Gladišovej: „Jej maľby sú popri svojom posolstve nadčasové – majú silu prihovoriť sa každému, kto má v sebe odhodlanie vnímať pravdu, dobro a krásu.“¹⁷⁹

Na záver možno azda dodať, že maliarske umenie Dariny Gladišovej svojím významom prekračuje hranice Slovenska a čestne obstálo v konfrontácii s významnými umelcami doma i v zahraničí.¹⁸⁰

Krátke osobné dojmy Dariny Gladišovej z výstav

Pri spomienke na výstavy v Sofii vysvetľuje, že Bulhari boli na umeleckej i duchovnej výške a nechávali priestor aj náboženským témam. Zároveň však boli prísni a niektorých výtvarníkov nepustili ani vystavovať. Rada spomína na výstavu v Ríme, kde sa stretla so svätým otcom Jánom Pavlom II. a v Krakove, kde bolo na vernisáži toľko ľudí, že ju museli presunúť do exteriéru.¹⁸¹

¹⁷⁹ OKRUHLICOVÁ, Erika. *Darina Gladišová. Parlamentný kuriér* 2004, č. CXII, s. 28–29.

¹⁸⁰ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

¹⁸¹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 2018.

2. SPIRITUALITA ŽIVOTA A TVORBY DARINY GLADIŠOVEJ

Druhá kapitola rigorózneho práca obsahuje tri časti. Modlitba a kontemplácia. Úcta k Eucharistii. Evanjelizácia v živote a tvorbe Dariny Gladišovej.

2.1. Modlitba a kontemplácia

Modlitba by mala byť v živote kresťana nevyhnutnosťou. Modlitba však závisí od viery a viera od vzťahu, ktorý zaujímame k Božej existencii. U Gladišovej môžeme sledovať istý vývoj v oblasti viery a vzťahu k Bohu od tzv. prijatej, resp. tradičnej viery, k osobnému stretnutiu s Kristom, kde sa viera a modlitba stanú ešte viac intenzívnymi. Nedá sa však povedať, že by tzv. *prijatá* viera predtým nebola živou. Aj keď možno rozlišovať dve fázy, o ktorých svedčí aj sama, nemožno hovoriť o 180 stupňovom obrate z neveriaceho na veriaceho, alebo z nepraktizujúceho na praktizujúceho kresťana. Pre naše účely však môžeme použiť výrazy prvá a druhá fáza viery.

Prvou fázou je teda prijatá viera a modlitba do roku 1994. Druhou fázou je osobné stretnutie s Kristom a zintenzívnená viera a modlitba od roku 1994. Vzjomne sa tieto dva spôsoby nevyklučujú, ale v istom bode viera na základe zažívaného vzťahu, nadobúda nový stupeň a širšie pochopenie skutočnosti a vlastného postavenia v nej. Od toho sa potom odvíja priestor a dôležitosť viery a modlitby v živote človeka. Podľa Gladišovej podlieha viera aj modlitba u každého človeka určitému procesu a vývoju, ktorý prakticky doteraz zažíva aj ona sama.

Podobne aj po roku 1994 prichádzajú akoby dve rôzne obdobia. Prvé je obdobie radosti a eufórie zo spoločenstva a bohatej vonkajšej aktívnej umeleckej, spoločenskej a výstavnej činnosti. Túto radosť vystriedal neskôr iný druh vnútornej radosti. Starostlivosť o chorého, a na základe tohto faktu dobrovoľné utiahnutie sa do ústrania zo spoločensky frekventovanej činnosti, znamená pre Gladišovú prijatie kríža. V kríži sa nachádza iný druh radosti. Je to tiché vedomie, že plní Božiu vôľu a vie, že to, čo robí, má zmysel. To je teraz to, čo jej prináša ozajstnú, aj keď nenápadnú radosť. Vonkajšieho povzbudenie nie je veľa, ako sama hovorí, a niekedy na ňu dolieha samota, no svetlo viery jej dodáva silu.¹⁸²

¹⁸² Rozhovory autora rigorózneho práca s akad. maliarkou D. Gladišovou. 10. 9. 2019 a 12. 11. 2019.

V nasledujúcich riadkoch si priblížime ako maliarka Gladišová vnímala vieru v detstve, mladosti a postupne prejdeme cez podstatné obdobie jej osobného obrátenia až k vnímaniu viery a modlitby z neskoršieho obdobia až doteraz.

2.1.1. Vývoj modlitby a prvé stretnutie s Kristom

Sama o viere v detstve hovorí: „Je známe, že gréckokatolícka viera prešla zložitými obdobiami, hlavne v období 50. rokov to nemala ľahké, bola násilne likvidovaná, potláčaná. Aj môjho strýka, kňaza, uväznili, otca stihol ten istý osud. Pre nich oboch to nebol jednoduchý údel. Ja som vyrastala do prostredia, v ktorom už tieto vplyvy neboli až natoľko prioritné. Bolo to však tiež prostredie naplnené duchom prísnej kresťanskej morálky a viery, ktorú som vtedy pociťovala ako niečo presne nedefinovateľné, ako niečo hlboko vnútorné, bytostné, niečo, o čom sa na verejnosti nesmeli veľmi hovoriť. Z toho všetkého som mala vtedy viac strachu než radosti.“¹⁸³ Vieru výtvarníčky v detstve a mladosti formovali predovšetkým rodičia. Obidvaja boli veriaci, ale hlavne vnímala, že ju majú veľmi radi a pomáhajú aj ľuďom mimo rodiny. S mamou sa mohla poradiť o rôznych životných situáciách a problémoch. Otec bol viac prísny a vyhranený, k čomu iste prispel aj jeho nespravodlivý pobyt vo väzení. Gladišová v tom čase zažíva spoločnú modlitbu v rodine ako niečo, čo si vyžaduje rešpekt a všetku vážnosť. Ani neskôr, počas rokov štúdia na strednej a vysokej škole, nestráca vnútorný vzťah k modlitbe a Bohu. Kresťanským témam v tvorbe sa venuje aj počas štúdia na VŠ. Profesor Želibský, ktorý ju má na starosti, prejavuje záujem aj o tieto obrazy. Spomína si ako jej raz povedal: *Viem, že ste hlboko veriaca, aj keď o tom nehovoríte.* Do spoločenských v podzemnej Cirkvi nechodila, ale modlitbu ani sv. omše nezanedbávala a bola snaživou študentkou, ktorá poctivo pracovala na svojom umeleckom raste.¹⁸⁴

Po skončení štúdia 1980 rieši mnohé existenčné veci. Prebýja sa životom a snaží sa vyrovnáť s faktom otcovej smrti. Zameriava sa na tvorbu a hľadanie svojho miesta v živote a spoločnosti. Jej chápanie viery a neustály vzťah k nej neprestáva a spätne sa odráža aj v tvorbe. Je to hlavne prostredníctvom spomínaných štylizovaných byzantských prvkov a duchovnej atmosfére obrazov, ktoré vytvárala počas celého obdobia komunistického éry. Vďaka tomuto faktoru bola trňom v oku mnohým ľuďom, jednak zo štátnej, tak aj z umeleckej sféry a to hlavne tým osobám, ktoré chceli vieru

¹⁸³ LETZ, Róbert – HOMZA, Martin. *Rozhovor s akademickou maliarkou Darinou Gladišovou. Ikon: listy pre sacrum a profánium 1996, roč. II, č. 4, s. 14–20. (príloha Proglasu).*

¹⁸⁴ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 15. 11. 2019.*

a kresťanstvo vytesniť zo života aj z umenia. Ako sme spomínali už v podkapitole 1.2., tým si Gladišová spôsobila mnoho ťažkostí a nepriazne. Môžeme teda skonštatovať, že ani do roku 1994 nebol jej vzťah k viere nijako neutrálny, ale skôr bytostný. Vieru nezaprela ani v ťažkom období komunizmu. Táto viera bola prítomná tak v živote ako aj v tvorbe.¹⁸⁵ V 90. rokoch ju postupne čoraz viac priťahuje duchovný život. V kostole u františkánov pred bohostánkom často adoruje v modlitbe. Taktiež vo svojom byte v Bratislave má ikonu Bohorodičky, pri ktorej sa modlieva. Začína sa proces obrátenia, na ktorý Gladišová spomína, nie je jednorazovou záležitosťou.

Prvé stretnutie a kontemplácia kríža

V tomto procese zažívala viaceré silné vnuknutia, z ktorých prvé sa odohralo pred Veľkou nocou v roku 1994. Podľa jej osobného svedectva vo svojom vnútri videla žiariace plátno v znamení alebo so znakom Kríža. Toto videnie pochopila lepšie, keď neskôr videla lístok – tzv. chartula, ktorý sa vizuálne veľmi podobal na to, čo videla vo vnútornom vnuknutí. Chartula je lístok s textom požehnania, poskladaný do tvaru kríža, ktorý dal na Laverne (Tal.) sv. František bratovi Leovi. Brat Leo ho mal nosiť všade so sebou. V súčasnosti sa touto chartulou žehnajú v Laverne novokňazi. Obraz kríža s názvom *Ichthus* vznikol na základe tohto videnia, keďže cítila veľkú vnútornú výzvu na jeho namaľovanie.¹⁸⁶ O genéze výtvarne i myšlienkovy neobyčajne pôsobivého diela autorka povedala: „*Východiskom pre vznik diel Ichthus – Ježiš Kristus, Kontemplácia I a II sa mi stal veľmi silný duchovný zážitok a vlastná skúsenosť z Božieho dotyku lásky. Dielo, do ktorého som túto lásku transformovala, sa tak postupne stalo vstupnou bránou k čistej kontemplácii s Kristom.*“¹⁸⁷

Vnútorný zážitok ďalej opisuje takto: „Pred niekoľkými rokmi, vo veľkonočnom období, som prijala výzvu vo vzkriesenom kríži na čistom žiariacom plátne, zjavenom v svetle lásky. Tento kríž ma priviedol do *domu sv. Františka* a s týmto *tajomným pozvaním* i k nasledovaniu Kristovho kríža. *Dom*, do ktorého som bola týmto spôsobom *pozvaná*, sa stal aj mojím domovom, ktorý zmenil celý môj doterajší život. *V tomto živote vstúpil do môjho srdca Kristus, silným dotykem lásky zapálil v ňom svetlo a odhalil tie miesta, ktoré boli najviac zranené, aby ich vyprázdnil a aby ich naplnil novým životom.* Na tejto mojej novej ceste lásky, ale aj bolesti, nebolo možné nestretnúť

¹⁸⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 15. 11. 2019.

¹⁸⁶ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 10. 9. 2019.

¹⁸⁷ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Víťazstvo svetla nad tmou. Katolícke noviny. 1997. (archív D. Gladišovej 2019).*

sa s tou, ktorá Ježiša milovala najväčšmi a najväčšmi pre neho vytrpela, Máriou – matkou Ježišovou. Bola to práve ona, ktorá ma duchovne sprevádzala na ceste k jej milovanému synovi. Ona stála pri mne, keď som bola najviac zranená, ponížená a posudzovaná. Ona ma cez poznanie svojho vlastného kríža posilňovala mlčaním vlastnej samoty a ticha, ale i silnou túžbou a dôverou k jej milovanému synovi.¹⁸⁸ Na inom mieste dodáva k tej istej udalosti: „*ON bol „vpádom“ do mojej duše. Prijatím Krista sa dalo všetko do pohybu. Stal sa základom a centrom môjho života.*“¹⁸⁹ „*Týmto pozvaním ma priviedol zároveň k poznaniu evanjelia a dennodenného života v prítomnosti Pána Ježiša, ktorý naplniac ma novým životom, nádejou, pokojom a radosťou, nás objíma celou silou svojej lásky a ustavične volá k dôvere.*“¹⁹⁰

Obraz Ichthus vyjadruje vzkriesenie Ježiša Krista a víťazstvo svetla nad tmou. Možno dodať, že súčasná tvorba Gladišovej vychádza z poznania, že Kristus svojím veľkonočným víťazstvom oslovuje a povoláva z tmy do svetla každého človeka, ak uverí jeho učeniu a s pokorou sa odovzdá jeho láske. Obraz bol najprv vystavený v kaplnke sv. Jána Evanjelistu v komplexe kláštora františkánov v Bratislave. Ďalej obraz putoval na tieto výstavy: Pálffyho palác v Bratislave, Sofia v Bulharsku, kde na Svetovom trienále maľby získal Cenu medzinárodnej nadácie sv. Cyrila a Metoda, Rím, Krakov, Paríž.¹⁹¹

Kontemplácia kríža

Na tomto mieste by sme mohli nechať vynietť niektoré Gladišovej úvahy o kríži. Asi najlepšie to vystihnú jej vlastné slová: „Podstata mojej tvorby je v posledných rokoch založená na spontánnej reakcii vychádzajúcej z aktívneho poznania, či prežívania mystických stavov podmienených duchovným kontemplatívnym rozjímaním. *Dominantou mojich nových kompozícií je kríž. Jeho podoba vznikla z osobnej skúsenosti, ktorá ma priviedla k hlbšiemu poznaniu podsady sveta a podsady ducha. Kríž zahŕňa príčiny, súvislosti a udržiava svet v jeho celistvosti. Toto poznanie sa stalo rozhodujúcim a nesmierne dôležitým, nielen pre môj duchovný život, ale aj pre moju tvorbu.*“¹⁹²

¹⁸⁸ LETZ, Róbert – HOMZA, Martin. Rozhovor s akademickou maliarkou Darinou Gladišovou. *Ikon: listy pre sacrum a profánium* 1996, roč. II, č. 4, s. 14–20. (príloha Proglasu).

¹⁸⁹ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Maliarka veľkých duchovných tém. Famíliá* 2006, roč. 22, s. 25–27.

¹⁹⁰ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Víťazstvo svetla nad tmou. Katolícke noviny*. 1997. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁹¹ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Víťazstvo svetla nad tmou. Katolícke noviny*. 1997. (archív D. Gladišovej 2019).

¹⁹² LETZ, Róbert – HOMZA, Martin. Rozhovor s akademickou maliarkou Darinou Gladišovou. *Ikon:*

„V mojej tvorbe sa taktiež objavuje tematika Márie s Ježiškom v náručí. Na pozadí všetkých takto zameraných kompozícií, staviam symbolicky kríž a venujem veľkú pozornosť znázorneniu svetla. Toho svetla, ktoré oslobodzuje od nevedomosti, vedie k pokániu a k obráteniu srdca. Volá nás z temnôt do svetla, odkláňa nás od záhuby a vedie k životu, od kríža potom ku spásu, a to s rozvážnou vážnosťou, krok za krokom, aj cez zranenia. A to všetko preto, aby nás mohlo obdarit' svojou nevyčerpatel'nou láskou a nádejou.“¹⁹³

Gladišovej smerovanie k súčasnej životnej a umeleckej orientácii sa nezaobišlo bez bolesti a trýzne pri hľadaní osobnostného a umeleckého vyjadrenia. Bola to tiež cesta očisťovania a oslobodzovania sa od strachu z posudzovania a odsudzovania pre skutočnosť, že prijala Ježišovo pozvanie nasledovať ho po ceste kríža, ktorou musia prejsť tí, ktorí chcú prežiť a potvrdiť si pravdivosť a krásu života s Bohom.¹⁹⁴

Viera a kríž

Gladišová si myslí, že vieru nemožno nikomu vnútiť, ale nemožno ju takisto ani potlačiť. Vieru považuje za milosť, ktorú udeľuje Boh sám, určuje jej cestu, priestor a čas jej naplnenia. Keď v doterajšej tvorbe inklinovala k zobrazovaniu ikon, nebolo to len výsledkom povrchnej inšpirácie. Ikona bola pre ňu cestou a postupným procesom vývoja k zrasteniu s vierou až ku kontemplácii kríža. Prostredníctvom poznania „temnej noci ducha“, ktorá očisťuje a oslobodzuje od všetkého, čo nepredstavuje Krista, pochopila, že Ježiš ju v skutočnosti vôbec neopustil, ale sa len ticho vzdialil.¹⁹⁵ „On ma miloval ešte skôr, ako ja jeho, chcel však, aby som cez vlastný kríž pochopila svoju podstatu. Vedená jeho slovami: *Vezmi svoj kríž a nasleduj ma*, som prijala jeho výzvu. V spätnom pohľade na svoj život, v tvrdej analýze vlastného svedomia, v získavaní schopností vedieť sa pozrieť až na dno vlastnej duše som objavila silu jeho uzdravujúceho objatia, svetla, ktoré ma naplnilo.“¹⁹⁶ Uvedomila si, že Boh môže človeka naplniť iba do tej miery, nakoľko je oslobodený od mnohých vecí, ktoré sú pre neho zdanlivo nepostrádateľné. „Postupne, v tichých v vnútorných rozjímانيach z nás odstraňuje všetky neužitočné myšlienky, ktoré sú prekážkou na duchovnej ceste.“¹⁹⁷ Ku každému Boh prichádza inou cestou, a to tak, aby sa individuálne priblížil duchovnému

listy pre sacrum a profánum 1996, roč. II, č. 4, s. 14–20. (priloha Proglasu).

¹⁹³ LETZ, R., HOMZA, M. *IKON – Listy pre sacrum a profánum*, s. 14–20.

¹⁹⁴ Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Vzkriesenie v srdci i na plátne. Katolícke noviny 1998, č. 15, s. 16, 19.*

¹⁹⁵ Porov.: LETZ, R., HOMZA, M. *IKON – Listy pre sacrum a profánum*, s. 14–20.

¹⁹⁶ LETZ, R., HOMZA, M. *IKON – Listy pre sacrum a profánum*, s. 14–20.

¹⁹⁷ LETZ, R., HOMZA, M. *IKON – Listy pre sacrum a profánum*, s. 14–20.

rozmeru každému jednotlivcovi.¹⁹⁸ Podľa Gladišovej nastáva obrátenie tam, kde Ježiš Kristus vstal z mŕtvych v samom jadre človeka. Boh rešpektuje prirodzený ľudský sklon k hľadaniu a ak je toto hľadanie úprimné, napokon v ňom zaznie hlas pravdy, ktorý vychádza z podstaty jeho bytia.¹⁹⁹

Ďalej pokračuje, že pre ňu to bola *noc milosti* a potom kontemplácia ku krížu a o kríži, skrze ktorú jej Boh pripravil priestor na jeho pôsobenie v nej tak, aby mohla splniť zverenú úlohu. V tomto duchovnom *znovuzrození* v jej tvorbe nastáva odklon od byzantskej ikony a nastupujú veľkoplošné, abstraktne vyznievajúce kompozície. „Na pozadí každej z nich je prítomné poznanie *temnej noci*, z ktorej vystupuje svetlo. Ono symbolizuje vzájomné obdarovávanie sa v láske – mystický kontakt vrcholiaci v zasnúbení sa vzkriesenému živému Ježišovi, ktorý ma oslobodil od toho čo som o sebe vedela, aby som sa v plnej miere stala tým, čím naozaj som. Zjednotenie v láske nepôsobí deštruktívne, ale oslobodzujúco. Byzantská ikona, ktorá stála hneď na začiatku mojej tvorby, nebola pre mňa iba *obrazom*, ale živou liturgiou, ktorá ma previedla cez hlboké precítenie Kristovho kríža a v dennodennej modlitbe – tvorbe – k upevneniu mojej vlastnej identity.“²⁰⁰

Skôr ako prejdeme k druhému podstatnému vnútornému videniu, treba poznamenať dôležitý fakt, že videnie kríža Gladišovú upriamilo na prijímanie sviatostí sv. spovede a Eucharistie. Okrem toho aj k intenzívnej osobnej modlitbe a hlbšiemu poznaniu podstaty sveta a ducha. Toto poznanie sa stalo dôležitým nielen pre jej duchovný život, ale aj pre jej tvorbu. „Osobné stretnutie so zmŕtvychvstalým Kristom prechádzalo pretvorením môjho ja.“²⁰¹ Vo františkánskej kostole v Bratislave je sugestívny kríž, z ktorého jej vždy prúde povzbudenie.²⁰²

Kríž ako odpoveď lásky

Je to názov článku, ktorý Gladišová napísala v kláštore klarisiek kapucínok v Kopernici v roku 2003. Hovorí v ňom o vlastnom kríži a bolesti ako prostriedku mystického zjednotenia sa s Kristom. Človek môže zakúsiť večný život už tu na zemi, hoci len čiastočne. Viera v jej prípade neznamená len priklonenie sa k určitým ideám

¹⁹⁸ LETZ, R., HOMZA, M. *IKON – Listy pre sacrum a profánum*, s. 14–20.

¹⁹⁹ Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Vzkriesenie v srdci i na plátne. Katolícké noviny 1998, č. 15. s. 16, 19.*

²⁰⁰ LETZ, R., HOMZA, M. *IKON – Listy pre sacrum a profánum*, s. 14–20.

²⁰¹ ALEXYOVÁ, Adriana. *Nová jar novej evanjelizácie na Slovensku (článok)*. (Archív D. Gladišovej 2019). s. 16.

²⁰² *Rozhovor autora rigorózneho prácu s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.*

a pravdám na základe rozumovej úvahy. Nová viera je pre ňu výsledkom obrátenia spojeného s utrpením. Je to skúsenosť *umierania* starého ja, ktorá nemusí byť len nízka a bezmocná, ale môže priviesť človeka k hlbšiemu pochopeniu vlastnej cesty a bytia. Vlastná skúsenosť ťažkej choroby a pobyt v nemocnici boli pre Gladišovú miestom fyzického i duchovného zápasu. Nemocnica je miestom, kde rozum naráža na neistoty a rozpory a kde sa smrť stáva realitou. Vlastnými slovami to ďalej popisuje takto: „Fyzická bolesť nie je tým najhorším utrpením, ale utrpenie vychádzajúce z bezmocnosti, opustenosti a z neistoty zo straty blízkych. S bolesťou sa pozerám do očí bez svetla. Láska a súciti sa stávajú jedinou istotou v neistote. Už neostáva nič, iba spočinutie v hlbokkej pokore. Zostupujem do priepasti vlastného telesného ohraničenia a tma preniká hlboko na dno mojej duše. Odovzdávam sa v tichu a pokoji vlastného ja. Mlčanie ma učí čakať. Boh, ktorý sa tu pred človekom skryl, sa opäť zjavuje. Tento stav už nie je odsúdením, nadobúda novú dimenziu skrze Ježiša Krista, bez ktorého by som nevedela, čo je môj život, ani smrť, ani Boh, ani ja sama... Vlastné odumieranie sa stáva predohrou lásky, mystickou svadbou Boha s dušou.“²⁰³ Motívy chudoby a výkupného utrpenia nie sú maliarke cudzie. Skôr naopak, sú pre ňu neoddeliteľnou súčasťou cesty k spásu. Ani vo svojich obrazoch neobchádza kríž a bolesť. Považuje ich za súčasť cesty, ale nie za cieľ. Preto v dielach, ktoré predstavujú témy chudoby, bolesti a kríža, nachádzame jemné, alebo silné svetlo, ktoré je prítomným príslubom vzkriesenia, nádeje a blaženej radosti v nebi.

Gladišová dostáva na sviatok sv. Kláry (11. augusta) telefonát z kláštora v Kopernici, v ktorom ju matka predstavená pozýva na rozhovor ohľadom umeleckého dotvorenia kaplnky. *Svätá Klára, opäť jej tajomná prítomnosť*, pomyslela si. Videla v tom Božie riadenie, lebo práve na sviatok sv. Kláry pred niekoľkými rokmi podstúpila ťažkú operáciu. Svoje vnútorné nastavenie voči tejto výzve opisuje nasledovne: *Moja duša sa naplňuje tichou radosťou. Počujem hlas svojho ženícha. Hovorí ku mne cez tajomnú inšpiráciu môjho povolania, ktoré sa stáva pre mňa svetlom, darom Jeho Lásky*. Maliarka ďalej popisuje Božiu lásku ako tú, ktorá je vo svojej podstate darom. Daruje sa, lebo túži po *vtelení sa*, aby skrze nás a medzi nami mohla pôsobiť. S touto nádejou prichádza do Kopernice a následne namaľuje do kaplnky obrazy Ježiša, Panny Márie a vitráž sv. Kláry.²⁰⁴

²⁰³ GLADIŠOVÁ, Darina. *Rozjímanie o slove a kráse. Kopernické zošity 2003, č. 1, s. 7.*

²⁰⁴ *Porov.:* GLADIŠOVÁ, Darina. *Rozjímanie o slove a kráse. Kopernické zošity 2003, č. 1, s. 7.*

2.1.2. Druhé stretnutie s Kristom

Druhé podstatné vnútorné videnie sa týka Kristovej tváre. Gladišová hovorí o živej skúsenosti s Kristovou tvárou a Ježišom v Eucharistii. Prv, ako vznikla Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* od pápeža Jána Pavla II., mala po prijatí sviatostí svätej spovede a Eucharistie hlboký zážitok. Bolo to tiež v roku 1994. Ako sama hovorí, zážitok sa odohrával v jej duši. Nebolo to vonkajšie videnie, ale vnútorné videnie. Keď hovoríme o inšpirujúcich faktoroch pre maľby Kristovej tváre, tak tu nejde len o vonkajšie predlohy, ktorými by sa inšpirovala, ako napríklad z Turínskeho plátna, ale najmä o toto vnútorné videnie Krista, ktoré zažila osobne. Bol to pocit prenikania do hlbok vlastnej duše, kde postupne cez neopísateľne blankytne-modrú prešla až na dno, kde videla v bielom svetle Kristovu tvár. Nebola to len tvár, ale bolo to spojené s neporovnateľným pokojom a Ježišovým hlasom: *Neboj sa, ja som v tebe!* Pociťovala úplný pokoj, bezpečie a istotu. To posilnilo jej vieru.²⁰⁵

Gladišová ďalej hovorí, že *tomuto silnému zážitku predchádzala silná túžba po Kristovi, po jeho dotyku. Chcela sa ho dotknúť! Vlastnými slovami: „Bol to stav blaženosti, akoby prienik do duše. Nádherné svetlo. Vnútorné pociťovanie. Stav bezpečia a istoty. Žiadny strach. Kristova tvár sa však nedá opísať ani namaľovať! Bola statická a plná pokoja. Nedá sa to zhmotniť ani namaľovať!“* viackrát zdôrazňuje. *„Obraz má svoju úlohu, ale tá tvár, ktorú som videla, sa nedá namaľovať.“*²⁰⁶

V rámci týchto udalostí možno ešte citovať ďalšiu z jej výpovedí: *„Na začiatku mojej cesty bol Ježiš. Vyliečil ma jeho liek nad všetky lieky. Stretnutie s jeho láskou. Vezmi svoj kríž a nasleduj ma. Zjav to, čo ti bolo zjavené. Bude ti dané. Analyzovala som svoj život. Spoznala som Ježiša ako odpúšťajúceho a milujúceho. Cítila som túžbu priniesť mu svoju nahotu a prijať jeho pozvanie k nasledovaniu. Dodnes spoveď vnímam ako dotyk, telo a krv umučenia. Je to prúd milosti, pretože plnosť bolesti už nie je zúfalstvom. Kontemplácia Kristovej tváre je vpádom do mojej duše. Plachta vzkrieseného Krista ma doviedla späť do domu Cirkvi a priviedla ma tiež k svätému Františkovi.“*²⁰⁷

²⁰⁵ Rozhovor autora rigorózneho práca s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²⁰⁶ Rozhovor autora rigorózneho práca s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²⁰⁷ POLÁKOVÁ, Katarína. *Príhovor – výstava Ecce homo v Quo Vadis. Bratislava, 2002. (archív D. Gladišovej 2019).*

Svetlo

Evanjelium podľa sv. Jána možno nazvať aj Evanjeliom Svetla. Kristus v ňom vystupuje ako Svetlo sveta. Jediné pravé Svetlo, ktoré osvecuje každého človeka a prichádza do tmy sveta. Kto prijíma toto Svetlo, stáva sa Božím synom alebo dcérou a vstupuje do kráľovstva Svetla. „Na pozadí veľkoplošných kompozícií staviam kríž a veľkú pozornosť venujem znázorneniu Svetla, ktoré oslobodzuje od nevedomosti, vedie k pokániu a k obráteniu srdca, aby nás obdarilo svojou nevyčerpatel'nou láskou a nádejou“²⁰⁸ vyznáva sa Gladišová. Svetlo sa spomína aj v úvode Svätého písma v knihe Genezis: „*Tu povedal Boh: Bud' svetlo! a bolo svetlo. Boh videl, že svetlo je dobré; i oddelil svetlo od tmy*“ (Gn 1, 3-4).

Práca so svetlom nepredstavuje u Gladišovej len umelecký efekt, ale duchovný svet a pravý život, Božiu prítomnosť a nádej večnej blaženosti. Iste si spomenieme, že Gladišovej stretnutie s Ježišom Kristom sa udialo práve vo svetle. Azda preto ju svetlo neustále fascinuje, inšpiruje pri tvorbe a vŕahuje do kontemplácie. Svetlo ako miesto, odkiaľ pochádza všetko stvorenie, je zároveň miestom, kam by mal smerovať život človeka. Inými slovami, skrze Krista bolo všetko stvorené a On je prostredník, skrze ktorého môžeme vstupovať do večnej slávy.

2.1.3. Aspekty nasledovania

Oslobodzovanie od naviazaností

Pri otázke, ktoré z jej obrazov má najobľúbenejšie, povedala, že sú to predovšetkým tri obrazy. *Panna Mária Sedembolestná – Pieta, Sv. František s cyklom života po okraji a Krížova cesta s Veronikinou šatkou*. Tieto obrazy si starostlivo uchovávala, a chcela si ich nechať pre seba. No paradoxne práve o tieto obrazy bol najväčší záujem, a tak nakoniec poputovali k novým majiteľom. Hodno spomenúť, že jeden z nich (sv. František s cyklom života) priniesli biskupi Slovenska ako dar pápežovi Františkovi pri návšteve *Ad Limina v roku 2015*. Gladišová si to vysvetľuje tak, že Pán Boh nechce, aby sme sa na niečo viazali.²⁰⁹

Maliarka si myslí, že Pán Boh ju učí vzdávať sa. „*Je dokonané, viac sa nestaraj si služobnicou!*“ Tieto slová vnímala, keď dokončila v Bratislave náročný *františkánsky cyklus – Corpus Christi*, o ktorom budeme hovoriť v tretej kapitole. O nejaký čas prišla

²⁰⁸ ALEXYOVÁ, Adriana. *Nová jar novej evanjelizácie na Slovensku (článok)*. (Archív D. Gladišovej 2019). s. 16.

²⁰⁹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 9. 8. 2019.

do spomínaného refektára na náhodnú návštevu so svojimi príbuznými, aby im ukázala obrazy. Bola tam mládež, ktorá mala v tom čase stretnutie, ale vôbec netušili, že ona maľovala tieto obrazy. Brali ju ako okoloidúcu návštevníčku. Zažila pocit oslobodenia, ktorý vnímala veľmi pozitívne. Je rada, že ju Pán oslobodil od naviazanosti na obrazy a priestor, a od toho, aby si ich prisvojovala. Obrazy už majú teraz svoj *vlastný život*.²¹⁰

Gladišová prezrádza, že pomerne často dostáva otázku ako našla Boha. Jej odpoveď zachytávame v nasledujúcich riadkoch. Hovorí, že presný návod ako nájsť Boha neexistuje. Božie recepty sú rôzne a často zvláštne i úplne opačné ako svetské. Ba priam paradoxné. Keď nám svet odporúča byť *úspešný a silný*, Ježiš mi hovorí: „*Vezmi svoj kríž a nasleduj ma.*“ Ježiš akoby dlho a trpezlivo čakal na jej prvý krok, berúc úplne vážne jej prvé prejavy lásky a úcty k nemu. Podotýka, že nie je jednoduché hneď pochopiť princípy, ktoré nám Boh predkladá, ani hneď podľa nich žiť. Hľadanie je niekedy zložité. Čím viac však prichádzame do jeho blízkosti, tým viac sa nám dáva poznať i s jeho tajomstvom a uzdravujúcou silou.²¹¹

Vytrvalosť

Maliarka zdôrazňuje, že Boh nikdy nedopustí, aby sme hľadali márne, dáva nám stále nové povzbudenie na ceste, ktorou nás bezpečne vedie a ktorú často pochopíme až v spätnom pohľade. Poukazuje na to, že uprostred hluku života bývame ešte zrážaní pochybnosťami a pýtame sa, ako prekonať tento prah. Jej odpoveď: „*Nuž nikdy neprerušit' začatý dialóg so živým Kristom! Mne osobne sa stal jedinou skutočnou istotou v počúvaní jeho slov: Neboj sa a pod'... Vykroč a uvidíš... Vyjdi z úzkeho priestoru strachu a neistoty do svetla, ktoré ťa naplní novou nádejou a dôverou. Jedine v bezhraničnej dôvere v Ježiša je možné prekročiť priepasť pochybností, lebo On sám je prameňom sily zotrvať na ceste.*“²¹²

Úzka cesta a poslušnosť

Svoj intenzívny duchovný život berie veľmi vážne a spomína aj to, že tak kresťanský spôsob života, ako aj jej tvorba sa vyznačuje určitou poslušnosťou tomu, čo vníma v modlitbe a meditácii ako svoje poslanie. Maliarka to vníma ako úzku a náročnú cestu, no na druhej strane jasne vníma, že je to zároveň tá jediná a pravá cesta. Je si vedomá,

²¹⁰ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²¹¹ Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Vzkriesenie v srdci i na plátne. Katolícke noviny 1998, č. 15. s. 16, 19.*

²¹² Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Vzkriesenie v srdci i na plátne. Katolícke noviny 1998, č. 15. s. 16, 19.*

že hoci je náročná a spojená s krížom, predsa je to ten najlepší spôsob ako žiť a tvoriť, resp. dosiahnuť cieľ a pravé šťastie. Hovorí, že Boh je náročný a vyžaduje. Ona sama vníma túto náročnosť a zároveň krásu kresťanského života, ktorý je spojený s krížom. Vyznačuje sa veľkou úctou k Bohu Otcovi, ktorého neznázorňuje ako človeka, ale ako orla, vychádzajúc z textov Svätého písma a ďalších prameňov.²¹³ Nasledovanie Krista nie je pre Gladišovú ľahkou záležitosťou. Napriek všetkému, čo je pekné, hovorí o náročnosti cesty. No v týchto situáciách si vždy spomenie na sv. Františka a mnohých iných svedkov viery, ktorí niesli statočne svoje kríže. Ideu nasledovania Pána predstavuje cyklus obrazov *Cesta*, ktorý vychádza z evanjeliového posolstva o tesnej bráne. Citovo-dramatické abstraktné kompozície zobrazujú približovanie sa k Bohu až po mystické zjednotenie s ním. „*Autorkina predstava o neľahkom putovaní k spáse má výrazné expresívne zafarbenie a vedie k silnému emocionálnemu a estetickému zážitku.*“²¹⁴

Božia prozreteľnosť

Gladišová nepovažuje svoj život ani udalosti v ňom za dielo náhody. Citlivo vníma príbehy, situácie, stretnutia s ľuďmi, radostné i bolestné chvíle. Uvažuje nad nimi a snaží sa ich pospájať. Retrospektívny pohľad jej mnohokrát odhalí zmysel toho, čo do určitého momentu nechápala.²¹⁵ Hovorí, že dôvera a viera sú ťažké, ale majú v sebe veľký poriadok. Vníma životné súvislosti a nachádza v nich zmysel.²¹⁶ Čo sa týka budúcnosti, tak nevie, ako to bude s jej tvorbou ďalej, zatiaľ maľuje aj popri opatrovaní. V súčasnosti pracuje na dielach, ktoré sú určené pre *Rok kresťanskej kultúry 2021*. Vnútorne je však vyrovnaná a spokojná.²¹⁷ Vedome uprednostňuje jednoduchý štýl života a vyhýba sa komercializácii svojej tvorby. Svoje diela príliš nepropaguje a vkladá veci aj svoju tvorbu do Božích rúk. Je si vedomá Božieho riadenia. Mnohí jej známi ju nabádajú, aby sa viac zviditeľňovala a viac spropagovala svoju tvorbu, no ona to nepovažuje za potrebné a všetko vkladá do Božej vôle a prozreteľnosti. Akcent kladie na kontemplatívny spôsob života a Božiu blízkosť, ktorú intenzívne vníma. Spomína nielen svoj prvý silný duchovný zážitok prítomnosti Krista, ale aj následné duchovné

²¹³ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²¹⁴ RADIMÁKOVÁ, Emília. *Corpus Christi – viera premenená na obraz*. *Katolícke noviny* 2005, č. 45. s. 25.

²¹⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²¹⁶ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²¹⁷ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

zážitky.²¹⁸ Svoj pohľad na Božiu prozreteľnosť ozrejmjuje takto: „*Život je jedna veľká mozaika, ktorá sa skladá niekedy z pestrofarebných kamienkov, inokedy z temných, ťaživých bremien. Kontúry tohto veľkolepého obrazu, jeho význam v Božom plne pochopíme často až na sklonku nášho života. Napovie nám, kto vlastne sme a na akých hodnotách sme si vybudovali náš život. Či naše snaženie podnecovalo lásku a túžbu po pravde alebo po uspokojovaní našich ambícií. Tvorba je odrazom stavu ducha, ale aj celého života.*“²¹⁹

Obrazy Sedembolestnej vyjadrujú plnosť bolesti matky, ktorá prišla o dieťa. Táto téma sa objavuje v tvorbe Gladišovej niekoľkokrát. Vo všetkých zobrazeniach zaznieva vždy aj nádej zmŕtvychvstania. Gladišová si myslí, že Panna Mária mala nádej vzkriesenia už vtedy, keď bol Ježiš na kríži, keď bola ešte tma, pretože bola od začiatku naplnená Duchom Svätým. Tento moment je pre maliarku veľmi silný a je znázorňovaný takmer na všetkých jej pietach. Pozadie kompozícií je zväčša tmavé, ale Máriu obklopuje svetlom Ducha Svätého. Scénu vysvetľuje nasledovne: „*Jej milovaný Syn, ktorý na kríži podstúpil ukrutné umučenie a poníženie jej leží v náručí. Jej pohľad na Ježišovo mŕtve telo je bolestný, ale pokojný; nepozera sa na neho len ako na svojho Syna, ale na Syna Božieho. Mária v plnosti Ducha Svätého vidí vo chvíli Ježišovej smrti Božiu silu a nádheru Zmŕtvychvstalého. Jej tvár je prežiarená svetlom Ducha Svätého.*“²²⁰ V ďalších úvahách poukazuje na to, že Panna Mária je prvou, ktorá prijala Ježiša ako dar. Skrze Panu Máriu Boh prichádza k nám na tento svet. Pán Ježiš nám dáva na kríži svoju Matku, aby nás bezpečne viedla k nemu. A nakoniec dodáva: „Pre mňa je Panna Mária vzorom kontemplatívnej ženy. Po celý život mlčí a celkom sa odovzdáva do Božej vôle. Nepotrebuje žiadne rozumové vysvetlenia ani vtedy, keď jej bol ten najdrahší dar na kríži odňatý. Má hlbokú vieru a dôveru, pretože miluje; je teda tým najkrajším a najčistejším obrazom Krista.“²²¹ Viera a dôvera v Božie riadenie dáva silu mať nádej aj v ľudsky resp. logicky neriešiteľných situáciách. Pre toho kto verí a obracia sa v dôvere na Boha, je tu vždy východisko. Oslobodzuje ho od strachu a beznádeje. Odbremeňuje človeka od neprimeraného životného postoja, že všetko musí zvládnuť sám svojimi silami tj. od pokušenia moci. Veriaci človek počíta s Božím riadením, zásahom a pomocou v pravej chvíli.

²¹⁸ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²¹⁹ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

²²⁰ ARTIMOVÁ, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie*, s. 20.

²²¹ ARTIMOVÁ, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie*, s. 20.

Veľkonočné tajomstvo

Veľkonočné tajomstvo má mnoho rozmerov. Tým prvým sú udalosti Ježišovej smrti a zmŕtvychvstania. V ďalších odtieňoch sa môže jednať o rôzne vzkriesenia. Napríklad vzkriesenie viery v srdci človeka, tzv. osobné vzkriesenie, ktoré ešte nie definitívnym vzkriesením, ale už nesie v zárodkoch jeho stopy a je jeho počiatkom. Môže to byť vzkriesenie z egoizmu k solidarite. Akým spôsobom prežíva Gladišová tajomstvo vzkriesenia, o to sa podelila v jednom zo svojich interview. Maliarka hovorí, že Boh sa nám môže zdať príliš vzdialený a nedostupný, zatiaľ čo on trpezlivo čaká, kým sa mu otvoríme v najhlbšom vnútri našej existencie. Tento najvnútornejší priestor našej duše a táto hĺbka je v nás. „Stačí, aby sme sa oslobodili od strachu zo seba samých a mali odvahu nakloniť sa do *otvoreného hrobu* tak, ako to urobila Mária Magdaléna, keď hľadala milovaného Ježiša; nazrieť na dno tmavého priestoru a zostúpiť do Ježišovho hrobu, aby sme s ním umreli a s ním vstali z mŕtvych.“²²² Ďalej pokračuje, že znovuzrodenie v nás uskutočňuje sám Duch vzkrieseného Krista. Spôsobuje smrť starého človeka, je to smrť egoizmu, pýchy, či nepriateľstva v nás. Tiež nás oslobodzuje od napätia beznádeje a naplňa láskou, odpustením a zmierením. Poukazuje na to, že nikto z nás nie je schopný odpustiť z vlastných síl, preto je odpustenie dielom Ducha Svätého. Boh sa zmilúva a odpúšťa aj tým, ktorí sa nijako nehodia do našej niekedy elitárskej koncepcie myslenia a nie je závislý od našich úsudkov a súdov, koná nezávisle, niekedy prekvapivo a denne nás nanovo núti k zamysleniu nad sebou. Zdôrazňuje, že medzi Duchom Svätým a odpustením existuje priamy vzťah. „*Nástrojom jeho pokoja budeme v takej miere, v akej budeme odpúšťať: tým, ktorí nám ublížili, v praxi znamená neodpovedať nepravosťou.*“²²³

Z povedaného môžeme vyvodit' isté skutočnosti jej myslenia, napríklad to, že Boha možno stretnúť v našom srdci, cez ktoré sa nám prihovára. Teda nemusíme ísť nijak ďaleko. Ďalším momentom je odpútanie sa od zamerania na seba, k pohľadu na Boha a jeho lásku. Strach, egoizmus, pýcha a nepriateľstvo sú choroby človeka, z ktorých je potrebné sa uzdravovať. Duch Svätý má moc uviesť nás do spôsobu života, ktorý si nemusí posluhovať zlom a je hlavným činiteľom odpustenia.

²²² Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Vzkriesenie v srdci i na plátne. Katolícke noviny 1998, č. 15. s. 16, 19.*

²²³ Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Vzkriesenie v srdci i na plátne. Katolícke noviny 1998, č. 15. s. 16, 19.*

Ora et labora – Modli sa a pracuj!

V živote Gladišovej možno pozorovať výrazné umelecké aktivity, čo dokazuje, že maliarkin vzťah k Bohu vôbec nie je pasívny. Sama hovorí, že tento vzťah od nej vyžaduje zabúdanie na seba a tiež to, aby nestrácala čas. Vyzýva ju stále k novým aktivitám, ktoré nepovažuje len za svoje osobné ambície. Skôr ich vníma a prijíma ako pozvanie k spolupráci s Kristom. Hovorí, že: „*Priateľstvo s Ježišom dáva nekonečný priestor vo všetkých oblastiach života a my s ním slobodne spolupracujeme. Je to proces, v ktorom pôsobí láskou.*“²²⁴ Môžeme tiež dodať, že charakteristickou povahovou vlastnosťou výtvarníčky je hlboká empatia a láska k tým, ktorých stretáva a s ktorými žije spoločenstvo, v súčasnosti najmä mama, ktorú momentálne s láskou a obetavo opatruje i keď je to veľmi náročné po všetkých stránkach. Koncom 90. rokov zložila s povolením provinciála františkánov súkromné doživotné sľuby čistoty a chudoby a svoje umelecké pôsobenie zasvätila šíreniu úcty k Eucharistii. Keďže nežije v kláštore, tak sľub poslušnosti neskladala.²²⁵

Modlitba tvorbou a tvorba modlitbou

Nasledujúci text je rozjímaním Gladišovej o slove a kráse na základe veršov z Jánovho evanjelia o viniči a ratolestiach. Výstižne popisuje proces vzniku jej obrazov, kde sa tvorba stáva modlitbou a modlitba tvorbou.

„Ja som pravý vinič a môj Otec je vinohradník. On každú ratolešť, ktorá na mne neprináša ovocie, odrezáva, a každú, ktorá ovocie prináša, čistí, aby prinášala viac ovocia. V ste už čistí pre slovo, ktoré som vám povedal. Ostaňte vo mne a ja vo vás...“ (Jn 15, 1-4). „Slovo vdychovanou láskou a krásou, ktorá ma vtáhuje do samého stredu Bytia. Jeden vinič s dvoma ratolestami. Dve cesty, ktoré smerujú do dvoch rozličných, navzájom sa dopĺňujúcich smerov. Dva výhonky vyrastajúce z toho istého zdroja, nie súbežne, ale komplementárne. Avšak priťahovaný tým istým svetlom, ktoré je Pravdou, a súčasne najvyššou Krásou. Hlas v mojej duši ma vtáhuje do ticha ateliéru. Odchod do ústrania nie jej mojou rezignáciou, ale novým začiatkom. Tento nový impulz je počiatkom nového spoločenstva s ním, pozvaním, ktoré ma oslovuje po mene. Odpútava ma od všetkého, čo nie je on sám. Moja tvorba prestáva byť iba umením, prekračuje svoje hranice, stáva sa tichým miestom stretnutia, kde sa mu celá

²²⁴ Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Vzkriesenie v srdci i na plátne. Katolícke noviny 1998, č. 15. s. 16, 19.*

²²⁵ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.*

odovzdávam. Moje ruky sú jeho rukami, vidím jeho očami, jeho podoba je viditeľná skrze moju. Je mojím svetlom, ohňom, ktorý ma zaplavuje a preniká priestormi mojej duše. Je so mnou, hlboko v mojej duši zanecháva odtlačok svojej tváre. Upiera na mňa svoj pohľad a „zraňuje“ ma lúčom svojej lásky. Zjednocuje sa so mnou. Jemnými dotykmi vánku ma strháva do svojho nehybného pokoja a uvoľňuje cestu až k vlastnej hranici Bytia, k čistému svetlu – láske bez hraníc.“²²⁶

Tým, že si Gladišová zvolila cestu čisto kresťanskej umelkyne, zároveň vstúpila na pôdu, ktorá aj v súčasnosti nie je veľmi preferovaná. Išla však za vnútorným hlasom a vytvorila úctyhodné množstvo kvalitných diel s kresťanskou tematikou. Treba zdôrazniť, že prevažnú časť z nich vytvorila bez nároku na odmenu ako dar, alebo pracovala len za cenu materiálu. Žije v skromných podmienkach a z nevelkého príjmu.²²⁷ Pre mnohých je jej *odchod do ústrania* nepochopiteľný a poburujúci. Sama o tom hovorí, že tento odchod nebol rezignáciou, ako sa to niekedy mylne vykresľuje, ale práve naopak – jej *novým začiatkom*. Tento nový impulz bol pre ňu počiatkom nového spoločenstva, zábleskom nového poznania a dotykom s transcendentným priestorom. Ďalej citujeme: „*Tvorivý proces sa stáva tichým miestom stretnutia s Bohom, ktorý ma priťahuje čistým svetlom, pravdou a súčasne tiež najvyššou krásou.*“²²⁸ Zároveň je *znamení jej duchovnej cesty, ktorú prežíva v kontemplácii.*²²⁹

Na záver možno dodať, že Gladišovej obľúbenými modlitbami sú najmä adorácia, svätý ruženec, ruženec Božieho milosrdenstva, litánie, živá modlitba a vnútorný rozhovor. Keď bola v Laverne v Taliansku, požehnali jej ruženec, ktorý si opatruje. Veľmi rada spomína na tie chvíle v Assisi a okolí, kde sa vďaka františkánom dostala na všetky dôležité miesta, ktoré ju veľmi oslovili.²³⁰ Maliarka mávala obdobia, keď sa zobúdza na modlitbu, ktorú vyslovovala ústami.²³¹ Hovorí, „Často som sa po obrátení zobúdza v noci nato, že moje ústa opakujú Zdravas Mária. Cítila som, že sa vo mne modlí Duch Svätý a pozná ma lepšie a vie čo potrebujem. Inak to neviem vyjadriť. Modlitba je pre mňa vnútorným rozhovorom s Bohom.“²³²

²²⁶ GLADIŠOVÁ, Darina. *Rozjímanie o slove a kráse. Kopernické zošity 2003, č. 1, s. 22.*

²²⁷ *Rozhovory autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 2019.*

²²⁸ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66–69.*

²²⁹ OKRUHLICOVÁ, Erika. *Darina Gladišová. Parlamentný kuriér 2004, č. CXII, s. 28–29.*

²³⁰ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 12. 11. 2019.*

²³¹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 17. 11. 2019.*

²³² *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 16. 11. 2019.*

2.1.4. Kresťanská a sakrálna tvorba z pohľadu Dariny Gladišovej

Otázka viery v sakrálnom umení

V úvode predloženej práce sme si položili otázku *Je možné, aby neveriaci človek robil opravdivé kresťanské a sakrálné umenie?* Vzhľadom na vybavovanie kostolov umením vyjadruje istú mieru nespokojnosti, pretože sa stáva, že sú v týchto sakrálnych stavbách diela umelcov, ktorým ide primárne o zisk a meno ako o skutočné sakrálné umenie na Božiu slávu.²³³ Ďalej jej vlastnými slovami: „*Kostol je predsa chrámom, nie galerijným priestorom. Preto je potrebné, aby tam architekt a umelec nepresadzoval sám seba, ale pokorne prijal svoju úlohu služby pre sakrálny priestor. Často chýba pokora, ktorá je nevyhnutným prvkom dobrého sakrálného diela.*“ V priestoroch kontemplatívnych kláštorov je to zvlášť dôležité, lebo tam mníšky a mnísi dennodenne trávajú čas na modlitbách. Vcelku si maliarka myslí, že umelec tvoriaci sakrálné diela, by mal byť veriaci človek, ktorý je oboznámený s kresťanskou spiritualitou.²³⁴

O posvätnosti umenia

Gladišová sa snaží pristupovať k maľbe s čistotou srdca, lebo tvorba je pre ňu *posvätným úkonom*. Spomína si na výrok sv. Terézie z Lisieux: „*Som štetcom v rukách Ježiša Krista!*“ Často si tieto slová sama opakuje. Keď je vnútorne rozladená, tak vtedy ide radšej kopat' do záhradky.²³⁵ K svojim dielam pristupuje s úctou, pretože sa nepovažuje za ich jediného autora, ale vníma Boha ako spoluautora. Necíti sa byť jediným vlastníkom svojich diel. Vníma dôležitosť celého procesu vzniku ako aj inšpirácie obrazu. Snaží sa mať čistú myseľ, vnímať Božie vnuknutia, tak pred začatím diela, ako aj počas tvorby.²³⁶ Verí, že kresťanská tvorba nie je len plodom ľudskej fantázie, ale aj milosrdnej lásky Boha. Umelec zakotvuje svoje bytie vo viere a svoje schopnosti dáva k dispozícii Kristovi. Zdôrazňuje, že podstatou kresťanského umenia je sám Ježiš Kristus. Všetky talenty sú darom Ducha Svätého, vedú k vzájomnému obohacovaniu sa a prinášajú do profánneho života nádej a posvätenie. Poukazuje na dejiny umenia, v ktorých sa vždy našli umelci, ktorí sa nechali prenikať Duchom Svätým, čo sa odrazilo aj v ich dielach.²³⁷

²³³ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²³⁴ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²³⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²³⁶ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²³⁷ Porov.: ARTIMOVA, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie*, s. 20.

Otázka zobrazovania dobra a zla v umení

Častým predmetom súčasných umeleckých prejavov býva zobrazovanie negatívnych stránok života – násilia, deštrukcie a rôznych frustrujúcich anomálií. Umelci sa nimi snažia nastavovať zrkadlo skutočnosti. Na otázku *Je potrebné zobrazovať zlo?*²³⁸ Maliarka odpovedá, že povinnosťou umenia je aj znepokojovať. Avšak treba to robiť skôr v pozitívnom zmysle slova, tzn. v podobe varovania pred záhubou tmy. Myslí si však, že zlo by sa v umení nemalo zobrazovať. Je ho dosť všade okolo a každý ho zažíva. Sú to mnohé situácie, ktoré nie sú v súlade s našimi životnými ideálmi a filozofiou a sme nútení sa im prizerať. Vzhľadom na to potom musíme vyvinúť vlastnú vnútornú silu motivovanú dobrom a kultúrou ducha, ktorá to negatívne musí potláčať. A to je dôvod, prečo podľa nej treba maľovať pozitívnu silu a nie svojho protivníka – zlo. Veď načo obrazmi otvárať cestu zlu späť do života. Ďalej si myslí, že človek – tvorca vdychuje výtvoru silu ducha – obsahové posolstvo a vyžarujúcu energiu. Zneužitie tejto danosti k zlému účelu je podľa nej nebezpečné ako pre tvorcu tak i pre jeho okolie. A to, či už prítomné, alebo budúce, ktoré ho bude obdivovať, resp. posudzovať.²³⁹ Preto je presvedčená, že poslaním umelca v dnešnej spoločnosti a rovnako aj v Cirkvi je povznášať človeka. Umenie má jednoznačne ukazovať dobro! Tvorba umelca, ktorý vstupuje do dialógu s Bohom, sa vyznačuje predovšetkým harmóniou. Ďalej si myslí, že takáto tvorba nepodlieha módnym trendom, lebo svojim duchovným zameraním sa stáva nadčasovou.²⁴⁰

Otázka úspechu a slobody

Úspešnosť a popularita sú všeobecne považované za pozitívne hodnoty. Aj Gladišová ich vníma vcelku pozitívne, lebo sú povzbudením a potvrdením smerovania. Zároveň upozorňuje, že by sa umelec nemal s úspechom príliš identifikovať. Problémom sa stáva, ak umelec začne byť od úspechu závislý, lebo vtedy stráca slobodu. Každému umelcovi odporúča stiahnuť sa aspoň na určitý čas do ticha *vlastnej klauzúry* a takpovediac *vystúpiť z radu*. Je to príležitosť poznať seba samého a svoje osobné a umelecké hodnoty. Myslí si, že ich spozná až vtedy, keď sa prestane identifikovať s pomínutelnou a povrchnou komerciou.²⁴¹ „Častým pokušením umelca je

²³⁸ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

²³⁹ Porov.: LETZ, R., HOMZA, M. *IKON – Listy pre sacrum a profánum*, s. 14–20.

²⁴⁰ Porov.: ALEXYOVÁ, Adriana. *Nová jar novej evanjelizácie na Slovensku (článok)*. (Archív D. Gladišovej 2019), s. 16.

²⁴¹ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

niekam patriť, začleniť sa do všeobecne uznávaného, tzv. správneho prúdu. Podľa D. Gladišovej je to však iba akási ilúzia, do ktorej umelca vmanévrujú aj neistota alebo strach, nedostatok odvahy zostať slobodným a nezávislým²⁴² hovorí maliarka Gladišová.

Úvaha o umení – Gladišová

„Umelecké dielo treba chápať ako živý artefakt, pretože sa stáva odrazom živej mysle tvorcu, človeka. Je znamením cesty, akýmsi zábleskom poznania získaným dotykom s transcendentným, ktoré autor prežíva v kontemplácii a usiluje sa ho viditeľne sprostredkovať cez svoje dielo. Prostredníctvom tvorby znovu objavuje krásu, harmóniu stvoreného sveta a transformuje ju do obrazu, skladby či slova, ktoré je preň médiom – tak ako farby sú na videnie a zvuk na počutie. Tvorivý proces sa tak môže stať duchovným kanálom, ozvenou či odtlačkom v duši tvorcu, ktorý vstupuje do kontaktu s Večným umením. Pomáha nám dovidieť, preniknúť „za“ zobrazované, stotožniť sa aspoň dočasne s tvarmi kompozície, farieb a svetla. Umelecká forma sa tak stala prostriedkom vnútorného nazerania. Tento proces však nie je taký zrejмый v každom umeleckom diele a nie každé umelecké dielo vedie k poznaniu Boha. Úpadok zapríčinený stratou svetla sa prejavuje v kulte kvantity, komercie, v bezduchosti gýča alebo v tzv. duchovnom exhibicionizme, ktorý sa prejavuje v rôznych formách – tam, kde umelecká forma už nie je iba prostriedkom, ale cieľom na uspokojenie umeleckej ambície. Forma prevyšuje obsah, obraz sa stáva modlou a umenie zlatým teľaťom, urážkou samého Boha. Tieto cesty nevedú k poznaniu Boha, ale k zničeniu človeka a pravého obrazu v ňom. Vo vlastných temnotách sa často usilujeme o poznanie, ktoré však nie je skutočným poznaním. Keďže sme v zajatí iba svojho intelektu či zmyslových predstáv, nie sme schopní vrátiť sa k sebe samým ako k Božiemu obrazu. Vytvárame si putá, ktoré nás držia v zajatí vlastnej obrazotvornosti a znemožňujú duchovný vzostup. Tento deštruktívny proces je zapríčinený dedičným hriechom. Obraz človeka je totiž narušený v tom zmysle, že upadol do temnôt, trpí stratou svetla potrebnou k pravej kontemplácii. Aby sme dospeli k pravému poznaniu, potrebujeme okrem zmyslového vnemu osvietenie, bez ktorého nie je možné dostať sa za hranicu vlastného ja. Asi by sme prepadli zúfalstvu, keby sme nemali istotu, že Boh nás hľadá skrze svojho Syna Ježiša Krista, ktorý je vteleným Slovom. Boh nám svojím vtelením prináša odpustenie a pravdu v Slove. Ono v nás obnovuje obraz, ktorý sa stáva novou podobou, cestou k stratenému obrazu v nás.“²⁴³

2.2. Úcta k Eucharistii

2.2.1. Eucharistia – živý Boh s nami

Na úvod tejto podkapitoly si predstavíme krátky príbeh, ktorý nám porozprávala maliarka. Manželka jej strýka Mikuláša Gladiša sa volala za slobodna Vislocká a pochádzala z kňazskej rodiny. Jej otec bol gréckokatolícky kňaz Vislocký. Keď bol

²⁴² KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

²⁴³ GLADIŠOVÁ, Darina. *Úvaha Dariny Gladišovej o umení. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).*

pred smrťou v nemocnici, poprosil dcéru, aby mu priniesla Eucharistiu. Hneď nato ako ju prijal, zomrel. Pre Gladišovu je to zaujímavé svedectvo o láske k Eucharistii zo strany tohto kňaza.²⁴⁴ Na konci života sa zväčša človek zameriava na to najpodstatnejšie, a to bola v jeho prípade Eucharistia. Maliarka dodáva, že aj blahoslavený biskup Gojdič mal veľkú úctu k Eucharistii.²⁴⁵ V týchto šľapajach kráča aj ona. Sviatosť Eucharistie sa pre ňu postupne stáva centrálnym miestom, akoby srdcom, kde sa spájajú hlavné línie jej duchovného i praktického života.²⁴⁶

Sv. Ján Pavol II.

Tento svätý pápež zaujíma veľmi dôležité miesto v živote i tvorbe Gladišovej. Osobné stretnutie a požehnanie bolo nezabudnuteľnou chvíľou pre výtvarníčku. Nezostala iba pri tom, ale zaoberá sa jeho literárnym dielom, encyklikami a apoštolskými listami. Ich súčasťou je zdôrazňovanie významu Eucharistie a objasňovanie toho, čím vlastne Eucharistia je. Impulzom pre vznik mnohých diel bolo aj vyhlásenie v roku 2004, ktorým pápež Ján Pavol II. v apoštolskom liste *Mane nobiscum Domine* (Pane zostaň s nami) vyhlasuje nasledujúci rok rokom Eucharistie.²⁴⁷ Odpoveďou Gladišovej na neustále pozývanie pápeža, aby ľudia kontemplovali Krista v Eucharistii, je práve jej dielo. Predstavuje v ňom cyklus vlastných vyobrazení dotýkajúcich sa tejto vznešenej témy. Každý detail na obrazoch má svoj význam. Vŕahuje nimi diváka do atmosféry kontemplácie a opakovane do mystického zjednotenia s Kristom.²⁴⁸

Kontemplovat' Kristovu tvár s Máriou

Tento program predložil Cirkvi Ján Pavol II. na úsvite tretieho tisícročia.²⁴⁹ Tak ako Cirkev stojí na Kristovi a apoštoloch, ktorí mali osobnú skúsenosť s Ježišom Kristom, žili s ním a neskôr boli jeho svedkami, tak sa ani dnes kresťan nezaobíde bez času stráveného v kontemplácii Krista. Pán Ježiš je prítomný v Eucharistii aj fyzicky a preto je práve sv. omša a adorácia Najsvätejšej sviatosti privilegovaným miestom modlitby. Prebývanie s Kristom pred Oltárnou sviatosťou je časom vnútorného dozrievania

²⁴⁴ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²⁴⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²⁴⁶ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²⁴⁷ Porov.: NOWOBILSKI, Andrzej J. *Corpus Christi*. Krakow: Muzeum Archidiecezjalne w Krakowie, 2005.

²⁴⁸ Porov.: NOWOBILSKI, Andrzej J. *Corpus Christi*. Krakow: Muzeum Archidiecezjalne w Krakowie, 2005.

²⁴⁹ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

a upevňovania viery. Výtvarné diela Dariny Gladišovej sú úprimným snažením naplniť predložený program Svätého Otca a odovzdať ho ďalším generáciám.²⁵⁰

Emmanuel – Boh s nami

Časté motívy Eucharistie, ktoré nachádzame v jej diele, poukazujú na silné vnímanie tajomstva prebývania Boha medzi ľuďmi. Človek nemusí ísť veľmi ďaleko. Stačí sa stíšiť, otvoriť zrak srdca, lebo nebo je veľmi blízko nás. *Emanuel – Boh s nami je práve Eucharistia. Sú to Vianoce i Veľká noc, Stánok stretnutia, Sinaj i Hora premenenia. Je to Božia zahalená prítomnosť, skryté pôsobenie.* Ten, kto ho chce stretávať musí byť odvážny a pokorný, vnímavý a ochotný venovať Bohu čas i schopnosti. Viera otvára zrak srdca a uschopňuje človeka vnímať pod spôsobom chleba a vína Telo a Krv Pána Ježiša. Celý Kristus je prítomný v Eucharistii a pôsobí v nej.

Živá Eucharistia

Verím vo vzkriesenie a v živého Krista v Eucharistii, vyznáva maliarka svoje životné krédo v rozhovore pre Katolícke noviny. „Eucharistia je centrom môjho života. Nevieť si predstaviť tvorbu bez dotyku Krista a Duchu Svätého. Dávam sa mu k dispozícii“, dopĺňa svedectvo života i tvorby a myslí to tak úprimne, ako hovorí. Boh sa jej prihovril cez talenty a preniká jej životom hlboko do podstaty.²⁵¹ Pri pozornejšej analýze týchto slov môžeme hovoriť o súvislosti medzi tvorbou, identitou maliarky a vierou. Cez talent umenia, ktorý maliarka má, sa jej Boh prihovára a dáva sa jej poznať on sám, ale tiež aj ona sama seba viac poznáva a rovnako aj realitu okolo. Na základe toho by sme mohli vyvodiť záver, že dary, ktoré človek dostal, a to každý špecifické a originálne, sa môžu stať výsostným miestom, skrze ktoré nás Boh oslovuje a my môžeme lepšie pochopiť Boha, seba i svet. Je tiež zaujímavé si všimnúť, že Gladišová si už nevie predstaviť tvorivý proces bez Božej intervencie a spolupôsobenia, ktoré sa tak stali neodmysliteľnou súčasťou jej tvorivého úsilia.

Eucharistia – centrum života a tvorby

Duchovná cesta Gladišovej je spojená s Eucharistiou a je jej odrazom, pretože sa v maliarkinom duchovnom živote zrkadlí všade. Sama to hovorí, že si už svoj život nevie predstaviť bez eucharistického Krista. Stal sa pre ňu prioritou, a preto si za vlastný životný a umelecký program zvolila šíriť lásku k Eucharistii prostredníctvom

²⁵⁰ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie.*

²⁵¹ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Maliarka veľkých duchovných tém. Família 2006, roč. 22, s. 25–27.*

krásy. Eucharistiu považuje za najkrajšie umelecké dielo, keď hovorí: „*Eucharistia je tým najúžasnejším umeleckým dielom. Jej prostredníctvom vstupujem do tajomstva živého Boha. Milosťou lásky sám Boh odkrýva vo mne hlbšie vrstvy duše, umožňuje mi tak sústrediť všetky moje myšlienky a vnímať jeho krásu už nie zmyslovým zrakom. Ale povznáša duchovný zrak ku kontemplácii. Moja tvorba sa tak stáva odrazom toho sveta, jeho interpretáciou a oslavou Boha Stvoriteľa.*“²⁵² Stretnutie s Eucharistickým Kristom je pre ňu okamihom milosti, v ktorom dostáva dar inšpirácie pre svoju tvorbu.

Z týchto slov, ktoré sú veľmi hutné môžeme vyvodiť pár ďalších myšlienok. Gladišová vníma Eucharistiu nielen ako živú prítomnosť Krista, ale aj ako najlepšie umelecké dielo – Božie dielo. Toto najlepšie umelecké dielo je prototypom pre každé následné umenie a ním sa myslí ľudské. Umenie má podľa toho svoj základ v transcendentnom, resp. nadpozemskom svete. Tento základ umenia obsahuje v sebe Božiu lásku, obeť i večný život. Ďalej pravdu, dobro, krásu, milosť, odpustenie, nádej, radosť, svätosť, svetlo, blaženosť a raj. V týchto atribútoch by sme mohli pokračovať. V každom prípade môžeme vyvodiť základný predpoklad: Boh je najkrajšia a nekonečná Krása a čím sa umenie približuje viac k Bohu, tým je krásnejšie. Alebo čím je ďalej od Boha, tým je menej krásne.

Ďalej Gladišová vníma Eucharistiu ako bránu, ktorou vstupuje do tajomstva živého Boha. Mocou Eucharistie sa akoby rozsvieti jej duša i zmysly a začína vnímať Božiu krásu duchovným zrakom. Nasleduje videnie a vnímanie tejto Božej krásy, ktorá je inšpiráciou pre tvorbu. V tvorbe sa odzrkadľujú prežité vnemy. Napodobňuje nenapodobiteľné, preto je jej umenie interpretáciou videného. Chce zdieľať svoj obdiv k videnému s inými ľuďmi a poukázať na krásu Boha. Takto oslavuje Boha. Stretnutie s Kristom sa stáva teda v nasledujúcom kroku momentom misie, poslania a akcie, ktoré nachádzajú svoj výraz v tvorbe autorky. Krása sa stáva prostriedkom a nástrojom ako sprostredkovať Božie veci.

Gladišová si Eucharistiu ctí predovšetkým ako osobnú prítomnosť živého Krista, preto má tak významné miesto v jej tvorbe. Diela venované sviatosti oltárnej majú v sebe meditatívnu silu a sprístupňujú nám duchovné hodnoty, ktoré vychádzajú z ponorenia sa do mystérií viery.²⁵³

²⁵² Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

²⁵³ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

2.2.2. Eucharistia a láska k Cirkvi

V dielach sa odráža krásny vzťah maliarky k Eucharistickému Ježišovi, ba možno povedať, že je uchvátená Eucharistickým Kristom a Eucharistiou ako sviatosťou. Podstatným svedectvom, ktoré chce vydávať je jej láska a vernosť Cirkvi. Napriek negatívnym javom a ťažkostiam, ktoré neobchádzajú ani Cirkev, maliarka si uvedomuje, že v Cirkvi nachádza to, čo nikde inde nenájde. *Je to živá prítomnosť Krista v Eucharistii*. Gladišová pociťuje potrebu zastať sa Cirkvi aj vtedy, keď sa stretne s negatívnym posudzovaním a poukazuje na pozitívne skutočnosti. Sama zažila živé stretnutie s Kristom v Eucharistii. Neodsudzuje ľudí, ktorí v Cirkvi zlyhali, ale modlí sa za nich. Spomína aj to, že niektorí ľudia ťažko nesú tragické a nepríjemné situácie vo svojom živote, čo je následne príčinou ich hnevu na Boha, a tým aj na Cirkev.²⁵⁴

„*Verím v jednu svätú, katolícku, apoštolskú Cirkev!*“ Tento článok z Nicejsko-carhradského vyznania viery pozná väčšina kresťanov. Milovať Cirkev sa pre mnohých stáva problematickou záležitosťou. Dôvody sú rôzne, no najvypuklejšími sa v súčasnosti javia chyby a zlyhania jej vlastných členov. Môžeme však uvažovať aj inak. Posolstvo evanjelia a morálne učenie Cirkvi je síce pekné, ale aj dosť náročné. Cirkev so svojim učením a výzvou k svätosti sa stáva trňom v oku a permanentnou výčitkou voči neusporiadanému životu niektorých ľudí. Iste je to na dlhšiu diskusiu, na ktorú tu teraz nemáme priestor. Napriek týmto skutočnostiam môžeme povedať, že Gladišová je ženou Cirkvi. Zamilovala si Cirkev, Eucharistiou a sviatosťou. Nezakrýva si oči pred negatívnymi javmi aj v Cirkvi a podporuje zdravú kritiku a nápravu. Rozhodla sa však Cirkev obhajovať a poukazovať na to dobré v nej. Má vo veľkej úcte Svätého Otca, biskupov i kňazov, lebo si je vedomá, že ich prostredníctvom sa vysluhuje Eucharistia a prichádza Kristus. „*Obohacujúcim momentom bolo pre mňa stretnutie so Svätým Otcom Jánom Pavlom II. Naplnilo ma to novou odvahou pokračovať v jeho výzve umelcom z roku 1999, v ktorej hovorí: „Kto v sebe nosí túto Božiu iskru umeleckého povolania, súčasne prijíma záväznosť nepremárniť tento talent, ale ho rozvíjať, aby ho dal do služby bližneho a celého ľudstva.*“²⁵⁵

²⁵⁴ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²⁵⁵ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Corpus Christi ako výraz viery*. Katolícke noviny 2003, č. 20, s. 25.

Vlažnosť a nehodnosť

„Dnes je Eucharistia pre mnohých, žiaľ, už len symbolom. Ľudia sú vlažní, alebo sa boja. Majú formálny prístup k svojmu náboženstvu“²⁵⁶, poukazuje na pomerne častý jav výtvarníčka.

Môžeme dodať, že symbol sa mení na oblátku a oblátka na folklór a zvyk. Zvyk si nevyžaduje vnútornú účasť a pozornosť, postupne sa vyprázdňuje. Nevyžaduje si prípravu ani nemá nároky. Vlažnosť sa mení na nepripravenosť a často i na nehodnosť pristupovať k takýmto svätým tajomstvám. Možno sme zažili situácie, keď sme niekomu niečo vzácne podarovali, no dotyčný to vôbec nevedel oceniť, alebo si danú vec vôbec nevážil, kým pre nás predstavovala veľkú obeť, resp. čas i úsilie. Gladišová veľmi silno vníma hodnotu Eucharistie, a preto bolestne vníma nehodné pristupovanie k Eucharistickému stolu a nehodné prijímanie ľudí. Hovorí o tom, že Boh vtedy trpí. Aj sv. František a mnohí iní ľudia v dejinách Cirkvi trpeli, keď sa k Eucharistii pristupovalo vlažne alebo nedbanlivo, či nehodne. Gladišová túto skutočnosť vyjadruje obrazom vo františkánskom refektári, na ktorom Kristus podopiera oltár, ktorý padá pre hriechy a nehodné prijímanie sviatosti.²⁵⁷ (pozri: Príloha – Obrázok č. 2.).

2.2.3. Tvorba ako ikona Eucharistie

Tvorba každého umelca viac či menej odkrýva jeho vnútro, myslenie, cítenie. Aj Gladišovej dielo chce byť úprimným vyznaním a odovzdaním sa ľudom prostredníctvom tvorby. Maliarka hovorí, že Boh sa jej prihovril cez talenty a preto je jej povinnosťou ich zveľaďovať a zjavovať tým Evanjelium. Vie, že Ježiš pôsobí v Eucharistii. Eucharistický Kristus sa pre ňu stal nekonečnou inšpiráciou. „*Vnímam, ako ma vedie, chráni, priam drží za ruku. Chcem sa ním nechať viesť, pretvárať. Eucharistia je centrom môjho života... Dávam sa mu k dispozícii. Boh moju tvorbu očistil, obnovil podmienky môjho života, vzťahy, túžby... Cítim ho vnútorne – osobne, rešpektuje ma. Chcem ho prostredníctvom mojej tvorby dopriať všetkým, ktorí ho hľadajú.*“²⁵⁸ Z uvedeného je zrejماً vnútorná túžba maliarky podeliť sa s vierou a Evanjeliom.

Tvorba sa pre ňu stala vnútornou ikonou Eucharistie, naplnenou túžbou po vtelenom Slove, ktorého obraz sa odráža v zrkadle duše. Napodobovanie tohto večného modelu

²⁵⁶ POLÁKOVÁ, Katarína. *Kristus – nekonečná inšpirácia. Katolícke noviny 2002, č. 10. s. 19.*

²⁵⁷ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

²⁵⁸ POLÁKOVÁ, Katarína. *Kristus – nekonečná inšpirácia. Katolícke noviny 2002, č. 10. s. 19.*

krásy je pre ňu okamihom milosti, stavom hlbokého zjednotenia s láskou.²⁵⁹ Ľudská činnosť sa teda môže stať akoby ikonou Eucharistie, ktorá je v podstate darom lásky a obetou. V prijímaní Eucharistie sa človek inšpiruje pre takýto spôsob existencie a sám sa spája a pretvára na Eucharistiu vďaka pôsobeniu Ducha Svätého. Tak sa pripodobňuje Kristovi a stáva sa autentickým kresťanom – nasledovníkom Krista. Gladišová zobrazuje Eucharistiю v rôznych obmenách, niekedy v spojení s Kristovou tvárou, Veronikinou šatkou, anjelským chlebom alebo rôznymi symbolmi vykúpenia. Diela sa rodia z precíteného prežívania mystéria premenenia a majú podnetný meditačný charakter.²⁶⁰

Konkrétnym výstupom meditácií je *cyklus obrazov s názvom Corpus Christi*. Treba uviesť, že sú to dva cykly obrazov s názvom Corpus Christi. Prvý cyklus je vo františkánskom refektári, ktorý bude predmetom tretej kapitoly našej práce. Obrazy neboli na žiadnej výstave. Druhý cyklus obrazov s tým istým názvom bol na viacerých výstavách v rôznych krajinách a ide o inú skupinu obrazov. *Obidva cykly sú inšpirované hlbokým prežívaním tajomstva Eucharistie*. V Nitre v roku 2002 boli vystavené monumentálne obrazy s dominantným *Tajomstvom Eucharistie, kompozíciami Ducha Svätého a Tajomstva otvoreného hrobu*. Triptych vytvára meditatívny priestor. Tieto obrazy boli aj v Ríme a okrem nich aj viaceré ďalšie v roku 2003, kde Richard Rouse, zástupca Pápežskej rady pre kultúru vo Vatikáne povedal, že práve *Telo Krista (Corpus Christi) je realitou, v ktorej sa nachádza celé tajomstvo kresťanskej viery*.²⁶¹ Nesmierne tajomstvo Krista sa nedá plne vyčerpať, a to platí aj o umeleckých znázorneniach. Každý však môže mať na tomto tajomstve Boha podiel. Obrazy nemôžu obsiahnuť všetko, lebo sa to nedá. Môžu však sprostredkovať stretnutie so živým Bohom, ktorý doplní a uskutoční všetko to, čo je potrebné pre daného človeka. „*Koncepcia vystavených obrazov v Ríme sa odvíjala v troch rovinách*“, vysvetľuje Gladišová a pokračuje: „*Začína sa veľkým tajomstvom vteleného Slova – zvestovaním a narodením Božieho Syna. Pokračuje tajomstvom spásy – ukrižovaním a pozvaním nasledovať mystérium kríža prostredníctvom cesty sv. Františka z Assisi. Sú to diela figurálne, ktoré vyúsťujú do veľkého tretieho tajomstva – eucharistického Krista a prechádzajú do čisto abstraktnej, kontemplatívnej dimenzie. Cyklus diel, ktoré vyjadrujú eucharistické tajomstvo, tvorí najpodstatnejšiu časť mojej tvorby. Mojou úprimnou snahou bolo*

²⁵⁹ OKRUHLICOVÁ, Erika. *Darina Gladišová. Parlamentný kuriér* 2004, č. CXII, s. 28–29.

²⁶⁰ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. *Corpus Christi – viera premenená na obraz. Katolícke noviny* 2005, č. 45. s. 24.

²⁶¹ Porov.: FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

*priblížiť toto veľké tajomstvo lásky živého Boha cez osobnú skúsenosť prostredníctvom tvorby.*²⁶² Autorka znova potvrdzuje fakt, že *eucharistické tajomstvo tvorí hlavnú os jej diela.*

Eucharistický Kristus v kaplnke Kňazského seminára na Spišskej Kapitule (SR)

Zaujímavú reflexiu nad obrazom Dariny Gladišovej, ktorý sa nachádza v kaplnke Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka v Spišskej Kapitule, nám ponúka Jaroslav Barta – miestny špirituál. Začína tým, že celé stvorenie nesie v sebe pečať Stvoriteľa, a preto sa môže pre nás stať prostriedkom obrazovej meditácie. Prechádza k obrazu Eucharistického Krista, v ktorom rozpoznáva prvky ikon. Vníma potenciál obrazu vtiahnuť do modlitby a kontemplácie tajomstiev umučeného, vzkrieseného a osláveného Krista. Zaujímavé sú aj všetky tieto tri prvky spolu v jednom zobrazení. Zažíva duchovnú silu, ktorá cez obraz prichádza z *kráľovstva večného svetla*. Nezabúda pripomenúť, že obrazy tohto typu, resp. typu ikon by mali byť oknom, cez ktoré prichádza svetlo tajomstiev z nebeskej svätyne a mali by obsahovať Pravdu, ktorá do nich zostupuje a robí ich peknými. Konkrétny obraz Gladišovej má v seminári špecifickú úlohu, lebo sa v tejto kaplnke dennodenne modlia študenti pripravujúci sa na kňazské povolanie. Barta upozorňuje na fakt, že jeho vysvetlenie je len ovocím osobnej modlitby a svoju interpretáciu obrazu neverifikoval. Možno práve v tom je táto interpretácia zaujímavá. Všíma si najvýraznejšie farby: bielu, zlatú a červenú. Vysvetľuje, že *„v ikonografii biela farba symbolizuje svätosť, Božské svetlo, ktoré vyvádza stvorenie k svojmu Stvoriteľovi. Je to farba svätosti, čistoty a jednoduchosti. Zlatá farba zobrazuje večnosť, Božstvo, nebeské svetlo, Božiu slávu a kraľovanie. Červená farba obetu, mučeníctvo, horlivosť, ale aj život, teplo a lásku.*²⁶³ Opisuje Krista, ktorý je oblečený v bielej tunike, so zlatou svätožiarou, čo vysvetľuje ako svätosť, vzkriesenie a oslávenie. Všíma si rany na rukách a nohách po ukrižovaní. Kristus má vzpriamený postoj, je vzkriesený a oslávený. Keď sa snaží predstaviť si moment, v ktorom autorka namalovala Krista, tak si vybaví úryvok z Evanjelia sv. Jána, v ktorom sa zmŕtvychvstalý Ježiš zjavil ustráchaným apoštolom: „Prišiel Ježiš, hoci dvere boli zatvorené, stal si doprostred a povedal: „*Pokoj vám!*“ Potom povedal

²⁶² MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Corpus Christi ako výraz viery. Katolícke noviny* 2003, č. 20, s. 25.

²⁶³ BARTA, Jaroslav. *Od večnosti do večnosti siaha jeho pohľad. Brázda* 2014, č. 2, s. 4–5. Dostupné aj na: [2019-06-14]. <<http://ks.kapitula.sk/uploads/fck/file/Br%C3%A1zda/brazda2-014.pdf>>.

Tomášovi: „Vlož sem prst a pozri moje ruky! Vystri ruku a vlož ju do môjho boku! A nebud' neveriaci ale veriaci!“ Tomáš mu odpovedal: „Pán môj a Boh môj!“ Ježiš mu povedal: „Uveril si, pretože si ma videl. Blahoslavení tí, čo nevideli, a uverili.“ (Jn 20,26–28). Potom pokračuje v opise dvoch centrálnych bodov, ktoré na obraze vidí.

Prvým je Kristova tvár s prenikavým pohľadom, ktorý mu pripomína slová z Knihy Sirachovcovej: „Od večnosti do večnosti siaha jeho pohľad...“ (Sir 39,25), alebo slová Žalmu 139,1: „Pane, ty ma skúmaš a vieš o mne všetko...“ Tento pohľad akoby prenikal do najhlbších zákutí duše. Všíma si tiež pomyselný kríž červenej farby na pozadí. Jeho ramená sa pretínajú v strede Kristovej tváre.

Druhým centrálnym bodom je podľa neho *Kristovo Srdce, pred ktorým je Eucharistia*. Symboliku spojenia srdca s Eucharistiou si vysvetľuje tak, že Kristus nám tiež ponúka svoje srdce, a teda lásku a seba samého. Ďalej pokračuje: „Cez tento centrálny bod nás Kristus doslova vŕahaže do inej dimenzie, iného času a priestoru – do večnosti, do sveta svetla a slávy, do vzkrieseného, osláveného a večného života.“ Čiary v pozadí mu pripomínajú lúče Božej milosti z obrazu Božieho milosrdenstva. Naznačený kríž červenej farby je miestom utrpenia, ale aj znamením jeho obety a lásky. Rany na rukách a nohách sú tiež znázornené červenou. Všíma si tiež netradičné zvislé rameno kríža, pretože *neviditeľne* prechádza Kristovou tvárou a opäť sa zjavuje a prechádza Eucharistiou. Na záver nechávame vyznieť jeho vlastné slová: „Rozlomená Eucharistia je znamením Kristovej obety na kríži a je ovocím kríža, nového stromu života. Obraz nám predstavuje Krista ukrižovaného, vzkrieseného i osláveného. Predstavuje nám Eucharistického Krista, ktorý prebýva uprostred nás a dáva sa nám i celému svetu. Eucharistia je umiestnená pred Kristom – to skrze ňu prichádzame a vstupujeme do Srdca Ježiša. Ale platí aj opačný pohyb, že skrze Eucharistiu prichádza Kristus k nám. Kristus na obraze nás môže vŕahnuť do dialógu lásky a kontemplácie, do kráľovstva svetla a pokoja (porov. Rim 14,17).“²⁶⁴

Kaplnka Kristovej tváre u Jezuitov

V Bratislave v kláštore Jezuitov sa nachádza kaplnka, ktorú nazvali podľa oltárneho obrazu Kristovej tváre. Nachádzajú sa tam aj ďalšie obrazy maliarky Gladišovej. Jezuitom vďačí za milé prijatie a hlavne pátrovi Viliamovi Karľovi, s ktorým sa pozná

²⁶⁴ Porov.: BARTA, Jaroslav. *Od večnosti do večnosti siaha jeho pohľad. Brázda 2014, č. 2, s. 4–5. Dostupné aj na: [2019-06-14]. <<http://ks.kapitula.sk/uploads/fck/file/Br%C3%A1zda/brazda2-014.pdf>>.*

viac ako 20 rokov, ktorému je vďačná za duchovné rady, nesmierne ľudský prístup a ochotu vždy pomôcť.²⁶⁵

2.2.4. Ďakovný list

Nasledujúci list D. Gladišovej uvádzame v plnom znení a bez ďalšieho komentára. Ide o *ďakovný list biskupovi Rábekovi za cenu Fra Angelica na Slovensku v roku 2003*.

„Drahý otec biskup Mons. Rábek, dovoľte mi, aby som Vám ešte raz čo najúprimnejšie poďakovala za udelené Čestné uznanie pri príležitosti sviatku blahoslaveného Fra Angelica. Môj prínos je však veľmi skromný v porovnaní s darmi, ktoré prijímam prostredníctvom Cirkvi. Nikdy nebudem môcť byť dostatočne vďačná za ten nesmierny dar svätej Eucharistie. Som si vedomá, že bez tohto veľkého daru lásky by moja tvorba nebola nikdy tým, čím je. Práve cez tajomstvo svätej Eucharistie prijímam dar inšpirácie, ktorá je pre mňa svetlom objasňujúcim Božiu vôľu. Hlavne v týchto nepokojných časoch mi tak veľmi silne znejú slová o Panne Márii v evanjeliách Jn 2,5: *Urobte všetko, čo vám povie!* Aby som mohla počuť Ježišov hlas, nechcem si uplatňovať žiadne práva. Túžim byť iba nástrojom v Jeho rukách, aby dielo sa tak mohlo stať živým svedectvom a povzbudením pre iných. S úctou Darina Gladišová.“²⁶⁶

2.3. Evanjelizácia v živote a tvorbe Dariny Gladišovej

2.3.1. Dôvody evanjelizačných aktivít

Evanjelizácia a misia je jedným z hlavných poslaní Cirkvi. V 20. a 21. storočí hovoríme aj o tzv. novej evanjelizácii, ktorá môže mať dva významy. Jeden v zmysle evanjelizovania ľudí na miestach, na ktorých sa už predtým evanjelium zvestovalo, no po čase sa ich viera z rôznych dôvodov vytratila, a preto je potrebná obnova, nové ohlasovanie a oživenie viery. V druhom zmysle môže ísť o nové spôsoby a prostriedky, ktorými prinášame Božie poslanie medzi ľuďmi. Hlavným poslaním apoštolov bola práve evanjelizácia, a to zostáva aktuálne aj dnes. Apoštoli sú svedkami života, smrti a zmŕtvychvstania Pána Ježiša Krista a jeho slov. Svedčia o jeho reálnej existencii nielen v minulosti, ale aj v súčasnosti. Je to predovšetkým poslanie, ktoré vychádza od Boha, lebo nik nemôže správne svedčiť, ak v ňom neprebýva Duch Svätý. Za správnosť ohlasovania zodpovedá Magistérium Cirkvi – učiteľský úrad Cirkvi. No zároveň treba mať na pamäti, že každý dospelý kresťan – katolík by mal byť schopný vydať svedectvo viery vyplývajúce z tzv. všeobecného kňazstva. Ideálne sú dva momenty v živote každého, kto chce evanjelizovať. Sú nimi poznanie Evanjelia a nauky Cirkvi a živý

²⁶⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 22. 11. 2019.

²⁶⁶ GLADIŠOVÁ, Darina. *Ďakovný list od Dariny Gladišovej biskupovi Rábekovi za ocenenie Fra Angelica. Bratislava, 24. 2. 2003. (Archív D. Gladišovej 2019).*

vnútorný vzťah k Bohu. To by malo viesť k svedectvu životom i slovom. Iste vnímame náročnosť tejto úlohy a veľké rezervy v jej plnení. V každom prípade však ostáva neutíchajúcou výzvou, ktorá sa však nedá naplniť bez Božej milosti a sily.

V tejto časti sa pokúsime zmapovať evanjelizačné momenty v živote a tvorbe Gladišovej. Na úvod citujeme slová, ktoré vystihujú pôvod jej evanjelizačných aktivít: „*Boh sa mi prihovril cez talenty. Je teda mojou povinnosťou ich rozmnožovať a zjavovať evanjelium. Očistil moju tvorbu. Zmenil moje vzťahy. Obnovil podmienky, túžby, vzájomnosti, celý život. Dovedol ma späť k sviatostiam cez krv a vnútorný zrak. Milosťou ma priviedol k sebe, aby ma opäť poslal späť...*“²⁶⁷

Autorka v sebareflexii vníma výtvarný talent ako dar od Boha a zároveň ako miesto stretania s ním. Keďže sa výtvarníčka prostredníctvom umenia stretáva s Bohom, predpokladá, že toto jej umenie sa môže stať následne taktiež miestom stretnutia medzi inými ľuďmi a Bohom. Talenty, ktoré jej boli zverené, sa nestávajú pre ňu cieľom k vlastnému úspechu, ale vníma ich ako službu, v ktorej nachádza vysvetlenie, ale aj povolanie svojho života. „*Je to cesta, na ktorú nás pozýva Kristus svojou láskou, aby nás priviedol k pravde a dokonalej láske aj prostredníctvom jeho darov, ktoré chce usmerňovať on sám.*“²⁶⁸ Gladišová chce prinášať ovocie prostredníctvom evanjelizácie hľadajúcich a túžiacich po kráse a добрote. „*Kto je plný svetla, vyžaruje svetlo, kto je plný radosti, obšťastňuje ľudí okolo, kto je plný lásky, vydáva svedectvo milujúceho človeka.*“²⁶⁹ Tieto jej slová korešpondujú s Ježišovou rečou o svieci: „*Vy ste svetlo sveta. Mesto postavené na návrší sa nedá ukryť. Ani lampu nezažnú a nepostavia pod mericu, ale na svietnik, aby svietila všetkým, čo sú v dome*“ (Mt 5, 14-15). Ďalší podobný verš nachádzame aj u evanjelistu Matúša: „*Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach*“ (Mt 5, 16). Maliarka sa snaží prinášať svetlo, ktoré dostáva. Prijaté dary neschováva pod mericu, ale chce aby svietili všetkým a kladie ich na svietnik.²⁷⁰ „Svoju tvorbu sama chápe ako poslanie, apoštolát, evanjelizáciu prostredníctvom umenia.“²⁷¹ Prostredníctvom umeleckého prejavu uskutočňuje evanjelium života tu, medzi nami,

²⁶⁷ POLÁKOVÁ, Katarína. *Prihovor – výstava Ecce homo v Quo Vadis. Bratislava, 2002. (archív D. Gladišovej 2019).*

²⁶⁸ Porov.: ARTIMOVÁ, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie, s. 20.*

²⁶⁹ MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Prihovor pri otvorení výstavy v kláštore Františkánov. Hlohovec, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).*

²⁷⁰ Porov.: *Prihovor k výstave Aureola pokory, (archív D. Gladišovej 2019).*

²⁷¹ ELIÁŠOVÁ, Andrea. *Výstava – Kresťanské výtvarné umenie Dariny Gladišovej – Tvorba s prvkami mystiky a spirituality. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).*

v tomto čase a v tomto priestore.²⁷² Svoju umeleckú činnosť vníma ako úlohu, ktorá spočíva v tom, že celú svoju tvorbu dala do služieb evanjelizácie, zdôrazňovania hodnoty Eucharistie a šíreniu úcty k nej.²⁷³ Gladišová má vo svojich sľuboch klauzulu, že chudobu, čistotu a talent od Boha dáva do služby šírenia Evanjelia.²⁷⁴ Vidieť u nej hľadanie vyššieho zmyslu jej umeleckej činnosti, ktorú vníma ako poslanie, ktoré má svoju hodnotu a vznešenosť. Autorka si váži svoju prácu. Diela, ktoré tvorí, nepovažuje len za svoj výtvor, ale zároveň vníma spoluautorstvo Božej sily. Preto má obrazy, ktoré tvorí vo veľkej úcte a zároveň si ich neprivlastňuje len pre seba.²⁷⁵

V Literárnom týždenníku sa píše o jej filme: „*Gladišovej výtvarno-hudobná filmová kompozícia Novum ver je v pravom zmysle slova dielo evanjelizujúce...*“²⁷⁶ Maliarka si uvedomuje vzácnosť času a snaží sa vždy robiť to, čo považuje za najdôležitejšie podľa svedomia a viery.²⁷⁷ Má na pamäti slová pápeža Jána Pavla II. z knihy *Prekročiť prah nádeje*, kde pápež hovorí, že *súčasný svet mimoriadne pociťuje potrebu evanjelia a podčiarkuje, že jedným z najsilnejších vizuálnych prostriedkov, ktorými sa môže odovzdávať poslanstvo evanjelia, resp. poslanstvo lásky a pokoja, je práve umenie*. Jej tvorba má v sebe istú naliehavosť a chce byť úprimnou odpoveďou na Kristov hlas, ktorý jej zaznieva v hĺbke duše: „*Chod'te do celého sveta a učte všetky národy*“ (Mt 28, 19).²⁷⁸ Okrem umeleckej tvorby spolupracovala s Františkánmi na viacerých duchovných cvičeniach a obnovách, kde prispela svojimi prednáškami.

2.3.2. Obsahy evanjelizácie

V tejto časti sa pokúsime zamyslieť nad základnými obsahmi a poslanstvami, ktoré sa Gladišová snaží vkladať do svojich diel, prezentovať svojim životom, alebo vysvetliť vo svojich publikovaných i nepublikovaných rozhovoroch. Uvedomuje si, že môže odovzdávať len to, čo má, a preto sa snaží aj sama v sebe dosiahnuť rovnováhu, harmóniu, pokoj a lásku.²⁷⁹ Svoje obrazy vníma ako nástroj, ktorý má viesť ľudí k duchovnému rastu. Hovorí, že diela majú svoju vnútornú silu hlavne vtedy, keď

²⁷² Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Sv. František v obrazoch*. 21. 7. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).

²⁷³ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 9. 8. 2019.

²⁷⁴ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 9. 8. 2019.

²⁷⁵ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 2018.

²⁷⁶ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Františkánske poslanstvo dnešku. Literárny týždenník 1999, roč. 12, č. 9, s. 14*.

²⁷⁷ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 2018.

²⁷⁸ Porov.: ALEXYOVÁ, Adriana. *Nová jar novej evanjelizácie na Slovensku (článok)*. (Archív D. Gladišovej 2019).

²⁷⁹ Porov.: *Darina Gladišová: Aureola pokory. Múzeum vo Filakove, 1997. (pozvánka, archív D. Gladišovej 2019)*.

vznikajú v atmosfére modlitby a koncentrácie na Boha. Dáva si záležať na tom, aby bola myslou a srdcom pri tom, čo maľuje a zároveň jej to dáva vnútornú silu. „*Hlava a srdce musia byť čisté, nasmerované na Boha, iba tak môže vzniknúť dobré duchovné dielo.*“²⁸⁰ Gladišová chce vkladať do obrazov práve to duchovno, ktoré tak intenzívne prežíva. Sama je schopná čerpať z modlitby, meditácie a kontemplácie. Teoretické vedomosti a vnútorné zážitky modlitby pretavuje do diel. Mnohí, aj neveriaci ľudia prichádzajú, aby si dali namaľovať obrazy. Chcú svojim deťom alebo známym podarovať nielen materiálne dary, ale chcú im darovať aj nejakú duchovnú hodnotu. Nezriedka si vyberajú pre tieto obrazy práve jej tvorbu.²⁸¹ Svoj život a výtvarnú tvorbu vníma ako svedectvo viery, ktorým chce posilňovať aj iných. Aj neveriaci ľudia, ktorí sa stretávajú s jej tvorbou, sú niekedy oslovení a začnú sa hlbšie zaujímať o kresťanstvo a katolícku vieru, z čoho má radosť. Hovorí o evanjelizačnej úlohe kresťanskej tvorby a sama sa snaží evanjelizovať prostredníctvom svojich prác. Hovorí o tom, že nad slovom musí človek rozmýšľať, ale obraz a hudba majú bezprostrednú schopnosť osloviť človeka. Výtvarné umenie vníma ako silný nástroj šírenia katolíckej viery v súčasnom svete. Gladišová neustále pripomína určitú jasnosť mysle a čistotu srdca, ktorá je potrebná pre dobrý život a dobrú výtvarnú tvorbu.²⁸²

Kresťanské témy

V minulosti sa maliarka venovala rôznym témam, avšak v súčasnosti si nevie predstaviť, že by maľovala niečo iné ako kresťanské témy. Považuje ich za to najdôležitejšie, zároveň za niečo hodnotné, ušľachtilé a silné. Je to pre ňu poslanie, apoštolát a evanjelizácia. Veľmi ju oslovili svojimi spismi sv. Ján Pavol II. a Benedikt XVI., ktorí vyzdvihujú dôležitosť umenia a výtvarnej tvorby pre Cirkvi.²⁸³ Gladišová sa vyhýba komercializácii svojej tvorby, ktorú vníma predovšetkým ako poslanie hlásať Evanjelium prostredníctvom umenia. Možno dodať, že svoju tvorbu vedome zasvätila práve tomuto účelu.²⁸⁴ Pre jej kresťanské zameranie ju viacerí kolegovia výtvarníci vyčlenili zo svojho spoločenstva.²⁸⁵ Niektorými je kritizovaná a inými do istej miery zaznávaná.²⁸⁶

²⁸⁰ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²⁸¹ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²⁸² Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²⁸³ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²⁸⁴ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

²⁸⁵ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

²⁸⁶ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

Transcendentnosť sveta a človeka

Poľská redaktorka si všíma u Gladišovej predovšetkým transcendentný rozmer jej malieb. Pozoruje, že sú maľované s vierou a láskou, dýchajú transcendentným čarom, uchvacujúcou subtilnosťou farieb i hĺbkou starých ikon. Ich kolorovanie má symbolický a transcendentný zmysel.²⁸⁷ Z teologického hľadiska vnímame tendenciu k intenzívnemu zdôrazňovaniu a poukazovaniu na existenciu tzv. *druhého sveta*, ktorý prekračuje ten náš viditeľný. Existuje istá možnosť prepojenia s týmto *druhým svetom* prostredníctvom vnútorného duchovného zraku. Možno ním vnímať nebeskú krásu, ktorá sa prejavuje okrem iného aj jemnosťou. Túto jemnosť by sme mohli charakterizovať ako schopnosť vidieť, rozlišovať, chápať a prenikať do jadra veci. Táto jemnosť v sebe obsahuje prítlačivosť a vyžaruje lásku. Nesmieme však zabudnúť na jemnosť ako atribút duchovného, resp. Ducha Svätého.

Ježiš Kristus

Gladišová hovorí: „*Dnes mi už nejde o zaradenie, nestarám sa o štýl. Cez tvorbu sa spájam s Pánom. Dávam sa k dispozícii, svoje technické schopnosti a profesionálnu formu. Výtvarník by sa mal vedieť odosobniť a nechať pôsobiť Ducha Svätého. Nevieť si predstaviť tvorbu bez dotyku Krista a Ducha Svätého. Je nutné zjaviť, čo svet potrebuje. Prijat' každého do duše. Ježiš Kristus je nekonečnou inšpiráciou. Chcem ho sprostredkovať tým, ktorí ho hľadajú.*“²⁸⁸ Obrazy Gladišovej sú preniknuté svetlom zmŕtvychvstania a víťazstvom nad utrpením. Nevyhýba sa tajomstvu kríža, ktoré je častou témou jej diel. Utrpenie vníma ako istú výzvu a možnosť nadviazania užšieho vzťahu s Bohom.²⁸⁹ Svojimi obrazmi túži vťahovať diváka do kontemplácie, do prostredia vznešenej prítlačivosti. Majú byť priestorom a miestom, kde môžu ľudia rozjímať.²⁹⁰

Božia láska

Úmyslom maliarky je divákovi nielen sprostredkovať svoje duchovné zážitky, ale chce ho uviesť na cestu modlitby: „*Prostredníctvom vnútornej modlitby ho chcem orientovať na osobný, čistý vzťah k Bohu. Iba vtedy, keď žijeme takýto vzťah s Pánom,*

²⁸⁷ Porov.: WEBER, Božena. *Kontemplácia Swietego oblicza. Źrodlo 2005*, č. 47, s. 8–9.

²⁸⁸ POLÁKOVÁ, Katarína. *Príhovor – výstava Ecce homo v Quo Vadis. Bratislava, 2002. (archív D. Gladišovej 2019).*

²⁸⁹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

²⁹⁰ Porov.: POLÁKOVÁ, Katarína. *Príhovor – výstava Ecce homo v Quo Vadis. Bratislava, 2002. (archív D. Gladišovej 2019).*

môžeme poznať a milovať celé jeho stvorenie a láska sa stáva základom pre každú našu aktivitu.“²⁹¹

„Boh vie, koho a ako má v pravú chvíľu osloviť! Maliarku oslovil prostredníctvom láskavého a vždy usmievavého sv. Františka. Zamilovala si ho, trpela s ním, tešila sa s ním, oslávila ho vo svojich obrazoch. Podľahla Františkovi volaniu spoznať Ježiša, kráľa chudobných, pokorných, ponížených a prenasledovaných pre Jeho meno.“²⁹²

Spirituálna láska

Téma lásky je prítomná v tvorbe mnohých výtvarníkov. Vari najviac ako láska pozemská, láska k človeku, láska k prírode, ale tiež všeobjímajúca Božia láska. *U Gladišovej dominuje spirituálna láska k Stvoriteľovi.* Vo svojich dielach sa snaží pochopiť duchovnú podstatu poslania človeka a zmysel ľudského bytia.²⁹³ Sama túto lásku charakterizuje takto: „*O spirituálnej láske môžeme hovoriť až vtedy, keď nás Boh očistí od vlastného egoizmu... Spirituálna láska prichádza ako osvietenie mimo nášho racionálneho pohľadu na svet a život, je odetá v pravdivej odovzdanosti, v tichej pokore našej duše. Tento okamih je veľmi silný; je momentom, kedy nadobudneme vnútornú istotu, že ideme po bezpečnej ceste vedúcej k svetlu, ktoré nás postupne oslobodzuje od strachu. Duša sa naplní hlbokým pokojom a stávame sa slobodnými bytosťami.*“²⁹⁴

Láska k slabým a chorým

Maliarka sa stretáva s názormi ľudí, ktorí jej vytýkajú, že sa nevenuje naplno svojej tvorbe, ale starostlivosti o chorú mamu. Túto starostlivosť v tejto chvíli vníma ako prvoradú a svoju umeleckú tvorbu ako druhoradú. Opatrovanie chápe ako skúšku lásky²⁹⁵, ako kríž, no zároveň aj ako oslobodenie.²⁹⁶ Je to pre ňu, ako sama hovorí, zároveň milosť. Nevie si predstaviť dôstojnejšie využitie života než to, že z neho urobí dar lásky pre Pána, ktorý nás miluje. „*Ak Boh volá človeka k dokonalej láske, pozýva ho k vlastnej obete, ktorá prehľbuje a očisťuje lásku, uschopňuje ju byť slobodnou od vlastných túžob a ambícií.*“²⁹⁷

Autorka prijala pozvanie na výstavu *Odtiene milosrdenstva*, ktoré chápala nielen ako výzvu, ale aj ako povinnosť. Svojimi dielami upozornila na také rozhodujúce hodnoty,

²⁹¹ Porov.: *Nová jar Dariny Gladišovej. Serafínsky svet 1999, č. 3. (archív D. Gladišovej 2019).*

²⁹² Porov.: *Prihovor k výstave Aureola pokory, (archív D. Gladišovej 2019).*

²⁹³ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66–69.*

²⁹⁴ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66–69.*

²⁹⁵ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.*

²⁹⁶ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

²⁹⁷ ARTIMOVÁ, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie, s. 20.*

akými sú ochrana rodiny a ľudského života už od momentu počatia. Výstavu na pôde Ministerstva kultúry SR, ktorá je v centre záujmu ľudí veriacich, ale aj neveriacich, považovala za dobrú príležitosť pre prezentovanie hodnôt života. Návštevníci mohli na výstave vidieť dielo *Ecce homo*, ktoré znázorňuje Ježišovu bolesť, ktorú dala do súvislosti s častým vykonávaním interupcií. Maliarka popisuje obraz takto: „*Dielo s názvom Ecce homo (Ajhľa, človek) hovorí, aby sme chránili ľudský život od samého počiatku, pretože je Božím darom. Problém abortu nie je jednoduchou záležitosťou, prináša veľa utrpenia a bolesti, preto nie je dobrým riešením. Obraz nechce súdiť, ale obracia pozornosť na veľkosť Božieho milosrdenstva, lásky a odpustenia vo sviatosti zmierenia, v ktorej nám ponúka uzdravenie a novú nádej.*“²⁹⁸

Gladišová si všima chudobných, chorých a ľudí vytlačených zo spoločnosti. Poukazuje na fakt, že Kristus bol tiež vytlačený zo spoločnosti. Preto aj v jej dielach majú práve takíto trpiaci ľudia zvláštne miesto a sú subjektmi zvláštnej Božej prítomnosti.²⁹⁹ V súvislosti s utrpením vníma blízkosť Panny Márie: „*Keď rozjímam nad bolesťami Sedembolestnej Panny Márie, nemôžem nemyslieť na bolesti tých, ktorí sú najslabší medzi nami – chorí, bezmocní a opustení. Panna Mária je Matkou nás všetkých a nie je jej ľahostajná žiadna ľudská bytosť na tejto zemi. Ved' tak často sa sami v modlitbách a piesňach na ňu obraciame o pomoc: „Pros za nás Boha. Ty si mať dobrotivá, patrónka ľútostivá.*“³⁰⁰

Ďalej pokračuje vo svojich úvahách o utrpení ako o skúške lásky: „*Utrpenie prehľbuje empatiu a lásku v nás. Ved' stačí, ak nám niekto blízky ochorie a my sa musíme o neho celé roky starať... V jednom jedinom okamihu vám zrazu Boh nastaví zrkadlo a vy sa musíte rozhodnúť. Buď upustíte zo svojich ambícií a dáte priestor láske, alebo sa budete starať iba o svoje potreby a vlastný osobný rast. Vtedy zistíme, akí naozaj sme. Láska je totiž vždy spojená s obetou a vierou a prejavuje sa často vo vyhrotených situáciách.*“³⁰¹

Evanjelizácia smerom dovnútra

Pri premiére filmu *Novum Verum* bolo v aule Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave veľmi veľa ľudí. Prvými divákmi boli cirkevní predstavitelia, zástupcovia rehoľných spoločenstiev,

²⁹⁸ ARTIMOVIÁ, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie*, s. 20.

²⁹⁹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou*. 29. 5. 2018.

³⁰⁰ ARTIMOVIÁ, Zuzana. *Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie*, s. 20.

³⁰¹ KOVALČIKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

predovšetkým Františkáni, kňazi a laici pracujúci v rôznych oblastiach spoločenského cirkevného diania a zástupcovia médií.³⁰² Cirkev potrebuje evanjelizovať nielen svoje okolie a neveriacich, ale ešte väčšmi vytrvalo obnovovať seba samú v duchu Evanjelia.

Posolstvo obrátenia a zmierenia

Práve františkánske posolstvo, ktoré je jednou z foriem skonkretizovania Evanjelia, nesie v sebe akcent na vnútorné obrátenie a zmierenie. Nechýba očisťovanie sa od nezdravých tendencií egoizmu a nasmerovanie k obetavej láske. Gladišová zdôrazňuje spomenuté rozmery: „*Ak chceme, aby sa svet stal opäť pokojným domovom musíme sa vzdať sebeckta, nadradenosti a pýchy, ktorou sa snažíme všetko ovládať a bezohľadne všetko prijímať alebo brať ako samozrejmú.*“³⁰³ Pripomína, že egoizmus je dôsledkom hriechu. Zlo a hriech raní a devastuje ľudské vnútro. Maliarka pripomína, že aj ekologická kríza je odrazom tejto morálnej krízy človeka. Je tu však pozvanie, ktoré sa ozýva v srdci každého človeka. Je to volanie po duchovnejšom a hodnotnejšom spôsobe života, ktoré je cestou a východiskom. Nasleduje znovuzrodenie, ktoré prebieha v dvoch fázach. Najprv zrieknutie sa starého človeka, vnútorné očistenie, a potom nový život, ktorý vedie k zmiereniu sa s Bohom, so sebou samým, s ľuďmi okolo, aj s prírodou. Tento proces nie je priamočiary ani jednoduchý, ale je sprevádzaný neustálou obnovou i zraneniami. „*Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých, čo vás prenasledujú, aby ste boli synmi svojho Otca, ktorý je na nebesiach... Nesúďte, aby ste neboli súdení, lebo ako budete súdiť vy, tak budú súdiť aj vás, a akou mierou budete merať vy, takou sa nameria aj vám.*“ (Mt 5, 44-45; Lk 6, 37) O inšpirácii Františkom sa zmieňuje takto: „*Odkaz, ktorý v svojom nasledovaní Ježiša Krista zanechal svätec 13. storočia, svätý František, je odkazom pre ľudí nášho i nasledujúceho tisícročia: Bohu sa treba otvoriť tak ako sa kvet otvára slnku, nebáť sa vyjsť z moci hriechu a nepravosti, skazenosti a tmy a nechať sa presvietiť svetlom Božej milosti. Všetci máme túto šancu, veriaci, hľadajúci i neveriaci.*“³⁰⁴ Je výzvou k svedomiu človeka, aby zhodnotil svoj postoj k životu a naučil sa nielen brať, ale aj dávať a vedieť si odrieknuť. Môžeme hovoriť o evanjeliom inšpirovanom pozvaní k zmene životného štýlu a preskupeniu hodnotového rebríčka. V dielach jej však nejde len o formálne prijatie určitých etických postojov, o niečo, čo iba odporúča, ale o úprimnú snahu uviesť pozorovateľa do

³⁰² Porov.: ALEXYSOVÁ, Adriana. *Nová jar novej evanjelizácie na Slovensku (článok)*. (Archív D. Gladišovej 2019).

³⁰³ KOVALČIKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej*, s. 66–69.

³⁰⁴ MRÁKOVÁ, Alžbeta B. *Františkánske posolstvo dnešku. Literárny týždenník 1999, roč. 12, č. 9, s. 14.*

modlitby.³⁰⁵ „Veľkým príkladom je v tomto smerovaní pre mňa príklad sv. Františka z Assisi“, hovorí Gladišová, „ktorého život v pokání sa začal práve v nie príliš priateľskom prostredí. Obrátenie znamenalo pre neho vlastne stretnutie sa so živým Bohom, ktoré ho naplnilo neopísateľnou láskou ku všetkému stvorenstvu. Neodradilo ho ani výsmešné posudzovanie, pretože vedel komu uveril.“³⁰⁶

Gladišová upriamuje pozornosť predovšetkým na vlastné vnútorné obrátenie človeka a neposudzovanie iného. Posudzujeme najmä vtedy, pokým seba samých vnímame v tom lepšom svetle. „Povinnosťou kresťana je svedčiť svojím vlastným životom, ktorý by mal byť naplnený svetlom a ovocím výsledkov jeho činov, cez ktoré sa stáva živým príkladom cesty k Bohu. Ľudia sa potrebujú dotýkať živého Boha, Ježiša Krista, ktorý vstal z mŕtvych a pôsobí láskou, odpustením a zmierením medzi nami... Ak by sme si mysleli, že my už pokánie nepotrebujeme, stali by sme sa pyšnými a veľmi ľahko by sme sa vrátili späť na začiatok a možno ešte ďaleko hlbšie... Mali by sme si byť vedomí, že čím viac ľudí sa obráti, tým väčší pokoj zavládne na zemi.“³⁰⁷

Nádej a optimizmus

Pozornému pohľadu neujde, že diela Gladišovej sú cieľavedomou cestou za pozitívnym oslovením adresáta. Odovzdáva v nich posolstvo optimizmu. Presahuje logickú racionalitu a mieri do sféry radostnej spirituality.³⁰⁸ Existujú rôzne radosti, ale radosť, ktorú má na mysli Gladišová, pochádza z vedomia Božej lásky a plnenia jeho vôle. Je to radosť vykúpená obetou a utrpením s perspektívou nádeje, ktorá vyplýva z vnútorného pohľadu *na svetlý cieľ cesty*. Podobne ako v živote Ježiša Krista bol kríž s perspektívou vzkriesenia a oslávenia. V takomto svetle sú všetky ťažkosti života dočasné, ale prichádzajúca radosť je trvalá. To je dôvodom pre optimizmus.³⁰⁹

Univerzalita Božieho pôsobenia

Kultúra je nástrojom spájania a spoznávanie sa prostredníctvom kultúry vedie často k porozumeniu, vzájomnej tolerancii a náboženskej znášanlivosti.³¹⁰ Maliarka poukazuje na univerzálnosť a nezávislosť Božieho pôsobenia. Je to akoby ozvena slov

³⁰⁵ Porov.: Nová jar Dariny Gladišovej. Serafínsky svet 1999, č. 3. (archív D. Gladišovej 2019).

³⁰⁶ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. Rozhovor s Darinou Gladišovou. Nепublikovaný článok, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).

³⁰⁷ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. Rozhovor s Darinou Gladišovou. Nепublikovaný článok, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).

³⁰⁸ KOVALČÍKOVÁ, Mária. Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66–69.

³⁰⁹ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 23. 11. 2019.

³¹⁰ Porov.: RADIMÁKOVÁ, Emília. Obrazy s vlastnosťami katechézy, s. 21.

sv. Petra: „*Naozaj poznávam, že Boh nenadrža nikomu, ale v každom národe je mu milý ten, kto sa ho bojí a koná spravodlivo*“. Sama o tom hovorí: „*Človek, ktorý šíri lásku, pokoj a porozumenie, a z ktorého prítomnosti vane pohoda a radosť či tolerancia k názoru iného človeka, nemusí byť ešte prívržencom nejakej konkrétnej viery hoci tento predpoklad tu prirodzene je. Živá prítomnosť Boha sa prejavuje v konkrétnom živote človeka. V jeho vzťahu k blížnemu a k svojmu okoliu. Dobro a zlo sú univerzálne pojmy a nemožno ich jednoznačne aplikovať na jednu alebo druhú skupinu rôzne zmysľajúcich ľudí. Boh stvoril predovšetkým človeka a nie príslušníka nejakého politického hnutia, resp. strany... On sa nikoho nestráni. Túži po každom z nás. Každý, kto aspoň raz pocíti na sebe oslobodzujúci dotyk Božej lásky, pochopí, že Boh nevyklučuje nikoho, kto koná spravodlivo a kto v neho úprimne uverí.*“³¹¹ Pravosť kresťana sa overuje aj v tom, že vyžaruje vnútornú mystickú radosť, rozvahu, pokoj voči tým, ktorí ešte len hľadajú pochopenie a vnútorný poriadok duše.³¹²

Nezištnosť

Mnohé zo svojich diel do cirkevného prostredia maliarka vytvorila bez nároku na honorár, alebo len za cenu materiálu. Napríklad aj obraz Sedembolestnej Panny Márie do kostola vo svojej rodnej obci Záhorce.³¹³ Dobrovoľne sa zriekla komercie, čo je v dnešnej dobe zriedkavé.³¹⁴ Možno to vnímať ako prejav lásky, ktorá sa vie obetovať a zriekať seba. Priliehavé slová nachádzame pri jednej vernisáži: „*Vstúpiac raz do Božieho chrámu bola Darina Gladišová priam zasiahnutá do hĺbky svojho srdca. Bol v ňom tlejúci plamienok viery, bola v ňom i túžba po čomsi nadzmyslovom, ale bola v tomto srdci predovšetkým láska a ochota pre túto lásku aj čosi skutočne veľké vykonať.*“³¹⁵ Ako sama hovorí, maľovanie je talent, ktorý má v úschove. Nie jej na jej vlastnú oslavu, ale na oslavu Boha. Má bázeň pred Bohom, a to ju vedie k tomu, aby zabúdala na seba. Vzdáva sa aj mnohých ponúk, ktoré cíti, že ich nemá prijať.³¹⁶

³¹¹ Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Rozhovor s Darinou Gladišovou. Nепublikovaný článok, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).*

³¹² Porov.: KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Rozhovor s Darinou Gladišovou. Nепublikovaný článok, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).*

³¹³ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

³¹⁴ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.*

³¹⁵ Porov.: *Prihovor k výstave Aureola pokory, (archív D. Gladišovej 2019).*

³¹⁶ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.*

2.3.3. Kláštor klarisiek kapucínok v Kopernici

Za dôležitú etapu svojho života považuje maliarka obdobie piatich rokov spolupráce s kláštorom v Kopernici, ktoré bolo veľmi prínosné a povzbudzujúce. Organizačne pripravovala každý rok duchovné cvičenia pre umelcov z rôznych oborov. Prednášať prichádzal páter Peter Záh OFM – biblista, ktorý zároveň vyučoval na Teologickej fakulte v Bratislave. Podujatie sa organizovalo každoročne počas jedného týždňa v máji v rokoch 2003 – 2007. Vznikol interný časopis *Kopernické zošity*, v ktorom každý umelec hovoril o svojej skúsenosti viery. Predtým tu dva roky pracovala na umeleckom stvárnení kláštornej kaplnky. Vzniklo ucelené dielo pozostávajúce z dvoch centrálnych obrazov Pána Ježiša a Panny Márie (obrázok 8, str. 178), z bohostánku a vitráže sv. Kláry. Nachádza sa tu prepojenie s dielami *Corpus Christi*, ktoré sú umiestnené vo františkánskom refektári v Bratislave.³¹⁷

2.3.4. Spätná väzba

Hoci sa o tom autorka veľmi nechce zmieňovať, dostáva sa jej niekedy spätná väzba o pozitívnom vplyve jej obrazov. Viackrát už počula, že obrazy, ktoré sú vo františkánskom refektári, pomáhajú ľuďom a predovšetkým obraz, kde František podopiera Ježiša. Vraj tam mnohí nachádzajú silu a útechu.³¹⁸ Alebo spomína jednu pani, ktorá jej do knihy návštev na jednej výstave napísala, že jej obrazy ju zbavili depresie. Takýchto svedectiev je viac, no snáď postačia aj tieto dva príklady. Aj cez tieto momenty maliarka vníma, že jej obrazy majú určitú silu, ktorá pochádza od Boha a má radosť z toho, že obrazy plnia svoju úlohu. Dodáva, že pre umelca je názor pozorovateľa dôležitý. Spätným pohľadom vníma, že hlboko veriaci ľudia ocenili jej tvorbu doma aj v zahraničí, čo je pre ňu podnetom k ďalšej činnosti.³¹⁹

*Dielo Gladišovej možno hodnotiť ako evanjelizačné.*³²⁰ Svojou tvorbou sa zaraďuje k tým umelcom, ktorí po stáročia svojím umením šíрили evanjelium pravdy Božej. Vo svojich obrazoch prináša kontakt s krásou, ktorá povznáša ľudí a robí ich lepšími.³²¹ Každá jej výstava od roku 1994 mala evanjelizačný charakter, a to prostredníctvom obrazu, slova, filmu a osobného svedectva.

³¹⁷ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 22. 11. 2019.

³¹⁸ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 9. 8. 2019.

³¹⁹ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 29. 5. 2018.

³²⁰ Porov.: MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Františkánske poslanstvo dnešku. Literárny týždenník 1999, roč. 12, č. 9, s. 14.

³²¹ FERENCOVÁ, Helena. Kontemplácie.

3. TEOLOGICKÁ INTERPRETÁCIA ŠIESTICH VELKOPLOŠNÝCH KOMPOZÍCIÍ S NÁZVOM „CORPUS CHRISTI“

Tretia kapitola tejto práce sa delí na tri podkapitoly. O projekte „Corpus Christi“ vo františkánskom refektári. Teologická interpretácia „Corpus Christi“ vo svetle Františkánskych prameňov. Teologická interpretácia „Corpus Christi“ vo svetle bibliografie sv. Jána Pavla II.

3.1. O projekte „Corpus Christi“ vo františkánskom refektári

3.1.1. Počiatkové impulzy

V centre Bratislavy sa nachádza množstvo zaujímavých miest, ktoré dýchajú bohatou históriou. Možno medzi ne zaradiť aj Františkánsky kláštor. Oblúbené miesto pre všetkých, ktorí hľadajú duchovnú vzpruhu. Prízemie kláštora disponuje pekným priestraným refektárom, ktorého súčasťou je šesť veľkých obrazov od Gladišovej vytvárajúcich zaujímavý myšlienkový cyklus.³²² *Aké sú to obrazy, ako vznikali a čo znázorňujú, to bude predmetom nášho výskumu v tejto kapitole.*

Ako vzniklo dielo a čo bolo prvotným impulzom? Gladišová odpovedá – dotvoriť tento neobyčajný priestor navrhli samotní bratia Františkáni. Požiadali ju o umelecké spracovanie interiéru. Hovorí, že v podstate nevedela, do čoho ide. K dispozícii tu bola veľká prázdna plocha, ktorú bolo potrebné vyplniť nielen esteticky ale aj duchovne.³²³

Zo strany františkánov vznikol projekt výtvarného dotvorenia refektára ako odpoveď na výzvu k novej evanjelizácii. Výtvarné umenie má v tomto procese evanjelizácie dôležitú úlohu a Františkáni mali k umeniu vždy blízko. Aj sv. Ján Pavol II. hovorí v *Liste umelcom* o potrebe krásy pre cirkev. Rovnako sv. František z Assisi bol ohlasovateľom krásy, o čom svedčia jeho slová v *Chválach Boha najvyššieho* alebo v nezabudnuteľnej *Piesni slnka*. Svojou citlivosťou, s akou vnímal krásu v celom stvorenom svete, ovplyvnil nielen spisovateľov, hudobníkov, ale aj sochárov a maliarov. Možno spomenúť Giotta, Cimabua alebo Martiniho. Prvý životopisec sv. Františka, brat Tomas z Celana napísal: „V každom umeleckom diele chválil umelca,

³²² Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *S františkánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Famíliá 2009, č. 4, s. 34–37.*

³²³ Porov.: MRÁKOVÁ, A. *S františkánskou pokorou a úctou k Eucharistii, s. 34–37.*

vo stvorenom svete videl jeho Stvoriteľa.“³²⁴ Poznanie Boha u sv. Františka vyviera z kontemplácie krásy, ktorá ho naplnila láskou k celému stvorentvu ako Božiemu daru. Všetky tieto skutočnosti viedli k rozhodnutiu, že bude žiaduce vyhotoviť do refektára umelecké diela, ktoré napomôžu evanjelizačnému úsiliu v tomto priestore.³²⁵

3.1.2. Po stopách sv. Františka – rok 2003

Pred namaľovaním cyklu, ktorému Gladišová dala neskôr názov „*Corpus Christi*“ – *Telo Kristovo*, dostala možnosť navštíviť miesta spojené so vznikom františkánskej rehole. Na púti v Assisi a okolí ju sprevádzali pátri Štefan Bankovič OFM a Peter Pružina OFM. Spoločne v pustovniach slúžili sväté omše a boli na všetkých dôležitých miestach, kde sv. František a sv. Klára žili. Osobná prítomnosť a možnosť dotknúť sa posvätných miest urobili na ňu silný dojem. Naživo videla relikvie, rehoľný šat sv. Františka i sv. Kláry. Všimla si štruktúry plátna a drsnú prírodu, ktoré sa odzrkadlili aj v jej dielach. Štyri obrazy z cyklu sú tmavšie a majú zemité farby, čo má duchovný význam poníženosti a chudoby.³²⁶ S odstupom času si uvedomuje, že ak by túto cestu nebola absolvovala, nemohla by naplno pochopiť celé františkánske poslanstvo, ktoré vyžaruje z každého miesta, kde sv. František žil a pôsobil. Je veľmi vďačná spomínaným pátrom za modlitby a sv. omše na miestach, kde sa bežný turista nedostane. Boli pre ňu veľkým požehnaním, milosťou a inšpiráciou pre vznik diela *Corpus Christi* do ich kláštora v Bratislave.³²⁷

3.1.3. Základné fakty o „*Corpus Christi*“

Názov

Corpus Christi

Projekt refektára Františkánskeho kláštora ako kultúrno-evanjelizačného centra.

Autor

Akademická maliarka Darina Gladišová.

Impulz

Františkáni z Bratislavy.

³²⁴ Porov.: POSPÍŠIL, Ctírad V. (ed.). *Františkánské prameny I.*, Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2001, s. 275.

³²⁵ GLADIŠOVÁ, D. *Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej Corpus Christi*, (Projekt), 2006, s. 5.

³²⁶ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 17. 11. 2019.*

³²⁷ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 18. 11. 2019.*

Počet obrazov

Šesť veľkoplošných kompozícií venovaných pamiatke sv. Františka z Assisi.

Rozmery

Každý obraz 220 x 170 cm.

Výtvarná technika

Kombinovaná technika štrukturálnej maľby.

Podklad

Smrekové dosky.

Rok vzniku

2003 – 2010.

Inšpirácia tvorby

Listy sv. Františka a sv. Kláry a ich životopisy, Bibliografia Jána Pavla II.

Názvy jednotlivých obrazov

1. Porciunkula
2. Sv. František v San Damiane
3. Stigmatizácia sv. Františka
4. Sv. Klára v San Damiane
5. Eucharistické srdce Ježišovo
6. Panna Mária, kráľovná eucharistických duší

Chartula a List celému rádu

Dôležitou súčasťou celého cyklu sú dva ďalšie objekty. Prvým objektom je kópia prednej časti *chartuly z Assisi*. Je vytvorená priamo na omietke steny vo veľkosti cca 50 x 60 cm a začína sa ňou celý cyklus obrazov *Corpus Christi*. Druhým objektom je text, ktorý je výňatkom z Františkovho *Listu celému rádu*. Text je uvedený v slovenskom preklade a rozmer plochy na ktorom je text napísaný je adekvátny veľkosti plochy ostatných šiestich obrazov.

Lokalita

Refektár františkánskeho kláštora sa nachádza v centre hlavného mesta SR Bratislavy a je prepojený s kostolom Zvestovania Panne Márii. Miesto sa vyznačuje

vysokou frekvenciou návštevnosti. Kultúrno-evanjelizačné centrum sa tak môže stať oázou povzbudenia, pokoja a uzdravenia pre mnohých.³²⁸

Koncepcia a umiestnenie výtvarných diel

Celková koncepcia výtvarných diel je zameraná na duchovnú cestu sv. Františka z Assisi. Zámerom autorky je prebudiť záujem ľudí o duchovné hodnoty, a tak prekonať konzumný spôsob vnímania skutočnosti, ktorý prevláda v spoločnosti. Má napomôcť ľuďom objaviť v sebe samých transcendentné jadro.

Otázka názvu „Corpus Christi“

Maliarka dala tento názov preto, lebo si myslí, že Boha hlbšie poznávame práve cez Eucharistického Krista. Eucharistia nás vedie k vzájomnej úcte v poznaní, že sme bratia a sestry a tvoríme spoločenstvo: „*Vy ste Kristovo telo a jednotlivito ste údy*“ (1 Kor 12,27) . Názov je taktiež inšpirovaný knihou od Jána Pavla II. *Ecclesia de Eucharistia*, v ktorej osvetľuje tajomstvo Eucharistie. Svätý Otec predstavuje sv. Františka z Assisi ako vzor úcty k neporušiteľnosti stvorenia. V súčasnosti sa táto myšlienka stáva naliehavou a aktuálnou. Láska a pokora má byť nasmerovaná k sebe samému, k iným ľuďom a celému svetu.³²⁹

Cieľ projektu „Corpus Christi“

Umelecké dotvorenie kultúrno-evanjelizačného priestoru a zároveň vytvorenie stálej výstavy zameranej na oboznámenie sa so životom sv. Františka a sv. Kláry z Assisi. Prezentovanie pozitívneho vzťahu k náboženskej tradícii cez krásu a pôsobenie umeleckých diel súčasnej slovenskej výtvarníčky Dariny Gladišovej.³³⁰

Cyklus obrazov *Corpus Christi* má ďalej vyjadrovať veľké tajomstvo živej prítomnosti Boha vo sv. Eucharistii, ktorú mal v hlbokjej úcte zakladateľ rádu sv. František z Assisi. Cyklus pozostáva zo štyroch veľkoplošných kompozícií, ktoré zobrazujú najdôležitejšie etapy duchovnej cesty sv. Františka. Celý cyklus obsahovo ústi do dvoch centrálnych kompozícií: *Eucharistický Kristus* a *Panna Mária, kráľovná eucharistických duší*, k čomu autorku inšpiroval citát z knihy Jána Pavla II. „*Cirkev žije z Eucharistie: ...nemôžem nechať prejsť Zelený štvrtok 2003 bez toho, aby*

³²⁸ GLADIŠOVÁ, D. *Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej Corpus Christi, (Projekt), 2006, s. 7.*

³²⁹ GLADIŠOVÁ, D. *Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej Corpus Christi, (Projekt), 2006, s. 9.*

³³⁰ GLADIŠOVÁ, D. *Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej Corpus Christi, (Projekt), 2006, s. 11.*

som zastal nad Kristovou Eucharistickou tvárou a s novou silou ukázal cirkvi ústredný význam Eucharistie. Z nej Cirkev žije. Živí sa týmto chlebom ...Kontemplovať Kristovu tvár, kontemplovať ju s Máriou je program, ktorý som na úsvite tretieho tisícročia predložil Cirkvi.“ Výtvarné diela Gladišovej sú úprimným snažením naplniť tento odkaz Svätého Otca pre ďalšie generácie. Zároveň vytvárajú syntézu medzi kultúrou a vierou ako povedal Ján Pavol II. v konštitučnej listine Pápežskej rady pre kultúru: „Syntéza medzi kultúrou a vierou nie je len potrebou kultúry, ale aj potrebou viery...“³³¹

Cieľom autorky nebolo urobiť len akúsi dekoráciu, pretože svoju tvorbu zasvätila evanjelizácii. Tento priestor je určený k tomu, aby naplňal aj v budúcnosti hlavne túto funkciu.³³² Ďalším cieľom, s akým na diele pracovala bolo to, aby tu ľudia našli povzbudenie pre svoj život, ktorý často nie je jednoduchý. Maliarka to vyjadruje slovami: „Aby tu našli pokoj a aby sem prichádzali, ale najmä odtiaľto odchádzali s radosťou a povzbudením, aby sa tu vytvárali spoločenstvá, naozaj živé spoločenstvá kresťanov, kde by sa v láske stretávali. Treba, aby ľudia získali pocit, že môžu ísť niekde, kde budú cítiť domov, prijatie, istotu, že ich tam niekto čaká, kto im s láskou pomôže a povzbudí do ich života.“³³³ Refektár slúži v súčasnosti na rôzne akcie s kultúrno-evanjelizačným zameraním, ktoré organizujú bratia františkáni.³³⁴

³³¹ GLADIŠOVÁ, D. *Kulturno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej Corpus Christi*, (Projekt), 2006, s. 25.

³³² GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *S františkánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Família 2009*, č. 4, s. 34–37.

³³³ GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *S františkánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Família 2009*, č. 4, s. 34–37.

³³⁴ GLADIŠOVÁ, D. *Kulturno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej Corpus Christi*, (Projekt), 2006, s. 7.

3.2. Teologická interpretácia „Corpus Christi“ vo svetle Františkánskych prameňov

3.2.1. Františkánske pramene ako inšpirácia

Maliarka Gladišová inšpiráciu pre motívy a počet obrazov nadobúdala postupne. Najprv sa chcela zamerať len na sv. Františka Assiského, na najdôležitejšie momenty jeho života. Dostala sa jej však do rúk knižka s *Listami sv. Františka*, ktoré na ňu silno zapôsobili. Neskôr pri svojich kompozíciách vychádzala práve z týchto Listov.³³⁵ František ich adresoval predovšetkým spolubratom, ale okrem nich aj veriacim, laikom, predstaveným, svetským ľuďom aj mocným tohto sveta. Pozorným čítaním zistíme, že obsahujú cenné rady, povzbudenie i bratské napomenutia. Čo však nemožno prehliadnuť, je ustavičné pripomínanie úcty k Najsvätejšiemu telu a krvi Pána Ježiša.³³⁶ Maliarka pripomína, že *obrazy v refektári vychádzajú z hlbokej úcty k Eucharistii: „Sú listami prepísanými do výtvarnej podoby! Bolo to jeho prianie a jeho veká túžba, aby sa šírili a dostali medzi ľudí. ... Vznikla u mňa obrovská túžba šíriť ich posolstvo. ... Ved' aj Listy sv. Františka sú príkladom, že on naozaj žil z Eucharistie, a nielen sv. František, ale aj sv. Klára.“*³³⁷ Postavy na obrazoch pôsobia jemne, decentne a sú plné duchovnosti. Autorka sa do nich snažila pretaviť svoj vzťah k Bohu.³³⁸ Môžeme s istotou povedať, že *osoba a spiritualita sv. Františka z Assisi boli hlavnou inšpiráciou pri vzniku šiestich veľkorozmerných kompozícií.*

Sv. František je okrem najvyššej úcty k Eucharistii zároveň príkladom úcty k živej i neživej prírode, pretože je stvorená Bohom a odkazuje na neho. Je to mystický pohľad na stvorenie.³³⁹ František objavuje túto krásu stvorenia, lebo sa pozerá *novými očami*. Aj skrze stvorenie naplno prežíva Božiu lásku. *„Stáva sa trubadirom Boha, ktorý je Dobro, všetko Dobro, najvyššie Dobro. Robí to veľmi jednoducho: raduje sa z každého stvorenia. Stromy, kvety, vtáky, zvieratá, oheň i voda, to všetko je pre neho hodné úcty a pozornosti, lebo je to dar od Boha.“*³⁴⁰ Svojím videním sveta priťahuje mnohých ľudí a Gladišová je jednou z nich. Jeho vplyv sa stal trvalou dispozíciou jej tvorby.

³³⁵ Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Sfrantiškánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Família 2009, č. 4, s. 34–37.*

³³⁶ Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Sfrantiškánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Família 2009, č. 4, s. 34–37.*

³³⁷ GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Sfrantiškánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Família 2009, č. 4, s. 34–37.*

³³⁸ Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Sfrantiškánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Família 2009, č. 4, s. 34–37.*

³³⁹ Porov.: KOVALČIKOVÁ, Mária. *Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej, s. 66-69.*

³⁴⁰ *Nová jar Dariny Gladišovej. Serafínsky svet 1999, č. 3. (archív D. Gladišovej 2019).*

Maliarka si všíma, že sv. František sa snažil predovšetkým o verné nasledovanie Ježiša Krista, a preto si ctí najmä tri tajomstvá Pána: vtelenie, utrpenie a zmŕtvychvstanie. Autorka prezrádza, že v cykle sa objavujú všetky tieto tri roviny a na nich stavala zobrazenia života sv. Františka v refektári. Oni boli totiž piliermi, na ktorých bol postavený celý Františkov život.³⁴¹

Krátky meditatívny životopis svätého Františka z Assisi

Narodil sa v roku 1181 v talianskom meste Assisi. Františkov život sa vyvíjal sľubne. Ako syn bohatého obchodníka to mal dobre rozbehnuté. Chcel sa stať rytierom, ale prichádza prvý náznak niečoho iného. Má sen, pri ktorom počuje: „*František komu chceš slúžiť - pánovi alebo sluhovi?*“ Porážka v boji a choroba ho stála fyzické sily (r. 1202 – 1204). Ďalšie zamyslenie o ľudskej slabosti a zraniteľnosti. Prechádzky a zotavovanie ho priviedli k rozpadnutému kostolíku (r. 1205). František zachytil pohľad o čosi pevné. Bol to kríž, z ktorého zaznel hlas: „*František, oprav môj dom!*“ Odvtedy František všetko opravoval, chrámy z kameňa, ale predovšetkým tie v ľudských srdciach (r. 1206). *Nakoľko môže človek poznať svojho Spasiteľa?* Je to cesta podobná moreplavcovi alebo horolezcovi. Plná krás, ale aj ťažkostí. Bez pokory a sebazáporu človek nič veľké nemôže dosiahnuť a už vôbec sa nemôže dostať do blízkosti Krista. František sa vytrvalosťou dostáva až k Ukrižovanému. Chce však ešte viac, chce spoznať Ježišovu lásku na kríži k človeku. Pán ho odmieňa. *Aká je to odmena?* Dostáva stigmy (r. 1224).³⁴² Kríž dáva poznanie bolesti, ale i lásky a radosti. Je to pokora i vyzdvihnutie. Na začiatku svojho duchovného života sa František modlil: „*Boh môj a moje všetko!*“ Jeho modlitba neustala a na konci svojho života mohol znovu smelo povedať: „*Boh môj a moje všetko!*“ Teraz však s ešte väčšou intenzitou a láskou ako na začiatku, a to v zjednotení s ukrižovaným Kristom. Zomiera v roku 1226.³⁴³

3.2.2. Texty o Eucharistii vo Františkánskych prameňoch

Úvod k spisom sv. Františka a sv. Kláry

Zdrojom poznania autentickej františkánskej spirituality sú okrem životopisov sv. Františka a sv. Kláry predovšetkým ich spisy, ktoré nájdeme v tzv. *Františkánskych*

³⁴¹ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 4. 5. 2019.

³⁴² JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.* Bratislava: Serafín, 2005, s. 287–295.

³⁴³ Porov.: ZÁŇ, Peter. *Životopis sv. Františka k výstave Aureola pokory.* 2019. (archív D. Gladišovej 2019).

prameňoch. Predmetom nášho záujmu v týchto spisoch sú najmä texty týkajúce sa Eucharistie. Poradie, v akom ich budeme uvádzať, sleduje poradie uvedené v knihe, z ktorej čerpáme – JUSKOVÁ, P. – MACEJ, J. – MIKULA, G., *Františkánske pramene 1, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, 2005. Skôr než prejdeme k textom, urobíme si krátke vovedenie do spirituality týchto spisov s dôrazom na Eucharistiu.

Krátke vovedenie do spirituality spisov so zameraním na Eucharistiu

V modlitbách a listoch Františka sa prejavuje predovšetkým kristocentrická zbožnosť.³⁴⁴ Nachádzame tiež odkazy na Svätú Trojicu, čo znamená, že jeho duchovnosť možno vnímať aj z trojičnej perspektívy. Keď spomína Eucharistiu, poznamenáva, že pri slávení svätej omše je činná celá Svätá Trojica.³⁴⁵

Z jeho spisov sa nám v origináli zachovali len dva autografické listy, tzv. *chartuly*. Ostatné spisy sú v prepisoch, zozbierané z rôznych zdrojov. *Chartuly* napísal po tom, čo dostal stigmy, a preto sú zvlášť vzácne. *Jedna chartula obsahuje povzbudzujúce slová pre brata Lea. Druhá chartula obsahuje chvály, ktoré sú vd'akyzdaním za Božie dobrodenie a milosrdenstvo*, lebo sv. František dostal pomoc vo chvíľach duchovného utrpenia. Na druhej strane druhej *chartuly* je požehnanie pre brata Lea, ktorému *chartulu* daroval. František ju podpísal písmenom Tau.³⁴⁶ Túto druhú chartulu doplnil brat Leo o niekoľko poznámok. Zverejnil ju až v roku 1253. *Chartule sa dodnes preukazuje úcta ako relikvii*.³⁴⁷

Modlitby sv. Františka, ktoré sa nachádzajú v spisoch, nie sú len naivnými nábožnými výlevmi. Ich ústredným motívom je *eucharistická úcta*, ako to dosvedčuje jeho krátky výklad modlitby *Otče náš*. Podobnú tematiku rozvíja v listoch, ktoré adresoval svojim bratom.³⁴⁸ Inšpiroval sa v nich bulou pápeža Honória III. *Expectavimus hactenus expectantes*, vydanou 23. novembra 1219, ktorá mala za cieľ povzbudiť cirkevných hodnostárov, aby konkrétne uskutočnili reformu vyjadrenú v konštitúciách *IV. Lateránskeho koncilu*. Jednalo sa o časť *Sane cum olim*, kde sa kladie *dôraz na eucharistickú úctu*.³⁴⁹ František povzbudzuje svojich bratov, predovšetkým kazateľov, aby *širili úctu k Eucharistii*. Patrí medzi propagátorov

³⁴⁴ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I. Bratislava: Serafín, 2005, s. 13.*

³⁴⁵ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I., s. 32.*

³⁴⁶ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I., s. 16.*

³⁴⁷ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I., s. 14.*

³⁴⁸ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I., s. 15-16.*

³⁴⁹ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I., s. 18.*

eucharistického kultu, čo viackrát dokazuje vo svojich spisoch.³⁵⁰ František bol mužom činu. Slová Svätého písma a viera ovplyvňujú jeho konanie. Uplatňuje ich v praxi, aby im lepšie porozumel. Prostredníctvom skúsenosti získava nové svetlo, ktoré posilňuje jeho vieru a jej chápanie. Táto vyskúšaná viera sa odzrkadľuje aj v jeho *Spisoch*, a preto sú dôležitým zdrojom pre poznanie Františkovej spirituality.³⁵¹ „*Boh, o ktorom rozpráva, nie je iba pojmom, ale živým Bohom, ku ktorému sa modlí, vzyva, chváli slovami žalmov a slovami Cirkvi.*“³⁵²

František chápe zjavujúcu prítomnosť Krista v dvoch smeroch: *ako Eucharistiu, ktorá predlžuje jeho vtelenie a ako sväté slová, ktoré dávajú Ducha a život.* Je zakotvený vo viere Cirkvi, čo ho chráni pred tým, aby si obraz Krista vytvoril podľa vlastných predstáv. Viera vo Františkovom prípade nie je len subjektívnym citom, ale je prijatím pravdy ohlasovanej evanjeliom a slávanej vo sviatostiach. Nevytvára novú vieru, ale prijíma vieru Cirkvi.³⁵³ František stretáva Krista aj v biednych a chorých ľuďoch. Spomienka na stretnutie Krista v malomocnom ho upriamuje na spomienku Krista v Eucharistii. V oboch podobách možno vydiť to isté zrieknutie sa a poníženie, ktoré podstúpil Boží Syn. František chce nasledovať tento príklad Krista ako služobníka.³⁵⁴

Ducha Svätého kladie do vzťahu s Kristom. Duch Svätý je ten, kto umožňuje stretnutie s Kristom, umožňuje spoznať ho v Eucharistii, vo svätých slovách alebo vo svojom blížnom.³⁵⁵ Pre Františka je dôležité pokánenie. Pri tej príležitosti charakterizuje kajúceho človeka ako toho, ktorý žije sviatostným životom, ktorý je poznačený predovšetkým sviatosťou zmierenia a Eucharistiou. V tomto smere vyjadruje svoj úzky vzťah so *svätou rímskou Cirkvou*, ktorej sa podriaduje. S tým súvisí aj jeho vyjadrenie o podriadenosti kňazom *svätej rímskej Cirkvi*. Dôvodom je predovšetkým to, že vysluhujú Eucharistiu. *Je preto pevne rozhodnutý zotrvať v Cirkvi, pretože len tam môže stretnúť Pána Ježiša Krista v Eucharistii, svätých slovách a vo sviatostiach.* Jeho oddanosť Cirkvi sa prejavuje aj v tom, že prikazuje, aby bratia boli katolíci.³⁵⁶

³⁵⁰ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 21.

³⁵¹ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 30.

³⁵² JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 32.

³⁵³ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 34–35.

³⁵⁴ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 31–35.

³⁵⁵ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, 2005, s. 36–37.

³⁵⁶ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 39–41.

Nóvum jeho spirituality tkvie v tom, že živé aj neživé tvory nazýva svojimi bratmi a sestrami. Dôležitým textom v tomto zmysle je *Pieseň brata Slnka*.³⁵⁷ Na rozdiel od sv. Františka uskutočňovala sv. Klára so svojimi sestrami iný spôsob chudoby. Žila klauzúrnym spôsobom života. Kým sv. František vychádzal zo skúsenosti vzťahu s Bohom vo Svätej Trojici, Klára preferovala spôsob vyjadrovania, odhaľujúci jej snúbenecké prežívanie spojenia s Bohom.³⁵⁸

3.2.3. Spisy sv. Františka

Nepotvrdená Regula

V 20. kapitole tohto spisu je reč o pokání a prijímaní tela a krvi Pána Ježiša. Bratia, ako klerici tak laici, sa majú spovedať kňazom, a takto v kajúcnosti a po vyznaní hriechov majú s veľkou pokorou a úctou prijímať telo a krv Pána.³⁵⁹

Testament sv. Františka (r. 1226)

Vo svojom testamente na konci života spomína, že Pán mu dal takú dôveru ku kňazom svätej rímskej Cirkvi, že aj keby ho prenasledovali, chce sa k nim utiekať. Vo farnostiach, kde pôsobia, nebude kázať, ak by si to nepriali. Nechce uvažovať o ich hriechoch, chce ich milovať a ctiť ako svojich pánov, lebo v nich poznáva Božieho Syna. Tento postoj zdôvodňuje tým, že z najvyššieho Syna Božieho telesným zrakom na tomto svete nevidí nič, iba Najsvätejšie Kristovo telo a krv, ktoré kňazi prijímajú a iba oni iným vysluhujú. Dodáva, že tieto najsvätejšie tajomstvá chce nadovšetko uctievať, vážiť si ich a uchovávať na vznešených miestach.³⁶⁰

Napomenutia

František prirovnáva pozemského Ježiša Krista, ktorého mnohí považovali len za človeka a neuverili v neho, k Najsvätejšej sviatosti, ktorá je viditeľné pod spôsobom chleba a vína a mnohí ľudia tiež neveria, že je to skutočné telo a krv Pána Ježiša. Pripomína, že je to Duch Pánov, ktorý dáva schopnosť spoznávať toto tajomstvo vo viere. Potom vyčíta tvrdosť srdca a nevieru v Božieho Syna. Je to ako neuznanie pravdy. Poukazuje na to, že v Najsvätejšej sviatosti sa Boží Syn denne ponízuje, rovnako ako vtedy, keď z kráľovského trónu prišiel do lona Panny. Prichádza

³⁵⁷ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 42.

³⁵⁸ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 305.

³⁵⁹ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 76–77.

³⁶⁰ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 110.

s pokorným výzorom a zostupuje z neba na oltár v kňazových rukách. Ako kedysi kázal v skutočnom tele, tak teraz prichádza vo svätom chlebe.³⁶¹ „A ako oni svojím telesným pohľadom videli len jeho telo, no hľadiac duchovnými očami verili, že je to sám Boh, tak i my, vidiac telesnými očami chlieb a víno, máme vidieť a pevne veriť, že je to jeho živé a pravé Najsvätejšie telo a krv. Týmto spôsobom je Pán stále so svojimi vernými, ako hovorí: „A hľa, ja som s vami po všetky dni, až do skončenia sveta.“³⁶²

List celému rádu

List prehlbuje tému potreby plne si uvedomiť význam eucharistickej obety, a preto upriamuje k zodpovednosti najmä tých, čo prijali posvätný rád kňazstva.³⁶³ „Preto vás všetkých bratia, pobozkaním nôh a s tou láskou, akej som len schopný, úpenlivo prosím, aby ste, nakoľko to len budete môcť, prejavovali všetku úctu a všetku česť Najsvätejšiemu telu a krvi nášho Pána Ježiša Krista, v ktorom nachádza pokoj a zmierenie so všemohúcim Bohom všetko, čo je na nebi a na zemi.“³⁶⁴ Vyzýva kňazov, „nech čistí čisto konajú s úctou pravú obetu Najsvätejšieho tela a krvi nášho Pána Ježiša Krista, so svätým a čistým úmyslom, nie pre voľajakú pozemskú vec, ani zo strachu či z lásky k nejakému človeku, aby sa zapáčili ľuďom; všetku vôľu, napomáhanú milosťou nech zameriavajú na Boha, s túžbou páčiť sa len jemu, zvrchovanému Pánovi, pretože v takej on sám pôsobí, ako sa jemu páči.“³⁶⁵ Upozorňuje tiež na následky znevažovania tejto sviatosti: „O čo väčší a hroznejší trest si zaslúži trpieť ten, kto šliape po Božom Synovi a znevažuje krv zmluvy, v ktorej bol posvätený, a tupí Ducha milosti? Ved' tak človek ohŕda, poškrvňuje a pošliapava Božieho Baránka, keď ako hovorí apoštol – nerozpoznáva a nerozlišuje Kristov svätý chlieb od iných pokrmov či vecí a požíva ho nehodne, alebo aj keby ho bol hodný, požíva ho bez úžitku a nedôstojne. O takom Pán hovorí ústami proroka: „Zlorečený človek, ktorý koná Božie dielo nedbalo.“³⁶⁶ Aby sv. František osvetlil veľkosť tajomstva Ježišovej osoby a jeho prítomnosti v Eucharistii, poukazuje na to, že Panna Mária sa uctieva preto, lebo nosila v presvätom lone Krista. Sv. Ján Krstiteľ sa chvel a neodvažoval dotknúť svätej Božej hlavy a hrob, v ktorom Kristus ležal, sa doteraz ctí. Sv. František vyzýva kňazov k dobrému životu a osvetľuje im vznešenosť kňazského povolania: „O čo svätejší,

³⁶¹ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 127–128.

³⁶² JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 127–128.

³⁶³ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 145–146.

³⁶⁴ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 148.

³⁶⁵ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 148–150.

³⁶⁶ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 148–150.

spravodlivejší a hodnejší musí byť ten, ktorý už nie toho, čo mal zomrieť, ale toho, čo je naveky víťazom a osláveným, na koho túžia hľadiet' aj anjeli, dotýka sa rukami, prijíma srdcom a ústami a iným pri prijímaní podáva! Uvedomte si svoju dôstojnosť, bratia kňazi, a buďte svätí, lebo on je svätý.“ Pán sa uponížil vo svojej vznešenej pokore, keď sa skrýva v skromnom spôsobe chleba a odovzdáva sa celý, a preto vyzýva kňazov k plnej oddanosti Bohu.³⁶⁷

Prvý a druhý list kustódom

Tematika listu pripomína a preberá témy z ostatných listov, zvlášť o pozornosti a úcte, ktorú majú bratia venovať všetkému, čo sa vzťahuje na Ježiša Krista a slávenie Eucharistie.³⁶⁸ Prosí svojich bratov, že ak to budú pokladať za vhodné a prospešné, aby „*pokorne požiadali duchovných, aby mali nadovšetko v úcte najsvätejšie telo a krv nášho Pána Ježiša Krista, ako aj napísané sväté mená a jeho slová, ktorými sa telo premieňa. Kalichy, korporály, oltárne ozdoby a všetko, čo slúži pri obete, by malo byť drahocenné. A keby na nejakom mieste bolo najsvätejšie Pánovo telo veľmi biedne uložené, nech ho podľa nariadenia Cirkvi uložia a chránia na vzácnom mieste a nech ho prenášajú s veľkou úctou a dôstojne podávajú ostatným.*“³⁶⁹ Povzbudzuje svojich bratov aby v každej kázni pripomínali ľuďom pokánie, a to, že nikto nemôže byť spasený, ak nie ten, kto prijíma Pánovo najsvätejšie telo a krv. „*A keď ich kňaz na oltári premieňa alebo prenáša na nejaké miesto, všetci ľudia majú na kolenách vzdávať chválu, slávu a česť Pánovi, Bohu živému a pravému.*“³⁷⁰ A nakoniec ozrejmuje rozdiel medzi zmyšľaním sveta a mentalitou Boha. „*Vedzte, že v Božích očiach sú niektoré veci veľmi významné a vznešené, hoci sa niekedy medzi ľuďmi považujú za zanedbateľné a bezcenné; a sú iné veci ľuďom drahé a vážia si ich, no pred Bohom sú celkom zanedbateľné a bezcenné.*“³⁷¹ Bratom Františkánom odkazuje, že sa majú riadiť mentalitou Boha.

List klerikom

Tento spis vznikol ako podpora pápežových rozhodnutí o zachovaní dôstojnosti posvätných nádob, o vhodnom uložení krizmy a Eucharistie. V Liste klerikom stretávame centrálné témy františkánskej duchovnosti: *absolútnu vznešenosť*

³⁶⁷ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 148–150.

³⁶⁸ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 155.

³⁶⁹ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 157.

³⁷⁰ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 158.

³⁷¹ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 159.

*eucharistickej obety v dejinách spásy a dôležitosť slov, ktoré sa s ňou spájajú.*³⁷² Z toho vyplýva aj veľká zodpovednosť kňazov. Poukazuje na to, že niektorí prejavujú nevedomosť a prehrešujú sa proti presvätemu telu a krvi, presvätým menám a napísaným slovám. Uvedomuje si moc svätých slov, ktoré premieňajú chlieb na Pánovo telo. Kládie na srdce, aby posvätné náčinie bolo v najlepšom stave. Prenášanie, prijímanie a uchovávanie svätého tela sa má diať vo všetkej dôstojnosti a nábožnej úcte. Pán sa odovzdáva do rúk človeka, a keď si to uvedomujeme, tak podľa toho treba aj jednať. Zároveň upozorňuje: „*Či nevieme, že budeme vydaní do jeho rúk?*“³⁷³ Nakoniec žiada o rýchlu nápravu, ak by boli nejaké nedostatky.

List veriacim – prvšia verzia

V tomto spise dáva veriacim základné smernice pre život. *Majú milovať Pána z celého srdca, milovať svojich blížnych ako seba samých, majú nenávidieť hriech a neresti. Ďalej majú prijímať telo a krv Pána Ježiša a prinášať dobré ovocie života.* Takýchto nazýva blaženými a požehnanými. Na druhej strane nazýva prekliatymi tých, ktorí bočia od Pánových príkazov.³⁷⁴

List veriacim – neskoršia verzia

V ňom povzbudzuje veriacich, aby kňazovi vyznávali všetky svoje hriechy. Potom majú prijímať telo a krv Kristovu, aby mohli vojsť do nebeského kráľovstva. „*Lebo kto nebude jesť jeho telo a nebude piť jeho krv, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva. Ale nech je a pije tak, aby bol toho hodný, lebo kto prijíma nehodne a nerozoznáva Pánovo telo, ten si je a pije odsúdenie, keďže nerozlišuje.*“³⁷⁵ Nabáda veriacich k častej návšteve kostola a k úcte a vážnosti voči duchovným. „*A to nie natoľko kvôli nim, ak sú hriešni, ale pre úrad a vysluhovanie najsvätejšieho Kristovho tela a krvi, ktoré obetujú na oltári, prijímajú a podávajú ostatným.*“³⁷⁶ Zdôrazňuje veriacim, že nikto nemôže byť spasený inak ako cez sväté slová a Eucharistiu, „*ktoré klerici vyslovujú, ohlasujú a vysluhujú. A len oni môžu takto slúžiť, nikto iný.*“³⁷⁷

³⁷² Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 173–174.

³⁷³ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 175–176.

³⁷⁴ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, 2005, s. 179.

³⁷⁵ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 189–190.

³⁷⁶ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 190–191.

³⁷⁷ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 190–191.

List vláďárom ľudu

Rovnako sa obracia aj na vláďarov ľudu s poukazom na prvenstvo Eucharistie pred ostatnými záležitosťami: „*Preto vám, svojim pánom, naliehavo radím, aby ste odsunuli všetku povinnosť a starosť a ochotne prijímali najsvätejšie telo a najsvätejšiu krv nášho Pána Ježiša Krista vo svätej pamiatke na neho.*“³⁷⁸

Výklad modlitby „Otče náš“

Vo výklade modlitby *Otče náš* sv. František rozumie pod chlebom predovšetkým telo Kristovo. „*Chlieb náš každodenný: svojho milovaného Syna, nášho Pána Ježiša Krista, daj nám dnes: na pamiatku, na pochopenie a na uctenie lásky, ktorú k nám mal, aj toho, čo pre nás povedal, urobil a vytrpel.*“³⁷⁹

2.3.4. Spisy sv. Kláry

Regula sv. Kláry

V tomto spise sa vzhľadom na Eucharistiu uvádza, že s povolením abatiše nech sa sestry spovedajú najmenej dvanásťkrát do roka a nech prijímajú sedemkrát do roka, a to na Narodenie Pána, na Zelený štvrtok, na Zmŕtvychvstanie Pána, na zoslanie Svätého Ducha, na Nanebovstúpenie Pána, na Nanebovzatie blahoslavenej Panny, na sviatok svätého Františka a na sviatok Všetkých svätých.³⁸⁰

1. list Anežke Českej

V prvom liste sv. Anežke, ktorý jej napísala sv. Klára, nachádzame slová, ktoré by sme mohli vysvetľovať aj v duchu prijatia Eucharistie: „*Keď ho budete milovať, budete čistá, keď sa ho dotknete, stanete sa ešte čistejšia, keď ho prijmete, ostanete pannou.*“³⁸¹

3. list Anežke Českej

V tomto liste nabáda sv. Klára Anežku ku kontemplácii Krista spolu s Máriou: „*Upriam svoju myseľ na zrkadlo večnosti, upriam svoju dušu na odblesk slávy, upriam svoje srdce na zjavenie božskej podstaty a kontempláciou sa celá premeň v obraz jeho božstva ... ktorého krásu obdivuje slnko i mesiac a ktorého odmeny a ich vzácnosť a veľkosť nemajú konca. Chcem povedať Syna Najvyššieho, ktorého porodila Panna*

³⁷⁸ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 199.

³⁷⁹ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 258.

³⁸⁰ Porov.: JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 318.

³⁸¹ JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 338.

a po jeho pôrode Pannou ostala. Primkni sa k jeho najsladšej Matke, ktorá porodila takého Syna, ktorého nemohli obsiahnuť nebesá, ale ona ho prijala do svojho svätého lona a nosila v panenskom živote.“³⁸²

Štvrtý list Anežke obsahuje dlhšiu pasáž o účasti na svätej hostine, ktorú uvedieme pri obraze č. 6. s názvom *Kráľovná eucharistických duší*.

3.2.5. Obsah a teologická interpretácia jednotlivých kompozícií „Corpus Christi“

V tejto časti si bližšie predstavíme jednotlivé obrazy. Výklad každého obrazu bude prebiehať v štyroch častiach. Prvá časť bude obsahovať základný popis obrazu, druhá časť uvedie osobné dojmy D. Gladišovej z púte v Assisi, resp. rozširujúce vysvetlenie obrazov. Tretia časť bude obsahovať texty z Františkánskych prameňov, ktoré súvisia s konkrétnym obrazom. Štvrtá časť prezentuje výklad obrazov autora tejto práce.

Porciunkula – obraz č. 1. (obrázok 1, str. 171)

Základný popis

Prvá kompozícia znázorňuje *kostol s názvom Porciunkula*, ktorý sa stal miestom stretnutia sv. Františka so sv. Klárou na Kvetnú nedeľu v roku 1212, kde na ňu čakal spolu s bratmi. František drží v ruke knihu Svätého písma a sv. Klára sa svojimi sľubmi zaväzuje žiť podľa Evanjelia a príkladu sv. Františka. Zvolila si život v skrytosti a spolu so sestrami sa neskôr odobrali žiť do *kláštora v San Damiane*.³⁸³ Tu na tomto mieste sv. František požehnáva bratov a prosí ich, aby zostali verní Božiemu slovu a rozposiela ich do celého sveta hlásať evanjelium. Dvaja baránkovia na obraze sú symbolom obety. Vtáčiky predstavujú to, že František kázal a žehnal celému stvorenstvu.³⁸⁴

Rozširujúci popis

„Prvá naša cesta viedla do *Baziliky Santa Maria degli Angeli*, v blízkosti ktorej sme sa ubytovali. Bol to pre mňa veľký zážitok, vstúpiť na miesta, ktorých sa dotýkal sv. František a môcť sa dotýkať skál, z ktorých František opravil malý kostolík Porciunkulu a ktorý si zvolil pre svoje bydlisko. Benediktíni dali tento kostol sv. Františkovi, ktorý ho ustanovil za prvé františkánske miesto. Okolo kostolíka v lese vznikali v tom čase chatrče z prepletaných konárov a blata, bez zariadenia, iba so

³⁸² JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I.*, s. 352.

³⁸³ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. apríl 2019.*

³⁸⁴ *Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. S františkánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Familia 2009, č. 4, s. 34–37.*

slamníkmi. V kostole *Porciunkule* sa schádzali bratia k spoločnej modlitbe a v ňom na Kvetnú nedeľu v r. 1212 sv. Klára zložila sľuby, a tak vznikol *Rád klarisiek*. Na pravej strane obrazu sú bratia Františkáni, ktorý držia dve pochodne. Ovečky sú na obraze preto, lebo František rád nazýval brata Lea ovečkou. V pozadí je jemne namalovaný obraz *Panny Márie Anjelskej*. V roku 1216³⁸⁵ dostal František od Pána Ježiša na príhovor Panny Márie úplné odpustky pre všetkých, čo pristúpia k sv. spovedi a navštívia tento kostolík. Okolo Porciunkuly sa každoročne zhromažďovali bratia Františkáni na svojich kapitulách, aby prediskutovali regulu a iné záležitosti. Aj táto symbolika je na obraze prítomná. František drží knihu so znakom Tau. „*V mojich obrazoch sa písmeno T, nazývané Tau, nachádza často*“ hovorí maliarka. Pre sv. Františka malo veľký význam. Aj v mojom živote ma toto znamenie stále sprevádza. Obraz vyjadruje aj učiaceho sv. Františka, ktorý neustále prízvukuje, že kto chce obracať svet, musí sa snažiť najskôr obrátiť seba a zdôrazňuje návrat k pokániu. V praxi to znamená vrátiť sa zo slepých ciest na Božie cesty. Sám sa usiloval priviesť k viere čo najviac ľudí.³⁸⁶

Texty z Františkánskych prameňov súvisiace s obrazom – výber

3170 Opustila tedy rodný dům, město i příbuzné a spěchala k Panně Marii v Porciunkule. Zde drželi bratři u Božího oltáře svatou stráž a pannu Kláru přijali s hořícími pochodněmi. ...³⁸⁷

3171 „Řád panen nemohl být na sklonku věků probuzen k životu nikde jinde než v kostelíku té, která jako první a nejdůstojnější z žen jediná byla zároveň matka i panna. To je to slavné místo, kde vzniklo pod Františkovým vedením vojsko chudých; a tak ze všeho je jasně patrné, že Matka milosrdenství chtěla oba řády přivést na svět ve svém příbytku.“³⁸⁸

3172 Když tedy Klára před oltářem Panny Marie přijala znamení svatého pokání a takřka před svatební komnatou této Panny se jako pokorná služebnice zasnoubila Kristu...³⁸⁹

3088 Potom ji svatý František ostříhal před oltářem v kostele Panny Marie zvaném Porciunkula, a nato ji odvedl do kostela sv. Pavla abatyši.³⁹⁰

2325 Léta Páně 1219, deset let od svého obrácení, bratr František na kapitule u Panny Marie v Porciunkule poslal bratry do Francie, Německa, Uher, Španělska a do dalších italských provincií, ve kterých bratři ještě nebyli.³⁹¹

2339 Tedy 23. května léta Páně 1221, XIV. indikce, o Soslání Ducha svatého (údaje jsou chybné, kapitula se konala 17. května 1220), blažený František slavil generální kapitolu u Panny

³⁸⁵ Porov.: <https://minoriti.sk/9267-dnes-sviatok-porciunkuly>. 30. 11. 2019.

³⁸⁶ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 19. 11. 2019.

³⁸⁷ JACHYM, Radim. *Františkánské prameny II.* Český Těšín; Bratislava: Katolické nakladatelství Cor Jesu, Serafín, 1994. Číslo strán prebraté z E-knihy Institutu františkánských studií (2013). [10. 6. 2019]. <https://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

³⁸⁸ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 338. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

³⁸⁹ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 338. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

³⁹⁰ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 311. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

³⁹¹ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 11. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

Marie v Porciunkule. Na kapitulu podle zvyku, který tehdy platil v řádu, sešli se bratři se sliby i novici a jejich počet se odhadoval na tři tisíce.³⁹²

2377 Dne 4. října léta Páně 1226 první zakladatel řádu Menších bratří, blažený Otec František se odebral k Pánu u Panny Marie v Porciunkule. A ačkoliv blažený Otec František si přál, aby byl pohřben v tomto kostele, místní lid a obyvatelé Assisi se obávali, že kvůli zázrakům, které jak za jeho života, tak po smrti se Bůh uráčil vykonat, obyvatelé Perugie by přišli a násilně ho uloupili.

Proto přenesli ho a s poctou pohřbili v Assisi u hradeb, v kostele sv. Jiří, kde se jako chlapec učil prvním základům vzdělanosti a kde později poprvé kázal.³⁹³

2689 Když nás bylo teprve sedm bratří, ne víc, jednoho dne blažený otec František nás shromáždil kolem sebe u Panny Marie v Porciunkule, v lese, který se tehdy rozkládal kolem konventu; abychom jaksi slavili první synodu nebo kapitulu řádu, a takto k nám promluvil: »Vím, milí bratři, že Pán nás nepovolal jen pro naši spásu. Chci proto, abychom se rozešli mezi lidi a přinášeli posilu světu v nebezpečí prostřednictvím Božího slova a příklady ctnosti.«³⁹⁴

354 Když Boží světec opravil jmenovaný kostel, změnil svůj oděv. Byl to kostel sv. Damiána. Pak se odebral na jiné místo v blízkosti města Assisi, kde začal opravovat kostel, který byl ubohý a blízký zřícení. Začal jej opravovat a neustal, dokud opravu nedokončil.

355 Odtud odešel na třetí místo, které se nazývá Porciunkula. Tam byl kostelík, od nepaměti zasvěcený Panně a Bohorodičce. Nyní však byl opuštěný a nikdo se o něj nestaral. Když viděl, jak je tato Boží svatyně chatrná, pocítil soucit. A protože Matku nejdobrotivější vroucně ctil, začal tu pobývat. Když tento kostelík opravil, uplynuly už tři roky od jeho obrácení. V této době nosil jakýsi poustevnický hábit. Chodil přepásán koženým pásem, s holí v ruce a s opánky na nohou.³⁹⁵

604 Božím úralkem dostali tuto »Porciunkulu, úděliček« ti, kdo na zemi nechtěli mít nic. Na tomto kousku země byl postaven kostelík ke cti Panny a Matky, která si pro svou jedinečnou pokoru zasloužila být po svém Synu královnou všech svatých. Zde se narodil řád Menších bratří, zde se rozrostl jako nádherná stavba na skálopevném základu. Toto místo bylo světcům nad jiná místa milé. Bratřím přikázal, aby je vždy měli ve zvláštní úctě. Chtěl, aby toto místo bylo jakoby zrcadlem řádu, vždy spravováno v pokoře a největší chudobě. Vlastnické právo ponechával jiným, pro sebe i své měl jen právo užívání.³⁹⁶ 605A právem, protože, jak vypravovali staří lidé, jmenovalo se to místo dříve jinak, totiž Panna Maria od Andělů. Jak blažený Otec vyprávěl, Bůh mu zjevil, že blahoslavená Panna Maria ze všech kostelů k její poctě na světě postavených tento kostelík zvlášť miluje. Proto ho také světec nad všechny kostely miloval.³⁹⁷

1048 Když opravil tento kostel, odebral se pak na místo řečené Porciunkula čili Podílek, kde byl starodávný kostel Panny Rodičky Boží, ale tehdy pustý a zanedbaný. Když muž Boží viděl, že je opuštěn, ze své vroucí úcty k Paní světa se tam usadil, aby jej opravil. Z názvu chrámu, který od pradávna byl Svaté Marie Andělské, vyrozuměl, že bývá často navštěvován anděly. Ubytoval se tam z úcty k andělům a pro zvláštní lásku ke Kristově Matce. To místo Boží muž miloval nade všechna ostatní místa světa: tam pokorně začal, tam ctnostně prospíval, tam šťastně dovršil svůj běh, to místo bratřím při smrti doporučil jakožto místo Panně nejmilejší.³⁹⁸

1687 Před jednou generální kapitulou, která se každoročně konala u Porciunkuly, vystavěli tam horliví assiští občané z kamení a vápna veliký dům, protože jim bylo líto cizích bratří, kteří

³⁹² JACHYM, R. *Františkánské prameny II.*, 1994, s. 16. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

³⁹³ JACHYM, R. *Františkánské prameny II.*, 1994, s. 30–31. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

³⁹⁴ JACHYM, R. *Františkánské prameny II.*, 1994, s. 157. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

³⁹⁵ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I.*, Olomouc 2001, s. 116.

³⁹⁶ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I.*, Olomouc 2001, s. 199.

³⁹⁷ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I.*, Olomouc 2001, s. 199.

³⁹⁸ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I.*, Olomouc 2001, s. 369.

se tam scházeli a bydlili jen v chýškách krytých slámou a slepených z drnů a hlíny. Chtěli ten dům postavit k většímu pohodlí bratří. Zapomněli se však otázat blaženého Františka. Byl nepřítomen.³⁹⁹

1744 Do třetice šel k opatu sv. Benedikta na horu Subasio. A hle, opat byl pohnut jeho zbožností a svolal mnichy. A protože Bůh pomáhal svou milostí, daroval blaženému Františkovi a jeho bratrům kostel blahoslavené Panny Marie na »Částce«. Nazýval se tak podle nepatrné rozlohy a chudého zařízení. Přitom mu opat řekl: »Hle, bratře, vyhověli jsme tvému přání. Ale přejeme si, aby to místo bylo hlavou všech vás, jestliže vás Pán rozmnoží.« Blažený František i bratři souhlasili a světec se velmi radoval, že to místo bylo darováno bratřím. A zvláště i proto, že byl zasvěcen Matce Kristově a byl tak chudičký a jmenoval se na »Částce«. To se mu velmi hodilo, aby byl hlavou a matkou chudých Menších bratří. Jmenoval se »Porciunkula« také proto, že se tak i v minulosti jmenovala okolní pole. Blažený František říkával: »Pán chtěl, aby bratři nedostali jiný kostela nestavěli si nový, protože tím se vyplnila předpověď o příchodu Menších bratří.«⁴⁰⁰

1780 Proto říkával bratřím: »Synáčkové, dbejte o to, abyste to místo nikdy neopustili.«⁴⁰¹

1824 Pozoroval, že se mu více a více přitěžuje a opouštějí ho tělesné síly. Proto se dal přenést na nosítkách k Panně Marii v Porciunkule, aby dokončil tělesný život tam, kde ho osvítilo světlo a začal život duchovní. Když pak došli bratři, kteří ho nesli, k útulku pro nemocné, ležícímu na poloviční cestě z Assisi do Porciunkuly, požádal je, aby zastavili. A protože po dlouhé a těžké oční chorobě byl téměř slepý, dal postavit nosítka tak, aby byl obrácen tváří k městu Assisi. Trochu se nadzdvihl a takto žehnal městu.⁴⁰²

Vlastný výklad obrazu

V centrálnej časti obrazu Porciunkula si možno medzi sv. Františkom a sv. Klárou všimnúť bohostánok s Najsvätejšou oltárnou sviatosťou, ktorá akoby presvitala cez dvierka. Nad bohostánkom je tmavý kríž, pripomínajúci cenu vykúpenia a zároveň cenu tejto sviatosti. Umiestnenie Bohostánku a Svätého písma môže poukazovať na duchovné priateľstvo medzi Františkom a Klárou a na Ježiša Krista, ktorý ich spája. Bočné okno s prichádzajúcim lúčom spočívajúcom na sv. Kláre a Svätom písme pripomína to, že Kristus je Svetlo, ktoré osvecuje, a ktoré dáva milosť zasväteného života sv. Kláre. Môže tiež znamenať prepojenie samotnej udalosti na Božiu vôľu. Písmeno Tau vo Svätom písme poukazuje na Krista ako na to najpodstatnejšie vo Svätom písme. Môže tiež naznačovať, že Rád františkánov je postavený na základoch Svätého písma a na Kristovi. V pozadí možno vidieť Panu Máriu s anjelom Gabrielom, je to udalosť Zvestovania Pána. *Kostol Porciunkula je zasvätený Panne Márii Anjelskej.* Preto je tam znázornená Panna Mária aj anjel. Fagle môžu naznačovať aj oheň Ducha Svätého, ktorý zapálil Boh vo Františkovi a Kláre, a ktorý sa rozhorel po celom svete. Pripomína nám Ježišove slová: „*Oheň som prišiel hodiť na zem, a čo chcem, aby už*

³⁹⁹ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 582.*

⁴⁰⁰ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 612–613.*

⁴⁰¹ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 638.*

⁴⁰² POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 670.*

vzplanul!“ *Baránky symbolizujú Krista – Baránka Božieho, ale aj vyslanie apoštolov do sveta: „Hľa, posielam vás ako baránkov medzi vlkov“*(Lk 10,3). Baránok je aj symbolom pokánia a výkupného utrpenia. Jedine baránok bol schopný odpečať tajomnú knihu v nebi. Vtáčiky sú symbolom oslavy Boha, keďže spievajú na nebi a chvália Boha svojim spevom, naznačujú modlitbu breviára, ktorá sa na tomto mieste bude konať. Ich počet (4) zodpovedá počtu postáv, preto naznačujú, že aj osoby na obraze budú oslavovať Boha. V obraze je zahrnutá aj príroda v podobe baránkov a vtáčikov pripomínajúcu scénu z Betlehema, kde sa Ježiš narodil v maštali uprostred zvierat. Aj tu sa rodí niečo nové, miesto narodenia Rádu františkánov.

Sv. František v San Damiane – obraz č. 2. (obrázok 2, str. 172)

Základný popis

Kompozícia znázorňuje malý schátraný kostolík, kde sa František krátko predtým modlil pred krížom, odkiaľ ho priamo oslovil hlas Pána Ježiša: „*František chod' a oprav môj dom.*“ Sv. František pochopil, že bol pozvaný obnoviť Cirkev. Sv. František na tomto obraze podopiera trpiaceho Krista, ktorého ruka zachytáva kalich s Kristovou krvou, ktorý sa vylieva na oltár. Vyjadruje prosbu sv. Františka, ktorý vyzýva predstavených bratov, aby sa postarali o dôstojnosť liturgických nádob a zabezpečili dôstojné uchovanie Eucharistie. Taktiež, aby svojim kázaním rozširovali eucharistickú úctu. Prosí, aby nasledovali chudobného a ukrižovaného Krista ako jeho svedkovia, aj v ťažkostiach a prenasledovaniach.⁴⁰³

Rozširujúci popis

„Ďalšia naša cesta viedla do *San Damiana*. Kostol sa nachádza v polovici svahu medzi mestom Assisi a rovinou. Je obkolesený olivovým hájom. Je to miesto hlbokého pokoja a mystického vyžarovania. Tu sa sv. František modlil pred Krížom a zložil svoj poetický *Chválospev stvorenia – Cantico delle creature*, tu žila sv. Klára spolu so sestrami. Maliarka Gladišová hovorí: „*Aj keď som tu bola po prvýkrát, mala som pocit, že toto miesto dôverne poznám a som tu doma. Keď som vstúpila do refektára, zmocnilo sa ma silné dojatie. Sv. Klára sa práve na tomto mieste obracala na Eucharistiú, keď potrebovala pomoc (napr. útok Saracénov). Každý rok 22. júna sa k tejto udalosti slávi spomienka. Posvätným tichom na mňa pôsobila spálňa sv. Kláry, kde táto veľká svätica zomrela 11. augusta 1253 vo veku 60. rokov.*“⁴⁰⁴

⁴⁰³ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 4. 5. 2019.

⁴⁰⁴ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 20. 11. 2019.

Texty z Františkánských prameňov súvisiace s obrazom

1038 „Když jednoho dne vyšel do polí, aby rozjímal, a šel podél kostela svatého Damiána, který pro přílišnou sešlost hrozil sesutím, pobízen duchem vstoupil do něj pomodlit se. Před obrazem Ukřižovaného padl na tvář a byl naplněn při modlitbě velkou útechou ducha. Když se slzícíma očima díval na kříž Páně, uslyšel tělesnýma ušima hlas z toho kříže, jak k němu přichází třikrát říká: »Františku, jdi a oprav můj dům, který, jak vidíš, celý se boří!« František se ulekl, poněvadž byl v kostele sám, a užasl nad tím, že slyšel tak podivný hlas. V srdci cítil působnost Božího slova a vytržením myslí vystupoval ze sebe. Potom, když přišel k sobě, připravuje se k poslušnému vykonání rozkazu, aby opravil hmotný chrám. Avšak hlavní význam výroku se týkal chrámu, který si Kristus získal svou krví, jak Duch svatý Františka poučil a on to později bratřím vyjevil.⁴⁰⁵

1334 „Když jednou šel do přírody, aby tam rozjímal, vedla ho cesta kolem kostela svatého Damiána, který hrozil, že se stářím rozpadne. Na popud Ducha svatého vešel dovnitř, aby se pomodlil. Když v modlitbě klečel před obrazem Ukřižovaného, naplnila ho náhle veliká radost a útecha. Se slzami v očích vzhlížel ke kříži Pána a svými tělesnýma ušima slyšel, jak k němu z kříže podivuhodně třikrát promlouvá jakýsi hlas: »Jdi, Františku, a oprav můj dům – což nevidíš, že hrozí sesutím?« Toto neobvyklé vybidnutí hlasem z nebe přivedlo Božího muže nejprve do úleku. Brzy ho však naplnilo radostí a obdivem. Ihned vstal a chtěl rozkaz splnit, kostel opravit. Ten nebeský hlas však myslil církev; tak Františka totiž později poučil Duch svatý, jak svým druhům pak Otec zjevil.⁴⁰⁶

1411 „Po několika dnech, když šel kolem kostelíčka svatého Damiána, zaslechl vnitřní hlas, aby vešel a pomodlil se. Vstoupil tam tedy a před obrazem Ukřižovaného se začal vroucně modlit. A tu ho Ukřižovaný mile a přívětivě oslovil: »Františku, což nevidíš, že se můj dům rozpadá? Jdi a oprav jej.« On se otfásl hrůzou a řekl: »Ochotně tak učiním, Pane!« Myslí si, že se to týká toho kostelíka, který byl stářím už na spadnutí. Po té rozmluvě ho naplnila tak veliká radost a osvítilo ho takové světlo, že v duši nabyl přesvědčení, že k němu pravdu mluvil Kristus.⁴⁰⁷

1047 „Zakotven a utvrzen již v Kristově pokoře, připamatoval si František rozkaz vyhlášený jemu z kříže, aby opravil kostel svatého Damiána. Vrátil se tedy jako poslušný muž do Assisi, aby alespoň žebráním vyhověl Božímu příkazu. Odložil všechn stud a pro lásku chudého Ukřižovaného žebral u těch, mezi nimiž kdysi oplýval hojností všeho. Slabé tělo, zkrušené posty, podkládal pod břemena kamenů.⁴⁰⁸

593 „10. Když bylo Františkovo srdce už úplně přeměněno, šel jednoho dne kolem kostela svatého Damiána, který byl skoro rozpadlý a zcela opuštěn. Veden Duchem vstoupil, aby se pomodlil. Pokorně a pln oddanosti poklekl před Ukřižovaným. A tu se mu dostalo nezvyklých osvícení a cítil se docela jinak, než když do kostela vstoupil. Za tohoto stavu k němu promluvil – je to od věků neslycháno – obraz Ukřižovaného, jehož rty se pohybovaly. Oslovil ho jménem a pravil: »Františku, jdi a obnov můj dům, který, jak vidíš, se rozpadá.« František se při těch slovech chvěl úžasem a byl jakoby u vytržení. Připravoval se uposlechnout a cele se zaměřoval na tento úkol.⁴⁰⁹

V San Damiano v hodině obrácení začátkem roku 1206, je nejstarším spisem svatého Františka.

276 Nejvyšší, slavný Bože,
osvět' temnotu mého srdce
a dej mi pravou víru,
pevnou naději,

⁴⁰⁵ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 366.*

⁴⁰⁶ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 464–465.*

⁴⁰⁷ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 496.*

⁴⁰⁸ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 369.*

⁴⁰⁹ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 193–194.*

dokonalou lásku,
hlubokou pokoru,
rozum a poznání,
abych plnil tvé pravé a svaté nařízení. Amen.

277 Ať uchvátí, prosím, Pane,
ohnivá a sladká moc tvé lásky mou duši
skrze všechno, co je zde pod nebem,
abych zemřel láskou k tvé lásce,
jako tys zemřel z lásky k mé lásce.⁴¹⁰

208 „Všichni ti pak, kdo spravují tato přesvatá tajemství, a zvláště ti, kdo je spravují bez patřičné úcty, ať ve svém nitru uváží, jak ubohé bývají kalichy, korporály a plátna, na kterých se obětuje tělo a krev našeho Pána. A mnozí je uchovávají na nedůstojných místech, přenášejí neuctivě, nehodně přijímají a podávají druhým bez rozlišování.“⁴¹¹

189 „Máme vyznávat všechny své hříchy knězi a přijímat z jeho rukou tělo a krev našeho Pána Ježíše Krista (Jan 6,53). Neboť kdo nejí jeho tělo a nepije jeho krev, nemůže vejít do Božího království. Ale máme je jíst a pít hodně, neboť kdo přijímá nehodně, »jí a pije si odsouzení, protože nerozlišuje tělo Páně« (1 Kor 11,27.29).“⁴¹²

219 „Neboť člověk pohrdá Beránkem Božím, zneuctívá ho a pošlapává, když, jak praví apoštol, svatý chléb Kristův nerozlišuje od jiných pokrmů nebo úkonů (srov. 1 Kor 11,29), nebo jej nehodně přijímá, nebo, i když je hoden, přijímá jej bez pravého ducha a nedůstojně.“⁴¹³

2697 „František měl také tři dcery: na počátku svého obrácení totiž založil tři kostely: jeden na počest svatých Kosmy a Damiána, druhý vystavěl na počest apoštola Petra, třetí na počest blahoslavené Panny - a stalo se v tomto posledním, že Pán mu odhalil, kterou cestou se má dát.“⁴¹⁴

Vlastný výklad obrazu

Scéna obrazu v San Damiáne připomína Pietu, kedy Panna Mária drží Ježíša. Kristovo bezvládné tělo je vydané do rukou člověka. Kristus sa dáva. Kristus prichádza ako dar, dar z neba a jeho život je sebadarovanie Otcovi v podmienkach sveta. Sv. František na obraze podopiera Ježíša Krista, aby nepadol na zem. Je povoláný posilňovať Kristovo nevládné telo, ktoré je obrazom oslabenej viery v Cirkvi. Obraz padajúceho Krista korešponduje s kalichom vzácnej Kristovej krvi, ktorá sa rozlieva a eucharistickým Telom Kristovým, ktoré je bez obrusu a bez korporálu nedbalo položené na kameni. František má podopierať a posilňovať vieru a úctu v eucharistického Krista. Kristus zostupuje z križa do reality života aj Františkovo života. Nie je to neživá socha ani obraz Krista, ale živý Kristus, trpiaci Kristus. Obraz vyjadruje aktuálnosť Kristovho posolstva aj po 1200 rokoch. Kristovo doráňané telo

⁴¹⁰ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 82.*

⁴¹¹ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 57.*

⁴¹² POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 52.*

⁴¹³ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 61.*

⁴¹⁴ JACHYM, R. *Františkánske prameny II., 1994, s. 162–163. – e-kniha*
<http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>

vyjadruje bolesť nad ľahostajnosťou k jeho Najsvätejšej obete, resp. k Eucharistii. Sv. František je blízko pri srdci Krista. Počuje jeho tlkot, vie, že je živý. Blízkosť k svätej rane v Kristovom boku, z ktorej sa vylieva krv naznačuje, že František sa živí Eucharistiou – Telom a Krvou Kristovou. Okrem úcty k Eucharistii má sv. František poslanie prostredníctvom novozaloženého rádu reformovať a podopierať Katolícku cirkev. Lúč z neba prechádza cez Františkovu tvár a dopadá na Eucharistiu. Je vyjadrením myšlienkového obsahu vnútorného dialógu. Rozpadnutý kostol svätého Damiána poukazuje na nedokonalú stránku Cirkvi. Polorozpadnutému chrámu však nechýba to podstatné: *Ježiš Kristus živý a prítomný v Eucharistii. To je poklad, ktorý Cirkvi nikdy nechýbal a stále tu je*. František opravuje kostoly a reformuje Cirkev. Kríž, na ktorom sa sv. Františkovi zjavil Kristus, bola ikona. Gladišová vychádza vo svojich dielach predovšetkým z ikon a má blízko k spiritualite sv. Františka. Toto spojenie vidíme práve pri udalosti v San Damiane.

Stigmatizácia – obraz č. 3. (obrázok 3, str. 173)

Základný popis

Kompozícia znázorňuje sv. Františka v závere jeho pozemského života. František leží na kamennej doske v jednej z pustovní na *La Verne*, kam chodil rozjímať o utrpení nášho Pána Ježiša. Je to zároveň obraz Kristovho hrobu. Nad hlavou sa vznáša serafín so šiestimi krídlami v podobe ukrižovaného Pána Ježiša. *Tu Boh v roku 1224 vtlačil do Františkovho tela päť svätých rán – stigmy, ktoré mal ukrižovaný Kristus. Sv. František už počas pozemského života bol takto pripodobnený Ježišovi Kristovi.*⁴¹⁵

Rozširujúci popis

„Sv. František bol v *La Verne* s bratom Leom, ktorý bol kňazom. Každý mal v skalách strmého svahu svoju pustovňu. Gladišová vysvetľuje „*formálne štruktúry obrazu som čerpala priamo z tých miest. V pustovniach sú otvory, rôzne štrbiny, chlad a zima. V pustovni boli tvrdé podmienky. Dívala som sa na skaly, meditovala. Pukliny v skalách mi pripomínali rany Ježiša Krista. Keby som tam nebola, nevedela by som to takto namaľovať. Potom, čo sv. František dostal stigmy, napísal modlitbu s požehnaním, ktorú dal na pamiatku bratovi Leovi, tzv. chartulu. Jednalo sa o malý listok. Tam som pochopila, čo som vnútorným zrakom videla pred skoro desiatimi rokmi. Bola to poskladaná chartula. František povedal Leovi, nech ju stále nosí so sebou a nikdy neodkladá. V súčasnosti ňou požehňávajú novokňazov. Hovorí sa, že má silné*

⁴¹⁵ Rozhovor autora rigoróznej práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 4. 5. 2019.

vyžarovanie, mystický rozmer. Sv. František žil v La Verne v pustovniach a pred smrťou sa vrátil medzi bratov do Porciunkuly, kde zomrel. Bratia ho pred smrťou niesli na nosidlách, lebo už nemohol chodiť. Medzi Assisi a Porciunkulou je nádherná panoráma, z ktorej požehnal Asissi. Chartula ma sprevádza od roku 1994. Snažím sa byť vnútorne pozorná a spätne si uvedomujem ako veci do seba zapadajú.⁴¹⁶ V mnohých mojich obrazoch zobrazujúcich sv. Františka je prítomná radosť, ale to nie je len taká ľahká radosť. Treba mať na pamäti, že mal nesmierne ťažký život. Akurát videl aj druhú stranu. To mu dávalo silu.⁴¹⁷

Texty z Františkánskych prameňov súvisiace s obrazom

1919 „Prijde nasledujúci den, to je den svätého kříže. Svätý František se začne časně ráno přede dnem modlit před vchodem své chýše s tváří obrácenou k východu ... A když v tom trval a rozněcoval se v tomto rozjímání, spatřil téhož jitra přicházet z nebe serafa se šesti skvoucími a ohnivými křídly. Ten seraf se přiblížil rychlým letem k svätému Františkovi, takže ho mohl rozeznávat; i poznal jasně, že má v sobě obraz ukřížovaného člověka a křídla byla tak rozložena, že dvě se rozprostírala nad hlavou, dvě se rozprostírala k letu a druhá dvě pokrývala celé tělo.“⁴¹⁸

1921 „Když tedy toto podivuhodné vidění po drahné době a tajném hovoření zmizelo, zanechalo v srdci svätého Františka přenesmírnou horoucnost božské lásky a v jeho těle zanechalo podivuhodný obraz a stopu Kristova umučení. Ihned počaly být na rukou a na nohou svätého Františka známky hřebů, podle toho, jak to tenkrát uviděl na těle Ježíše ukřížovaného, který se mu zjevil v podobě serafa; a tak se jevily ruce a nohy probodené uprostřed hřeby, jejichž hlavičky vyčnívaly v dlaních a v chodidlech nohou ven z masa. Jejich hroty vycházely navrch rukou a nohou tak, že byly zahnuté a zakřivené nazpátek, a pod jejich zakřivení a zahnutí, které celé vycházelo ven z masa, pohodlně by se mohl vložit prst jako do prstenu, hlavičky hřebů byly kulaté a černé. Podobně v pravém boku se objevil obraz nezavřené, červené a krvavé rány od kopí, z které se potom často vylévala krev ze svätých prsou svätého Františka“⁴¹⁹

1923“ Ačkoliv ta přesvatá stigmata, poněvadž od Krista vtištěná, mu působila v srdci velikou radost, přece jen jeho tělu a myslům činila nesnesitelnou bolest.“⁴²⁰

1952 „Věz, že ten, kdo se mi zjevil, nebyl anděl, nýbrž byl to Ježíš Kristus v podobě serafa, který mi svými rukama vtiskl do těla těchto pět stigmat, jako je přijal do svého těla na kříži. ... A když jsem se modlil, hle, vzduchem sestupoval z nebe mladý ukřížovaný muž v podobě serafa se šesti křídly s velikou prudkostí.“⁴²¹

1920 „»Víš,« řekl Kristus, »co jsem učinil? Daroval jsem ti stigmata, která jsou známkami mého umučení, abys byl mým praporečnickem. Jako já jsem v den své smrti sestoupil do předpekli a vyvedl jsem odtamtud mocí těchto svätých ran všechny duše, tak uděluji tobě, abys každý rok v den své smrti směl jít do očištky a všechny duše svých tří řádů, totiž Menších bratří, Sester, Zdrženlivých, a také jiných lidí, kteří tě budou zbožně uctívat, které tam najdeš, abys

⁴¹⁶ Rozhovor autora rigorózne práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 4. 11. 2019.

⁴¹⁷ Rozhovor autora rigorózne práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 23. 11. 2019.

⁴¹⁸ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 765–766. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴¹⁹ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 767. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴²⁰ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 768. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴²¹ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 777–778. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

odtamtud vyvedl mocí svých stigmat a uvedl je do rajske slávy. Tak se budeš se mnou srovnávat ve smrti, jako se srovnáváš v životě.«⁴²²

Vlastný výklad obrazu

Na obraze *Stigmatizácia sv. Františka* je viditeľné zjavenie Ježiša Krista v podobe serafína. V pozadí siluety serafína je červený kríž. Serafín je osadený do kruhu pripomínajúceho Najsvätejšiu hostiu. Žiarivá biela farba púta pozornosť a „zatieňuje“ to tmavé na obraze. Lúče biele aj červené, ktoré vychádzajú zo stredu zjavenia, dopadajú na nohy, ruky a bok, miesta, kde dostáva František stigmaty. Biele svetlo a žiara prekrývajúca kríž v pozadí naznačuje, že radosť prevyšuje bolesť, ktorá je v stigmách ukrytá. Puklina skaly vľavo hore sa podobá na Kristove rany. Jaskyňa sa stáva pre Františka miestom pochopenia Ježišovho utrpenia. Otvor v chladnej skale je priestorom zjavenia. Tak ako Mojžiš udrel palicou do skaly a vytryskla voda, ktorá zachránila ľudí pred smrťou na púšti, aj táto jaskyňa je miestom poukazujúcim na prameň živej vody, t. j. krvi Kristovej v Eucharistii, ktorá chráni pred večnou smrťou. Rozviazaný špagát naznačuje prísľub spojený so stigmami, ktorý dostal sv. František, že každý rok môže vyvádzať duše z očistca, tzn. rozväzovať a uvoľňovať. Kamenná doska, na ktorej sv. František leží a celý priestor jaskyne je chladný a nepohodlný. Poukazuje na chudobu, ktorá bola Františkovi veľmi blízka. Svedkom stigmatizácie je malý vtáčik. Boh miluje všetko, čo stvoril. Aj František mal lásku ku všetkým stvoreniam.

Klára v San Damiáne – obraz č. 4. (obrázok 4, str. 174)

Základný popis

Kompozícia znázorňuje interiér refektára v kláštore San Damiano, ktorý sa stal domovom komunity žien, ktoré sa rozhodli podľa vzoru sv. Kláry žiť život v skrytosti podľa evanjelia. Sv. Klára tu žila 40. rokov so svojím spoločenstvom. Centrom ich života bola tak, ako aj u sv. Františka, hlboká úcta k sv. Eucharistii. Sv. Klára sa vždy obracala k sv. Eucharistii, keď potrebovala pomoc. Napr. v roku 1249, keď Saracéni napadli kláštor. Dielo vyjadruje túto udalosť. Sv. Klára sa so sestrami zhromaždili v refektári a v modlitbe pred sv. Eucharistiou sa celkom odovzdali Kristovi. Pán ich ochránil. Mreža na obraze znamená klauzúru.⁴²³

⁴²² JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 767. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴²³ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 4. 5. 2019.

Rozširujúci popis

„*Ako prvé dielo z cyklu Corpus Christi som namalovala sv. Kláru v San Damiane*, uvádza maliarka Gladišová. Ostatné vznikli až po mojej ceste v Assisi. Obraz bol prvýkrát vystavený v refektári u Františkánov v roku 2004, keď sa konala u františkánov v Bratislave veľká slávnosť pri príležitosti 750. výročia smrti sv. Kláry a kde bola vystavená jej relikvia. Prednášku k spiritualite sv. Kláry viedol Herbert Schneider z Nemecka. S pátrom Schneidrom som sa stretla na tomto podujatí po prvýkrát, nepoznali sme sa, ale bola som veľmi povzbudená, keď mu dielo poslúžilo k prednáške. Vysvetľoval na nej stupne modlitby. Keďže prednáška bola pre mňa veľmi nápomocná a pri ďalších obrazoch potrebná a inšpirujúca, prejavila som záujem o duchovné cvičenia, ktoré neskôr mal pre celú františkánsku rodinu na Velehrade. Pricestovali tam aj dve sestry z kontemplatívneho kláštora sestier klarisiiek z Brna-Soběšice. Jedna z nich bola sestra Immaculata – Mária Binderová, ktorá ma dodnes svojimi modlitbami duchovne sprevádza, povzbudzuje a radí mi vo viere. Patrí jej veľké poďakovanie. Mala som tú milosť navštíviť ich kláštor niekoľko dní v tichu a v modlitbách. Sme stále v duchovnom kontakte, posilňuje ma a je pre mňa svedectvom sesterskej lásky. Vysoko si vážim všetky rehoľné sestry a ich obety, ktoré prinášajú veľa duchovného ovocia.“⁴²⁴

Texty z Františkánskych prameňov súvisiace s obrazom

2827 Totiž vtedy vyšiel na múr spomenutého kostola (san Damiano) a mocným hlasom po francúzsky prehovoril k niekoľkým chudobným, ktorí tam boli: Poďte a pomôžte mi pri práci na kláštore svätého Damiána, lebo tu budú panie, ktoré vynikajúcim životom a svätým správaním budú na slávu nášho nebeského Otca v celej jeho svätej Cirkvi.⁴²⁵

3201 21. „Zde chci věrné podle pravdy vylíčit divy, které se staly na její modlitbu, jak jsou hodny úcty. V oněch bouřlivých dobách, které církev musela v různých částech světa za císaře Bedřicha přestát, dostávalo spoletské údolí často pít z kalicha jeho hněvu. Na císařský rozkaz tam tábořily houfy válečníků a saracénských lučištníků, podobné včelím rojům, aby ničily pevnosti a dobývaly města. Když se jednou nepřátelé ve své divokosti vrhli na Assisi, město, které Pán zvláště miloval, a když se vojsko už už blížilo k městským branám, Saracéni, zlopověstný národ, který žíznil po krvi křesťanů a odvažuje se bezostyšně jakékoli ničemnosti, vtrhli u sv. Damiána až na jeho území, ba do samého kláštera panen. Paní zmíraly úzkostí, jejich hlasy se třáslly strachem a donesly jejich nářky až k Matce. Ta ležela nemocná, nepodlehla však strachu, nechala se dovést ke dveřím a postavit před nepřátele. Před sebou nechala nést stříbrnou skříňku, uvnitř vykládanou slonovinou, v níž bylo s největší zbožností uchováváno tělo Svatého svatých. (Poznámka: Klára tedy nenesla sama monstranci či spíše ciborium, jak ji běžně znázorňuje ikonografie, ale zřejmě je nechala přinést od kaplana. Bylo to pravděpodobně před dveřmi refektáře, kam až Saracéni pronikli.)

⁴²⁴ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 18. 11. 2019.*

⁴²⁵ JUSKOVÁ, P. a kol. *Františkánske pramene I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, 2005, s. 376.

3202 22. Když se v modlitbě zcela odevzdala Kristu, svému Pánu, v slzách mu řekla: »Chceš, Pane, vydat do rukou pohanů své bezbranné služebnice, které jsem vychovala v tvé lásce? Chraň, prosím tě, Pane, tyto své služebnice, které teď sama nemohu ochránit!« Brzy zazněl v jejích uších jakoby hlas chlapečka od nového stánku milosti (Nm 7, 89): »Vždy vás budu chránit!« - »Můj Pane,« mluvila dále, »chraň, prosím, i toto město, které nás pro tvou lásku živí.« A Kristus odpověděl: »Bude muset přestát těžké zkoušky, ale pod mou ochranou obstojí.« Tu pozvedla panna svou tvář zalitou slzami a posilovala plačící sestry: »Zaručuji vám, dcery, že se vám nestane nic zlého, jen důvěřujte Kristu!« A ihned byla opovázlivost těch psů zkrocena a zachváčena hrůzou, takže uprchli přes zdi, na které vylezli a byli poraženi silou modlitby. A Klára hned zakázala těm, kdo ten hlas zaslechly: »Chraňte se, nejmilejší dcery, dokud budu živa, mluvit s někým o tomto hlase!«⁴²⁶

3060 „Otázána, co u ní viděla, odpověděla, že jednou, když Saraceni vnikli do okruhu kláštera, paní se nechala přivést až do vchodu do refektáře a nechala přinést před sebe schránku s Nejsvětější svátostí těla našeho Pána Ježíše Krista. V modlitbě se vrhla tváří k zemi a se slzami prosila mezi jiným těmito slovy: »Pane, chraň tyto své služebnice, protože já je nemohu ochránit!« Tu svědkyně uslyšela hlas podivuhodné sladkosti, který pravil: »Já tě vždy ochráním!« Tu paní prosila i za město a pravila: »Pane, ať se ti zalíbí obránit i toto město! Tu zazněl týž hlas a pravil: »Město utrpí mnoho nebezpečí, bude však ubráněno.« Tu se paní obrátila k sestřím a řekla jim: »Nebojte se, nebo já jsem vaší zárukou, že se vám nestane nic zlého nyní ani jindy v budoucnu, jen když budete zachovávat Boží přikázání.« A tehdy Saraceni od táhli tak, že neudělali žádné zlo nebo škodu.«⁴²⁷

Vlastný výklad obrazu

Kompozícia obrazu predstavuje refektár kláštora sestier. Samotný obraz je umiestnený v refektári Františkánov, a tak je svojím spôsobom jeho rozšírením a pripomienkou sestier, ktorých modlitby neustále podporujú apoštolskú činnosť bratov. Klára je odetá do svetla, podobne ako v Zjavení sv. apoštola Jána, žena odetá slnkom a pod jej nohami mesiac (porov. Zj 12, 1). Miesto dvanástich hviezd má však nad hlavou kríž s korpusom Ježíša Krista. Kristus je jej korunou a ochrannou prilbou. Klára vyžaruje odvahu, istotu a pokoj. Prameň sily sa nachádza v rukách sv. Kláry, v ktorej má malú monštranciu, resp. cibórium s Eucharistiou. Nachádza sa pred jej srdcom, čo znamená vrúcny vzťah a pečať, resp. odznak, ktorým je označená. Jej úcta k Eucharistii je naznačená postojom tela, pozornosťou, ktorú jej venuje a malým vélom v rukách, cez ktorý drží monštranciu. Miestnosť je chudobne zariadená, ale vyžaruje duchovné bohatstvo. Klára pôsobí, akoby smerovala dopredu, von z obrazu a približovala sa k pozorovateľovi. Počet sestier v jej blízkosti (tri) symbolicky naznačuje prítomnosť Svätej Trojice pri tejto udalosti.

⁴²⁶ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 348-349. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>

⁴²⁷ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 302. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>

Eucharistické Srdce Ježišovo – obraz č. 5. (obrázok 5, str. 175)

Základný popis

Piata kompozícia Eucharistické Srdce Ježišovo je venovaná žehnajúcemu Pánovi Ježišovi v oslávenom tele s Eucharistiou na hrudi. V pozadí je serafín. Dielo zobrazuje Klárin pohľad na zmŕtvychvstalého Pána Ježiša, „ktorý je odleskom večnej slávy, jasom večného svetla a zrkadlom bez poškvرنy a oblažuje všetkých obyvateľov nebeského Jeruzalema“ (z Listu sv. Kláry sv. Anežke).⁴²⁸

Rozširujúci popis

Maliarka hovorí, že „malba zobrazuje žehnajúceho Pána Ježiša v oslávenom tele s Eucharistiou. V pozadí kompozície vidno plamene Božej lásky v podobe serafína, ktorý sa sv. Františkovi zjavil pri stigmatizácii. František mal hlbokú úctu k ohňu. Pripomínal, že Ježiš je svetlo sveta a oheň prišiel vrhnúť na zem. V pozadí je tiež červený víťazný kríž, znak vykúpenia. Významov je viac.“⁴²⁹ „Pre Františka je Eucharistický Kristus predĺžením jeho vtelenia. Keď František hovorí o Kristovi, s ktorým sa stretá v Eucharistii, najviac ho oslovuje poníženie a pokora. Stáva sa sluhom menších. Boh je náročný a má nároky. František prešiel cestou poníženia. Kto v živote nezažije vytlačenie až na okraj, nemôže sa považovať za Božieho priateľa. Ale má to hlboký zmysel, lebo keby to nemalo zmysel, prepadli by sme zúfalstvu.“⁴³⁰

Texty z Františkánskych prameňov súvisiace s obrazom

2900 – 2905 Ale teraz píšem tvojej láske a spolu s tebou, nevesta Kristova, sa radujem a jasám, duchovnou radosťou, lebo ako iná presväta panna, svätá Agnesa, si sa zbavila všetkých márností tohto sveta a podivuhodne zasnúbila s nepoškvرنeným Baránkom, ktorý sníma hriechy sveta. Šťastná zaiste tá, ktorej je dané mať účasť na tejto svätej hostine, aby celou plnosťou srdca a vnútra prilipla k tomu, ktorého krásu všetky blažené nebeské voje bez prestania obdivujú, ktorého pôsobenie uchvacuje, ktorého kontemplovať osviežuje, ktorého dobrotivosť nasycuje, ktorého lahodnosť naplňuje, ktorého pamiatka lahodne žiari, ktorého vôňou ožívajú mŕtvi. Pohľad na neho v sláve činí blaženými, všetkých obyvateľov nebeského Jeruzalema, lebo on je odlesk večnej slávy, žiara večného svetla, a zrkadlo bez poškvرنy. ... v tomto zrkadle žiari blahoslavená chudoba, svätá pokora a nevýslovná láska, ako to budeš môcť s Božou milosťou kontemplovať na celom zrkadle. Na začiatku tohto zrkadla si všimni chudobu toho, ktorý bol uložený v jaslách a zavnutý do plienok. Aká to obdivuhodná pokora, aká úžasná chudoba! Kráľ anjelov, Pán neba a zeme je uložený v jaslách. Uprostred zrkadla zas pozoruj pokoru, alebo aspoň blahoslavenú chudobu, námahy bez počtu a trápenia, ktoré podstúpil za vykúpenie ľudského rodu. A na konci tohto zrkadla sa zahľad na nevýslovnú lásku, s akou chcel trpieť na dreve kríža a na ňom i zomrieť tou najpotupnejšou smrťou. Pritom toto zrkadlo položené na dreve kríža, samo vyzývalo okoloidúcich, aby nad tým uvažovali, hovoriac. Vy všetci, čo idete po ceste, pozrite a hľadte, či je bolesť ako bolesť moja. Odpovedzme teda tomu, ktorý volá a narieka, jedným hlasom, jedným duchom: V pamäti si to budem pripomínať a moja

⁴²⁸ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 258. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴²⁹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou.* 21. 11. 2019.

⁴³⁰ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou.* 23. 11. 2019.

duša bude veľmi sklúčená. Žiarom tejto lásky sa teda neustále čoraz viac roznečuj, ó, kráľovná nebeského Kráľa!⁴³¹

„2901 Šťastný je ten, komu je dopřáno účastnit se této svatební hostiny, aby celým srdcem přilnul k tomu, nad jehož krásou žasnou neustále zástupy nebešťanů, touha po něm všechny k němu přitahuje, rozjímat o něm občerstvuje, jeho dobrota naplňuje, jeho sladkost vyplňuje, památka na něho mile svítí, jeho vůně křísí mrtvé, patření na něho, který je odleskem věčné slávy, jasmem věčného světla a zrcadlem bez poskvrny, oblažuje všechny občany nebeského Jeruzaléma.“⁴³²

2903 „V tomto zrcadle pak se skví blahoslavená chudoba, svatá pokora a nevýslovná láska, jak to budeš moci s Boží milostí pozorovat po celém zrcadle.“⁴³³ 258

3068 „Řekla dále, že jednou, když sestry myslely, že blažená Matka už je blízko smrti a kněz jí dal svatě přijímání těla našeho Pána Ježíše Krista, svědkyně viděla nad hlavou Matky svaté Kláry velikou zář; a zdálo se jí, že tělo Páně je malý a velmi krásný chlapeček. A potom co svatá Matka ho přijala s velkou zbožností a v slzách, jak vždy byla zvyklá, řekla tato slova: »Takové dobrodiní mi dnes dal Bůh, že nebe a země by se mu nemohly vyrovnat.«⁴³⁴ 305

3017 „Rovněž vypověděla, že když se paní Klára blížila k odchodu z tohoto života, to je v pátek před svou smrtí, řekla svědkyni, která s ní zůstala sama: »Vidíš ty Krále slávy, kterého já vidím?« A to jí řekla vícekrát, a několik dní potom zesnula.“⁴³⁵ 293

3209 „Jak velkou oddanost a lásku měla blažená Klára ke Svátosti oltářní, dosvědčují její plody. V oné těžké nemoci, která jí připoutala na lůžko, nechávala se posadit a podložit si záda, aby mohla sedět zpřímá a tkát jemná plátna.

3210 Z nich zhotovila více než padesát korporálů, vložila je do hedvábných a purpurových burs a určila je pro různé kostely po horách a údolích kolem Assisi. Když se chystala přijmout tělo Páně, rozplývala se nejdříve v horkých slzách, potom k němu přistupovala s chvěním a před Spasitelem skrytým ve Svátosti se třásla neméně než před Vládce nebe a země.“⁴³⁶

207 „Vždyť na tomto světě máme a vidíme tělesně z Nejvyššího jen jeho tělo a krev, jména a slova, jimiž jsme byli stvořeni a vykoupeni ze smrti k životu.“⁴³⁷

Vlastný výklad obrazu

Tento obraz je zo všetkých najjasnejší a najsvetlejší. Kristus je vzkriesený a plný nebeskej žiary. Kristova tvár je oproti ostatným častiam trochu tmavšia a ponecháva si týmto spôsobom pečať človečenstva a ľudskosti. Kristus je pravý človek a pravý Boh. Tvár je vznešená a jednoduchá zároveň. Pán Ježiš jednou rukou požehnáva a druhou poukazuje na Eucharistiu, ktorá je rozlomená a vidieť krv Kristovu. Každá čiastočka Kristovho tela a krvi obsahuje celého Krista s dušou i telom. Z Eucharistie vychádzajú lúče a Kristus dáva najavo, že od svojho nanebovstúpenia bude na zemi prebývať v podobe Eucharistie. Eucharistia sa stane miestom požehnania. Na obraze je jediná kvapka krvi, ktorá letí zo srdca smerom dolu. Kto si uvedomuje jej hodnotu, určite

⁴³¹ JUSKOVÁ, P. a kol. *Františkánske pramene 1, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, 2005, s. 359–361.

⁴³² JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 258. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴³³ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 258. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴³⁴ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 305. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴³⁵ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 293. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴³⁶ JACHYM, R. *Františkánske prameny II.*, 1994, s. 352. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

⁴³⁷ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánske prameny I., Olomouc 2001*, s. 57.

zatúži zachytiť ju. Ježišove rúcho je biele ako Eucharistia. Identické farby naznačujú, že Kristus sa teraz zahŕuje do Eucharistie ako do svojho oblečenia. Berie si na seba túto jednoduchú podobu, v ktorej je ukrytý ako v rúchu. Dominantnou časťou obrazu je šesť krídel v pozadí Pána Ježiša, čo naznačuje, že Kristus sa zjavoval Františkovi v podobe serafína. Krídla sú znakom pohyblivosti, rýchlosti, nebeskej vlasti. Vtákov voláme obyvateľmi neba. Kristov prítok je v nebi, kde sedí po pravici Otca v jednote s Duchom Svätým. Serafíni prebývajú v Božej blízkosti a spievajú „*Svätý, Svätý, Svätý je Pán zástupov, celá zem je plná jeho slávy*“ (Iz 6,1). Eucharistia je rovnako Božím trónom, a preto aj pri bohostánku sú prítomní anjeli a všade, kde je Eucharistia, je prítomný aj sprievod anjelov. Farba krídel je červená, tak ako kríž v pozadí obrazu. Symbolizuje oheň Ducha Svätého, ktorý je láskou, obetou, silou, ale aj schopnosťou rozlišovať dobré od zlého a zrna od pliev. Je to oheň očistný, oheň pravdy, ktorý pozná tajomstvá srdca, odhaľuje skryté veci a spaľuje všetko nečisté. Je to však aj oheň Božieho zmilovania a milosrdenstva, oheň odpustenia a nádeje pre toho, kto verí a koná pokánie. Pán postavil cherubov s ohňovým mečom, aby strážili cestu k stromu života a ľudia po prvom hriechu už nemohli vojsť do raja. (Gn 3,24) *Až Kristus znova sprístupnil cestu do raja skrze seba samého a je „novým cherubom“.* Jeho ohňovým mečom je drevený kríž skropený vlastnou krvou a obetou. Ním zvíťazil nad zlom, hriechom, smrťou a otvoril bránu neba. Tým vyznačil cestu pre každého učeníka, ktorou je obeta spojená s láskou.

Panna Mária, Kráľovná Eucharistických duší – obraz č. 6. (obrázok 6, str. 176)

Základný popis

Kompozícia zobrazuje Pannu Máriu, ktorá je v požehnanom stave. Nad Pannou Máriou sa vznáša Duch Svätý a v pozadí je náznak Svätej Trojice. Pri Panne Márii v hlbokej úcte drží sv. František kalich s Kristovou krvou a sv. Klára Božie telo. Obaja sú naplnení predtuchou zážitku Boha v nebeskom Jeruzaleme.⁴³⁸

Rozširujúci popis

Maliarka uvádza „toto dielo má hlbší obsah, ktorý je zahrnutý v *modlitbe Zdravas Mária*. Slovo svojím vtelením posvätilo celý svet. Božiu dobrotu, ktorú ľudia spoznávajú vďaka vteleniu, by mali sprostredkovať všetkým. Ak sa uctieva Panna Mária, je to dôstojné, pretože Pána Ježiša nosila v presvätom lone. Panna Mária bola najpokornejšia služobnica Pána. Ochotne poslúchala každé jeho slovo a prijala Pána do

⁴³⁸ Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 5. 5. 2019.

svojho života ako prvá. František s kalichom v ruke má spojitosť s videním Jakuba z Massy, ktorý videl Františka ako podáva bratom kalich života. Kalich v rukách Františka predstavuje tiež stigmatizáciu, utrpenie, ale i blaženosť neba. Svätá Klára drží v rukách Eucharistiu. Sú tým naznačené Eucharistické zázraky, ktoré sa udiali v jej prítomnosti.⁴³⁹

Texty z Františkánskych prameňov súvisiace s obrazom

1889 „Kristus volal k sobě svatého Františka, podával mu kalich plný života a posílal ho se slovy: »Jdi a navštiv své bratry a dej jim pít z tohoto kalicha duchovního života; neboť duch satanův se pozdvihne proti nim, udeří na ně a mnozí z nich padnou a nepovstanou.« A dal Kristus svatému Františkovi dva anděly, aby ho doprovázeli. I přišel svatý František podávat kalich života svým bratřím. A začal bratrem Janem. Ten jej vzal, vypil jej do poslední kapky spěšně a zbožně; a ihned se celý rozzářil jako slunce. A vzápětí po něm podával jej svatý František všem ostatním; ti, kteří jej přijímali a vypili celý s náležitou úctou a zbožností, byli hned potom skvoucí jako slunce. Ti, kteří jej celý vylévali a nepřijímali jej zbožně, zčernali, zachmuřili se a byli znetvořeni a strašní na pohled; ti, kteří vypili část a část vylili, zčásti se rozjasnili a zčásti se zatemnili. A to podle míry, jakou pili a jakou vylévali. ... Když se to stalo, přišla vichřice a udeřila do stromu tak prudce, že z něho bratři padali na zem; nejprve padali ti, kteří vylili všechen kalich ducha života, a ďáblové je odnášeli do místa temnot a muk. Ale bratra Jana spolu s ostatními, kteří vypili kalich, přenesli andělé do místa věčného života a světla a do blažené záře.⁴⁴⁰

1991 „Dlouho zůstávala pravda těchto slov u mnohých živou, zvláště proto, že krev chudého Ukřižovaného byla ještě čerstvá v jejich paměti a že slavný kalich (srov. Žl 23/22,5) jeho utrpení oblažoval jejich srdce.⁴⁴¹

2990 „A pan papež Inocenc ji přišel navštívit, když byla vážně nemocná. Řekla potom sestřím: »Moje dcerušky, vzdejte chvály Bohu, neboť nebe a zem nepostačují na takové dobrodiní, kterého se mi dnes dostalo od Boha, vždyť jsem ho dnes přijala v Nejsvětější svátosti a viděla jsem i jeho náměstka.«⁴⁴²

Vlastný výklad obrazu

Obraz patří k dvom svetlejším dielam z celého cyklu šiestich obrazov. Najvýraznejšou postavou na obraze je Panna Mária, ktorá nosí Božieho Syna pod srdcom. Jej krásny biely šat je znakom toho, že je plná Božej milosti. Je to svetlo, ktoré prijala od Boha. Svätý František aj svätá Klára kontemplujú Eucharistiu. Sv. František drží zlatý kalich s krvou Kristovou. Možno na ňom pozorovať dôverný vzťah k tomuto veľkému tajomstvu, pretože aj sám mal stigmy. Podobne drží Svätá Klára misku s telom Kristovým. Obraz zároveň vyjadruje atribúty, ktoré ich charakterizovali. Je to láska k eucharistickému Kristovi a chudoba naznačená ich oblečením a farbami obrazu. Život všetkých troch osôb na obraze je neoddeliteľne spojený s Ježišom Kristom. Na obraze je

⁴³⁹ *Rozhovor autora rigorózneho práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 21. 11. 2019.*

⁴⁴⁰ POSPÍŠIL, Ctirad V. (ed.). *Františkánské prameny I., Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2001, s. 743–744.*

⁴⁴¹ POSPÍŠIL, C. V. *Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 796.*

⁴⁴² JACHYM, R. *Františkánské prameny II., 1994, s. 286. – e-kniha <http://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.*

prítomná Svätá Trojica naznačená lúčmi v podobe trojuholníka, Duch Svätý v podobe holubice a Boh Otec svetlom v podobe slnka, ktoré sa nachádza za holubicou. V Svätom písme sa niekedy Boh prirovnáva k slnku. *Lebo Pán, Boh, je slnko a štít, milosť a slávu udeľuje Pán (Ž 84,12). V lúčoch Božej lásky a milosti sa nachádzajú všetky tri postavy. Najsilnejší lúč patrí Panne Márii. Lúče sa rozprestierajú do šírky na svätých a na celý svet.*

Týchto šesť kompozícií vytvára celý cyklus venovaný úcte Najsvätejšiemu telu a krvi Kristovej, ktoré predstavujú pre sv. Františka a sv. Kláru hlavný objekt úcty.⁴⁴³ Kompozície sú prevažne v hnedej, okrovej, kadmiovo-oranžovej až červenej farebnosti, čo znázorňuje pokoru, chudobu, poníženosť. Maliarka chcela ukázať, že nasledovanie Krista zo strany sv. Františka a sv. Kláry sa dialo v totálnej chudobe. Biela farba znamená čistotu, červená oheň Ducha Svätého a zlatá nebeskú slávu.⁴⁴⁴ Vyústenie a nebeská oslava je zakomponovaná až v posledných dvoch obrazoch (5, 6). Gladišová chcela týmto cyklom vydať svedectvo o Eucharistii ako živej prítomnosti Boha na zemi.⁴⁴⁵

⁴⁴³ Porov.: GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. *S františkánskou pokorou a úctou k Eucharistii. Familia 2009, č. 4, s. 34–37.*

⁴⁴⁴ *Rozhovor autora rigoróznej práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 4. 5. 2019.*

⁴⁴⁵ *Rozhovor autora rigoróznej práce s akad. maliarkou D. Gladišovou. 23. 11. 2019.*

3.3. Teologická interpretácia „Corpus Christi“ vo svetle bibliografie sv. Jána Pavla II.

3.3.1. Uvedenie do témy

V tejto podkapitole sa budeme venovať sviatosti Eucharistie z pohľadu svätého pápeža Jána Pavla II. V jeho spisoch sa nachádza nesmierne bohatstvo podnetov, ktoré pomáhajú pochopiť, čím sviatosť Eucharistie je. Pápež čerpá z tradície Cirkvi, no nechýba ani mnoho jeho vlastných úvah. *Prečo je Eucharistia pre Cirkev taká podstatná? Prečo bez právoplatne vysväteného kňaza či biskupa nemôže existovať a byť vysluhovaná? Akú úlohu má pri formovaní veriacich?* Aj týmito otázkami sa práca zaoberá. Jej snahou je zachytiť hlavné myšlienky z jeho príhovorov, homílií, listov, encyklik a ďalšej literatúry, ktoré sa týkajú Eucharistie. Ide o spisy, ktoré vznikli v rokoch jeho pontifikátu 1978 – 2005. Z jeho životného svedectva a priestoru, ktorý venoval Eucharistii vo svojich spisoch je zjavné, že prechovával veľkú úctu k tejto sviatosti a neustále k tejto úcte podnecoval ako klerikov, tak aj ostatných veriacich. Vo svetle týchto dokumentov a predovšetkým encykliky *Ecclesia de Eucharistia* môžeme lepšie pochopiť aj cyklus obrazov *Corpus Christi* vo františkánskom refektári v Bratislave. Eucharistia patrí k siedmim hlavným sviatostiam Cirkvi a nazývame ju aj Najsvätejšou sviatosťou, svätou omšou, svätým prijímaním, alebo hostiou. Vieme, že sviatosti sú prostriedky a nástroje, ktoré Kristus buduje, živí, očisťuje svoju Cirkev a predovšetkým je v nich prítomný. Zverené sú do rúk apoštolov a ich pomocníkov, teda riadne vysvätených služobníkov.

Na Eucharistiu môžeme nahliadať z dvoch základných pozícií. Z jednej strany ide o slávenie svätej omše so všetkým, čo k nej patrí, teda s úkonmi kňaza a veriacich podľa predpísaných noriem, ktorých ústredným momentom je premenenie chleba a vína na telo a krv Krista počas Eucharistickej modlitby, ktorú vyslovuje biskup alebo kňaz. Z druhej strany ide o samotné Kristovo telo a krv, ktoré existujú pod spôsobom chleba a vína. Pod týmito spôsobmi sa môže uchovávať aj mimo svätej omše, avšak z praktických dôvodov predovšetkým ako telo Kristovo v podobe chleba v tzv. bohostánku.

Z pohľadu nezasvätených sa pri pohľade na svätú omšu jedná o hodinové pásmo rôznych čítaní, modlitieb a obradov v kostole, a tiež o akúsi oblátku, či trochu vína, ktoré sú najprv na oltári a potom sa rozďajú prítomným ľuďom, aby sa skonzumovali,

alebo sa zvyšok odloží do uzamykateľnej skrinky, pri ktorej svieti oranžové alebo červené blikotajúce svetielko. Na prvý pohľad neveriacim ľuďom sa to javí ako divadlo.

Úcta je postoj voči niekomu alebo niečomu, čo si vážime. Úcta k Eucharistii je prejavom a ovocím viery, že v skromných podobách, ako je chlieb a víno sa objavuje veľké tajomstvo reálnej prítomnosti Boha a vedie človeka k údivu a adorácii. „*Šimon, Šimon, hľa, satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu. Ale ja som prosil za teba, aby neochabla tvoja viera. A ty, až sa raz obrátiš, posilňuj svojich bratov*“ (Lk 22,31–32). Týmito slovami Ježiš oslovuje apoštola Petra – neskôr prvého pápeža z celej rady pápežov, až po dnešné časy. Práve pápež by mal byť človekom viery v živú prítomnosť Krista v Eucharistii a povzbudzovať k tejto viere iných ľudí.

Cieľom tejto kapitoly je vyhodnotiť, nakoľko sa pápež Ján Pavol II. vo svojich spisoch venuje Eucharistii a do akej miery k nej zdôrazňuje úctu. Zvolená metóda bude tá, že si v chronologickom poradí urobíme prehľad toho, čo Ján Pavol II. počas svojho pontifikátu (r. 1978 – 2005) o Eucharistii povedal a napísal. Neskôr sa pokúsime krátko zhrnúť základné body jeho učenia, jednak o Eucharistii samotnej, ako aj jej význam pre život Cirkvi a veriacich. Nakoniec zhodnotíme jeho podiel na zveličení úcty k Eucharistii v spoločnosti.

3.3.2. Texty o Eucharistii v spisoch Jána Pavla II. v rokoch 1978–1990

Náuka o Eucharistii sa v spisoch Jána Pavla II. objavuje hneď v jeho prvej encyklike *Redemptor hominis* (1979). V paragrafe 20 nadväzuje na II. vatikánsky koncil, ktorý zdôrazňuje Eucharistiu ako vrchol a stred života Cirkvi.⁴⁴⁶ Poukazuje na živú prítomnosť Krista a jeho vykupiteľského diela v Eucharistii. Jej prijímaním sa kresťan spája s Kristom a stáva sa účastným na Kristovom kňazstve pred nebeským Otcom. Vyzýva všetkých veriacich, aby sa táto Sviatosť lásky stala stredom života Božieho ľudu. Úctou voči Eucharistii sa preukazuje Kristovi *láska za lásku*. Pripomína nevyhnutnosť prvku pokánia, aby sme k Božej hostine prichádzali čo najhodnejší. Eucharistia má moc budovať spoločenstvo Božieho ľudu – Cirkve, ktorého stredom je Kristus. Zdôrazňuje nevyčerpatelnosť a nevyjadriteľnú hĺbku tajomstva Eucharistie.⁴⁴⁷ „*Môžeme smelo povedať, že toto učenie ... stále stojí len akoby na jej prahu, lebo nie je*

⁴⁴⁶ Porov.: DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Sacrosanctum concilium* 10. In *Dokumenty II. Vatikánskeho koncilu* [28.6.2019]. Dostupné z: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/sacrosanctum-concilium>>.

⁴⁴⁷ Porov.: JÁN PAVOL II. *Redemptor hominis* 20. In *Encykliky Jána Pavla II.* 2014. s. 53.

*schopné preniknúť a slovami vyjadriť, čo je Eucharistia v celej svojej plnosti ... Eucharistia je Ineffabile Sacramentum - nevyślovná Sviatosť!*⁴⁴⁸

V *Liste kňazom* (1979) pápež nazýva spoločné slávenie Eucharistie kňazmi na Zelený štvrtok „*stretnutím v hĺbke tajomstva jediného večného kňazstva Ježiša Krista*“, na ktorom majú všetci účasť. Poukazuje tak na závislosť každého kňaza od Ježišovho kňazstva, bez ktorého oddelene nemôže jestvovať. Kňazi svoju kňazskú činnosť konajú v spojení s Kristom a v jeho moci. Posvätnú moc dostávajú na stvárňovanie a vedenie Božieho ľudu a Eucharistickú obeť vykonávajú v mene všetkého ľudu ako zástupcovia.⁴⁴⁹

Rozsiahlejšie sa pápež venuje Eucharistii v liste *Dominicae cenae* (1980). Na prvom mieste *zameriava pozornosť na úzku súvislosť Eucharistie a kňazstva*, kde podčiarkuje, že *kňazstvo vzniklo v momente ustanovenia Eucharistie a Eucharistia je hlavným a ústredným dôvodom jestvovania kňazstva*. Od kňazov a biskupov sa preto očakáva osobitné svedectvo úcty a lásky k tejto sviatosti. Kňaz plní svoje hlavné poslanie, keď slávi Eucharistiu.⁴⁵⁰ *Eucharistický kult* je najmä v tom, že *Eucharistia predstavuje sebadarovanie a sebaobetovanie Ježiša Krista Bohu a ľuďom*. V Eucharistii sa klaniame Vykupiteľovi človeka. Slávime lásku, ktorá sa vie obetovať za druhého. To si zasluhuje postoj vd'ačnosti a úcty, ktorá sa má prejavovať pri každom našom stretnutí s Najsvätejšou sviatosťou, či už pri návšteve kostolov alebo, keď sa Najsvätejšia sviatosť nesie a vysluhuje chorým, návštevami Najsvätejšej sviatosti alebo výročnými poklonami vo farnostiach, eucharistickými procesiami, eucharistickými kongresmi, ďalej osobitne slávnosťou Najsvätejšieho Kristovho tela a krvi.⁴⁵¹ Pokiaľ ide o *Eucharistiu a Cirkev* pápež hovorí, že v momente poslednej večere a ustanovujúcich slov sa prvé spoločenstvo dostalo do sviatostného spojenia s Božím Synom. Od tej chvíle sa Cirkev buduje prostredníctvom toho istého sviatostného spojenia s Kristom. Stávame sa jeho tajomným telom a napomáha duchovnému zblíženiu a zjednoteniu medzi ľuďmi účastnými na obete.⁴⁵² Najväčšie prikázanie lásky k Bohu a k blížnemu nachádza svoj prameň práve v Najsvätejšej sviatosti. *Eucharistia a láska* v nej

⁴⁴⁸ *Redemptor hominis* 20.

⁴⁴⁹ Porov.: JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1979*. Bratislava: Lúč, 1996. [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-1979>>.

⁴⁵⁰ Porov.: JÁN PAVOL II. *Dominicae cenae: List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým biskupom Cirkvi o Eucharistickom tajomstve a kulte* 2 [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dominicae-cenae>>.

⁴⁵¹ Porov.: *Dominicae cenae* 3.

⁴⁵² Porov.: *Dominicae cenae* 4.

obsiahnutá vytvárajú eucharistický kult, ktorý je dušou celého kresťanského života. Vytvára v nás v nás odpoveď lásky a začíname aj sami milovať. Tak nastupujeme na túto cestu lásky, ktorá sa z Eucharistie rodí, vďaka nej sa rozvíja.⁴⁵³ *Eucharistia a blížny* úzko súvisia, nakoľko Kristus miluje každého človeka. Kresťan má v sebe pestovať vedomie dôstojnosti každého človeka a účinne napomáhať všade tam, kde je bieda, utrpenie, nespravodlivosť.⁴⁵⁴ Súvislosť *Eucharistie a života* sú zjavné v tom, že Eucharistia „má podobu chleba a vína čiže pokrmu a nápoja, a teda je človekovi taká blízka, a tak veľmi úzko spätá s jeho životom ako sám pokrm a nápoj. Boh nepôsobí na človeka iba prostredníctvom udalostí a svojou vnútornou milosťou, ale účinkuje v ňom ešte silnejšie a plnšie prostredníctvom sviatostí. Tie dávajú jeho životu sviatostný ráz.“⁴⁵⁵ *Posvätnosť – sacrum Eucharistie je jej charakteristickým prvkom. Kristus „obetuje a je obetovaný, konsekruje a je konsekrovaný.“*⁴⁵⁶ Je to veľmi svätý úkon, pretože vytvára sväté spôsoby, „*Sancta sanctis*“, čo značí: „sväté veci – t. j. Kristus, Svätý – dané svätým. Kňaz slávi najsvätejšiu obeť *in persona Christi*, čo značí viac než *v mene* čiže *v zastúpení Krista*. *In persona* značí: v špecifickom sviatostnom stotožnení s najvyšším a večným Kňazom, ktorý je Autorom a prvotným Činiteľom tejto svojej obety, v ktorej ho naozaj nikto nemôže nahradiť. Jedine on – jedine Kristus – mohol a vždy môže byť opravdivou a účinnou *zmiernou obetou za naše hriechy..., ale aj za hriechy celého sveta*. Iba jeho obeť – a nijaká iná – mohla a môže mať zmierovaciu silu pred Bohom, pred Najsvätejšou Trojicou, pred jej všetko presahujúcou svätosťou. Uvedomenie si tejto skutočnosti vrhá jasné svetlo na charakter a význam kňaza celebranta. Keď slávi najsvätejšiu obeť a koná *in persona Christi*, je vovedený a včlenený sviatostným (a zároveň nevýslovným spôsobom) do najintímnejšieho *Sacrum* a súčasne doň duchovne vovádza všetkých účastníkov eucharistického zhromaždenia. Pápežovi veľmi záleží na zachovávaní posvätnosti Eucharistie najmä v dobe, keď sú v niektorých častiach sveta silné tendencie všetko desakralizovať.⁴⁵⁷ Eucharistia je predovšetkým obeť vykúpenia. Je sprítomnením jedinej obety Krista. Človek a svet sú znova odovzdávaní Bohu. Chlieb a víno sa stávajú v určitom zmysle symbolom všetkého, čo eucharistické zhromaždenie prináša Bohu ako dar a v duchu obetuje. Spájajú obeť nás samých s Kristovou obetou. *Nech Duch Svätý urobí z nás ustavičnú obeť pre Teba*

⁴⁵³ Porov.: *Dominicae cenae* 5.

⁴⁵⁴ Porov.: *Dominicae cenae* 6.

⁴⁵⁵ *Dominicae cenae* 7.

⁴⁵⁶ *Dominicae cenae* 8.

⁴⁵⁷ Porov.: *Dominicae cenae* 8.

modlíme sa v Eucharistickej modlitbe.⁴⁵⁸ Eucharistická slávnosť je zároveň *stolom Božieho slova a stolom Pánovho chleba*. Je to neprestajné pozvanie na hostinu Baránkovu. Kňazi majú zabezpečiť posvätnú dôstojnosť eucharistickej služby. Treba sa však vyhnúť vyumelkovanosti a teatrálnosti. Pápež upozorňuje na isté nedostatky. Najprv na nedostatok vnútornej dispozície *nedostatok hladu a smädu*, za ktorým je nedostatok primeraného pochopenia a ocenenia tejto vznešenej sviatosti. Ďalšou boľavou oblasťou je, keď pristupujú k sv. prijímaniu všetci zúčastnení, no bez náležitej prípravy a pokánia vo sviatosti zmierenia. Je potrebná citlivosť svedomia a správny zmysel pre rozlišovanie medzi dobrom a zlom. Pápež na konci tohto spisu poukazuje na úzky organický vzťah medzi obnovou liturgie a obnovou celého života Cirkvi.⁴⁵⁹

V krátkosti si teraz zhrnieme *Komentár Waltera Kaspera (1980)* k listu *Dominicae cenae*, ktorý je z nášho pohľadu prínosný. V prvom rade pripomína, že pápež sa pri písaní tohto listu pokiaľ ide o úctu k Eucharistii odvoláva na veľmi dlhú cirkevnú tradíciu a najvýznamnejších teológov i svätcov. Pozitívne vníma pripomenutie stáročiami overených foriem eucharistickej zbožnosti. V tom celom dáva dôraz na vnútorné nastavenie, nie na vonkajšie formy. Opiera svoje myšlienky o výpovede II. Vatikánskeho koncilu. Aktivity Cirkvi vychádzajú z Eucharistie a sú na ňu zamerané. Cirkev má teda rozjímať o Eucharistii správnym spôsobom a sláviť Eucharistiu náležitým spôsobom. *Najhlbšie a konečné opodstatnenie centrálnej pozície Eucharistie vidí pápež v tom, že Eucharistia je sviatosťou jednoty a lásky. Láska je najhlbším Božím bytím, zjavila sa v Ježišovi Kristovi; opovedou na to je láska k Bohu a k blížnemu ako najvyššie prikázanie* (porov. Mk 10,28–31). Obľúbenou myšlienkou sv. Jána Pavla II je, že Kristus, ktorý je Božím obrazom, obnovuje a zdokonaľuje Boží obraz, ktorý nosíme v sebe skrze eucharistické zjednotenie. Eucharistia musí formovať celý život kresťanov. Kňazstvo tak isto vychádza z Eucharistie, preto kňazi musia sláviť Eucharistiu takým spôsobom, aby vyjadrovali jej veľkosť. Veriacim tiež opakovane pripomína, že nie vonkajšie aktivity, ale slávenie Eucharistie „*je najvyššie vykonávanie kráľovského kňazstva*“. Tak vzniká z tohto spisu sviatostná a eucharistická koncepcia Cirkvi, kresťanského života a zvlášť kňazstva. Pápež vyzdvihuje sviatostno-tajomnú dimenziu Eucharistie a z toho prameniaku úctu. Nie náhodou je slovo úcta (cultus) už v názve. Kresťanské uctievanie Eucharistie je nasmerované nie na eucharistické spôsoby ako také, ale na Boha, ktorý sa nám skrze Ježiša Krista v Duchu Svätom daruje.

⁴⁵⁸ Porov.: *Dominicae cenae* 9.

⁴⁵⁹ Porov.: *Dominicae cenae* 11–12.

Eucharistické uctievanie je odpoveďou na sebadarovanie Božej lásky, je ďakovaním – Eucharistiou. Eucharistická doxológia vyjadruje trefne najhlbší zmysel eucharistického uctievania. „*Skrze Krista, s Kristom a v Kristovi, máš ty Bože Otče všemohúci, v jednote s Duchom Svätým, všetku úctu a slávu!*“ Obetný rozmer Eucharistie je nepopulárny aj preto, lebo sa zdá, že akt a postoj obety protirečí nároku moderného človeka na šťastie a sebarealizáciu. Akt obety spája Boha a človeka, pretože v ňom sa človek so všetkým, čo je a čo má, Bohu dáva a obetuje, aby sa tak s ním celkom stal jedno. Toto sebadarovanie v akte obety je paradoxným spôsobom v podstate sebarealizáciou človeka v spoločenstve s Bohom (porov. Mt 10,39).⁴⁶⁰

V knihe ***Znamenie, ktorému budú odporovať*** (1980) pápež vyjadruje svoj vzťah k Eucharistii slovami: „*Keď mám ťažkosti nadviazať spojenie s Bohom pred dvoch tisíc rokov a zároveň s tým istým Bohom dnes – nepoznám lepší spôsob ako ísť k nemu v Eucharistii.*“⁴⁶¹

„***Nebojte sa!***“ (1982). Táto obľúbená výzva Jána Pavla II. je zároveň názvom titulu, v ktorom pápež v rozhovore s Androm Frossardom pripomína, že Cirkev z Eucharistie žije a neprestajne sa z nej rodí. Poukazuje tu tiež na rozdiel medzi Kristovou obetou a pohanskými obetami. Pohanskí bohovia často mohli byť upokojení len krvou ľudí. Podobne aj Kristus položil svoj život. Rozdiel je v tom, že na obnovenie spravodlivosti obeta na kríži nebola vyžadovaná. Ved' spravodlivosť mohla byť nastolená aj jedinou slzou, ktorú Ježiš nad Jeruzalemom vyronil. No pravdou je aj to, že dokonalé sebadarovanie, teda obeta, je prirodzený spôsob existencie Najsvätejšej Trojice.⁴⁶²

Zbierka príhovorov a homílií z návštevy Poľska je obsiahnutá v knihe ***Toto robte na moju pamiatku*** (1988). Pápež pozdravuje veriacich v mene Eucharistie: „*V mene Eucharistie, ktorá je chlebom života, pozdravujem tento kostol, mesto aj diecézu.*“ Vidíme pápežovo plne personálne chápanie Eucharistie. Ďalej prirovnáva Eucharistiu k manne, nutnej k prežitiu na pustatine, ktorá ich nie je schopná uživiť. Veriaci na púšti sveta rovnako potrebujú Eucharistiu, aby došli do zaslúbenej zeme. Vo svätom prijímaní sa nám dáva podiel na živote Svätej Trojice, a tak sa už v tomto živote

⁴⁶⁰ Porov.: JOHANNES PAUL II. – KASPER, Walter. *Ein Leib und ein Geist werden in Christus: Schreiben über die Eucharistie Papst Johannes Pauls II. Freiburg im Breisgau: Herder, 1980, s. 74–89.*

⁴⁶¹ WOJTYLA, Karol. *Znamenie, ktorému budú odporovať. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1987. (Pôvodný titul: WOJTYLA, Karol. Znak sprzeciwu. Paris: Éditions du dialogue Societé d'Éditions Internationales, 1980), s. 145.*

⁴⁶² Porov.: FROSSARD, André. *Fürchtet euch nicht!: André Frossard im Gespräch mit Johannes Paul II. München: Neue Stadt, 1982, s. 191–194.*

stávame účastníkmi na Božskej prirodzenosti (2 Pt 1,4).⁴⁶³ Slová ustanovenia Eucharistie sa spájajú s tou „hodinou“, ktorú Ježiš nazval svojou hodinou (porov. Jn 13,1). Je to hodina vykúpenia sveta, v ktorej Syn človeka *miloval do konca*. Potvrdil spasiteľskú moc lásky. Zjavil, že Boh sám je láskou. Nik nemá väčšiu lásku nad tú, keď položí svoj život za všetkých, aby oni mali život a mali ho v plnosti (porov. Jn 10,11). To všetko je Eucharistia. Musíme zvíťaziť nad mentalitou a videním sveta, ktoré sprevádza človeka celými dejinami – akoby nebolo Boha, akoby nebol láskou.⁴⁶⁴ Pápež ďalej pripomína, že kňazstvo je sviatosťou činu, nielen ohlasovania. „*Toto robte!*“ Je sviatosťou Kristovho vykupiteľského činu, ktorý bol vo večeradle odovzdaný do rúk apoštolov. Kňazi robia in persona Christi, robia a teda aj žijú. Eucharistia svedčí o Ježišovi Kristovi, ktorý nás *miloval až do konca*, ale aj vychováva k takejto láske. Služte! Služba je zásadným výrazom tej lásky, ktorou nás Kristus miloval (Mk 10,45).⁴⁶⁵ Eucharistia ako *sviatioť Emanuela – Boha s nami*. Sviatioť prítomnosti Krista. Eucharistia pozýva človeka ako predstaviteľa a hovorcu stvorenia k láske k Bohu. Toto pozvanie však zostáva často zanedbávané. Človek často zadržiava lásku na stvorených veciach, a tým okliešti možnosti svojho srdca. Z toho plynie, že nevie dosť milovať ani svojich blížnych ani seba samého a ani svet. Podlieha skôr anti-láske. Lebo milovať seba, blížnych i svet možno len milujúc Boha.⁴⁶⁶

3.3.3. Texty o Eucharistii v spisoch Jána Pavla II. v rokoch 1991 – 2000

Kniha *Katechézy svätého otca Jána Pavla II.: Cirkev (1992 – 1993)* je zbierkou katechéz, v ktorých viackrát zaznieva téma Eucharistie. Považuje ju za iniciačnú silu, ktorá pobáda človeka k autentickému kresťanstvu a dynamizmu veľkodušnej lásky. Človek sa svojou činnosťou a obetami spája s Kristovou obetou, a tak každá malá obeta je vynesená až k Bohu v kulte, ktorý mu je milý. Nazýva Eucharistiu *korunováciou duchovného života*.⁴⁶⁷ Kňaz je povoláný, aby sa mysticky a sviatosťne stotožnil s Kristom, aby sa stal podobne ako On, *Sacerdos et Hostia*. Kňaz sa má starať tiež o to, aby ovocím kresťanskej formácie bola aktívna a vedomá účasť veriacich na eucharistickej slávnosti. K známemu výroku: *Viera áno, ale kostol, resp. svätá omša*

⁴⁶³ Porov.: MODZELEWSKI, Zenon – SZUMSKA, Danuta (ed.). *Czyńcie to na moją pamiątkę. Paryż : Éditions du dialogue, 1988, s. 200-208.*

⁴⁶⁴ Porov.: MODZELEWSKI, Z. – SZUMSKA, D. (ed.). *Czyńcie to na moją pamiątkę, 1988, s. 41-45.*

⁴⁶⁵ Porov.: MODZELEWSKI, Z. – SZUMSKA, D. (ed.). *Czyńcie to na moją pamiątkę, 1988, s. 91-95.*

⁴⁶⁶ Porov.: MODZELEWSKI, Z. – SZUMSKA, D. (ed.). *Czyńcie to na moją pamiątkę, 1988, s. 244-249.*

⁴⁶⁷ Porov.: ZEGA, Włodzimierz (ed.). *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II.: Kościół. Kraków: Wydawnictwo M, 1999, s. 105-107.*

nie! sa vyjadruje v tomto duchu. Niektorí argumentujú na nedostatok ľudí na Eucharistii tým, že ľudia aj tak nejakú vnútorne veria. No nemožno zabudnúť na to, že vonkajší kult je obvykle logickým dôsledkom vnútorného kultu, a v prípade eucharistického kultu je to dôsledok viery v Krista Veľkého a v Jeho vykupiteľskú obeť. Nebolo by rozumné umenšovať váhu vykonávania kultu pomocou argumentu, že živosť kresťanskej viery je skôr prítomná v konaní zhodnom s evanjeliom, než v gestách a rituáloch. *Slávenie Eucharistie nie je obyčajným rituálnym gestom: je sviatosťou, to znamená konaním samého Krista, darujúceho nám silu svojej lásky.* Bola by to škodlivá ilúzia, totiž presvedčenie, že možno postupovať v zhode s evanjeliom bez toho, aby sme dostávali od Krista v Eucharistii silu sviatosti, ktorú sám ustanovil práve pre tento cieľ. Takéto stanovisko by viedlo do radikálne anti-evanjeliovej sebestačnosti. Eucharistia dáva kresťanovi silu, aby žil v zhode s požiadavkami evanjelia. Pápež pripomína aj eucharistický kult mimo sv. omše. Kostol má byť miestom modlitby, kde sa cíti prítomnosť Božieho Syna. Atmosféra v kostole má byť spojená s veľkou úctou, udržiavaný poriadok, čistota a striedmosť aj vzhľadom na estetiku, vybavenie a výzdobu, ktoré majú výchovateľský význam a inšpirujú k modlitbe.⁴⁶⁸ Kňazov povzbudzuje ku každodennému sláveniu Eucharistie a rozhovoru s Kristom pred Najsvätejšou oltárnou sviatosťou. Už v starom zákone sa stánok, kde bola archa zmluvy nazýval stánkom stretnutia. Viera a láska k Eucharistii nemôžu dovoliť, aby Kristus v bohostánku prebýval v samote.⁴⁶⁹

Pápež vo svojom liste *Tertio millennio adveniente* (1994) o príprave na jubilejný rok 2000 hovorí: „*Rok dvetisíc bude intenzívnym eucharistickým rokom: vo sviatosti Eucharistie Spasiteľ, ktorý sa pred dvetisíc rokmi vtelil v Máriinom lone, ponúka sa naďalej ľudstvu ako prameň božského života.*“⁴⁷⁰

Na návšteve Slovenska pápež pri *Stretnutí s mladými v roku 1995* vyzdvihuje dôležitosť miesta Nitry, práve pre jej časové prvenstvo v slávení Eucharistie. „Tu neďaleko stál prvý kresťanský kostol v celej stredovýchodnej Európe. Tu sa od roku

⁴⁶⁸ Porov.: ZEGA, W. (ed.). *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II : Kościół*, 1999, s. 229–233.

⁴⁶⁹ Porov.: ZEGA, W. (ed.). *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II : Kościół*, 1999, s. 246–248.

⁴⁷⁰ JÁN PAVOL II. *Apoštolský list Tertio millennio adveniente* 55.

[28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/tertio-millennio-adveniente>>.

osemstodvadsaťosem pšeničné zrno stáva v Eucharistii telom Krista, ktorý v sebe zjednocuje všetkých, čo ho s vierou prijímajú. Preto som túžil navštíviť Nitru.⁴⁷¹

V autobiografickej knihe *Dar a tajomstvo* (1997) sv. Ján Pavol II. vyjadruje to podstatné slovami: „V Eucharistii sa uskutočňuje hlboké tajomstvo spravodlivosti stvorenia voči Stvoriteľovi. Treba, aby človek, veľbiac Boha a ďakujúc mu, vzdával Stvoriteľovi česť tým, že mu obetuje všetko, čo od neho dostal. Takýto akt spravodlivosti bol schopný urobiť len Kristus. V Eucharistii Kristus vracia Otcovi všetko to, čo od neho pochádza.“⁴⁷² Toto robte na moju pamiatku! Máme tu do činenia s *pamiatkou* v biblickom význame, ktorá sprítomňuje samotnú udalosť. Tajomstvo tohto zázraku spočíva v pôsobení Ducha Svätého. Je to súčinnosť kňazových slov a pôsobenie Ducha Svätého. Slová nadobúdajú tú istú účinnosť ako tie, ktoré vyšli z Kristových úst pri Poslednej večeri. *Po 50 rokoch od vysviacky môžem povedať, že zo dňa na deň väčšmi nachádzam v tom Mystériu fidei zmysel vlastného kňazstva.* Práve tam je miera daru, ktorý predstavuje, a takisto miera odpovede, ktorú tento dar očakáva. Dar je vždy väčší!⁴⁷³

V knihe *Boží plán – Desatoro pre tretie tisícročie* (1996) pápež poukazuje na Krista ako toho, ktorý sa modlí k Otcovi v mene celého ľudstva. Jeho modlitba je spojená s obetou na kríži, ktorá odstraňuje všetky ostatné obety odovzdávané Bohu. Pravá modlitba kresťana sa teda koná „*skrze Krista, s Kristom a v Kristovi*“ a úplne sa vyjadrí prostredníctvom svätej omše. Všetky ostatné pobožnosti a modlitby pramenia vo svätej omši a vracajú sa k nej. Vo svätej omši je sám Ježiš prítomný a on obnovuje obetu kríža. *Svätá omša je preto „najvyššou modlitbou“.* Eucharistia je tiež prameňom kresťanského ducha, ktorého si želáme vidieť aj v osobnom živote a v každom aspekte spoločnosti. Vždy musí byť súlad medzi tým, čo veríme, a tým, čo robíme. Menuje tu celý zoznam čností, ktoré majú sprevádzať kresťana, ktorý si ctí Eucharistiu. Eucharistiu nazýva centrom kresťanského poslania a života Cirkvi. Eucharistii a kňazstvu chce prinavrátiť ich ústredné postavenie, aby tak ľudia vedeli zhodnotiť správny zmysel svätej omše a svätého prijímania, odkryli prameň kňazských

⁴⁷¹ JÁN PAVOL II. *Pápež Ján Pavol II. na Slovensku: Príhovory a homílie* [28.6.2019].

<<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/navsteva-svateho-otca-v-sr-1995>>.

⁴⁷² JÁN PAVOL II. *Dar a tajomstvo: päťdesiat rokov môjho kňazstva.* Bratislava: Nové mesto, 1997. s. 85.

⁴⁷³ JÁN PAVOL II. *Dar a tajomstvo: päťdesiat rokov môjho kňazstva,* 1997, s. 85–88.

a rehoľných povolání a tiež vnútornú silu, ktorá umožňuje praktizovať kresťanské cnosti.⁴⁷⁴

Apoštolský list *Dies Domini* (1998) hovorí o úzkom vzťahu nedele so slávením Eucharistie. II. Vatikánsky koncil ukladá účasť na nedeľnej Eucharistii ako základnú kresťanskú povinnosť a pápež povzbudzuje, že sa nemáme báť venovať svoj čas Kristovi. Tento čas nie je nikdy stratený, ale skôr upriamený na hlboké poľudštenie našich vzťahov a nášho života.⁴⁷⁵ „V skutočnosti celý život človeka a všetok jeho čas sa má prežívať ako chvála a vďaka voči Stvoriteľovi. Ale vzťah človeka k Bohu potrebuje aj výslovné chvíle modlitby, v ktorých sa vzťah stáva intenzívnym dialógom zahrňajúcim každý rozmer osoby.“⁴⁷⁶ Pápež ďalej pripomína živú prítomnosť Vzkrieseného na slávení Eucharistie a dôležitosť spoločného prežívania viery. Spoločenstvo s Kristom má byť hlboko spojené so spoločenstvom s bratmi a sestrami. Predovšetkým v nedeľu sa vzkriesený Kristus zjavoval svojim učeníkom. Preto sa v nedeľu koná aj slávnostnejšia liturgia ako v iné dni. Svätá omša má v sebe zostupnú a vzostupnú dynamiku. Tajomstvo uponíženia aj oslávenia.⁴⁷⁷ „V Eucharistii sa Kristova obeta stáva aj obetou údov jeho tela. Život veriacich, ich chvála, ich utrpenie, ich modlitba, ich práca sa spájajú so životom, chválou, utrpením, modlitbou a prácou Ježiša Krista i s jeho totálnou obetou, a týmto spôsobom nadobúdajú novú hodnotu.“⁴⁷⁸ Eucharistická slávnosť má v sebe aj poslanie, keďže po rozpustení zhromaždenia, sa Kristov učeník vracia do svojho obvyklého prostredia so záväzkom urobiť z celého svojho života dar, duchovnú obetu milú Bohu (porov. Rim 12,1).⁴⁷⁹ Nedeľa je na jednej strane oporou kresťanského života, avšak má aj hodnotu svedectva a ohlasovania.⁴⁸⁰

V *Liste kňazom* (1998) pápež zdôrazňuje, že Eucharistia a posvätný rád kňazstva sú plodmi toho istého Ducha. Duch Svätý je vykonávateľom prepoďtatnenia chleba a vína na Kristovo telo a krv a tiež je vo sviatosti kňazstva vykonávateľom kňazského a biskupského svätenia.⁴⁸¹

⁴⁷⁴ Porov.: JÁN PAVOL II. *Boží plán – Desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava: Lúč, 1996, s. 61–68.

⁴⁷⁵ Porov.: JÁN PAVOL II. *Dies Domini: Apoštolský list o svätení nedele* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dies-domini>>. č. 1–7.

⁴⁷⁶ *Dies Domini* 15.

⁴⁷⁷ Porov.: *Dies Domini* 31–43.

⁴⁷⁸ *Dies Domini* 43.

⁴⁷⁹ Porov.: *Dies Domini* 45.

⁴⁸⁰ Porov.: *Dies Domini* 84.

⁴⁸¹ Porov.: JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1998* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-1998>>.

List kňazom (1999) sv. Ján Pavol II. vysvetľuje, že modlitba *Otče náš* zakomponovaná vo svätej omši nadobúda osobitné svetlo. Kňaz sa v Eucharistii spája s nevyčerpatelným tajomstvom Krista – jeho života a jeho modlitby k Otcovi. Práve preto je učiteľom modlitby a veriaci sa môžu zákonite obracať naňho s tou istou žiadosťou, ako kedysi učeníci na Krista: „*Nauč nás modliť sa*“. Eucharistická modlitba je i jedinečnou školou kresťanskej modlitby pre spoločenstvo.⁴⁸²

V jubilejnom roku 2000 pápež navštívil večeradlo, kde rozjímal nad poslednou večerou, Eucharistiou a ustanovením kňazstva. Svoje myšlienky sústredil v *Liste z večeradla* (2000). Večeradlo nazýva kolískou kňazstva, pretože každý kňaz má svoj domov práve tam. Pripomína tiež nezmazateľný charakter, ktorým Pán označil každého kňaza a ktorý je znakom Jeho prednostnej lásky. S ňou majú kňazi počítať, a tak aj napredovať alebo sa obnovovať. Rodí sa nové spoločenstvo podľa logiky nového prikázania: „*Aby ste sa aj vy vzájomne milovali ako som ja miloval vás*“ (Jn 13,34). Zdôrazňuje, že služba kňazov je jedinečná, potrebná a nenahraditeľná. Napriek krehkosti, ľudskej slabosti a hriechu, Kristus naďalej pôsobí cez ich službu.⁴⁸³ *Pápež Ján Pavol II. zdôrazňuje živú prítomnosť Krista v Eucharistii spojenú s jedinečnosťou kňazského povolania slovami sv. Františka z Assisi: „Z najvyššieho Syna Božieho nevidím telesne na tomto svete nič iné ako jeho najsvätejšie telo a krv, ktoré premieňajú a podávajú iným len oni sami (kňazi)“* (Františkánske pramene, č.113). Eucharistické tajomstvo je stredobodom služobného kňazstva. Neobmedzuje sa len na slávenie Eucharistie, lebo zahŕňa službu, ktorá vedie od ohlasovania Božieho slova k posväcovaniu ľudí sviatosťami, k vedeniu Božieho ľudu v spoločenstve a v službe. Ale Eucharistia je bod, z ktorého všetko lúčovito vychádza a ku ktorému všetko zasa vedie. Pápež ďalej trefne nazýva udalosť vo večeradle aj „*Kristovým eucharistickým narodením*“ a večeradlo miestom tohto narodenia. Nabáda kňazov často a dlhšie zotrvať v poklone pred eucharistickým Kristom. Tam majú kňazi nachádzať posilu v ťažkostiach, samote, utrpeniach a tiež povzbudenie k pokračovaniu na ceste po

⁴⁸² Porov.: JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1999* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-1999>>.

⁴⁸³ Porov.: JÁN PAVOL II. *List z večeradla: List Svätého otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi pri príležitosti Zeleného štvrtka v Jubilejnom roku 2000* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-z-veceradla>>. č. 1–7.

každom znechutení. Pripomína, že sila ich svedectva veľmi závisí od osobného vzťahu k Eucharistii.⁴⁸⁴

3.3.4. *Texty o Eucharistii v spisoch Jána Pavla II. v rokoch 2001–2005*

Tretiu časť práce začneme myšlienkami, ktoré pápež povedal v príhovoroch k modlitbe Anjel Pána a sú zachytené v knihe *Anjel Pána s pápežom Jánom Pavlom II. Tom 8 (2000-2005)*. Na sviatok Božieho tela a krvi nazýva pápež sviatosť Eucharistie „najcennejším pokladom“, ktorý nám Kristus Pán nechal ako dedičstvo. Je prostriedkom posvätenia srdc ľudí, spoločností a národov. Eucharistia je počiatkom nového ľudstva a obnoveného sveta, ktorý sa plne zjaví na konci vekov. Charakteristickým znakom nového človečenstva je plnosť bratskej lásky. *Eucharistia je v plnom zmysle slova sviatosťou lásky, chápanej ako sebadarovanie – dar seba*. Bez duchovného pokrmu, čerpaného z tela a krvi Krista, ľudská láska zostáva neustále poznačená egoizmom. Naproti tomu spoločenstvo s nebeským chlebom spôsobuje obrátenie srdc a vzbudzuje v nich schopnosť lásky takej, akou nás miloval Ježiš.

*Prijímanie – slovo, ktorým označujeme Eucharistiю je veľmi priliehavé. Kto s vierou prijíma telo Krista, zjednocuje sa vnútorne s ním a v ňom s Bohom Otcom v láske Ducha Svätého. Boh v človekovi a človek v Bohu.*⁴⁸⁵ Najsvätejšia Kristova Krv je cenou za našu slobodu od otroctva hriechu a smrti. Pápež pripomína slová Jána XXIII., ktorý povzbudzoval k rozjímaniu nad nekonečnou cenou krvi, ktorej jedna kvapka môže vyslobodiť celý svet od každej viny (hymnus Adoro Te devote).⁴⁸⁶ Spôsob obetovania darov pri svätej omši nám pripomína, že každodenný chlieb nemožno chápať ako niečo samozrejmé, ale považovať ho za dar od Boha, za ktorý je potrebné ďakovať a prijímať ho.⁴⁸⁷ Pápež pripomína stále aktuálne slová „tvrdá je to reč“ (Jn 6,60), kde ľudské zmýšľanie je akoby zavalené veľkosťou tajomstva. *Aby sme toto tajomstvo mohli odkryť, je potrebná viera, ktorú oživuje láska. Iba ten, kto verí a miluje môže poňať niečo*

⁴⁸⁴ Porov.: JÁN PAVOL II. *List z večeradla: List Svätého otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi pri príležitosti Zeleného štvrtka v Jubilejnom roku 2000* [online]. [cit. 28.6.2019]. Dostupné z: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-z-veceradla>>. č. 8–14.

⁴⁸⁵ Porov.: DZIWISZ, Stanislav – NOWACKI, Henrik – RYLKO, Stanislaw (ed.). *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II. Tom 8: 22 października 2000 - 3 kwietnia 2005*. Vatican; Nowy Sacz: Libreria Editrice Vaticana; Prodocs, 2006. s. 107–108.

⁴⁸⁶ Porov.: DZIWISZ, S. – NOWACKI, H. – RYLKO, S. (ed.). *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II.. Tom 8 : 22 października 2000 - 3 kwietnia 2005, 2006, s. 129.*

⁴⁸⁷ Porov.: DZIWISZ, S. – NOWACKI, H. – RYLKO, S. (ed.). *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II.. Tom 8 : 22 października 2000 - 3 kwietnia 2005, 2006, s. 178.*

z tohto veľkého tajomstva.⁴⁸⁸ Cez vytrvalé kontemplovanie tváre vteleného Slova, skutočne prítomného v tejto sviatosti, sa môžu veriaci zdokonaľiť v umení modlitby a dospieť k vysokej úrovni kresťanského života.⁴⁸⁹ Veriaci, ktorí rozpoznávajú Krista „pri lámaní chleba“ (Lk 24,35), sú pripravení dávať svedectvo činnej lásky. Tá láska sa špecifickým spôsobom vyjadruje v lokálnych cirkvách prostredníctvom diecéznych charít.⁴⁹⁰

V *Liste kňazom* (2002) pripomína stále platný výrok *Tridentského koncilu*, že Kristus je „opravdivo, skutočne a podstatne (DS 1651) – hoci pod sviatostným rúškom – prítomný v každom svätostánku a vo všetkých krajinách, ktorá už od počiatku uvádza svätých do stavu duševného vytrženia. Byť Kristovým apoštolom – ako biskupi a kňazi, ktorí majú účasť na jeho poslaní – odvtedy značí: byť oprávnený konať in persona Christi Capitis. Toto sa v najvyššej miere deje vždy, keď sa slávi obetná hostina Pánovho tela a krvi. Kňaz akoby požičiaval Kristovi svoju tvár a hlas: „*Toto robte na moju pamiatku*“ (Lk 22,19).⁴⁹¹

List Rosarium Virginis Mariae (2002) pojednáva o modlitbe ruženca. Túto modlitbu dopĺňa o 5 nových tajomstiev svetla, z ktorých jedno je práve „*ustanovenie Eucharistie*“. V súvislosti s Eucharistiou a modlitbou ruženca cituje slová blahoslaveného Bartolomeja Longa: „Tak ako si dvaja priatelia, ktorí sa často navštevujú, zvyknú vytvoriť spoločné zvyky, tak sa aj my môžeme priateľským rozhovorom s Ježišom a so Svätou Pannou, meditáciou o tajomstvách ruženca a spoločným utváraním rovnakého života v dôsledku častého prijímania Eucharistie – v miere, v akej nám to umožňuje naša malosť – pripodobniť im a naučiť sa od týchto najväčších vzorov žiť pokorne, chudobne, v skrytosti, trpezlivo a dokonale.“⁴⁹²

Ecclesia de Eucharistia (2003) je encyklika, v ktorej pápež najviac rozpracoval *náuku o Eucharistii*. Hovorí, že Eucharistia obsahuje celé duchovné dobro Cirkvi – totiž samého Krista, živý chlieb, ktorý dáva ľuďom život. Posvätné trojdnie nazývané

⁴⁸⁸ Porov.: DZIWISZ, S. – NOWACKI, H. – RYLKO, S. (ed). *Aniol Pański z papieżem Janem Pawłem II.. Tom 8 : 22 października 2000 - 3 kwietnia 2005, 2006, s. 263.*

⁴⁸⁹ Porov.: DZIWISZ, S. – NOWACKI, H. – RYLKO, S. (ed). *Aniol Pański z papieżem Janem Pawłem II.. Tom 8 : 22 października 2000 - 3 kwietnia 2005, 2006, s. 505.*

⁴⁹⁰ Porov.: DZIWISZ, S. – NOWACKI, H. – RYLKO, S. (ed). *Aniol Pański z papieżem Janem Pawłem II.. Tom 8 : 22 października 2000 - 3 kwietnia 2005, 2006, s. 552.*

⁴⁹¹ Porov. JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 2002* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-2002>>.

⁴⁹² JÁN PAVOL II. *Apoštolský list Rosarium Virginis Mariae najvyššieho kňaza Jána Pavla II. biskupom, kléru a veriacim o posvätnom ruženci* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/rosarium-virginis-mariae>>. č. 15.

mysterium paschale je zároveň aj *mysterium eucharisticum*. Eucharistia je sviatosťou veľkonočného tajomstva par excellence. Hodina kríža a hodina oslávenia sú obsiahnuté, prítomné a skoncentrované práve v Eucharistii.⁴⁹³ Pápež chce touto encyklikou zamerať pozornosť na obdiv k Eucharistii a kontemplovať v nej Kristovu tvár spolu s Máriou. Kontemplovať znamená spoznávať ho všade tam, kde sa prejavuje – v rozmanitých podobách jeho prítomnosti, avšak najmä v živej sviatosti jeho tela a krvi. Pápež zdôrazňuje univerzálny a kozmický charakter Eucharistie spájajúcej nebo so zemou. Pripomína, že Eucharistickému tajomstvu Cirkev vždy venovala pozornosť a odrážalo sa to v dielach koncilov a pápežov. Adorácia Najsvätejšej sviatosti je nevyčerpatelným zdrojom svätosti. Pápež poukazuje na tie oblasti chápania Eucharistie. Ide najmä o úplne zanechanie eucharistickej úcty a adorácie na niektorých miestach, ďalej o reduktívne chápanie eucharistického tajomstva, ktoré nepresahuje význam a hodnotu bratského stretnutia a stolovania. Niekde sa zastiera nevyhnutnosť služobného kňazstva, ktoré sa opiera o apoštolskú postupnosť a sviatosťnosť Eucharistie sa zužuje na samotnú účinnosť ohlasovania.⁴⁹⁴

Tajomstvo viery: Kristova obeta a obeta Eucharistie sú jedna jediná obeta. Eucharistia je tajomstvo, ktoré presahuje naše myslenie a môže byť prijaté len vo viere, ako pripomínajú aj patristické katechézy: „Nevid“ – povzbudzuje svätý Cyril Jeruzalemský – „v chlebe a víne jednoduché prirodzené prvky, pretože Pán povedal doslovne, že sú jeho telom a krvou; viera ťa o tom uisťuje, i keď ti zmysly hovoria iné.“⁴⁹⁵ Eucharistická obeta je svojou povahou zameraná na hlboké spojenie nás veriacich s Kristom prostredníctvom svätého prijímania. Prostredníctvom prijímania jeho tela a krvi nám Kristus odovzdáva aj svojho Ducha. V Rímskom misáli celebrant prosí: „... a všetkých, ktorí sa živíme telom a krvou tvojho Syna, naplň Duchom Svätým, aby sme boli v Kristovi jedno telo a jeden duch.“ Eucharistia je závdavkom budúceho života v sláve, veriaci totiž prijíma telo Syna človeka – jeho oslávené telo po vzkriesení. Preto svätý Ignác Antiochijský právom definoval eucharistický chlieb ako „liek nesmrteľnosti, protilátku smrti“. Eucharistia má hlboko eschatologické nasmerovanie,

⁴⁹³ Porov. JÁN PAVOL II. *Ecclesia de Eucharistia – Cirkev žije z Eucharistie: Encyklika Jána Pavla II. o Eucharistii a jej vzťahu k Cirkvi* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ecclesia-de-eucharistia>>. č. 1–5.

⁴⁹⁴ Porov.: *Ecclesia de Eucharistia* 6–10.

⁴⁹⁵ Porov.: *Ecclesia de Eucharistia* 11–15.

spájame sa v nej s oslávenou Cirkvou v nebi a nebeskou liturgiou. Kresťanský pohľad vedie k tomu, aby sme pozerali na „nové nebo a novú zem“.⁴⁹⁶

Eucharistia buduje Cirkev: Ježiš hovorí „ostaňte vo mne a ja vo vás“ (Jn 15,4). Spájajúc sa s Kristom, ľud Novej zmluvy, vzdialený od toho, aby sa uzatváral sám do seba, sa stáva akoby sviatosťou pre celé ľudstvo, stáva sa prameňom evanjelizácie. Proti zárodkom rozdelenia medzi ľuďmi, ktoré sú podľa každodennej skúsenosti v ľudstve hlboko zakorenené ako následok hriechu, sa stavia sila Kristovho tela rodiaca jednotu. Pripomína tiež potrebu úcty k Eucharistii mimo svätej omše a jej hodnotu v živote Cirkvi slovami sv. Alfonza de Liguori: „Medzi všetkými pobožnosťami je adorácia sviatostného Ježiša po sviatostiach prvá, Bohu najmilšia a pre nás najužitejšia.“⁴⁹⁷

Apoštolskosť Eucharistie a Cirkvi: Eucharistia buduje Cirkev a bez Cirkvi nemožno sláviť Eucharistiu. Je tu najužšie spojenie. Zdôrazňuje *apoštolskosť* Eucharistie a nástupníctvo po apoštoloch, čiže neprerušenu reťaz siahajúcu až k počiatkom. „Služba kňazov, ktorí prijali sviatosť posvätného stavu v pláne spásy, aký si Kristus vybral dokazuje, že Eucharistia, ktorú slávia, je darom radikálne presahujúcim moc spoločenstva, a preto je nenahraditeľná na platné spojenie eucharistickej konsekrácie s obetou kríža a Poslednou večerou. Spoločenstvo zhromažďujúce sa na slávení Eucharistie absolútne nutne potrebuje vysväteného kňaza, ktorý mu predsedá, aby sa mohlo stať skutočne eucharistickým. Na druhej strane, spoločenstvo nie je v stave samo si dať vysväteného služobníka. On je darom, ktorý toto spoločenstvo prijíma prostredníctvom biskupskej postupnosti siahajúcej až po apoštolov. Je to biskup, kto prostredníctvom sviatosti posvätného stavu ustanovuje nového kňaza a udeľuje mu moc premieňať Eucharistiu. Preto sa „eucharistické tajomstvo nesmie sláviť v žiadnom spoločenstve bez ordinovaného kňaza, ako to výslovne učí Štvrtý lateránsky koncil“.⁴⁹⁸ Hneď dodáva, že veriaci katolíci sa nemôžu zúčastňovať na prijímaní rozdávanom počas slávení svojich oddelených bratov, aby nepodporili nejasné chápanie povahy Eucharistie a nezmenšili povinnosť jasne vydávať svedectvo o pravde.⁴⁹⁹

Eucharistia a Cirkevné spoločenstvo: Cirkev putujúca na tejto zemi je povolaná udržiavať a napomáhať ako spoločenstvo s Bohom – Trojicou, tak aj spoločenstvo medzi veriacimi. Nie náhodou sa výraz „communio“ stal jedným z pomenovaní tejto vznešenej sviatosti. Cirkevné spoločenstvo eucharistického zhromaždenia je

⁴⁹⁶ Porov.: *Ecclesia de Eucharistia* 16–20.

⁴⁹⁷ Porov. *EDE* 21–25.

⁴⁹⁸ *EDE* 29.

⁴⁹⁹ Porov. *EDE* 26–32.

spoločenstvom s vlastným biskupom a s rímskym pápežom. *Pápež vyzdvihuje Eucharistiu ako „najvyššiu sviatosť jednoty Božieho ľudu“*. Pripomína tiež, že Eucharistia a spoveď sú dve sviatosti, ktoré sú navzájom úzko späté. Ak teda kresťana ťaží vo svedomí ťažký hriech, pokánie prostredníctvom sviatosti zmierenia sa stáva záväznou cestou umožňujúcou plnú účasť na eucharistickej obete. Tiež upozorňuje, že nie je možné dať sväté prijímanie osobe, ktorá nie je pokrstená alebo odmieta úplnú pravdu viery o eucharistickom tajomstve alebo vedome a tvrdošijne zotrúva v ťažkom hriechu.⁵⁰⁰

Umenie a prostredie slávenia Eucharistie: Tak ako žena, ktorá pomazala Ježiša v Betánii, Cirkev sa nebála „rozhadzovať“, investovať to najlepšie zo svojich zásob, aby vyjadrila svoj adorujúci úžas nad nesmiernym darom Eucharistie (Mt 26,11; Mk 14,7; porov. Jn 12,8). Nemenej ako prví učeníci, poverení pripraviť veľkú miestnosť, aj Cirkev sa počas stáročí v meniacich sa kultúrach cítila podnecovaná sláviť Eucharistiu v podmienkach hodných takého veľkého tajomstva.⁵⁰¹ Viera Cirkvi v eucharistické tajomstvo sa vyjadrovala počas dejín nielen v dôraze na vnútorný postoj zbožnosti, ale aj celým radom vonkajších prejavov, zameraných na to, aby pripomínali a zdôrazňovali veľkosť slávenej udalosti. Na tomto základe sa rozvinulo aj bohaté umelecké dedičstvo. Architektúra, sochárstvo, maliarstvo, hudba, ktoré sa dali viesť kresťanským tajomstvom, v Eucharistii priamo alebo nepriamo našli motív veľkej inšpirácie. Možno povedať, že Eucharistia formujúc Cirkev a spiritualitu, mala zároveň silný vplyv na kultúru, osobitne v esteticknej oblasti. Tvorcovia vysoko presiahli samotné technické stvárnenie a vedeli sa učenlivo otvoriť vanutiu Božieho Ducha.⁵⁰²

V škole Márie – Eucharistickej ženy: „Mária pri zvestovaní počala Božieho Syna aj v jeho fyzickej prítomnosti s telom a krvou, anticipujúc v sebe to, čo sa sviatostne uskutočňuje v každom veriacom, ktorý prijíma pod spôsobom chleba a vína Pánovo telo a krv. Jestvuje teda hlboká analógia medzi *fiat*, ktorým Mária odpovedala na anjelove slová a *amen*, ktoré vyslovuje každý veriaci, keď prijíma Pánovo telo. Keď pri navštívení nesie v svojom lone Slovo, ktoré sa stalo telom, istým spôsobom sa stáva svätostánkom – prvým svätostánkom v dejinách –, kde Boží Syn, ešte neviditeľný ľudským očiam, umožňuje Alžbete adorovať ho, akoby vyžaroval svoje svetlo cez Máriine oči a hlas. *Mária je prítomná – s Cirkvou a ako Matka Cirkvi – pri každom*

⁵⁰⁰ Porov.: *Ecclesia de Eucharistia* 33–46.

⁵⁰¹ *Ecclesia de Eucharistia* 47.

⁵⁰² Porov.: *Ecclesia de Eucharistia* 47–51.

z našich eucharistických slávení. Ak je medzi Cirkvou a Eucharistiou neoddeliteľný vzťah, to isté treba povedať aj o vzťahu Márie a Eucharistie. Eucharistia je nám daná, aby sa náš život, tak ako Máriin, celý stal magnifikatom!⁵⁰³ „Každé úsilie o svätosť, každá aktivita zameraná na uskutočňovanie poslania Cirkvi, každé napĺňanie pastoračných plánov musí čerpať potrebnú silu z eucharistického tajomstva a musí k nemu smerovať ako k svojmu vrcholu. V Eucharistii máme Ježiša, máme jeho vykupiteľskú obeť, máme jeho zmŕtvychvstanie, máme jeho dar Ducha Svätého, máme adoráciu, poslušnosť a lásku k Otcovi.“⁵⁰⁴

Pápež v *Liste kňazom* (2004) poukazuje na súvislosť kňazských povolání s postojom kňazov k Eucharistii. Kňazi zamilovaní do Eucharistie sú schopní odovzdávať chlapcom a mladým „obdiv k Eucharistii“. Vo všeobecnosti práve oni takýmto spôsobom priťahujú na cestu kňazstva.⁵⁰⁵

Homília na slávnosť Božieho Tela a Krvi (2004), ktorá vychádza z úryvku: „Vy im dajte jesť!“ (Lk 9,13), ukazuje spojenie medzi Eucharistiou a univerzálnym poslaním Cirkvi. Kristus, živý chlieb, ktorý zostúpil z neba (porov. Jn 6,51) je jediný, ktorý môže utíšiť hlad ľudí všetkých čias a všetkých miest. Nechce to ale urobiť sám a zaangažuje svojich učeníkov ako pri zázračnom rozmnožení chlebov. „Potom vzal päť chlebov a dve ryby, pozdvihol oči k nebu, dobrorečil nad nimi, lámal ich a dával svojim učeníkom, aby ich predkladali zástupu“ (Lk 9,16).⁵⁰⁶

Úvodné slová „Pane zostaň s nami, lebo sa zvečerieva“ (Lk 24,29) sú hlavnou myšlienkou apoštolského listu *Mane nobiscum Domine* (2004), ktorý pápež Ján Pavol II. napísal pri príležitosti Roku Eucharistie 2004/2005. Prítomnosť Krista uprostred veriacich v Eucharistii je naplnením prísľubu: „Ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (Mt 28,20). Pápež znova zdôrazňuje program pre kresťana na jeho ceste k svätosti, a to hlavne prostredníctvom kontemplovania Kristovej tváre v Liturgii a Eucharistii a tiež prostredníctvom modlitby sv. ruženca. Nazýva to aj „eucharistickou spiritualitou“, poukazujúc na Máriu ako na „eucharistickú“ ženu.⁵⁰⁷

⁵⁰³ *Ecclesia de Eucharistia* 53–58.

⁵⁰⁴ *Ecclesia de Eucharistia* 60.

⁵⁰⁵ Porov.: JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 2004* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-2004>>.

⁵⁰⁶ Porov.: *Homília Jána Pavla II. na slávnosť Božieho Tela a Krvi v Lateránskej bazilike (10. júna 2004)* [2019-06-28]. <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/homilies/2004/documents/hf_jp-ii_hom_20040610_corpus-domini.html>.

⁵⁰⁷ Porov.: JÁN PAVOL II. *Apoštolský list Mane nobiscum Domine jeho svätosti pápeža Jána Pavla II. biskupom, kňazom a veriacim k roku Eucharistie 10/2004 – 10/2005* [28.6.2019].

Eucharistia – tajomstvo svetla: Ježiš nazval sám seba „svetlom sveta“ (Jn 8,12) a túto jeho vlastnosť veľmi dobre zvýrazňujú také okamihy jeho života, akými bolo premenenie a vzkriesenie, z ktorých veľmi jasne vyžaruje jeho božská sláva. V Eucharistii, naopak, je jeho božská sláva zastretá. Vďaka šťastnej intuícii slávna Rubľovova ikona Trojice kladie významným spôsobom do stredu života Najsvätejšej Trojice práve Eucharistiu. Pozoruhodné je, že dvaja emauzskí učenici, vhodne pripravení Pánovými slovami, ho spoznali, keď sedeli za stolom, z jednoduchého gesta *lámania chleba*.⁵⁰⁸ Prítomnosť Ježiša vo svätostánku by mala byť prítiažlivá a akoby magnetickým pólom pre čím väčší počet duší zamilovaných do Krista a schopných byť pri ňom dlho, aby tu počúvali jeho hlas a takmer cítili pulz jeho srdca. „*Skúste a presvedčte sa, aký dobrý je Pán*“ (Ž 34,9).⁵⁰⁹

Eucharistia – prameň a epifánia spoločenstva: Eucharistické spoločenstvo nám bolo darované, aby sme sa „sýtili“ Bohom počas nášho pozemského života a v očakávaní plného nasýtenia v nebi. Eucharistia je epifániou spoločenstva. Je to hierarchické spoločenstvo, založené na uvedomení si rôznych úloh a služieb, neustále pripomínané aj v eucharistickej modlitbe prostredníctvom zmienky o pápežovi a diecéznom biskupovi. Zároveň je to bratské spoločenstvo, rozvíjané *spiritualitou spoločenstva*, ktorá nás vovádza do vzťahov vzájomnej otvorenosti, lásky, porozumenia a odpustenia. Je to Cirkev zhromaždená okolo apoštolov, zvolaná Božím slovom, schopná podieľania sa, ktoré sa týka nielen duchovných, ale aj hmotných dobier (porov. Sk 2,42–47; 4,32–35).⁵¹⁰

Eucharistia – misijný princíp a plán: Len čo emauzskí učenici spoznali Pána, „ešte v tú hodinu vstali a vrátili sa“ (Lk 24,33), aby oznámili, čo videli a počuli. Kto prežil skúsenosť Vzkrieseného, živiac sa jeho telom a krvou, nemôže si nechať sám pre seba radosť, ktorú zakúša. Apoštol kladie do úzkeho vzájomného vzťahu eucharistickú hostinu a ohlasovanie. Záverečný pozdrav na konci každej omše je zverením poslania. Základný prvok tohto projektu vyplýva zo samotného významu slova *eucharistia*: vzdávanie vďaky. *Stvorenie bez Stvoriteľa zaniká*. V Eucharistii prejavil Boh extrémnu podobu lásky, prevrátiac naruby všetky kritériá nadvlády, ktoré príliš často ovplyvňujú medziľudské vzťahy a radikálnym spôsobom potvrdil kritérium služby: „*Kto chce byť*

<<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/mane-nobiscum-domine>>. č. 1–10.

⁵⁰⁸ Porov.: Apoštolský list *Mane nobiscum Domine* 11–14.

⁵⁰⁹ Porov.: Apoštolský list *Mane nobiscum Domine* 18.

⁵¹⁰ Porov.: Apoštolský list *Mane nobiscum Domine* 19–22.

prvý, nech je posledný zo všetkých a služobník všetkých“ (Mk 9, 35). Svätý Pavol svojho času naliehavo pripomínal, že také eucharistické slávenie, v ktorom by nežiarila láska, dosvedčovaná konkrétnym delením sa s tými najchudobnejšími je neprípustné (porov. 1 Kor 11, 17n). Nemôžeme si robiť ilúzie: na základe bratskej lásky a podľa miery pomoci tomu, kto je v núdzi, budeme uznaní za pravých Kristových učeníkov (porov. Jn 13,35; Mt 25, 31–46). A na základe tohto kritéria sa bude hodnotiť aj autenticosť našich eucharistických slávení.⁵¹¹

Príhovor pri otvorení roku Eucharistie (2004) ozrejmjuje, že Ježiš skutočne prítomný v Eucharistii je „miestom stretnutia“ veriacich, miestom, kde sa zjednocujú nebo so zemou a stretávajú sa národy a rôzne kultúry. Eucharistia je „svetlom a životom“ nového tisícročia. Prijat' Boží život znamená otvoriť sa logike lásky a podelenia sa.⁵¹²

Vo **Vianočnej homílii (2004)** pápež hovorí, že v synovi Panny, ktorý zavinutý do plienok leží v jaslách (Lk 2,12), spoznáваме a adorujeme, *chlieb, ktorý zostúpil z neba* (Jn 6,41.51). Betlehem! Mesto, v ktorom sa Ježiš Kristus podľa písom narodil, znamená v hebrejčine *dom chleba*. Tam sa teda mal narodiť mesias, ktorý o sebe povedal: „*Ja som chlieb života*“ (Jn 6,35.48) . Adorácia dieťaťa Ježiša sa tejto noci stáva eucharistickou adoráciou.⁵¹³

Posolstvo mládeži pri príležitosti 20. svetového dňa mládeže 2005 upriamuje pohľad na to, že v *betlehemskej maštali* sa Bohočloveku v biednom zovňajšku novorodenca klaňajú Mária, Jozef a pastieri; my sa mu klaniame v *premenenej hostii*, kde je prítomný telom, krvou, dušou i božstvom a ponúka sa nám ako pokrm večného života.⁵¹⁴

V poslednom **Liste kňazom (2005)** pápež vysvetľuje, že *Kristovo sebadarovanie, ktoré má svoj zdroj v trojičnom živote Boha – Lásky, dosahuje svoj najvyšší prejav v obete kríža, ktorej sviatosťou anticipáciou je Posledná večera*. Kňazom pripomína, že nie je možné vyslovovať slová premenenia bez toho, aby sa necítili včlenení do tohto duchovného pohybu. V istom zmysle sa kňaz musí naučiť povedať aj o sebe *vezmite*

⁵¹¹ Porov.: Apoštolský list *Mane nobiscum Domine* 23–28.

⁵¹² Porov.: *Príhovor Jána Pavla II. Chrám sv. Petra (17. 10. 2004): Otvorenie roku Eucharistie v Bazilike sv. Petra* [28.6.2019]. <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/homilies/2004/documents/hf_jp-ii_hom_20041017_year-eucharist.html>.

⁵¹³ Porov.: *Homília Jána Pavla II (24. 12. 2004)* [28.6.2019]. <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/homilies/2004/documents/hf_jp-ii_hom_20041224_christmas-night.html>.

⁵¹⁴ Porov.: *Posolstvo svätého otca Jána Pavla II mládeži sveta pri príležitosti 20. svetového dňa mládeže 2005* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/posolstvo-mladezi-20>>.

a jedzte. Jeho život má totiž zmysel, len ak sa aj on stáva darom, dávajúc sa k dispozícii spoločenstvu a do služby komukoľvek, kto má nejakú potrebu.⁵¹⁵

3.3.5. Syntéza učenia sv. Jána Pavla II. o Eucharistii

V poslednej časti krátko zhrnieme základné línie učenia Jána Pavla II. o Eucharistii ako sme si stanovili v úvode. Ján Pavol II. vo svojich spisoch predstavuje Eucharistiu tým spôsobom, že ju kladie do rôznych vzťahov. Najprv do vzťahu s Ježišom Kristom, ktorý ju ustanovuje a je v nej prítomný s celým dielom vykúpenia. V ďalšom kroku Eucharistiu kladie do vzťahu s apoštolmi a posvätným kňazským stavom, ktorý jediný môže Eucharistiu sláviť. Následne je Eucharistia zobrazená vo vzťahu k Cirkvi a veriacim, ktorých Eucharistia živí, buduje, spája ich skrze Krista v Duchu Svätom s Bohom Otcom a disponuje ich životom Božích detí.

Eucharistiu kladie do centra života kňazov i laikov. Eucharistia je najvyššou modlitbou Cirkvi, najväčším prejavom viery a prvotným zdrojom misionárskej činnosti. Je učiteľkou pravej kresťanskej lásky a zdrojom sily pre kresťanský život, ktorého vrcholným prejavom je schopnosť obetovať svoj život za druhého. Eucharistia zhromažďuje ľudí okolo Krista a vytvára nový Boží ľud, ktorého základnou charakteristikou je láska v tej podobe, akou nás miloval Kristus. Eucharistia je svätá, lebo je v nej prítomný Boh celkom výnimočným a konkrétnym spôsobom. Boh je zároveň prvotným činiteľom vzniku a existencie Eucharistie. Len pôsobením Ducha Svätého kňazské slová premenenia majú moc uskutočniť, čo sa vyslovuje.

Z povedaného logicky vyplýva to, že si takáto svätá sviatosť žiada najvyššiu úctu hlavne v podobe klaňania sa, bázne, správania, postojov, prístupu a celkového charakteru bohoslužobného miesta, zariadenia a spôsobu slávenia. Biskupi a kňazi zodpovedajú za úroveň slávenia. Vonkajšie prejavy má však predchádzať vnútorná dispozícia a príprava založená na viere a pokání, ktoré vyžadujú očistenie sa od ťažkých hriechov vo sviatosti zmierania. Úcta k Eucharistii sa má prejavovať aj mimo svätej omše voči svätému telu Kristovmu, ktorý prebýva v svätostánku kostola, alebo je nesený, či vystavený v monštrancii, alebo prinášaný chorým. Modlitba pred bohostánkom je modlitba pred živým Kristom. Eucharistia obsahuje v sebe minulosť, keďže je pripomienkou na udalosti vykúpenia, ďalej prítomnosť, keďže sa tieto udalosti

⁵¹⁵ Porov.: JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 2005* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-2005>>.

v slávení aktualizujú a nakoniec budúcnosť, lebo upriamuje pohľad na Baránkovu hostinu v nebi. Je akoby rebríkom, ktorý v sebe spája nebo so zemou, Boha s ľuďmi a čas s večnosťou. Z toho vyplýva sviatostná a eucharistická koncepcia Cirkvi, kresťanského života a zvlášť kňazstva.

Ak by sme mali zhodnotiť úsilie Jána Pavla II. o zveľadenie úcty k Eucharistii, tak môžeme na základe našich štúdií skonštatovať, že pápež Ján Pavol II. od začiatku svojho pontifikátu, až do jeho konca, vo svojich príhovoroch a spisoch nepretržite zdôrazňoval význam Eucharistie a jej ústredné postavenie v živote Cirkvi. V dobe desakralizácie poukázal na jej posvätnosť, a tým aj na posvätnosť kňazstva a Cirkvi. Spôsobom, akým slávil sväté omše a častou adoráciou Najsvätejšej sviatosti bol živým príkladom úcty k Eucharistii. Usiloval sa o prehĺbenie chápania tajomstva Eucharistie, a tým aj o postoj viery a lásky, ktorý z toho vyplýva. Nakoniec tak môžeme spoľahlivo tvrdiť, že *svätý pápež Ján Pavol II. sa vo veľkej miere zaslúžil o zveľadenie úcty k Eucharistii v Cirkvi a spoločnosti.*

Centrálne miesto Eucharistie v živote a literatúre sv. Jána Pavla II. nápadne pripomína centrálny námet Eucharistie v diele maliarky Dariny Gladišovej. Nachádzame aj mnoho iných paralel a podobností v základných životných postojoch ku skutočnosti, ktoré sme si priblížili v druhej kapitole. Gladišová pozorne sleduje učenie sv. Jána Pavla II. a svojím umením transformuje pápežove slová do tvarov a farieb. Centrálne miesto zaujíma kontemplácia Kristovej tváre v Eucharistii spolu s Pannou Máriou. Nachádzame súzvuk slova a obrazu a intenzívnu spoluprácu medzi sv. Jánom Pavlom II. a maliarkou Gladišovou – hoci na diaľku – na tom istom diele ohlasovania Evanjelia i keď prostredníctvom rôznych médií. Maliarka svojou tvorbou vyjadruje úctou nielen k Eucharistii, ale aj voči Svätému Otcovi a Cirkvi.

ZÁVER

Na záver môžeme skonštatovať, že množstvo energie a tvorivých síl, ktoré maliarka Gladišová venovala a venuje téme Eucharistie je skôr zriedkavé ako bežné. Vzniká otázka, čo vedie výtvarníka k takémuto neobyčajnému umeleckému prejavu. Aj na základe tejto skutočnosti sme si v úvode rigorózne práce stanovili za cieľ – teologicky interpretovať takéto pomerne časté zobrazovanie Eucharistie v umeleckom diele Dariny Gladišovej.

Za predmet našej interpretácie sme vybrali šesť veľkoplošných obrazov vo Františkánskom refektári v Bratislave s názvom „Corpus Christi“. Po preštudovaní dostupných literárnych prameňov a po rozhovoroch s maliarkou Gladišovou sme dospeli k záveru, že interpretačným kľúčom na pochopenie cyklu „Corpus Christi“ budú na jednej strane *Listy sv. Františka z Assisi* a ostatné spisy z tzv. *Františkánskych prameňov* a na strane druhej *bibliografia o Eucharistii od sv. Jána Pavla II.* Skôr, než sme sa začali venovať samotným zdrojovým textom od sv. Františka z Assisi a sv. Jána Pavla II., zozbierali sme dostupné literárne materiály o maliarke Gladišovej. Tieto materiály mapujú obdobie rokov 1980 až 2019. Dokumentácia zahrňovala obrazový a textový materiál. Samotný obraz je zároveň aj „textom“, ktorý možno čítať a zvlášť u výtvarníka predstavuje podstatný predmet výskumu. Preto sme považovali za nutné zozbierať aj dostupný obrazový materiál. Katalógy, fotografie, filmy DVD, skeny, internetové zdroje a vlastné fotografie obrazov slúžili ako prostriedky pre lepšie pochopenie tvorby a vytvorenie si ucelenejšieho obrazu o umeleckom zameraní maliarky. Mnoho z jej umeleckých diel nie je zdokumentovaných, jedná sa najmä o obrazy z osemdesiatych rokov a začiatku deväťdesiatych rokov. Iste by si to zaslúžilo hlbšiu štúdiu, na ktorú sme v tejto práci nemali priestor. Urobili sme však základný prehľad prvej dekády jej tvorby. Rovnako nemáme zdokumentované diela, ktoré putovali do Francúzska v rokoch 1990 – 1994. Diela od roku 1994 sú ľahšie dostupné a možno ich v budúcnosti spracovať do obsiahlejšieho obrazového katalógu. Je tu istý potenciál zachytiť nielen ich vizuálnu stránku, ale tiež ich analýza a rozbor by mohli viesť k ďalším interpretáciám, ktoré by mohli byť nápomocné pri chápaní tajomstiev kresťanskej viery a zároveň byť cenným impulzom v oblasti kresťanského výtvarného umenia.

Výber témy rigorózne práce vnímame značne pozitívne. Spočiatku zdanlivo nevýrazná a málo medializovaná tvorba maliarky sa ukázala ako bohatá z estetickej aj

duchovnej stránky. Dôležitým momentom pre autora práce boli rozhovory s maliarkou a jej osobné svedectvo viery. Možno skonštatovať istú celistvosť života a tvorby. Výtvarné umenie Dariny Gladišovej nie je iba prácou a remeslom, ale je poslaním, službou a modlitbou. Tu sa dostávame k jadrú jej tvorby, ktorá je pre ňu „zhmotnením modlitby“ ako sama hovorí. Maliarka Gladišová vedome vkladá to pozitívne a duchovné do svojich obrazov s úmyslom privádzať ľudí do sféry pokoja, radosti a dobra. Inými slovami kladie si za cieľ evanjelizovať ľudí prostredníctvom umenia, približovať Boha a šíriť úctu k eucharistickej Kristovej prítomnosti.

Zaujímavou časťou pre autora práce bolo spoznávanie rôznych životných okolností a príbehov Dariny Gladišovej. Prekonávanie rôznych životných situácií posilnilo maliarku Gladišovú vo viere v Božiu prozreteľnosť. Osobné stretnutia s Kristom v modlitbe boli pre ňu začiatkom novej etapy, ktorá neberie vieru ako podružnú životnú hodnotu, ale ako základ života. Táto skutočnosť sa odrazila v jej umeleckom prejave, v ktorom sa od istého času venuje výlučne kresťanskej a sakrálnej tvorbe. Treba však pripomenúť, že ikony sú v jej tvorbe prítomné od začiatku tvorivého obdobia, aj keď v menej výraznej forme. Spiritualita maliarky je pomerne vyhranená a jasná, jej viera je umocnená vnútorným presvedčením a prežívaním, čo maliarku viedlo v istom momente k zasväteniu sa súkromnými sľubmi čistoty a chudoby vo františkánskej rodine.

V dielach Gladišovej pozorujeme dôsledné a kvalitné remeselné spracovanie jednotlivých obrazov. Fotografie a reprodukcie obrazov vizuálne nezachytávajú štruktúry, a preto je pre dobrú analýzu potrebné vidieť originály diel na ktorých možno pozorovať rôzne vrstvy, štruktúrovanie a prekrytia. Maliarka techniku maľby podriadiť sprostredkovaniu obsahu.

Vďaka zvolenej téme sme mali možnosť nahliadnuť do kníh *Františkánskych prameňov* a dozvedieť sa mnoho vecí zo života sv. Františka, z jeho zmýšľania i videnia sveta. Veľmi výrazné v živote sv. Františka bolo zdôrazňovanie úcty k Eucharistii ako živej prítomnosti Krista. Úzka späťnosť a prepojenie s týmto tajomstvom sa nakoniec odrazili v stigmatizácii, ktorá bola osobitným prejavom Božej blízkosti, ale tiež znakom vnútorného poznania Ježiša Krista, ktorým sv. František nepochybne disponoval. Jeho spisy majú tým väčšiu váhu a sú istým spôsobom nadčasové. Zaujímavý je kontrast medzi chudobou, ktorú sv. František preferoval v osobnom živote a v živote novozaloženého Františkánskeho rádu a istou ušľachtilosťou a drahocnosťou, ktorou sa mali vyznačovať bohoslužobné predmety slúžiace na spravovanie a vysluhovanie

Eucharistie. Aj v tom sa prejavuje veľkosť významu, ktorý sv. František prisudzoval Eucharistii.

Podobné ladenie môžeme pozorovať v bibliografii sv. Jána Pavla II. Jeho výrazný príklon k Eucharistii sa prejavil okrem iného tým, že zaviedol do modlitby svätého ruženca *tajomstvá svetla*, medzi ktorými je zahrnuté ustanovenie Eucharistie. Pravidelné adorácie Najsvätejšej sviatosti a neúnavné vysvetľovanie významu Eucharistie boli pre sv. Jána Pavla II. charakteristické. Zdôrazňuje eucharistickú koncepciu Cirkvi a poukazuje na nevyhnutnosť prijímania Eucharistie ako chleba večného života.

Maliarka Darina Gladišová je veľkou citeľkou sv. Jána Pavla II., s ktorým sa osobne stretla a rovnako aj sv. Františka z Assisi, ktorý ju oslovil predovšetkým svojimi *Listami*. Náuka o Eucharistii, ktorú obidve osobnosti dejín Cirkvi dôrazne rozvíjajú, sa výrazne zapísala do srdca maliarky a do jej umeleckých diel. Zatiaľ najvýraznejším počinom v tomto smere je práve cyklus „Corpus Christi“. Na prvý pohľad je zrejmá predovšetkým súvislosť so životom a spismi sv. Františka, avšak v spôsobe zobrazenia sv. Kláry a sv. Františka badať silný akcent na eucharistickú koncepciu ich života, čo sa zhoduje s eucharistickou koncepciou Cirkvi, kňazstva a života každého veriaceho, ktorú rozpracoval sv. Ján Pavol II. Taktiež Panna Mária ako eucharistická žena *par excellence* odkazuje na náuku, ktorú sv. Ján Pavol II. prezentoval. Maliarka Gladišová citlivo vníma impulzy oboch významných osobností Cirkvi, snaží sa ich integrovať do svojho života a tvorby a následne šíriť ďalej.

Z pohľadu autora rigorózneho práce sa stanovený cieľ podarilo dosiahnuť. Frekventované zobrazovanie Eucharistie v cykle šiestich veľkoplošných kompozícií „Corpus Christi“ môžeme chápať ako výtvarnú konkretizáciu „úcty k Eucharistii“, ktorá v sebe zahŕňa náuku o Eucharistii rozpracovanú sv. Františkom a sv. Jánom Pavlom II. Zobrazovanie „úcty k Eucharistii“ má zároveň prispieť k jej šíreniu, a implikuje v sebe evanjelizačný moment. Taktiež sme nahliadli do existenciálnych kontextov vývoja tvorby maliarky Dariny Gladišovej, čím sme naplnili aj čiastkový cieľ, ktorým bolo predstaviť slovenskú výtvarníčku ako jednu z predstaviteľov súčasného kresťanského a sakrálneho umenia v stredoeurópskom kontexte. Výber a spracovanie textov o Eucharistii predovšetkým z bibliografie sv. Jána Pavla II. podáva jeho učenie o Eucharistii v koncentrovanej podobe a môže byť podkladom pri ďalších štúdiách, ktoré sa venujú téme Eucharistie.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

- *AP* – Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II.;
- *DC* – Dominicae cenae;
- *DD* – Dies Domini;
- *EDE* – Ecclesia de Eucharistia;
- *MND* – Mane nobiscum Domine.

ZOZNAM LITERATÚRY

Základná literatúra

BABJAK, Ján. *Zostali verní: osudy gréckokatolíckych kňazov*. V. zväzok. 1.vydanie. Košice: Slovo, 1999. ISBN 80-85291-72-X.

DVORECKÁ, Otilia – GLADIŠOVÁ, Darina. *Nebeský šlabikár*. Bratislava: Don Bosco, 2009. ISBN 978-80-8074-098-6.

DZIWIŚZ, Stanisław – NOWACKI, Henrik – RYLKO, Stanisław (ed.). *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II. Tom 8: 22 października 2000 - 3 kwietnia 2005*. Vatican; Nowy Sacz: Libreria Editrice Vaticana; Prodoks, 2006. ISBN 88-209-7868-7.

FROSSARD, André. *Fürchtet euch nicht!: André Frossard im Gespräch mit Johannes Paul II*. München: Neue Stadt, 1982. ISBN 3-87996-145-X.

GLADIŠOVÁ, Darina. *Corpus Christi: Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej*. Bratislava, 2010. (Archív D. Gladišovej).

JÁCHYM, Radim. *Františkánské prameny II*. Český Těšín; Bratislava: Katolícké nakladateľství Cor Jesu, Serafín, 1994. Číslo strán prebraté z E-knihy Institutu františkánských štúdií (2013). [10. 6. 2019]. <https://frantiskanstvi.cz/FP%20II.pdf>.

JÁN PAVOL II. *Boží plán – Desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava: Lúč, 1996. ISBN 80-7114-192-5.

JÁN PAVOL II. *Dar a tajomstvo: päťdesiat rokov môjho kňazstva*. Bratislava: Nové mesto, 1997. ISBN 80-85487-49-7.

JOHANNES PAUL II. – KASPER, Walter. *Ein Leib und ein Geist werden in Christus: Schreiben über die Eucharistie Papst Johannes Pauls II*. Freiburg im Breisgau: Herder, 1980. ISBN 3-451-19148-2.

JUSKOVÁ, Pacifika a kol (ed.). *Františkánske pramene I*. Bratislava: Serafín, 2005. ISBN 80-8081-022-2.

MODZELEWSKI, Zenon – SZUMSKA, Danuta (ed.). *Czyńcie to na moją pamiątkę*. Paryż : Éditions du dialogue, 1988.

POSPÍŠIL, Ctirad V. (ed.). *Františkánské prameny I*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2001. ISBN 80-7266-073-X.

SIVÁČEK, Vladimír. *Paleta plná farieb*. Krupina, 2005. ISBN 80-968882-5-0.

WOJTYLA, Karol. *Znamenie, ktorému budú odporovať*. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1987. (Pôvodný titul: WOJTYLA, Karol. *Znak sprzeciwu*. Paris: Éditions du dialogue Société d'Éditions Internationales, 1980).

ZEGA, Włodzimierz (ed.). *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II: Kościół*. Kraków: Wydawnictwo M, 1999. ISBN 83-7221-042-X.

Časopisy a odborné články

ARTIMOVÁ, Zuzana. Sedembolestná vyjadruje aj zmŕtvychvstanie. *Katolícke noviny* 2016, č. 37, s. 20–21.

BALÁZS, Ján K. Keď ikona prehovorí. *Zrno – Hlas* 1998, č. 11, s. 18–19.

RADIMÁKOVÁ, Emília. Biskup Rábek ocení umelcov. *Zrno – Hlas* 2003, roč. 14, č. 7, s. 34.

ELIÁŠOVÁ, Andrea. *Výstava – Kresťanské výtvarné umenie Dariny Gladišovej – Tvorba s prvkami mystiky a spirituality*. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).

Fakty – Aureola pokory. *Kultúra* 1996, roč. 3, č. 42, s. 15.

ERDZIAK, Pavol. Aureola pokory – Hlohovec. 1996. (archív D. Gladišovej 2019).

ERDZIAK, Pavol. Vavríny pre slovenskú umelkyňu. *Literárny týždenník* 1997, č. 12. (archív D. Gladišovej 2019).

ERDZIAK, Pavol. Úspešná výtvarníčka. 1997. (archív D. Gladišovej 2019)

GLADIŠOVÁ, Darina. *Výtvarný život* 1987, roč. 32, č. 3, s. 16, 40. (ilustračné obrázky)

GLADIŠOVÁ, Darina. Rozjímanie o slove a kráse. *Kopernické zošity* 2003, č. 1, s. 7, 22.

GLADIŠOVÁ, Darina – MRÁKOVÁ, Alžbeta. S františkánskou pokorou a úctou k Eucharistii. *Familia* 2009, č. 4, s. 34–37.

HURAJOVÁ, Františka. Medzinárodný ruch v Moravanoch. *Výtvarný život*, 1984, roč. 29, č. 5, s. 41–42.

KAPISTRÁN. Premiéra filmu *Novum ver*. *Správy zo života provincie Najsvätejšieho Spasiteľa* 1999, č. 2, s. 12–13.

KEMÉNY, Alexander. Slovenské maliarstvo a grafika po roku 1957 vo výbere Bohumíra Bachratého. *Profil súčasného výtvarného umenia* 1992, roč. 2, č. 3, s. 15–16.

KOŠŤÁL, Anton. Udeľovanie čestného uznania za prínos kresťanských hodnôt. *Literárny týždenník* 2003, roč. 16, č. 9, s. 2.

KOVALČÍKOVÁ, Mária. Prvé konfrontácie – Darina Gladišová. *Výtvarný život* 1982, roč. 27, č. 1, s. 36.

KOVALČÍKOVÁ, Mária. Prvé trienále portrétnej tvorby. *Výtvarný život* 1986, roč. 31, č. 5, s. 21–24.

- KOVALČÍKOVÁ, Mária. Maliarska Identita. *Výtvarný život* 1991, roč. 6, č. 1, s. 33–38.
- KOVALČÍKOVÁ, Mária. Maliarska škola Jána Želibského. *Literárny týždenník* 1992, roč. 5, č. 19, s. 14.
- KOVALČÍKOVÁ, Mária. Cesta k vnútornej slobode v obrazoch Dariny Gladišovej. *GoodWill* 2016, č. 4, s. 66–69.
- KOVÁČ, Peter. Cesty mladého maliarstva: Úvahy nad 3. ročníkom Medzinárodnej súťaže mladých výtvarníkov v Sofii, *Výtvarný život* 1985, roč. 30, č. 7, s. 2–5.
- KOVÁČ, Peter. Tvorba mladých – Diár. *Výtvarný život* 1985, roč. 30, č. 10, s. 10–11. 47.
- LETZ, Róbert – HOMZA, Martin. Rozhovor s akademickou maliarkou Darinou Gladišovou. *Ikon: listy pre sacrum a profánium* 1996, roč. II, č. 4, s. 14–20. (príloha Proglasu).
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Sv. František v obrazoch. 21. 7. 1996. (archív D. Gladišovej 2019)
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Vzkriesenie v srdci i na plátne. *Katolícke noviny* 1998, č. 15. s. 16, 19.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Sakrálne umenie v Komárne. *Katolícke noviny* 1998. (archív D. Gladišovej)
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Prívet ponad tisícročie. *Katolícke noviny* 1998. č. 27, s. 18.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Svedectvo o hodnotách života. *Katolícke noviny* 1999, č. 10, s. 16.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Františkánske poslanstvo dnešku. *Literárny týždenník* 1999, roč. 12, č. 9, s. 14.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Jezuitská kaplnka v novom šate. *Katolícke noviny* 2000, č. 11, s. 18.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta B. Corpus Christi ako výraz viery. *Katolícke noviny* 2003, č. 20, s. 25.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta. Maliarka veľkých duchovných tém. *Familia* 2006, roč. 22, s. 25–27.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta. Víťazstvo svetla nad tmou. *Katolícke noviny*. 1997. (archív D. Gladišovej 2019).
- Nová jar Dariny Gladišovej. *Serafínsky svet* 1999, č. 3. (archív D. Gladišovej 2019).
- OKRUHLICOVÁ, Erika. Darina Gladišová. *Parlamentný kuriér* 2004, č. CXII, s. 28–29.
- PODUŠEL, Ľubomír. Výstava poslucháčov k Februáru. *Výtvarný život* 1978, roč. 23, č. 6, s. 40–41.

POLÁKOVÁ, Katarína. Kristus – nekonečná inšpirácia. *Katolícke noviny* 2002, č. 10. s. 19.

POLÁKOVÁ, Katarína. *Sine qua non* (článok). (archív D. Gladišovej 2019).

RADIMÁKOVÁ, Emília. Corpus Christi – viera premenená na obraz. *Katolícke noviny* 2005, č. 45. s. 24.

RADIMÁKOVÁ, Emília. Obrazy s vlastnosťami katechézy. *Katolícke noviny* 2010, č. 9. s. 21.

ŠEVČÍKOVÁ, Zuzana. Z odkazu povstania. *Výtvarný život* 1984. roč. 29, č. 10, s. 12.

ŠIMUN, Ladislav. Priehrštie zážitkov z výstavy vo Francúzsku. *Literárny týždenník* 1991, roč. 4, č. 46, s. 15.

ŠVEC, Andrej. Priesečníky výtvarného úsilia mladých. *Výtvarný život* 1984, roč. 29, č. 4, s. 15.

ŠVEC, Andrej. Ideové a estetické poslanstvo súčasnosti. *Výtvarný život* 1986, roč. 31, č. 4, s. 2–13.

ŠVEC, Andrej. K problematike tvorby najmladšej výtvarnej generácie – priestor pre tvorivú konfrontáciu. *Výtvarný život* 1987, roč. 32, č. 8, s. 2–5.

Umelecký film Novum ver. *Serafínsky svet* 1999, č. 2. (archív D. Gladišovej 2019).

WARTA, Ryszard. Ślad ikony. *Nowosci – Dziennik Torunski* 1999. (archív D. Gladišovej 2019).

WEBER, Božena. Kontemplacja Swietego oblicza. *Źródło* 2005, č. 47, s. 8–9.

Z tmy do svetla. *Literárny týždenník*, 18. 2. 1999. (archív D. Gladišovej 2019)

ZAHRANIČNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Dielo D. Gladišovej v Ríme. *Katolícke noviny* 2000, č. 26, s. 17.

Zápisník – Udalosti. *Výtvarný život* 1984, roč. 29, č. 1, s. 47.

ZEMKO, Marián. Zápisník – mozaika. *Výtvarný život* 1986, roč. 31, č. 9, s. 41.

Katalógy s obrazmi Dariny Gladišovej

ČUBRDA, Zdeněk. *Výzva 1986 – výtvarné dialógy o prítomnosti a budúcnosti ľudstva výstava k medzinárodnému roku mieru*. Brno: Dom umění města Brna, 1986. (kolektívny katalóg).

ČUBRDA, Zdeněk. *Lidé – život – práce*. Svaz českých výtvarných umělců, 1988. (kolektivní katalog).

DOHNALOVÁ, Marie – KORDOŠOVÁ, Gita. *Suvreme Čehoslovačko slikarstvo*. Galerie grada Zagreba, 1989. (kolektivní katalog).

FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie: Darina Gladišová – Rok Sedembolestnej Panny Márie*. Hrad Modrý Kameň: Slovenské národné múzeum, Múzeum bábkarských kultúr a hračiek, 2014. ISBN 978-80-967142-4-7. (autorský katalog)

Kontemplácie – Darina Gladišová. Východoslovenská Galéria Košice, 2009. (autorský katalog)

KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Výber z tvorby*. Bratislava: Zväz slovenských výtvarných umelcov – Mestská organizácia, 1984. (autorský katalog).

KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Obrazy*. Brno: Svaz českých výtvarných umělců, 1986. (autorský katalog).

KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová*. Fond výtvarných umení (FVU), 1987. (autorský katalog).

PAVOLOVÁ, Ľuda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja*. nedatované. (autorský katalog).

TROJANOVÁ, Eva a kol. *Tvorba mladých*. Zväz slovenských výtvarných umelcov, 1982. (kolektivní katalog).

Vyznání životu a míru. Svaz českých výtvarných umělců, 1985. (kolektivní katalog).

Cirkevné dokumenty

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: Sacrosanctum concilium. In *Dokumenty II. Vatikánskeho koncilu* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/sacrosanctum-concilium>>.

JÁN PAVOL II. *Dominicae cenae: List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým biskupom Cirkvi o Eucharistickom tajomstve a kulte* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dominicae-cenae>>.

JÁN PAVOL II. *Ecclesia de Eucharistia – Cirkev žije z Eucharistie: Encyklika Jána Pavla II. o Eucharistii a jej vzťahu k Cirkvi* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ecclesia-de-eucharistia>>.

JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1979*. Bratislava: Lúč, 1996. [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-1979>>.

JÁN PAVOL II. *Apoštolský list Tertio millennio adveniente* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/tertio-millennio-adveniente>>.

JÁN PAVOL II. *Dies Domini: Apoštolský list Svätého Otca Jána Pavla II. biskupom, duchovenstvu a veriacim o svätení nedele* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dies-domini>>.

JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1998* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-1998>>.

JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1999* [28.6.2019]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-1999>>.

JÁN PAVOL II. *List z večeradla: List Svätého otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi pri príležitosti Zeleného štvrtka v Jubilejnom roku 2000* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-z-veceradla>>.

JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 2002* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-2002>>.

JÁN PAVOL II. *Apoštolský list Rosarium Virginis Mariae najvyššieho kňaza Jána Pavla II. biskupom, kléru a veriacim o posvätnom ruženci* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/rosarium-virginis-mariae>>.

JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 2004* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-2004>>.

JÁN PAVOL II. *Apoštolský list Mane nobiscum Domine jeho svätosti pápeža Jána Pavla II. biskupom, kňazom a veriacim k roku Eucharistie 10/2004 – 10/2005* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/mane-nobiscum-domine>>.

JÁN PAVOL II. *List Svätého Otca Jána Pavla II. kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 2005* [2019-06-28]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-knazom-2005>>.

JÁN PAVOL II. *Redemptor hominis*. In *Encykliky Jána Pavla II.* 1. vydanie. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2014. ISBN 978-80-8161-050-9.

Sväté písmo. Trnava: SSV, 2002. ISBN 878-2584-25-6.

Internetové zdroje

Artsper Magazine. *The most expensive artworks in the world in 2019* [2019-10-25]. <<https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/the-most-expensive-artworks-in-the-world-in-2019/>>.

BACHRATÝ, Bohumír. *Hrad Modrý Kameň ponúka okrem výstavy hračiek aj výstavy súčasného umenia*. 9. 9. 1997. [2019-06-14]. <<https://www.sme.sk/c/2054249/hrad-modry-kamen-ponuka-okrem-vystavy-hraciek-aj-vystavy-sucasneho-umenia.html#ixzz5vYhQwaJe>>.

BARTA, Jaroslav. *Od večnosti do večnosti siaha jeho pohľad*. *Brázda* 2014, č. 2, s. 4–5. [2019-06-14]. <<http://ks.kapitula.sk/uploads/fck/file/Br%C3%A1zda/brazda2-014.pdf>>.

ČESKO-SLOVENSKÁ FILMOVÁ DATABÁZE. *Novum ver* (TV film) [2019-06-14]. <<https://www.csfd.cz/film/409534-novum-ver/komentare/>>.

Galéria Jána Koniara v Trnave. [2019-06-20]. <<https://www.gjk.sk/sk/zbierky/diela-por-1945/gladisova-darina/>>.

Homília Jána Pavla II. na slávnosť Božieho Tela a Krvi v Lateránskej bazilike (10. júna 2004) [2019-06-28]. <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/homilies/2004/documents/hf_jp-ii_hom_20040610_corpus-domini.html>.

Homília Jána Pavla II (24. decembra 2004) [2019-06-14]. Dostupné z: <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/homilies/2004/documents/hf_jp-ii_hom_20041224_christmas-night.html>.

JÁN PAVOL II.. *Pápež Ján Pavol II na Slovensku: Prihovory a homílie* [2019-06-14]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/navsteva-svateho-otca-v-sr-1995>>.

MURÍN, Alexander. *Kronika mesta Piešťany*. V. zväzok, 1978–1986, s. 148. [2019-06-14]. <https://www.piestany.sk/e_download.php?file=data/editor/189sk_5.pdf&original=Kronika_1978-1986.pdf>.

Posolstvo svätého otca Jána Pavla II mládeži sveta pri príležitosti 20. svetového dňa mládeže 2005 [2019-06-14]. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/posolstvo-mladezi-20>>.

Prihovor Jána Pavla II. Chrám sv. Petra (17. októbra 2004): Otvorenie roku Eucharistie v Bazilike sv. Petra [2019-06-14]. <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/de/homilies/2004/documents/hf_jp-ii_hom_20041017_year-eucharist.html>.

TK KBS. *Unikátnu malbu prezentujú na plenárnom zasadnutí CCEE*. (3.10.2013) [2019-05-10]. <<https://iphone.tkkbs.sk/index.php?q=1&cln=83212>>.

VATIKÁNSKY ROZHLAS. *Život sv. Františka od Dariny Gladišovej – dar slovenských biskupov pápežovi*. (13.11.2015) [2019-05-10]. <<http://www.archivioradiovaticana.va/storico/2015/11/13/%E2%80%9E%C5%BEivot%sv%franti%C5%A1ka%E2%80%9C%od%dariny%gladi%C5%A1ovej%E2%80%93%dar%sv%sk%C3%BDch%biskupov/sk-1186521>>.

VŠVÚ v Bratislave. [2019-06-14]. <<https://www.vsvu.sk/o-nas/vsvu/historia/>>.

Minoriti. [2019-10-14]. <<https://minoriti.sk/9267-dnes-sviatok-porciunkuly>>.

Ďalšie zdroje

ALEXYOVÁ, Adriana. *Nová jar novej evanjelizácie na Slovensku (článok)*. (Archív D. Gladišovej 2019).

BACHRATÝ, Bohumír. *Darina Gladišová – Obrazy*. Bratislava: Galéria Nova Bratislava, 1999. (Archív D. Gladišovej 2019).

BALÁŽS, Ján K. *Príhovor na otvorenie vernisáží: Fil'akovo 1997, Hlohovec 1996, Modrý Kameň 1997*. (archív D. Gladišovej 2019).

BALÁŽ, Rudolf. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 24. 5. 2004. (archív D. Gladišovej 2019).

Darina Gladišová: Aureola pokory. Múzeum vo Fil'akove, 1997. (pozdvánka, archív D. Gladišovej 2019).

GLADIŠOVÁ, Darina. *Výstava „Pokoj i dobro“ – „Pax et Bonum“*. Instytut Slowacki w Warszawie, Urząd miejski w Toruniu, Centrum kultury „Dwor Artusa“, 1999. (pozdvánka).

GLADIŠOVÁ, Darina. *Novum ver – Nová jar*. Film-DVD Slovensko, 1999.

GLADIŠOVÁ, Darina. *Ďakovný list od Dariny Gladišovej biskupovi Rábekovi za ocenenie Fra Angelica*. Bratislava, 24. 2. 2003. (Archív D. Gladišovej 2019).

GLADIŠOVÁ, Darina. *Výber z tvorby*. CD – zdokumentované niektoré obrazy maliarky Gladišovej. (Archív D. Gladišovej 2019).

GLADIŠOVÁ, Darina. *Úvaha Dariny Gladišovej o umení*. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).

DEKAN, Ján. *Recenzia na film Privet ponad tisícročie*. Bratislava, 20. 11. 1995. (Archív D. Gladišovej 2019).

DELIO, Ilia. *Franciscan prayer*. Cincinnati, Ohio: St. Anthony messenger press, 2004. ISBN 0-86716-614-2.

DELIO, Ilia. *The humility of God: a Franciscan perspective*. Cincinnati, Ohio: St. Anthony messenger press, 2005. ISBN 0-86716-675-4.

JUDÁK, Viliam. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. Nitra, 18. 11. 2016. (Archív D. Gladišovej 2019).

Kalendár na rok 1999 s obrazmi D. Gladišovej. Bratislava: Serafin, 1998.

KOLEKTÍV AUTOROV. *Rodina Panny Márie Kráľovnej pokoja – duchovné cvičenia k zasväteniu a zásady*. Bratislava: Serafin, 1997.

- KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Sine qua non – z rozhovoru s D. Gladišovou*. Bratislava, 1995. (Archív D. Gladišovej 2019).
- KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Rozhovor s Darinou Gladišovou*. Nepublikovaný článok, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).
- LUCIANI, Alfred. *Ďakovný list z Medzinárodnej organizácie Caritá Politica*. Rím, 29. 11. 1999. (Archív D. Gladišovej 2019).
- McBRIDE, Alfred. *Images of Mary*. Cincinnati, Ohio: St. Anthony messenger press, 1999. ISBN 0-86716-330-5.
- MILLER, Ramona – PETERSON, Ingrid. *Modlíme sa s Klárou*. Bratislava: Serafín, 1997. ISBN 9788085310880.
- MRÁKOVÁ, Alžbeta. *Príhovor pri otvorení výstavy v kláštore Františkánov*. Hlohovec, 1996. (Archív D. Gladišovej 2019).
- NOWOBILSKI, Andrzej J. *Corpus Christi*. Krakow: Muzeum Archidiecezjalne w Krakowie, 2005. ISBN 83-920677-4-6.
- POLÁKOVÁ, Katarína. *Príhovor – výstava Ecce homo v Quo Vadis*. Bratislava, 2002. (archív D. Gladišovej 2019).
- Pozvánka: *Výstava výtvarných prác Dariny Gladišovej a Ludy Pavolovej spojená s premietaním filmu režisérky Heleny Slávikovej – Rabarovej Prívet ponad tisícročie*. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).
- Príhovor k výstave Aureola pokory*, (archív D. Gladišovej 2019).
- QUINTANA, Pedro Lopez. *List z Vatikánu*. 6. 2. 1999. (archív D. Gladišovej 2019).
- RÁBEK, František. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 1. 10. 2013. (archív D. Gladišovej 2019).
- ROUSE, Rouse. *Prejav na vernisáži Corpus Christi*. Rím: S. Maria del Popolo, 4. 4. 2003. (archív D. Gladišovej 2019).
- SEČKA, Štefan. *Príhovor k výstave*. 8. 10. 2005. (archív D. Gladišovej 2019).
- SCHNEIDER, Herbert. *Kontemplácia s Klárou z Assisi*. Bratislava: Serafín, 2003. ISBN 80-88944-73-2.
- SCHNEIDER, Herbert. *Mystický život s Klárou z Assisi*. Bratislava: Serafín, 2004. ISBN 80-88944-95-3.
- SCHNEIDER, Herbert. *Životodarné umieranie: k 750. výročiu smrti Kláry z Assisi*. Bratislava: Serafín, 2004. ISBN 80-8081-003-6.
- SERVÁTKA, Marián. *Ďakovný list*. Rím, Ambasciata d'ella Repubblica Slovaca presso la Santa Sede Ambasciatore. 21. 1. 2000. (archív D. Gladišovej 2019).

SERVÁTKA, Marián. *Informačný list*. Rím, Ambasciata d'ella Repubblica Slovaca presso la Santa Sede Ambasciatore. 28. 2. 2001. (archív D. Gladišovej 2019).

SLAVÍKOVÁ-RABAROVÁ, Helena. *Prívet ponad tisícročie – Proglas*. Film-DVD. Slovensko, 1997.

SOKOL, Ján. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 29. 1. 2004. (archív D. Gladišovej 2019).

SOLLEOVÁ, Dorothee. Obrátenie sa Tolstého od ega k Bohu, *Kultúra* 1999, č. 7, s. 5.

STOUTZENBERGER, Joseph M. – BOHRER, John D. *Modlíme sa s Františkom*. Bratislava: Serafin, 1997. ISBN 80-85310-69-4.

In honor of st. Cyrill and Methodius – text k maľbe prenosného oltára ku cti sv. Cyrila a Metoda, ktorý bol na zasadnutí CCEE 2013 v Bratislave. (archív D. Gladišovej 2019).

Výpoveď jednej maliarky. *Večerník*. Bratislava, 21. 2. 2002. (archív D. Gladišovej 2019).

WICKENHEISER, Roberta J. *Ďakovný list*. New York, St Bonaventure university, 14. júla 1999. (archív D. Gladišovej 2019).

ZÁŇ, Peter. *Životopis sv. Františka k výstave Aureola pokory*. 2019. (archív D. Gladišovej 2019).

ZVOLENSKÝ, Stanislav. *Ďakovný list maliarke Gladišovej*. 12. 11. 2013. (archív D. Gladišovej 2019).

Rozhovory autora rigorózneho práce s akademickou maliarkou D. Gladišovou

29. 5. 2018.	5. 5. 2019.	16. 11. 2019.
31. 5. 2018.	2. 8. 2019.	17. 11. 2019.
2. 6. 2018.	5. 8. 2019.	18. 11. 2019.
18. 6. 2018.	7. 8. 2019.	20. 11. 2019.
1. 8. 2018.	9. 8. 2019.	21. 11. 2019.
7. 8. 2018.	10. 9. 2019.	22. 11. 2019.
24. 8. 2018.	12. 11. 2019.	23. 11. 2019.
23. 4. 2019.	14. 11. 2019.	24. 11. 2019.
4. 5. 2019.	15. 11. 2019.	30. 11. 2019.

PRÍLOHY

1. Výber z výstav Dariny Gladišovej

- 1978 – Oddelenie krajinárskej a figurálnej maľby VŠVU, Brno⁵¹⁶
- 1979 – Oddelenie krajinárskej a figurálnej maľby VŠVU, Bratislava
- 1980 – 30 rokov VŠVU, Dom umenia, Bratislava
- 1980 – Bratislavskí umelci strane, výstavná sieň ZSVU, Bratislava
- 1981 – Nová Baňa, Mestské múzeum
- 1982 – Tvorba mladých, Dom umenia, Bratislava
- 1983 – Bratislava, Neurologická klinika FN⁵¹⁷
- 1984 – Bratislava, Galéria Cypriána Majerníka, Slovensko
- 1984 – Sofia, Medzinárodné Bienále maľby, Bulharsko
- 1984 – Priateľstvo v umení, výber z diel sympózia v Moravanoch, Bratislava
- 1984 – Sympóziu 83, výstava obrazov, Piešťany
- 1984 – 40. výročie oslobodení (Bratislava, Dom umenia)
- 1984 – Portrét a zátišie, Bratislava
- 1984 – Moskva, Náš súčasník
- 1984 – Pozdrav mladých výtvarníkov k 40. výročiu oslobodenia, Bratislava
- 1985 – Cagnes sur Mer, XVII. Festival international de la Peinture, Francúzsko
- 1985 – Portrét súčasníka, Praha – Staromestská radnica
- 1985 – Vyznanie životu a mieru, Praha
- 1985 – Pozdrav mladých (Košice)
- 1985 – I. trienále portrétnej maľby (Liptovský Mikuláš)
- 1985 – Portrétna tvorba, Bratislava – SNG
- 1985 – Moskva, Medzinárodná výstava k XII. SFMŠ
- 1985 – Kyjevské impresie (Bratislava- Galéria SFVU)
- 1985 – Výstava mladých k XII. SFMŠ (Bratislava – Dom kultúry Ružinov)
- 1986 – Brno, Galéria J. Krále, Česko
- 1986 – Varšava, Kultúrne stredisko
- 1986 – Štetín, Výstava ku dňom čs. kultúry, Poľsko

⁵¹⁶ KOVALČÍKOVÁ, Mária. *Darina Gladišová – Výber z tvorby*.

⁵¹⁷ PAVOLOVÁ, Ľuda – BALOGHOVÁ, Mária – ROLLOVÁ, Zuzana. *Gladišová Darina: Podmienka vnútorného pokoja. nedatované. (autorský katalóg)*.

- 1987 – Praha, Dom slov. kultúry (spolu s Illešovou)
- 1987 – Bratislava, Výskumný ústav zvaračský
- 1987 – Bratislava, Čs. rozhlas (spolu s G. Illešovou)
- 1988 – Bratislava, Dielo SFVU (spolu s Illešovou)
- 1988 – Kyjev, Výstava ku dňom čs. kultúry
- 1988 – Košice, Medzinárodné bienále maľby
- 1989 – Bukurešť, Čs. kultúrne stredisko, Rumunsko
- 1989 – Štetín, Čs. kultúrne stredisko
- 1990 – Bratislava, kostol Klarisky (v rámci Bratislavského kultúrneho leta),
Slovensko
- 1990 – Španielsko, Putovná výstava
- 1990 – Nemecko, Putovná výstava
- 1990 – Francúzsko, Putovná výstava
- 1991 – Paríž, Sparts Gallery, Francúzsko
- 1992 – Perpignone, Francúzsko
- 1992 – Rakúsko, Putovná výstava
- 1993 – Viedeň, Dni slovenskej kultúry, Rakúsko
- 1993 – Galleri Li Skövde, Moderné umenie Slovenska, Švédsko
- 1993 – Švajčiarsko, Putovná výstava
- 1994 – Bratislava, Kaplnka sv. Jána vo Františkánskom kostole, - kompozícia
ICTHUS, Slovensko
- 1995 – Galéria Heeze Nieuwamdjik (spolu s O. Bachorikom), Holandsko
- 1995 – Bratislava, Pálffyho palác – Galéria mesta Bratislavy, výstava SINE QUA
NON – Podmienka
vnútorného pokoja, Slovensko
- 1995 – Trnava, Priestory bývalého klariského kláštora, výstava SINE QUA NON,
Slovensko
- 1995 – Budapešť, Slovenský inštitút, výstava pri príležitosti stretnutia biskupov
Slovenska a Maďarska,
POKOJ L'UĎOM DOBREJ VÔLE, Maďarsko
- 1996 – Sofia, Svetové trienále maľby, Bulharsko
- 1996 – Sofia, Galéria ministerstva kultúry, výstava sakrálneho umenia, Bulharsko

- 1996 – Paríž, Galéria Roma, Point des Champs-Élysées, Výber z tvorby – KRÍŽ,
Francúzsko
- 1996 – Budapešť, Galéria Vaszary – medzinárodná výstava maľby
„JEŽIŠ KRISTUS NA KRÍŽI“, Maďarsko
- 1996 – Kláštor františkánov Nové Zámky – výstava s názvom
AUREOLA POKORY – spojená so sv. omšou
- 1996 – Kláštor františkánov Hlohovec – výstava s názvom AUREOLA POKORY
– spojená so sv. omšou
- 1997 – Modrý kameň, hradná kaplnka, výstava s názvom AUREOLA POKORY
s tematikou obrazov, františkánskou spiritualitou, Slovensko
- 1998 – Galéria benediktínskeho kláštora Komárno – výstava spojená
s bohoslužbami – počas trvania výstavy duchovné cvičenia, Slovensko
Výstava s názvom PAX ET BONUM pri príležitosti Festivalu cirkevnej
hudby.
- 1998 – Bratislava, Galéria Nova, výstava venovaná vianočným sviatkom,
Slovensko
- 1999 – Bratislava, aula Rímskokatolíckej Cyrilometodskej bohosloveckej fakulty
UK, premiéra filmu *Novum ver* – venované Jubileu 2000, Slovensko
- 1999 – Rím, Rímska asociácia Carita epolitica, účasť na Svätej výstave k Jubileu
2000 v Ríme dielom SANTA MARIA DI GRAZIA – Svätá Mária milosti
plná. Galéria moderného umenia vo Vatikáne, Dielo je majetkom galérie
m. u. pod názvom „TERZO MILLENNIO – figure del futura“, Vatikán
- 1999 – Toruň – výstava PAX ET BONUM – pri príležitosti príchodu svätého otca
Jána Pavla II., spolu s výstavou popredných poľských umelcov. Výstava
venovaná XX. Výročiu pontifikátu Jána Pavla II. Diela: Sv. Ján Krstiteľ
a Sv. Ján Evanjelista sa stali majetkom Galérie mesta Toruň, Poľsko.
- 1999 – Krakov, Bazilika sv. Františka, výstava PAX ET BONUM otvorená pod
záštitou krakovského metropolitu arcibiskupa ks. Františka kardinála
Macharského, pri tejto príležitosti udelená Gladišovej medaila s názvom
Ján Pavol II. Pápež – syn národa Poľského“, Poľsko
- 2002 – Nitra, Nitrianska galéria – bienále výtvarného umenia: Ecce homo sperans,
Slovensko
- 2002 – Bratislava, Quo vadis, Ecce homo,

- 2003 – Forli, Palazzo Braschi, výstava CORPUS CHRISTI, Taliansko
- 2003 – Rím, Bazilika s. Maria del Popolo – Sale del Bramante, výstava CORPUS CHRISTI, Taliansko
- 2003 – Paríž, Place de la Medeleine, výstava SAINTS CYRILLE ET MÉTHODE, Francúzsko⁵¹⁸
- 2005 – Krakov, Arcidiecézna múzeum v Krakove, výstavu otváral arcibiskup Stanislav Dziwisz, metropolita krakovský, Poľsko
- 2009 – Východoslovenská galéria Košice – KONTEMPLÁCIE, Slovensko
- 2010 – Galéria umelcov Spiša – KONTMPLÁCIE, Slovensko
- 2010 – Šarišská galéria v Prešove – KONTMPLÁCIE, Slovensko
- 2013 – Paríž, Palace de La Medeleine, výstava pri príležitosti 1150 výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie, Francúzsko⁵¹⁹

2. Ocenenia maliarky Gladišovej

- 1984 Medzinárodné trienále maľby Sofia, II. cena – Bulharsko
- 1984 Medzinárodná výstava mladých umelcov, Moskva – Rusko
- 1985 Svetový festival maľby *Cagnes sur Mer*, Zvláštna cena poroty – Francúzsko
- 1986 Výstava mladých výtvarníkov Praha, II. cena – Česká republika
- 1996 Medzinárodné trienále maľby Sofia, Dielo ICTHUS ocenené Cenou medzinárodnej nadácie sv. Cyrila a Metoda - Bulharsko
- 1999 Filmový festival „Sorella Chiara – Lux“ Cena: Special Price at „Sorella Chiara – Lux Clarior“ Festival Assisi 1999 - Taliansko⁵²⁰
- 2003 Cena Fra Angelika – za osobitný prínos pre kresťanské hodnoty v kultúre na Slovensku⁵²¹
- 2015 Obraz Život sv. Františka – bol venovaný pápežovi Františkovi Konferenciou biskupov Slovenska

⁵¹⁸ GLADIŠOVÁ, Darina. *Corpus Christi: Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej*. Bratislava, 2010. (Archív D. Gladišovej).

⁵¹⁹ FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

⁵²⁰ *Kontemplácie – Darina Gladišová*. Východoslovenská Galéria Košice, 2009. (autorský katalóg)

⁵²¹ FERENCOVÁ, Helena. *Kontemplácie*.

3. Filmové projekty

1994 – CESTA K SVETLU

1996 – PRIVET PONAD TISÍCROČIE (Filmová poéma na verše Konštantínovho Proglasu) – výtvarné návrhy k animovanému filmu režisérky Heleny Slávikovej – Rabarovej

1998 – spolupráca výtvarnými dielami na dokumentárnom filme Juraja Lexmana: LITURGIA V HUDBE

1999 – NOVUM VER – Nová jar, k jubilejnému roku 2000 – film je inšpirovaný životným ideálom sv. Františka, ktorý spočíva v duchovnej obrode – návratom ku koreňom toho kresťanstva.

Réžia, scenár a výtvarné návrhy: Darina Gladišová, Hudba: Juraj Lexman. Film bol premietnutý vo viacerých krajinách sveta, v rehoľných spoločnostiach slúži pri duchovných cvičeniach, napr. Františkáni v Jeruzaleme, Klarisky v Paríži atď. Od roku 1998 spolupracujem s katolíckymi vydavateľstvami v USA, zúčastňuje sa na projektoch pri vydávaní kníh a videokaziet s použitím jej výtvarných diel. Vydavateľstvo: SOUND TRUE, ST. ANTHONY Messenger press, ďalej spolupracuje s ST. BONAVENTURE UNIVERSITY St. Bonaventure New York – USA.

1999 – Svetový televízny filmový festival v Assisi Taliansko : SORELLA CHIARA – LUX, film NOVUM VER⁵²²

⁵²² GLADIŠOVÁ, Darina. *Corpus Christi: Kultúrno-evanjelizačné centrum s dielami akad. mal. D. Gladišovej*. Bratislava, 2010. (Archív D. Gladišovej).

4. Zastúpenie v zbierkach

- Slovenská národná galéria, Bratislava, Slovensko
- Galéria hlavného mesta Slovenskej republiky, Bratislava, Slovensko
- Galéria Hradec Králové, Česká republika
- Galéria J. Koniarika, Trnava, Slovensko
- Galéria v Sofii, Bulharsko
- Galéria v Štetíne, Poľsko
- Galéria moderného umenia Vatikán, Vatikán
- Galéria Toruň, Poľsko
- Bazilika sv. Františka Krakov, Poľsko
- Múzeum arcidiecézne Krakov, Poľsko
- Súkromné galérie: Rakúsko, Taliansko, Francúzsko, USA, Nemecko, Švajčiarsko, Slovensko a inde.⁵²³

„Svojimi výstavami zaujala aj v zahraničí a jej diela sú zastúpené i v bratislavskej Slovenskej národnej galérii, Galérii hlavného mesta Bratislavy, Východoslovenskej galérii v Košiciach, v galériách v Hradci Králové, Sofii, Štetíne, v trnavskej Galérii Jána Koniarika, Mestskom múzeu v Novej Bani a v súkromných galerijných zbierkach v Paríži, Viedni, Berlíne.“⁵²⁴

⁵²³ *Kontemplácie – Darina Gladišová. Východoslovenská Galéria Košice, 2009. (autorský katalóg).*

⁵²⁴ ELIÁŠOVÁ, Andrea. *Výstava – Kresťanské výtvarné umenie Dariny Gladišovej – Tvorba s prvkami mystiky a spirituality. Nedatované. (Archív D. Gladišovej 2019).*

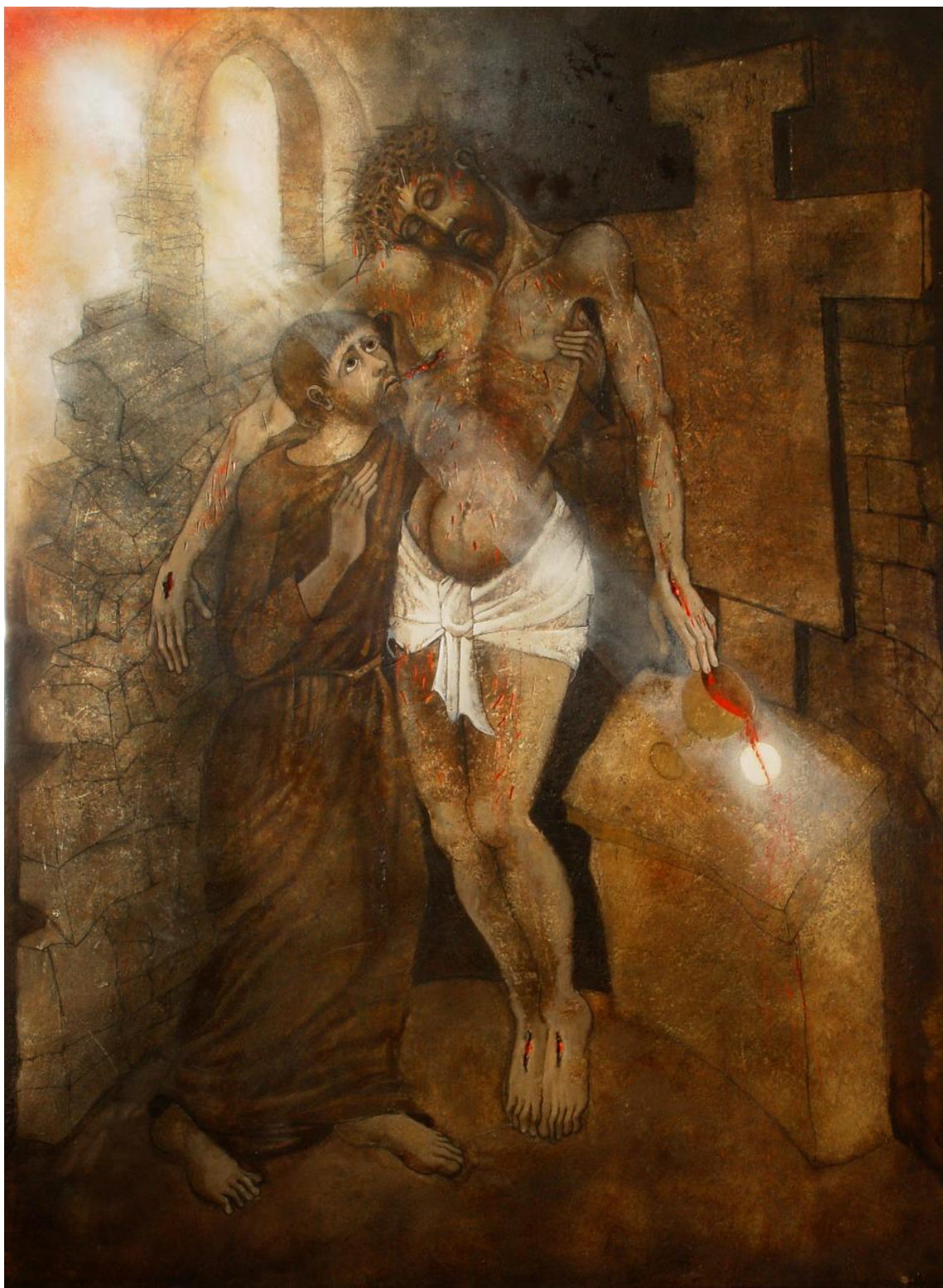
5. Obrazová príloha

Zoznam obrázkov akademickej maliarky Dariny Gladišovej

OBRÁZOK 1 <i>Porciunkula</i>	171
OBRÁZOK 2 <i>Sv. František v San Damiane</i>	172
OBRÁZOK 3 <i>Stigmátizácia sv. Františka</i>	173
OBRÁZOK 4 <i>Sv. Klára v San Damiane</i>	174
OBRÁZOK 5 <i>Eucharistické srdce Ježišovo</i>	175
OBRÁZOK 6 <i>Panna Mária, kráľovná eucharistických duší</i>	176
OBRÁZOK 7 <i>Ichthus</i>	177
OBRÁZOK 8 <i>Nepoškvrnené srdce Panny Márie – Kopernica</i>	178
OBRÁZOK 9 <i>Spomienka I.</i>	179
OBRÁZOK 10 <i>Sen</i>	180

OBRÁZOK 1 – PORCIUNKULA

OBRÁZOK 2 – SV. FRANTIŠEK V SAN DAMIANE

OBRÁZOK 3 – STIGMÁTIZÁCIA SV. FRANTIŠKA

OBRÁZOK 4 – SV. KLÁRA V SAN DAMIANE

OBRÁZOK 5 – EUCHARISTICKÉ SRDCE JEŽIŠOVO

OBRÁZOK 6 – PANNA MÁRIA, KRÁLOVNÁ EUCHARISTICKÝCH DUŠÍ

OBRÁZOK 7 – ICHTHUS 1994

OBRÁZOK 8 – NEPOŠKVRNENÉ SRDCE PANNY MÁRIE 2002

OBRÁZOK 9 – SPOMIENKA I. 1985

OBRÁZOK 10 – SEN 1989